

ΝΙΚ. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ  
ΘΕΟΔ. ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ Κ. Α.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ  
ΚΑΙ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ  
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
1940





3800

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ  
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΑΤΑΞΕΩΣ

110

Α'.  
ΑΠΟ ΤΗΝ  
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ  
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ  
ΚΑΙ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ  
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ  
1940



Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΑΝΑΛΥΣΗ

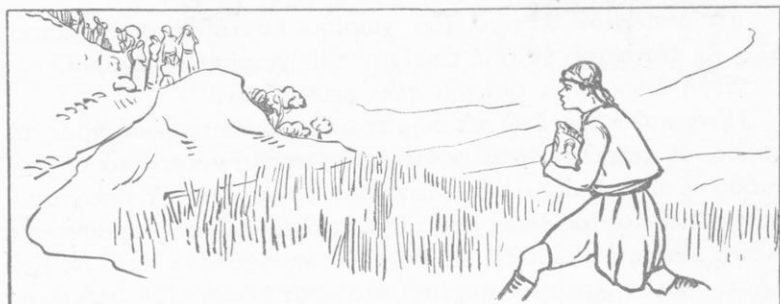


Α΄  
ΑΠΟ ΤΗΝ  
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Ἐδῶ εἶμ' Ἐγώ, τῶν Οὐρανῶν ἡ Πλατυτέρα,  
γιὰ ὅλους Μητέρα. . . .*

*Ν. Πετιμεζᾶς—Λαύρας.*





## ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

[Τὸ ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον ἐκτίθεται εἰς τὸ κατωτέρω διήγημα, ἀνάγεται εἰς τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866-1868.]

Τὸ χωρίον ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν μὴ ἔχον δυνάμεις, διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πολλάκις ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία του, ἀπὸ τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ καταφυγὴ του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας \* εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἤρκου, ὅπως ὑπερασπίσουσιν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὄπῃν, ἡ ὁποία κρυμμένη ἐντὸς τῶν βάτων, ἐχρησίμευεν ὡς ἡ μόνη εἴσοδος.

Ἐκατοντὰς ἀνθρώπων εὐρίσκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγούντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἦκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὀγκῶδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος ὅμως συνήνωνεν ὅλους εἰς ἓνα ὄμιλον πυκνόν. Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροί, ἀλίμονον ...

Τὸ σπήλαιον ἀπέιχε τοῦ χωρίου ἐν τέταρτον περίπου· ἀλλὰ ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπέιχον τοῦ χωρίου οἱ ἐχθροί.

Σιγὴ ἐπεκράτει μεταξύ τῶν φευγόντων.

Πότε καὶ πότε, ἐνῶ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἔμπρως, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἐπανίδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετήσουν διὰ παντός ἴσως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανέβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρίκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρουν εἰς τὴν θέαν ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπέιχον ἢ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὃ ὁποῖος θ' ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θέαν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο, διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτερα καὶ θλιβερώτερα ἀποχαιρετιστήρια βλέμματα.

— "Ἀχ, τί ἔπαθα! Ἦκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

— "Ὅλοι ἐστράφησαν. Ὡμίλει ὁ Μανόλης, ὑψηλόσωμος καὶ λεπτοκαμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα παλικάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴ μίαν τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὤρμησε πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γιέ μου ;

— Μάνα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάνα, ξέχασα τὸ κόνισμα τῆς Παναγιᾶς.

Ἡ γυνὴ ἐταράχθη· τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασεν.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ὁ Μανόλης, ἀτενίζων \* αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω!

Ἡ μήτηρ ὠχρίασε περισσότερο. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἐχθροὶ θὰ ἦσαν τόσοσιν πλησίον τοῦ χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι των δὲν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱὸν τῆς.

— Γιέ μου, μὴ, γιέ μου, κατώρθωσε ν' ἀρθρώση ἴκετεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.



— Θά γυρίσω, μάνα.

— Μή, γιέ μου, μή! Ἐπανέλαθε, κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν της ἢ δυστυχῆς γυνή.

— Μανόλη, εἶπε παρεμβαινὼν ἕνας γέρων, ὅ,τι ἔγινε, ἔγινε. Πᾶμε, θά σκοτώσης τὴ μάνα σου, ἂν γυρίσης.

Ὁ Μανόλης ἀπεσπάσθη ἡρέμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ με ἐπιβάλλουσαν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— Ἡ μάνα μου εἶναι μάνα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Καὶ ὡς ἠλεκτρισθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους, ὥρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμῃ βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως ὅ,τι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἢ ἀπειλή, θά τὸ κατῶρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανόλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. Ὅλαι αἱ αἰσθήσεις της συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὄμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἔστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ ὁ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανόλης, θά τὸν ἀνέμενον, καίτοι δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἢ στάσις.

Ἦδη ταχὺς ὡς χελιδὼν ὁ Μανόλης διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἵνα συντάμῃ τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὅλιγον ἔτι καὶ θά τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των, κρυπτόμενον ὀπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερὰ διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμῃ καὶ δὲν θά τὸν βλέπῃ πλέον... Θά τὸν χάσῃ διὰ παντός.

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανόλη μου! Ἐκραζεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον

τάς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. "Ἠλπίζον, ὅτι θὰ εὕρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον, ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ χριστιανοί.

Ἐν τῷ Μανόλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμη" ἤκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἓνα καπνισμένον κοίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

«Ἡ μάνα μου εἶναι μάνα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία!» Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπεῖ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων! Αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ μάνα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των :

«Μανόλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσης τὸ εἰκόνισμα!»

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανόλης ἠσπάσθη καὶ πάλιν τὸ εἰκόνισμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου «θὰ σκοτώσης τὴ μάνα σου» ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἄλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία ;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' οὗτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανόλη ἐκραγεῖσα εἰς ὄλοφυρμόν, ἔκραζε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις, ἀλλὰ χρόνος ἀτελεῦτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνη αὐτὴ πυροβολισμούς, χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. "Ἐβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἵματα, ... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἰφνης χαρμῶσνοι κραυγαῖ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανόλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

—Γεῖά σου, Μανόλη! Ἐφώναξαν ὄλοι.

—Ἡ Παναγία μαζί του, ηὐχέθη χαμηλοφώνως ἡ μήτηρ. Καὶ ὁ Μανόλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἄλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὄλους, κεραυνὸς διὰ

τήν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἑκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὄπλα των ὄλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλῆνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Ἐχάθηκε! Κράζει ἡ δυστυχῆς.

— Παναγία μου! ...

Τὰ ὄπλα ἐκπυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλῶνουν. Ὁ Μανόλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινουῦνται, τὰ λιθάρια ἀναπηδοῦν. Ἄλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν, νέοι σωλῆνες ὄπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμὸς ἀντηχεῖ. Ἄλλ' ὁ Μανόλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε!

Τὸ εἰκόνισμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανόλην ἀπὸ τὰς σφαίρας των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνισμα. Ἐκτοτε ὁμως ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλη αὐτὸ διὰ τῆς ἀγίας Της χάριτος.

*Ἰωάννης Δαμβέργης.*

« Οἱ Κοῆτες μου »

## ΤΟ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙ ΜΑΣ

Γιὰ νὰ μπῶ στὸ δωμάτιό μου, ἔπρεπε νὰ περάσω ἀπὸ ἓνα ἄλλο δωματιάκι. Ἐκεῖ πρσευχόμουν : ἦταν τὸ οἰκογενειακὸ εἰκονοστάσι.

Πολλὲς πολλὲς εἰκόνες ὑπῆρχαν στὸ σπίτι. Ἡ μητέρα μου εἶχε φέρει κι ἄλλες ἀπὸ τὴν Πόλη. Κι ὄλες αὐτὲς ἦταν κρεμασμένες στὸν τοῖχο πρὸς τὸ βάθος, ἴσαμε τὸ ταβάνι. Ὑπῆρχε ἀκόμα μιὰ ἐταξέρα στὸν ἴδιο τοῖχο, σὰν τραπεζάκι μὲ κόκ-

κινο σκέπασμα, πού θάσταζε τὸ ἀκοίμητο καντήλι, τὸ θυμιατήρι κι ἕνα παμπάλαιο Εὐαγγέλιο.

Ἡ μητέρα μου ἦταν πολὺ φιλόθρησκη. Καὶ κάθε βράδυ, πού ξημέρωνε Κυριακὴ ἢ γιορτὴ, λιθάνιζε τὸ εἰκονοστάσι καὶ διάβαζε πολλὴ ὥρα ἀπὸ τὴ σύνοψή της. Μικρός, τὴ συνόδευα πάντα σ' αὐτὲς τὶς « ἱεροτελεστίες » καὶ θυμοῦμαι μὲ τὴ κατάνυξη προσευχόταν καὶ ποιὰ ἔκφραση ἔπαιρνε τὸ πρόσωπό της — ἔκφραση δέους, ἀγάπης, συντριβῆς — σὰν νὰ μιλοῦσε καθαυτὸ μὲ τὸ Θεό.

Κι ἄλλες ὄρες ἔβλεπα τὴ μητέρα μου νὰ κάνη τὴν προσευχή της. Τὸ πρῶτὸ « ἐξαníστατο \* ἐκ τοῦ ὕπνου » καὶ εὐχαριστοῦσε τὴν Ἁγία Τριάδα. Ἄλλὰ στὸ εἰκονοστάσι εἶχα τὴ ζωηρότερη ἐντύπωση. Στὸ κοκκινωπό, στὸ τρεμάμενο φῶς τῆς καντήλας, μοῦ φαίνονταν σὰν ζωντανὰ τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων εἰκόνων κι ἡ καμαρούλα γέμιζε ἀπὸ Παναγίτσες, Χριστούληδες, ἀγγελάκια — φαντάσματα κι αὐτὰ, μὰ πού δὲν τὰ φοβόμουν καθόλου...

Ἀπὸ τὶς εἰκόνες ἐκεῖνες μιὰ θυζαντινὴ μεγάλης τέχνης — ζωηρὰ χρώματα, χρυσαλοϊφές καὶ ψιλοδουλειὰ — ἦταν χωρισμένη σὲ τέσσερα καὶ παρίστανε τὴ Γέννηση, τὴ Βάφτιση, τὴ Σταύρωση καὶ τὴν Ἀνάσταση, τόσο ὑποβλητικὰ ὅλα, πού τάβλεπα σὰν ἀληθινὰ. Τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση μοῦ ἔκανε τὸ χρυσὸ ἄστρο, πού ἔλαμπε πάνω ἀπὸ τὴ Φάτνη καὶ τὸ νεογέννητο Χριστό. Μὰ κι ἐκεῖνος ὁ καθαλάρης, πού λόγχιζε τὸ νεκρὸ Ἔσταυρωμένο, τὶ μίσος πού γεννοῦσε!

Ἐπὶ αὐτὸν ἀκόμα ἕνας ἅγιος Ἰωάννης, εἰκόνα μαύρη ἀπὸ τὸν καιρὸ, πού σὲ μιὰ της γωνιά εἶχε ἕνα ἐξόγκωμα ἀπὸ κερὶ μαῦρο. Σὲ κάθε βάφτιση πού γενόταν στὸ σπίτι, ὁ παπὰς ἔκοβε λίγα μαλλάκια τοῦ μαροῦ, τὰ ζύμωνε μὲ ἀναλυτὸ κερὶ ἀπ' τὴ λαμπάδα του καὶ κολλοῦσε τὴν μπαλίτσα στὴ γωνιά τῆς εἰκόνας. Στὸ ἐξόγκωμα διακρίνονταν οἱ μπαλίτσες, ἢ μιὰ ἐπάνω στὴν ἄλλη. Κι ἂν τὶς μετροῦσε κανένας, θὰ ἔβλεπε πόσα παιδιὰ εἶχαν βαφτιστῆ στὸ σπίτι τοῦ παπποῦ μου. Ἄλλὰ ἡ συνήθεια ἦταν παλιά, οἱ γονεῖς μου δὲν τὴν ἀκολούθησαν καὶ

καμιά νεώτερη μπαλίτσα δέν προστέθηκε πιά στο μαυροκιτρινομένο άπ' τ'ό χρόνο έξόγκωμα.

Και τέλος ήταν ή 'Αγία Παρασκευή, μιιά θαυματουργή είκόνα, ή προστάτρια άγία τής οικογενείας! Αύτην έπικαλούμαστε όλοι μας. Για τ'α μεγαλύτερα καθώς και για τ'α μικρότερα δέν άκουγες παρά « 'Αγία μου Παρασκευή ». Για ν'ά γίνη καλά ή μητέρα μου, τήν 'Αγία Παρασκευή παρακαλούσα. Τό ίδιο και για ν'ά π'ω καλό μάθημα στο σχολείο. 'Η 'Αγία γιάτρευε πάντα, όχι μόνο όσους άρρώσταιναν στο σπίτι, αλλά και στη γειτονιά. 'Όπου είχαν άρρωστο, στέλναμε τή θαυματουργή είκόνα κι άπό τήν ίδια ώρα ό άρρωστος έπαιρνε τήν καλύτερη. Τήν κρατούσαν κοντά του λίγες ήμέρες κι έπειτα μ'ας τήν έστελναν πίσω, συνήθως μ' ένα « τάμα » άσημένιο, κρεμασμένο μαζί με πολλά άλλα σε μιιά κορδέλα, πού τήν έζωνε ξεπίτηδες για τ'α τάματα.

Τ'α πρώτα χρόνια ή 'Αγία Παρασκευή ήταν « άντυτη » — άπλη ζωγραφιά σε σανίδι, με μιιά άσημένια κορώνα μονάχα. 'Αργότερα ή μητέρα μου τής έκαμε « άσημένιο πουκάμισο », πού τή σκέπασε δλάκερη έκτός άπό τ'ό πρόσωπο και τήν έβαλε σε μιιά καρυδένια θήκη με γυαλί. Διατηρήθηκε όμως ή παλιά άσημένια κορώνα, καθώς κι ή κορδέλα με τ'α τάματα.

Τώρα τήν έχω στο σπίτι μου, στην 'Αθήνα, στο δωμάτιό μου. Μαζί με άλλα οικογενειακά κειμήλια τήν έφερε ή άδερφή μου, όταν διαλύθηκε τ'ό οικογενειακό μου σπίτι στη Ζάκυνθο.

'Αλλά κι έδω ή είκόνα έξακολουθεί ν'ά είναι θαυματουργή. Πρό όλίγου καιρού, όπως έκανε κι ή μητέρα μου, ή άδερφή μου τήν έστειλε στο σπίτι μιιάς βαριά άρρωστης φίλης μας, σχεδόν έτοιμοθάνατης. Με τή βοήθειά της ή άρρωστη έγινε καλά...

*Γρηγόριος Ξενόπουλος.*

*« 'Η Ζωή μου σ'ά Μυθιστόρημα »*

## ΣΤΑ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Εικονοστάσι έγκαρδιακό,  
 στόν τοίχο έπάνω κρεμασμένο,  
 στο σπίτι μας τó πατρικό  
 πού πάντα φώς ειρηνικό  
 γύρω σκορπάς εύλογημένο.

Ω Παναγιά μου σπλαχνική,  
 πού σ' έβλεπα στ' άθώα μου χρόνια  
 νά κατεβαίνης από εκεί  
 και μέ μιάν ύψη θεϊκή  
 νά μου χαμογελάς αιώνια,

ιδές με έδω γονατιστό  
 πώς σκύθω έμπρός Σου τó κεφάλι!  
 Για σένα και για τó Χριστό  
 στο στήθος τó λαχταριστό  
 νιώθω τήν πίστη μου και πάλι.

Έκείνη ή φλόγα μου ή κρυφή,  
 πού ή μάνα μου σάν Έστιάδα\*  
 πάντα τής έδινε τροφή  
 μπρός στήν αιθέρια Σου μορφή,  
 μέ καίει πάλι σάν λαμπάδα.

Μέ καίει, γιατί ώσάν πετῶ  
 στά χρόνια μου τά περασμένα  
 και τή ζωή μου μελετῶ,  
 αλήθεια όπου κι άν ζητῶ,  
 παντού τó Γιό σου θαύρω ή Σένα.

Παντοῦ τὴν ὄψη Σου θωρεῖ  
 τ' ἄγρυπνο τῆς ψυχῆς μου μάτι,  
 πότε Σὲ βλέπω σοβαρῆ  
 κι ἄλλοτε πάλι θλιθερῆ  
 καὶ πάντα ὑπομονὴ γεμάτη.

Καὶ στὴ δική μου τὴ ζωὴ  
 καὶ στοῦ σπιτιοῦ τὴν ἱστορία  
 ἢ μυρωμένη Σου πνοὴ  
 μᾶς χύνει θράδου καὶ πρῶι  
 εἰρήνη, φῶς, παρηγορία.

Εἶδα μιὰ μόνη Σου ματιὰ  
 νὰ λιώση τῆς ψυχῆς τὰ χιόνια  
 καὶ τὴ γλυκιά Σου τὴ φωτιὰ  
 νὰ γιάνη τὴ λαθωματιὰ,  
 ποὺ ἀνοίγουν τῆς ζωῆς τὰ χρόνια.

Στῆς μάνας μου τὴν ἀγκαλιὰ  
 καλὴ μου Παναγιὰ Σὲ εἶδα  
 καὶ στὰ θερμά της τὰ φιλιὰ  
 καὶ στοῦ πατέρα τὰ μαλλιὰ  
 νὰ χύνης κάποια ἀχνὴν ἀχτίδα.

Παντοῦ κι αἰώνια Σὲ θωρῶ  
 νὰ τριγυρνᾷς ὀλόγυρά μου  
 καὶ μὲ στεφάνι λαμπερὸ  
 μὲς στῶν πνευμάτων τὸ χορὸ  
 νὰ μοῦ χρυσώνης τὰ ὄνειρά μου.

*Γεώργιος Στρατήγης.*

« Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ »

## ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ὅξω πέφτει ἀδιάκοπο καὶ πυκνὸ τὸ χιόνι,  
 κρύα καὶ κατασκότεινη κι ἀγριωπὴ νυχτιά.  
 Εἶναι ἡ στέγη ὀλόλευκη, γέρνουν ἄσπροι κλῶνοι,  
 μὲς στὸ τζάκι ἀπόμερα ξεψυχᾷ ἡ φωτιά...

Τρέμει στὰ εἰκονίσματα τὸ καντήλι πλάγι  
 καὶ φωτᾷ στὴ σκυθρωπὴ, στὴ θαμπὴ ἔμορφιά.  
 Νά ἡ φάτνη, οἱ ἄγγελοι κι ὁ Χριστὸς κι οἱ Μάγοι  
 καὶ τὸ ἀστέρι ὀλόλαμπρο μὲς στὴ συννεφιά!

Κι οἱ ποιμένες, ποῦ ἔρχονται γύρω ἀπὸ τὴ στάνη  
 κι ἡ μητέρα τοῦ Χριστοῦ στὸ Χριστὸ μπροστά.  
 Τὸ μικρὸ τὸ εἰκόνισμα ὄλ' αὐτὰ τὰ φτάνει,  
 μαζεμένα ὄλα μαζί καὶ σφιχτὰ σφιχτὰ.

Πέφτει ἀκόμη ἀδιάκοπο κι ἄφθονο τὸ χιόνι,  
 ὄλα ξημερώνονται μ' ἄσπρη φορεσιά  
 στὸν ἀγέρα ἀντιλαλοῦν τοῦ σημάντρου οἱ στόνοι\*,  
 κάτασπρη, γιορτάσιμη, λάμπει ἡ ἐκκλησιά...

*Τέλλος Ἄγγελος.*

*« Νέα Ποιήματα »*

## Τ' ΑΓΙΟΥ ΤΟ ΚΑΝΤΗΛΙ

- Ποῦ θρέθηκες ἐδῶ ἐπάνω, κυρά ;
- Ἄμὴ τοῦ λόγου σου ποῦ θρέθηκες ;
- Ἐγὼ ἦρθα νὰ προσκυνήσω τὸν Ἄι - Λιά.
- Κι ἐγὼ ἦρθα νὰ τ' ἀνάψω τὸ καντήλι του.
- Καὶ ξεκινᾷς ἀπὸ τὸ χωριό, γριὰ γυναίκα, τόσο δρόμο  
 καὶ τόσο ἀνήφορο ;



— Πάλι νά μείνη τὸ καντήλι του σθηστό ; κάθε Σαββατόβραδο, πὺ λές, γυρίζω μὲ τὴν μπουκάλα μου στὶς νοικοκυρὲς τοῦ χωριοῦ καὶ μοῦ ρίχνουν μέσα κάθε μιὰ ἀπὸ ἕνα ροῦ λάδι — τὶς ἔχω μὲ τὴν ἀράδα — καὶ τὴν Κυριακὴ ξημερώνοντας ξεκινᾶω κι ἔρχομαι.

Γεμίζω καλὰ τὸ καντήλι κι ἀφήνω καὶ τὴν μπουκάλα στὴ γωνιά, γιατί δὲ λείπουν στρατοκόποι, λοτόμοι, βοσκοί, πὺ φροντίζουν καὶ τὸ ξαναγεμίζουν. Ποτὲ δὲ βρῆκα σθηστό τὸ καντήλι. Ξανακαινουργῶνω τὸ φυτίλι του μονάχα, γιατί ἀλλιῶς θὰ σθήση. Παίρνω τὴν ἄδεια τὴν μπουκάλα — γιατί ἔχω πὺ λές δυὸ — καὶ γυρίζω πάλι στὸ χωριό.

— Κι ὅταν δὲν μπορῆς πιά ν' ἀνεβαίνης ;

— Πές το λοιπόν! Θέλεις νά πῆς, σάν πεθάνω, τί θὰ γίνη ὁ Ἅγιος ; Ἔ! ἀπὸ τώρα βλέπω δυὸ τρεῖς, πὺ κοιτάζουν νά δοῦν πῶς πᾶν τὰ κότσια μου.

Ἔννοια σου δὲν τ' ἀφήνουν τ' Ἅγιου τὸ καντήλι σθηστό!

*Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους.*

« *Διηγήματα* »

## Οἱ ΔΥΟ ΚΑΒΑΛΑΡΗΔΕΣ

Μεσάνυχτα ἦταν — μαῦρο τ' ἄλογο  
καὶ μαῦρ' ἢ νύχτα σάν τὸν Ἄδη.  
Μεσάνυχτα ἦταν — ἄσπρο τ' ἄλογο  
κι ἔν' ἄστρο λάμπει στὸ σκοτάδι.

Ἄπο βοριά τὸ μαῦρο τ' ἄλογο  
καὶ τ' ἄσπρο τ' ἄλογο ἀπὸ νότο.  
Σάν ποιό θὰ φτάση γοργοπόδαρο  
στὴ σφαλιστὴ τὴν πόρτα πρῶτο ;

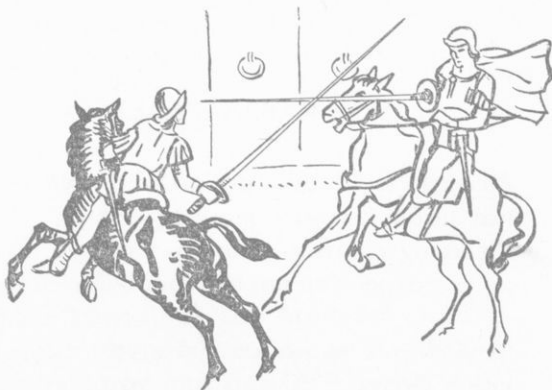
Στή σφαλιστή τὴν πόρτα ἀπόμερα  
 κείτεται ἡ κόρη ἡ πονεμένη  
 θὰ ζήσει, ἂν φτάση τ' ἄσπρο τ' ἄλογο,  
 τὸ μαῦρο ἂν ἔφτανε, πεθαίνει!

Ἄλογο μ' ἄλογο ἀντικρίστηκαν  
 δαγκώνοντας τὰ χαλινάρια  
 κι ἀπάνω ἀπ' τ' ἄλογα σταυρώθηκαν  
 δυὸ καβαλάρηδων κοντάρια.

Ὡς τὴν αὐγὴ κονταροπάλεψαν  
 ἀθάνατοι κι ἀντρειωμένοι:  
 Ἄι - Γιώργης νίκησε τὸ Χάροντα  
 κι ἔζησ' ἡ κόρη ἡ πονεμένη.

*Γεώργιος Δροσίνης.*

« Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος » 1923

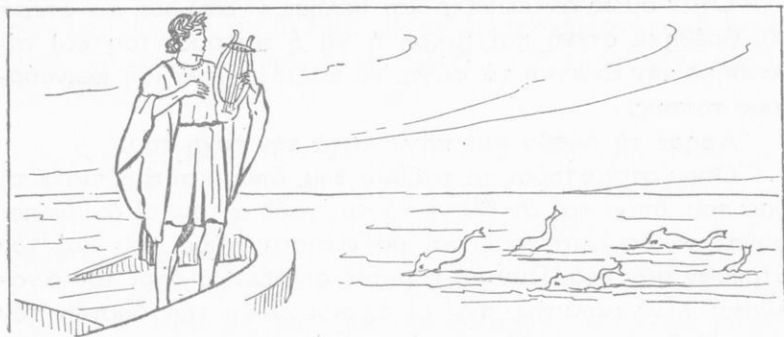


Β'.  
ΑΠΟ ΤΗΝ  
ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Χρυσὰ τὰ φύλλα, πὸν μιλοῦν  
γιὰ τὴ δική σου δόξα !*

*Κ. Παλαμάς.*

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ  
ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ



## Ο ΑΡΙΩΝ

Ἡ Λέσθος, τὸ ὄμορφο λουλουδισμένο νησί τοῦ Αἰγαίου πελάγους, μετροῦσε ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ τῆς ποιητῆς, πού τὰ τραγούδια τους τὸν κόσμο συγκινοῦσαν.

Στοὺς πράσινους λόφους τῆς Μυτιλήνης γεννήθηκε ὁ Πιττακός, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ μεγάλους σοφοὺς\* τῆς Ἑλλάδος. Στοὺς ἄγριους βράχους τῆς Ἐρεσσοῦ ἔζησε ἡ ποιήτρια Σαμφώ. Στὴ Μέθυμνα ὅμως ἀνήκει ἡ δόξα τοῦ Ἀρίωνα.

Τώρα τ' ὄνομά του δὲν μᾶς λέει πιά τίποτε. Ἴσως μόνο νὰ ξυπνᾷ καμιὰ ἀμυδρὴ ἐνθύμηση, ὅτι ἦταν κι αὐτὸς ποιητῆς σὰν τόσοι ἄλλοι, πού ἀκοῦμε, πὼς ἔζησαν καὶ ποτὲ δὲν γνωρίσαμε. Καὶ ὅμως ἦταν ἓνας καιρὸς, πού ἀπ' ὅλες τὶς γωνιῆς τῆς γῆς ξεκινοῦσαν ἄνθρωποι, γιὰ ν' ἀκούσουν τὰ τραγούδια του καὶ ὅταν τ' ἄκουαν, ξεχνοῦσαν καὶ κόπους καὶ πίκρες καὶ μαγεμένοι κάθονταν στὰ πόδια του καὶ κοίταζαν τὸ πρόσωπό του καὶ δὲν τοὺς ἔμελε πιά τίποτε ἄλλο στὸν κόσμο.

Ὁ Ἀρίων γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴ Λέσθο.

Ἐκεῖ πρώτη φορὰ τραγούδησε, ἐκεῖ ἔνιωσε τὴ μεγάλη του δύναμη, πού τὸν ἔκανε ἀνώτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

“Όταν όμως αντρώθηκε και θέλησε ν’ απλώσει τὰ φτερά του, θρέθηκε στενή και μικρή ἡ γῆ ἡ πατρική του και αίσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ φύγει, νὰ ταξιδέψει, νὰ ἰδῆ καινούργιους τόπους.

“Άφησε τὴ Λέσβο και πήγε κατὰ τὴν τύχη του.

“Όπου σταματοῦσε τὰ ταξίδια του, ὅπου και ἂν ἔπιανε τὴ λύρα του, ὅπου και ἂν ἔλεγε τὰ τραγούδια του, οἱ ἄνθρωποι ἄφηναν τὴ δουλειά τους και μαζεῦονταν γύρω του και τὸν λάτρευαν σὰν θεό. Παντοῦ εὔρισκε φιλοξενία, ὅλοι τὸν ἀγαποῦσαν, λένε μάλιστα, πὼς οἱ ἄγριοι λύκοι τῶν βουνῶν τὸν ἀκολουθοῦσαν πιστά, ἡμερεμένοι ἀπὸ τὴν τέχνη του.

“Ένας ὅμως τὸν ἀγαποῦσε και τὸν θαύμαζε περισσότερο ἀπὸ ὅλους: ἦταν ὁ Περίανδρος, ὁ ἄρχοντας τῆς Κορίνθου, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος, πού σ’ ὅλη τὴ ζωὴ του στάθηκε φίλος πιστὸς κοντά του.

“Έτσι ἔγινε, πού τὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ κατάντησε σπίτι τοῦ Ἀρίωνα και ὅταν γύριζε ὁ τραγουδιστὴς ἀπὸ τὶς περιοδεῖες του, πάντα ἐκεῖ κατέληγε και ἔμενε κοντά στο φίλο του, ὡς τὴν ὥρα πού τὸν ἔπιανε πάλι ἡ ὄρεξη τοῦ ταξιδιοῦ και ἔφευγε μὲ τὴ λύρα στο χέρι και τὴ φωτιά τῆς ἔμπνευσης στὰ μάτια.

Μιὰ μέρα ἔμαθε, ὅτι στὴ Σικελία θὰ γινόταν μεγάλος ἀγώνας μουσικῶς.

“Έφυγε ἀμέσως και ἔφθασε στο νησί λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν ἀγώνα. Ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη τὰ ἑλληνικὰ εἶχαν μαζευτῆ ἐκεῖ ποιητὲς και μουσικοί, φημισμένοι και ἄγνωστοι, νέοι και γέροι, ἄλλοι μὲ λύρες, ἄλλοι μὲ φλογέρες, ὅλοι μαστόροι στὴν τέχνη τους. Ὁ Ἀρίων ὅμως τοὺς νίκησε ὅλους.

Μὲ τὸ τραγούδι του μάγεψε ὅσους τὸν ἄκουσαν, ἀκόμα και τοὺς πιὸ φανατισμένους ἀντιπάλους του. Τοὺς τραγούδησε γιὰ ἀνοιξη, γιὰ ἡρωισμό και ἐνθουσιασμό: τοὺς ἔκανε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ νιώσουν ὅλα τὰ ὄνειρα, ὅλη τὴ νοσταλγία τῆς καρδιάς του, τοὺς ἔριξε στὰ γόνατα ἐμπρός του, δούλους και δαμασμένους ἀπὸ τὴν ἀνώτερη ψυχὴ του.

Και τοῦ ἔδωσαν τὸ χρυσὸ στεφάνι τῆς νίκης καὶ τοῦ χάρισαν πλοῦτη καὶ σὰ θέλησε νὰ φύγη, τοῦ ἀρμάτωσαν καράβι δικό του καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια τοῦ εὐχήθησαν εὐτυχία καὶ δόξα καὶ χαρά.

Συγκινημένος στεκόταν ὁ Ἀρίων στὴν ὑψηλὴ τὴν πρύμη κι ἔβλεπε τὴν κιτρινόχρυση γῆ νὰ χάνεται στὸν ὀρίζοντα καὶ ὅταν δὲν φαινόταν πιά τίποτε, μόνο ἡ θάλασσα, πού ἀστραφτε στὸν ἥλιο, στέναξε καὶ γύρισε νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὴν πρύμη.

Ἐμπρὸς του ὅμως εἶδε τοὺς ναῦτες ὄλους μαζεμένους, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, πού τὸν κοίταζαν μὲ μάτια σκληρά, ἔχθρα γεμάτα.

Ὁ Ἀρίων σταμάτησε.

— Τί θέλετε ; ρώτησε.

— Πολλὰ πράγματα θέλομε ἑμεῖς, φώναξε ἕνας, καὶ πρῶτα πρῶτα θέλομε νὰ σὲ ρίξωμε στὴ θάλασσα.

— Τί σὰς ἔκαμα ; ρώτησε πάλι ὁ Ἀρίων. "Αν ζητᾶτε χρήματα, νά, ἐκεῖ στὰ πόδια σας εἶναι τὰ δῶρα, πού μοῦ χάρισαν οἱ πατριῶτες σας. Ἐκεῖ ἔχετε στολίδια, χρυσάφια καὶ πλοῦσια ροῦχα, πάρτετέ τα, τί τὰ θέλω ἐγώ ; τὴ ζωὴ μου ὅμως, ἂν μοῦ τὴν πάρετε, τί ὄφελος θὰ εἶναι γιὰ σὰς ;

— Πές καλύτερα, τί θὰ μᾶς ὠφελήσῃ ἂν σοῦ τὴν ἀφήσωμε, φώναξε ἄγρια ἕνας ἄλλος. Ζωντανός, μπορείς νὰ μᾶς μαρτυρήσῃς στὸ πρῶτο λιμάνι, πού θ' ἀράξωμε καὶ νὰ μᾶς στείλῃς στὴν κρεμάλα' πεθαμένος ὅμως στὰ βᾶθη τῆς θάλασσας, τί κακὸ μπορείς νὰ κάμῃς ;

— Βέβαια, φώναξαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἂν τὸν φᾶνε τὰ ψάρια, ἂν τὸν πνίξουν τὰ κύματα, ἂν τὸν θάψουν τὰ φύκια, ποιός θὰ τὸ μάθῃ ποτέ ; Πῆδα μοναχός σου, τραγουδιστή, μὴ σὲ ρίξωμε μὲ τὰ χέρια μας στὸ νερό !

Ὁ Ἀρίων τοὺς κοίταζε μαζεμένους ἔμπρὸς του, πού φώναζαν καὶ φοβέριζαν, ἑνωμένοι ὄλοι στὸ φθόνο τους γιὰ κείνον, πού τὸν αἰσθάνονταν ἀνώτερό τους καὶ τὸν ἔπιασε ἀηδία.

— Μὴ μ' ἐγγίξετε, φώναξε, μόνος μου θὰ πεθάνω, μὰ πρῶτα θὰ πῶ τὸ τελευταῖο μου τραγούδι !

Nemy Y Nemy

Τους γύρισε τὴν πλάτη, ἀνέβηκε στὸ ψηλότερο σκαλί κι ἐκεῖ στάθηκε, ὄρθιος, μὲ τὸ χρυσοῦ στεφάνι στὸ κεφάλι, στὸ χέρι τὴ λύρα του, ὁμορφος σὰν θεὸς τοῦ Ὀλύμπου.

Ἐμπρὸς του ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα ἡσυχῆ, ἀπέραντη μὲ ὁμορφιά αἰώνια. Τότε ξέχασε τὴν ἀνθρώπινη προστυχιά, ἡ πίκρα ἔφυγε ἀπὸ τὴν καρδιά του. “Ἐνα μόνον ἤξερε, ὅτι θὰ πέθαινε, ὅτι θὰ χανόταν, ὅτι ἦταν τελευταία φορὰ πού ἔβλεπε τὴ φύση, τελευταία φορὰ πού ἡ ὁμορφιά της θὰ ξυπνοῦσε μέσα του ἀπάντησι.

Γι’ αὐτὸ καὶ τὸ τραγούδι του ἦταν τὸ τελειότερο, πού εἶπε ποτέ. Μόνος μὲ τὴ φύση, πού ἀγάπησε καὶ τραγούδησε, ἔλεγε γιὰ τελευταία φορὰ τὸν πόθο του, τὴ χαρὰ του, πού μπορούσε ἀκόμα νὰ τῆς τὰ πῆ, τὸν πόνο του, πού θὰ ἔφυγε καὶ δὲν θὰ τὴν ξανάβλεπε πιά ποτέ.

Τραγουδοῦσε καὶ ἡ φωνὴ του ἦταν πότε σιγανὴ καὶ χαδιάρικη, πότε δυνατὴ, ὥσπου ὁ ἀέρας γέμισε μελωδία. Ἀπ’ ὅλα τὰ μέρη ἀντηχοῦσε τὸ τραγούδι του, τὰ ξύλα τοῦ καραβιοῦ ἀρχισαν νὰ τρέμουν, ἡ θάλασσα νὰ ταράζεται. Τότε μ’ ἓνα μεγάλο πῆδημα ρίχτηκε ὁ Ἀρίων στὸ θάνατο, μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, τὸ τραγούδι στὰ χεῖλη καὶ τὰ κύματα ἔκλεισαν ἐπάνω του.

Μὰ τὸ τραγούδι του ἀκόμα ἤχοῦσε στὸν ἀέρα. Λὲς καὶ ἀμέτρητες φωνὲς τὸ εἶχαν πάρει καὶ τὸ ἐξακολουθοῦσαν θρηνώντας τὸ χαμό. Καὶ οἱ ναῦτες τρομαγμένοι ρίχτηκαν στὰ κουπιά καὶ βιαστικὰ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο ἐκεῖνο μέρος.

Ὁ Ἀρίων ὅμως δὲν πνίγηκε.

Μιά στιγμὴ εἶδε τὸ θαθυγάλαξο νερὸ ὀλόγυρά του, εἶδε ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του φοῦσκες πράσινες νὰ φεύγουν, σὰ νὰ θιάζονταν νὰ βγοῦν στὸν ἀέρα καὶ μιὰ σκέψη πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του· ἄχ, νὰ μπορούσε κι ἐκεῖνος μιὰ φορὰ ἀκόμα νὰ δῆ τὸν ἥλιο, τὸν οὐρανό...

Μ’ ὅλη του τὴ δύναμη κλώτσησε τὸ νερὸ κι ἄξαφνα αἰσθάνθηκε κάποιον σῶμα, πού τὸν ἔσπρωχνε, τὸν ἀνέβαζε στὴν ἐπιφάνεια. Ζαλισμένος κοίταξε γύρω του. Ἡ θάλασσα εἶχε γεμίσει δελφίνια καὶ ὁ ἴδιος καθόταν σὲ μιὰ πλάτη μαύρη



και γυαλιστερή, σ' ένα δελφίνι μεγαλύτερο απ' όλα τ' άλλα. Τὰ ψάρια τὸν εἶχαν σώσει καὶ τώρα τὸν πηγαιναν ὅσο γρήγορα μποροῦσαν στὴν Κόρινθο.

Ἄφου μὲ τὸ τραγούδι του καὶ ἄψυχα πράγματα συγκινῶνταν, περίεργο βέβαια δὲν ἦταν νὰ συγκινηθοῦν καὶ τὰ δελφίνια.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἔζησε ἀκόμα ὁ μέγας μουσικὸς καὶ ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα του νὰ πεθάνη, οἱ θεοὶ τὸν ἔβαλαν ἐκεῖνον καὶ τὴ λύρα του ἀνάμεσα στὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου λαμποκοποῦν ἀκόμη σήμερα.

« Μῦθοι καὶ θρύλοι »

Ἄλεξάνδρα Σ. Δέλτα.

## ΠΩΣ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Τὸ Βυζάντιο ἦταν ἀπὸ τὶς ὠραιότερες ἀποικίες, ποὺ ἴδρυσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Στὴ θέση του ἀργότερα, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες, χτίστηκε ἡ Κωνσταντινούπολη, ἡ μεγάλη αὐτὴ πρωτεύουσα, ποὺ κυριάρχησε σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴ καὶ θάμπωσε μὲ τὸ μεγαλεῖο της ὅλο τὸν κόσμο.

Τοῦ Βυζαντίου τὴν τοποθεσία ἐπίτηδες διάλεξε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, γιὰ νὰ ἰδρύσῃ τὴ βασιλίςσα τῶν πόλεων, γιατί ἔχει ἐξαιρετικὰ χαρίσματα ἀπὸ τὴ φύση.

Πῶς ὅμως ἀνακάλυψαν τὴν τόσο ἀπομακρυσμένη αὐτὴν τοποθεσία οἱ Μεγαρεῖς, οἱ ἰδρυτὲς τῆς ἀποικίας τοῦ Βυζαντίου ; πῶς ξεκίνησαν ἀπὸ τὰ Μέγαρα, γιὰ νὰ φτάσουν στὸ ἄκρο τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ;

Ἡ παράδοση ἀπαντᾷ στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μὲ μιὰ πολὺ περίεργη διήγηση.

Ἦταν πολὺ ἀρχαία πολιτεία ἡ πολιτεία τῶν Μεγάρων. Σιγὰ σιγὰ οἱ κάτοικοι πλῆθυναν πολὺ. Ὁ κάμπος ὅμως τῆς πολιτείας αὐτῆς δὲν ἦταν πολὺ πλούσιος. Οἱ ἄνθρωποι ἄρχιζαν νὰ ὑποφέρουν. Τότε σκέφτηκαν νὰ φύγουν πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ πᾶνε κάπου ἄλλοῦ, νὰ χτίσουν ἀποικία. Ἔτσι ἔκα-

ναν και από όλες τις άλλες ελληνικές πολιτείες οι κάτοικοι.

Ἄλλὰ ποῦ θὰ πῆγαιναν οἱ Μεγαρεῖς ἄποικοι νὰ χτίσουν τὴ νέα πατρίδα του ; Ἔστειλαν καὶ ρώτησαν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Οἱ ἀπεσταλμένοι γύρισαν κι ἔδωσαν τὴν ἀπάντηση τῆς Πυθίας :

— Νὰ πᾶτε νὰ βρῆτε τὴν πόλη τῶν τυφλῶν καὶ ἀπέναντι σ' αὐτὴν νὰ χτίσετε τὴν ἀποικία σας!

Κανεὶς ὅμως δὲν ἤξερε σὲ ποῖο σημεῖο τῆς γῆς εἶναι αὐτὴ ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Πρῶτη φορὰ ἄκουαν τέτοιο πρᾶμα.

Ξεκίνησαν λοιπὸν οἱ ἄποικοι με ἀρχηγὸ τὸ Βύζαντα. Πῆγαιναν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος στὸ ἄλλο ρωτώντας ποῦ εἶναι ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Γύρισαν ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ. Πέρασαν ὅλες τὶς πολιτείες καὶ τὰ χωριά τῆς Εὐρώπης. Πουθενὰ δὲ βρῆκαν αὐτὸ ποῦ ζητοῦσαν. Σκέφτηκε τότε ὁ Βύζας νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἀποίκους σ' ἄλλη ἡπειρο. Μ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ τοὺς ἔφερε στὴ Θράκη. Ἀπὸ τὸ μέρος ποῦ βγῆκαν, περπάτησαν ἀκολουθώντας τὸ δρόμο τῆς ἀκρογιαλιάς. Περπάτησαν ἀρκετὲς μέρες ὄλο καὶ ρωτώντας ὄσους συναντοῦσαν, μήπως εἶχαν ἀκούσει ποῦ θρῖσκεται ἡ πόλη τῶν τυφλῶν. Κανεὶς δὲν ἤξερε. Κι ὄλο περπατοῦσαν.

Τέλος ἓνα θράδου ἔφτασαν πολὺ κουρασμένοι στὴ Χρυσούπολη, στὸ σημερινὸ Σκούταρι. Βρῆκαν ἓνα μέρος καὶ ξεκουράστηκαν τὴ νύχτα.

Τὸ πρωὶ ξύπνησε πρῶτος, ὅπως πάντα, ὁ Βύζας. Σὰν ἀρχηγὸς εἶχε τὸ θάρρος τῆς φροντίδας πρὸ μεγάλο. Κατέθηκε μόνος του καὶ ἔφτασε στὴν παραλία. Κάθισε σὲ μιὰ πέτρα περιμένοντας νὰ περάσουν διαβάτες, ποῦ ἴσως νὰ τοῦ ἔδιναν καμιά χρήσιμη πληροφορία.

Ἄλλὰ σηκώνοντας τὰ μάτια του τί βλέπει μπροστά του ; ἓνα ὠραιότατο θέαμα! Μιὰ στενὴ θάλασσα χωρίζε τὴν παραλία, ὅπου ἔστεκε, ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ἀκτὴ, ποῦ παρουσίαζε μιὰ φύση ἐξαισία καὶ μαγευτικὴ. Παράδεισος ἀληθινὸς φάνταζε ἡ ἀπέναντι χώρα. Ἐπτὰ λόφοι ὑψώνονταν ἐκεῖ πέρα

σκεπασμένοι με πλούσια θεικιά βλάστηση, με πρασινάδα, με φυτεία και με δένδρα, όλα χαρωπά σὰ σὲ ὄνειρο. Τὰ πρασινοσκεπαστα πόδια τῶν λόφων αὐτῶν τὰ ἔλουζε ἤσυχα ἤσυχα ἢ θάλασσα, σχηματίζοντας ὄμορφα λιμανάκια. Πίσω ἀπὸ τοὺς λόφους ἀπλωνόταν κάμπος στολισμένος με λογιῆς λογιῆς δένδρα.

Τότε σὰν κάτι νὰ μίλησε στὴν ψυχὴ του. Κοιτάζει καλά. Στέπτεται πολλὴ ὥρα, σὰν νὰ τὸν μάγεψε κάποιον ὄνειρο. Ἔπειτα σηκώθηκε ἀπότομα, φώναξε τοὺς συντρόφους του καὶ τοὺς εἶπε:

— Τὴ θρήκαμε τὴν πόλη τῶν τυφλῶν. Εἶναι αὐτὴ ἐδῶ, ποὺ θρισκόμαστε τώρα. Ὑπάρχουν ἄλλοι πρὸ τυφλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, ποὺ ἦρθαν κι ἔχτισαν τὰ σπίτια τους ἐδῶ καὶ δὲν εἶδαν τὸν ὠραῖο αὐτὸν παράδεισο, ποὺ ἀπλώνεται ἀπέναντί τους ;

Ὅλοι συμφώνησαν, πὼς ἀλήθεια ἦτανε τυφλοὶ οἱ Χρυσουπολίτες. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ μαντεῖο τοὺς εἶπε, πὼς ἔπρεπε νὰ χτίσουν τὴν ἀποικία τους ἀπέναντι στὴν πόλη τῶν τυφλῶν, σηκώθηκαν, ἄφησαν τὴ Χρυσούπολη, πέρασαν ἀπέναντι κι ἔχτισαν ἐπάνω στοὺς ἔρημους λόφους τὴν ἀποικία τους, ποὺ τὴν ὀνόμασαν Βυζάντιο ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

*Γλωσσικὴ διασκευὴ Μιχ. Χ. Οἰκονόμου.*

## ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ

[Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος νικηφόρος ἔφθασεν εἰς τὰ θάθη τῆς Ἀσίας μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ὑδραῶτου καὶ Ὑφάσιος, ὅπου κατοικοῦσαν οἱ Μαλλοὶ, λαὸς κατ' ἐξοχὴν πολεμικός. Μετὰ μακρὰν καὶ πείσιμονα ἀντίστασιν κυριεύει ὅλας τὰς πόλεις των, ἀντέχει ὁμως ἀκόμη ἡ ἀκρόπολις τῆς πρωτεύουσος των, τὴν ὁποίαν καὶ προσβάλλει.]

### Μόνος μεταξὺ τῶν Μαλλῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Μαλλῶν ἔκειτο εἰς ἕνα λόφον καὶ ἦτο ὀχυρωτάτη με ὑψηλὰ τεῖχη, με πύργους καὶ ἐπάλξεις\*.

Ὁ Ἀλέξανδρος εὕρσκει εἰς αὐτὴν δρόμον, ἀλλὰ πλῆθος πολεμιστῶν ἀπὸ τοὺς πύργους καὶ τὰς ἐπάλλξεις τοξεύει ἀδικόπως· οἱ στρατιῶται του ἀρχίζου νὰ ὑποσκάπτου τὰ τεῖχη, πυκνότερα ὅμως βροχὴ θελῶν τοὺς ἀπομακρύνει· ἡ ἔφοδος φαίνεται ἀκατόρθωτος.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ κλίμακα· ἐπειδὴ δὲ δὲν σπεύδει ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος τὴν φέρει — ὅσον θέλει ὁ βασιλεὺς — τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὰς χεῖρας του, τὴν στηρίζει εἰς τὸ τεῖχος καὶ ἀναβαίνει. Κρατεῖ μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ ξίφος καὶ μὲ τὴν ἄλλην προφυλάσσεται μὲ τὴν ἀσπίδα του· τὸν ἀκολουθεῖ ὁ Πευκέστας \* μὲ τὴν ἀσπίδα \*, ὅπως πάντοτε, τοῦ Ἀχιλλέως· κατόπιν τούτου ἀναβαίνει ὁ στρατηγὸς Λεονάτος \* καὶ εἰς διμοιρίτης παλαίμαχος, ὁ Ἀθρέας.

Φθάνει εἰς τὸ ὕψος τοῦ τείχους, ἀλλὰ θέσιν δὲν εὕρσκει νὰ πατήσῃ εἰς αὐτό· τόσοσ εἶναι ἐκεῖ ὁ συνωστισμὸς τῶν Μαλλῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἄλλουσ διατρυπᾷ μὲ τὸ ξίφος καὶ ἄλλουσ ρίπτει κάτω μὲ τὴν ἀσπίδα του· εὕρσκει τοιουτοτρόπως μέρος καὶ πατεῖ· ἀπὸ ἐκεῖ πηδᾷ εἰς τὰς ἐπάλλξεις. Κάτω, ἐνῶ πολλοὶ ὑπασπισταὶ συνωθοῦνται, διὰ ν' ἀναθοῦν, θραύεται ἀπὸ τὸ βάρος των ἡ κλίμαξα.

Εὕρσκεται λοιπὸν μόνος ὁ βασιλεὺς ἀπέναντι χιλιάδων τὸν ἀναγνωρίζου οἱ Μαλλοὶ ἀπὸ τὰ πτερά τῆς περικεφαλαίας του, ἀπὸ τὰ λαμπρά του ὄπλα νὰ τὸν πλησιάσσουν ὅμως δὲν τολμοῦν, ἀπὸ παντοῦ ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ μέσα ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν γίνεται ὁ στόχος ὄλων.

— Ὅπισω! Φωνάζου εἰς αὐτὸν ἀπὸ κάτω οἱ φίλοι του. Πήδησε νὰ σωθῆς ἀπὸ βέβαιον θάνατον!

Ἄλλ' αὐτοὺς νὰ ὀπισθοδρομήσῃ; ἀδύνατον!

Μὲ τὸ γοργόν του θέλημα ἀναμετρᾷ τὸ βάθος κάτω τῆς ἀκροπόλεως καὶ πηδᾷ μέσα· φθάνει κάτω ὄρθιος, εὐθυτενῆς. Καθὼς ἐπήδησεν, ἡ ἀστραπή τῶν ὄπλων του ἀπομακρύνει πρὸς στιγμὴν τοὺς Μαλλοὺς· τὸν ἐνόμισαν ὡς ὑπερφυσικὴν ἐμφάνισιν, ἀλλ' οἱ ἀτρόμητοι ἐκείνοι ἀναλαθόντες τὸ θάρρος των ὀρμοῦν· πρῶτος ὁ ἀρχηγὸς των.

Ἐνῶ στηρίζει εἰς τὸ τεῖχος ὁ Ἀλέξανδρος τὰ νῶτα του,

τὸν διαπερᾶ συγχρόνως μὲ τὸ ξίφος· ἄλλον, ὁ ὁποῖος φθάνει εἰς βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ, ρίπτει νεκρὸν μὲ λίθον· τρίτον φονεῦει πάλιν μὲ τὸ ξίφος. Δὲν τολμοῦν πλέον οἱ Μαλλοὶ νὰ πλησιάσουν, ἀλλ' ἀπὸ μακρὰν ἐξακοντίζουν λίθους, βέλη, ἀκόντια.

Ἡ θέσις του εἶναι δεινὴ, προφυλάσσεται ὅμως, ὅπως ἤμπορεῖ μὲ τὴν ἀσπίδα του, ἀλλ' ὁ βραχίων του τελείως ἀποκόμνει. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν πηδᾶ πλησίον του ὁ Πευκέστας, κατόπιν ὁ Λεονάτος καὶ τέλος ὁ Ἀθρέας. Πρὶν προφθάσῃ ὅμως ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ πλησιάσῃ, πίπτει νεκρός· τὸν ἐτόξευσαν εἰς τὸν ὀφθαλμόν.

Ἀλαλάζουν τώρα ἀπὸ χαρὰν οἱ θάρβαροι καὶ πυκνότεροι ἤδη τοξεύουν. Ἐξαφνα θέλος διαπερᾶ τὸν θώρακα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν πληγώνει σοβαρῶς εἰς τὸν πνεύμονα. Ἄλλ' εἰς τὴν ζέσιν τοῦ ἀγῶνος δὲν ἀντιλαμβάνεται τίποτε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τοξεύῃ, ἕως ὅτου ἡ αἱμοραγία τὸν ἐξαντλεῖ, ὅποτε κλονίζεται καὶ πίπτει ἀναίσθητος ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα του.

Οἱ Μαλλοὶ μὲ λύσσαν τοξεύουν, τὸν καλύπτει ὅμως ὁ Πευκέστας μὲ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν προφυλάττει μὲ ὑπερανθρώπους προσπάθειας ὁ Λεονάτος· Ἄλλ' εἶναι τόσο πυκνὴ ἡ βροχὴ τῶν βελῶν, ὥστε μόλις κατορθώνουν οἱ δύο οὔτοι νὰ στέκουν εἰς τοὺς πόδας των· καὶ τὸ χειρότερον, πίπτει ἔξαφνα καὶ ὁ Πευκέστας.

### Ἡ ἄλωσις τῆς ἀκροπόλεως.

Ἐν τούτοις τὸ τί γίνεται ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη, εἶναι ἀπερίγραφτον. Οἱ στρατιῶται εἶδον τὸν βασιλέα των νὰ πηδᾶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν, γνωρίζουν, ὅτι κάθε στιγμὴ ἰδικῆς των χρονοτριβῆς εἶναι δι' ἐκεῖνον θανάσιμος καὶ ὅλοι μαζί ζητοῦν ν' ἀναβοῦν, ἀλλὰ πρόχειρα μέσα δὲν ὑπάρχουν.

Τρέχουν νὰ φέρουν κλίμακας, ἐνῶ ἄλλοι σύρουν πρὸς τὸ τεῖχος μηχανάς, κορμούς δένδρων καὶ δι' αὐτῶν ἀναβαίνουν. Οἱ θιαστικώτεροι ἀναβαίνουν ὁ εἷς ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἄλλου

καὶ σχηματίζουν τοιουτοτρόπως στήλην ὑψηλὴν ἀπ' αὐτὴν πηδοῦν εἰς τὰς ἐπάλξεις.

Ἀπὸ ἐκεῖ βλέπουν ἀναίσθητον κάτω τὸν βασιλέα των καὶ πυκνοὺς γύρω του τοὺς ἐχθροὺς· βλέπουν τὸν Πευκέσταν νὰ πίπτῃ καὶ δὲν ἀντέχουν· μαίνονται, ὀλολύζουν\*, ρίπτονται κάτω, συνασπίζονται γύρω ἀπὸ τὸν βασιλέα των καὶ ἀπωθοῦν τοὺς Μαλλοὺς.

Ἄλλοι πάλιν τρέχουν εἰς τὴν πλησιεστέραν πύλην τοῦ τείχους καὶ κατορθώνουν ν' ἀνασηκώσουν μὲ τοὺς ὤμους των τὰ θυρόφυλλα· τὴν ἀνοίγουν καὶ μὲ κραυγὰς εἰσέρχονται πυκναὶ αἱ τάξεις τοῦ στρατοῦ.

Ἐπειδὴ νομίζουν τὸν βασιλέα των νεκρόν, ἐξηγηριωμένοι ἀνατρέπουν καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ἀκόμη. Καὶ μέσα εἰς τὴν φρικτὴν ἀναστάτῳσιν φέρουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα του τὸν βασιλέα ἔξω τῶν τειχῶν εἰς τὸ γύρω τῆς πόλεως στρατόπεδον.

Τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ ἔδωσε τὴν νίκην εἰς τοὺς Ἕλληνας.

### Μετὰ τὴν νίκην.

Τὸ τραῦμα εἶναι τόσον σοβαρὸν καὶ ἡ ἐξάντλησις τοῦ βασιλέως τόσον μεγάλη, ὥστε εὐρίσκεται μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου· ἀπηλπισμένοι ἀγρυπνοῦν παρὰ τὸ πλευρόν του οἱ φίλοι, περίλυπος ἀγρυπνεῖ γύρω ἀπὸ τὴν σκηνὴν του ὁ στρατός.

Μετὰ ἡμέρας, ἂν καὶ ἀνοικτὸν ἀκόμη τὸ τραῦμα, δὲν ἠπεῖλει θάνατον· ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε σωθῆ.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταφερθῆ εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάσθη σκηνὴ εἰς τὸ μέσον τῆς τριακοντόρου\* ἐπίτηδες διὰ τὴν κλίνην του· καὶ διὰ νὰ μὴ ταράττῃ τὸν ἀσθενῆ ὁ παραμικρὸς κλονισμὸς, ἀφῆκαν τὸ πλοῖον νὰ σύρεται χωρὶς κωπηλασίαν, ἀπὸ τὸ ἥσυχον ρεῦμα τοῦ Ὑδραῶτου.

Μόλις τὴν τετάρτην ἡμέραν φθάνει.

Ἄν καὶ ἐγκαίρως εἶχον πληροφορήσει τοὺς στρατιώτας, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔρχεται, δὲν τὸ ἐπίστευσαν. Καὶ ὅταν εἶδον διὰ

μέσου τῶν πυκνῶν δασῶν νὰ προχωρῆ εἰς τὸν ποταμὸν ἢ τριακόντορος, μὲ τὴν σκηνὴν εἰς τὸ μέσον, ἐνόμισαν, ὅτι νεκρὸν φέρουν τὸν βασιλέα· σιωπηλοὶ λοιπὸν ἐτάχθησαν εἰς τὰς δύο ὄχθας καὶ μὲ ἀγωνίαν ἐπερίμεναν νὰ φθάσῃ.

Ὅταν ἐπλησίαζεν ἡ τριακόντορος, διατάσσει ὁ Ἀλέξανδρος ν' ἀφαιρέσουν ἀπὸ τῆς κλίνης του τὴν σκηνὴν καὶ ὅταν ἔγινε τοῦτο, ὑψώνει τὴν χεῖρα, διὰ νὰ τοὺς χαιρετήσῃ. Κραυγὴ χαρᾶς ἐξέρχεται ἀπὸ χιλιάδας στόματα, χεῖρες ὑψώνονται πρὸς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς θεοὺς· ἄλλοι ἀπλώνουν τὰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν ὡς παιδία.

Μετ' ὀλίγον τὸ πλοῖον προσορμίζεται καὶ οἱ ὑπασπισταὶ φέρουν κλίνην, διὰ νὰ τὸν μεταφέρουν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ζητεῖ ἵππον. Καὶ ὅταν τὸν βλέπουν οἱ στρατιῶται νὰ προχωρῆ ἔφιππος, ἡ χαρὰ των γίνετα τρέλα· ἡ βοή, τὰ χειροκροτήματα, ἡ κλαγγὴ τῶν ἀσπίδων, ἀντηχεῖ εἰς τὰς ὄχθας, εἰς τὰ δάση, ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς λόφους.

Πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν του, ζητεῖ νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ καταβῆ ἀπὸ τὸν ἵππον, διὰ νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ στρατιῶται καὶ νὰ θαδίζῃ. Εἶναι συγκινητικὴ ἡ στιγμή· τρέχουν γύρω του, ψηλαφοῦν τὴν χεῖρα του, τὰ γόνατά του, τὸ ἔνδυμά του! Ἄλλοι, διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλοῦν, τὸν βλέπουν ἀπὸ μακρὰν μὲ σιωπηλὴν λατρείαν. Πολλοί, καθὼς ἀργὰ ἀργὰ θαδίζει, τὸν ραίνουν μὲ ἄνθη ἢ μὲ πολυτίμους ταινίας ἀπὸ τὰ λάφυρά των.

Οἱ στρατηγοὶ σπεύδουν νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν.

— Βασιλεῦ, λέγουν, εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ σ' ἀφήσωμεν νὰ κινδυνεύης πρῶτος· μόνον τὴν μάχην νὰ διευθύνῃς — ὅπως δηλαδὴ οἱ σημερινοὶ στρατηγοί.

Τότε γέρων στρατιώτης, Βοιωτὸς, ἀντελήφθη ἀπὸ τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅτι τοῦτο δὲν τὸν ηὐχαρίστησε· πλησιάζει λοιπὸν καὶ μὲ θάρρος λέγει μὲ τὴν χονδρὴν του βοιωτικὴν προφορὰν: « Τὰ μεγάλα ἔργα εἶναι μόνον διὰ τοὺς ἥρωας· δι' αὐτὸ περισσότερον τῶν ἄλλων πρέπει νὰ κινδυνεύουν αὐτοί ».

Μειδίμα χαρᾶς ἐφώτισε τὸ ὦχρον πρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου, ηὐχαρίστησε τὸν στρατιώτην καὶ ποτὲ δὲν ἐλησμόνη-

σεν ὅτι ὁ ἀπλοϊκὸς ἐκεῖνος γέρων εὔρε με τὴν ἀγαθὴν του καρδίαν λόγον τόσης βαθείας ἐννοίας, διὰ νὰ τὸν παρηγορήσῃ.

*Ἄρσινὴ Παπαδοπούλου.*

« Ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους »

## ΦΙΛΟΠΟΙΜΕΝΟΣ ΑΣΧΟΛΙΑΙ

Τὸ μέγαλον τέκνον τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ὁ Φιλοποίμην\*, δὲν ἦτο μόνον ἕξοχος καὶ μεγαλοφυῆς στρατηγός, ἀλλὰ καὶ ἐξαίρετος πολίτης καὶ γεωργός. Ὅχι μόνον εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ θαδίζῃ πρῶτος ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἀπέρχεται τελευταῖος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ μὴ μένη ἀργὸς ποτέ.

Δι' αὐτό, ὁσάκις δὲν ἦτο μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν καὶ δὲν ἡσχολεῖτο μετὰ τὰ δημόσια πράγματα, ἢ θὰ ἐκυνηγοῦσε ἢ θὰ ἐγεωργοῦσε, διὰ νὰ ἀσκῇ τὸ σῶμα του καθιστῶν αὐτὸ ἐλαφρὸν καὶ ρωμαλέον καὶ διὰ νὰ ἔχῃ ἐξ ἰδίων πόρους ζωῆς.

Εἶχε λοιπὸν ἓνα ἀγρὸν ὄχι μακρὰν τῆς πατρίδος του Μεγαλουπόλεως, μίαν ὥραν περίπου ἕξω αὐτῆς, ὅπου ἐπήγαινε καθ' ἑκάστην μετὰ τὸ γεῦμα ἢ μετὰ τὸ δεῖπνον. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀνεπαύετο μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν τοῦ ἀγροῦ, ἤρχιζε τὴν ἐργασίαν του.

Πρῶτὴν πρῶτὴν δὲ τὴν ἐπομένην ἐξυπνοῦσε καὶ μετὰ τὴν σκαπάνην εἰργάζετο πάλιν, παροτρύνων διὰ τοῦ παραδείγματός του τοὺς ἀμπελοουργοὺς καὶ τοὺς γεωργοὺς, ποτίζων μετὰ τὸν ἰδρῶτα του τὴν γῆν, πού τοῦ ἔδιδε τοὺς τιμίους πόρους τῆς ζωῆς. Καὶ ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέβαινεν ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, ἔφευγε πάλιν καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου μετὰ τοὺς φίλους του καὶ τοὺς ἄρχοντας ἡσχολεῖτο εἰς τὰ δημόσια. Οὔτε μίαν στιγμήν ὁ ἕξοχος αὐτὸς ἀνὴρ δὲν ἠθέλε νὰ μένη ἀργός.

Καὶ ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του ἐδαπανοῦσε διὰ τὴν ἀγορὰν ἵππων ἐκλεκτῶν καὶ ὄπλων διὰ τοὺς πολίτας, ἄλλα



δέ, διὰ τὰ ἐξαγοράζῃ αἰχμαλώτους, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἔτι τέλος ἐδαπανοῦσε, διὰ τὰ ἀγοράζῃ συγγράμματα, ὅχι θέβαια ὄλα, ἀλλ' ἐκεῖνα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐνόμιζεν, ὅτι ἤθελεν ὠφελῆθῃ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνδρείας.

Τὸν οἶκον τοῦ ἐπροσπάθει τὰ ὠφελήσῃ μόνον διὰ τῆς λιτότητός τοῦ καὶ τῆς γεωργίας, ἣ ὁποία ἐπίστευεν, ὅτι εἶναι ὁ δικαιοτάτος ἐκ τῶν πόρων τῆς ζωῆς. Διότι εἶχε στερεὰν τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει κανεὶς τὰ ἔχῃ ἴδια κτήματα, ἐὰν θέλῃ τὰ ἀπέχῃ τῶν ξένων.

Τόση δὲ πάλιν ἦτο ἡ λιτότης καὶ ἡ ἀφέλεια αὐτοῦ, ὥστε οὐδὲν διέφερε τῶν ἄλλων πολιτῶν κατὰ τὴν ἐμφάνισιν. Κάποτε μάλιστα μία μεγαρική γυνὴ ἐπρόκειτο τὰ δεχθῆ εἰς τὸν οἶκον τῆς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν.

Ἔσπευσε λοιπὸν αὕτη, ἐπειδὴ ἔτυχε τὰ ἀπουσιάζῃ ὁ σύζυγός τῆς, τὰ παρασκευάσῃ δεῖπνον ἀντάξιον τοῦ στρατηγοῦ. Ἐνῶ δὲ ἐκεῖνη θορυβημένη διὰ τὴν ἔκτακτον ἐπίσκεψιν τοῦ στρατηγοῦ ἠτοίμαζε τὰ τοῦ δεῖπνου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Φιλοποίμην ἀθορύβως μόνος, φορῶν εὐτελεῶς χλαμύδιον\*.

Ἡ ἀπλοϊκὴ ἐκεῖνη μεγαρική γυνὴ, ἐπειδὴ ἐνόμισεν, ὅτι ὁ ξένος θὰ ἦτο ἡ στρατιώτης ἢ ἄγγελος τοῦ στρατηγοῦ, τὸν παρεκάλεσε τὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὴν διακονίαν\* τοῦ δεῖπνου. Ἐκεῖνος ἀμέσως, ἀφοῦ ἀπέβαλε τὸ χλαμύδιον, ἤρχισε τὰ σχίζῃ ξύλα καὶ τὰ ὑπηρετῆ τὴν οἰκοδέσποιναν.

Ἐξαφνα ὅμως εἰσῆλθεν ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ ὁποῖος, ὅταν τὸν εἶδεν, ἐξεπλάγη καὶ εἶπε:

— Τί εἶναι αὐτά, Φιλοποίμην;

— Τί ἄλλο εἶναι, φίλε μου, ἀπήνησεν ὁ ἐξαίρετος ἀνὴρ, παρὰ ὅτι τιμωροῦμαι διὰ τὴν κακὴν μου ὄψιν;

*Κατὰ Πλούταρχον (Ἀπόδοσις Ν. Α. Κοντοπούλου.)*

« Φιλοποίμην », κεφ. β' καὶ δ'.

## ΤΟ ΓΕΝΝΑΙΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ

Ἡ Ρώμη πιά σὲ δύναμη ἦτανε ἀκαταγώνιστη, ἅμα ἄρχισε ὁ πόλεμος μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας.

Ἴσως ἡ ἀπελπισία νὰ ἔσπρωξε κυρίως τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναλάβουν ἓνα τόσο δύσκολο ἀγώνα, γιατί ἔβλεπαν, ὅτι ἡ ἔθνικὴ ἐλευθερία τους πλέον ἔδουε...

Τὰ συμπολιτειακὰ στρατεύματα μὲ ἀρχηγὸ τὸν γενναῖο στρατηγὸ Δίαο \* συγκρουστήκανε λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν Κόρινθο. Πολέμησαν μὲ πείσμα καὶ μὲ ἀνδρεία, ἀλλὰ τοὺς ἔκλειψε τῆ νίκη ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ καὶ τὰ πολλὰ πολεμικὰ μέσα, πὺ διέθετε ὁ Ρωμαῖος ὑπατος Λεύκιος Μόμμιος \*. Ἡ ἑλληνικὴ παράταξη ἔσπασε καὶ ἓνα μέρος τῆς ἔστρωσε τὸ πεδίο τῆς μάχης καὶ ἄλλο σκορπίστηκε...

Στρατὸς ἑλληνικὸς, φρουρὸς τῆς ἔθνικῆς ἀνεξαρτησίας, ἔπαψε ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη νὰ ὑπάρχη...

Πρῶτο λάφυρο στὸ νικητὴ ἔμεινε ἡ πλουσία Κόρινθος. Ὁ ἄξεστος \* Ρωμαῖος στρατηγός, μπαίνοντας σ' αὐτὴ, στάθηκε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ἡ πόλη, γεμάτη ἀπὸ λαμπρὰ οἰκοδομήματα καὶ καλλιτεχνήματα, παρουσίαζε θέαμα ὑπέροχο. Σχολὲς γλυπτικῆς, σχολὲς ζωγραφικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς, πὺ ἀπὸ αἰῶνες πρὶν ἀκμάζανε ἐκεῖ καὶ εἶχαν ἀναπτυχθῆ ἀφάνταστα ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ὅσον σώριαζε στὸν τόπο ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριο, εἶχαν δημιουργήσει μιὰ «Κόρινθον ἀφνειὸν» \*. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἡ ὠραία πόλη εἶναι πολιτικῶς πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ σὲ τέχνη, σὲ γράμματα, εὐγένεια καὶ κομψότητα, πρωτεύουσα τοῦ κόσμου ὅλου.

Εἶναι, ναί, πρωτεύουσα ὡς τὴν ὠρα, πὺ περνᾶ τις πύλες τῆς ὁ Ρωμαῖος ὑπατος... Ἐπειτα ὄλα χάνονται καὶ ἡ ἴδια ἡ πόλη...

Οἱ ρωμαϊκὲς λεγεῶνες \* ρίχτηκαν στὴν ἀπροστάτευτη Κόρινθο σὰ θύελλα. Ὅτι ἄφησε ὀρθὸ ἡ φωτιά, τὸ γκρέμισε ἡ σκαπάνη. Ἐφόσον ὑπῆρχε Ρώμη στὸν κόσμον, δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ θρῖσκειται στὸ φῶς μιὰ τέτοια ἀντίζηλος.

Οἱ κάτοικοι ἔγιναν ἀνδράποδα \*. Οἱ θησαυροὶ συνάχτηκαν, γιὰ νὰ μοιραστοῦν ἀπὸ τοὺς νικητές. Στράγγισε τότε ἡ Ἑλλάδα τὸ πικρότερο ποτήρι καὶ κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ τὴν ἔδειρε τὸ πένθος ἀλύπητα.

Οἱ στρατιῶτες δὲ σεβάστηκαν τίποτε, οὔτε ἱερό, οὔτε ὄσιο. Τραβοῦσαν βάρβαρα τὶς νέες ἀπὸ τοὺς θωμούς τῶν θεῶν, χτυποῦσαν καὶ σώριαζαν γέρους, γυναῖκες, παιδιά. Ἄρπαζαν, κατέστρεφαν, ἀκόμη καὶ σπάνια ἔργα τέχνης.

Κάποιος παλιὸς συγγραφεὺς διηγεῖται, πὼς εἶδε Ρωμαίους νὰ ἔχουν κάτω στὴ γῆ τὴν εἰκόνα τοῦ Διονύσου, τὸ περιφημο ἔργο τοῦ Θηβαίου ζωγράφου Ἀριστείδου καὶ νὰ παίζουν ἐπάνω του τοὺς πεσσούς \*...

Ἡ καταστροφὴ τῶν τειχῶν, τῶν μαρμαρένιων κτιρίων, τῶν στοῶν, τῶν ἡρώων, ποὺ γινόταν ἐμπρὸς στὰ μάτια τῶν αἰχμαλώτων πιά κατοίκων, καὶ μ' ἀδιάκοπα πολεμικὰ σαλπίσματα, θάσταξε μέρες. Τὴν τελευταία μέρα παρακολουθώντας τὸ φριχτὸ ἔργο ὁ ἴδιος ὁ στρατηγὸς στάθηκε μὲ τὴν ἀκολουθία του ἀπέναντι στὰ μαζεμένα Ἑλληνόπουλα, ποὺ σὲ λίγο θὰ στέλνονταν στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Ρώμης, γιὰ νὰ πουληθοῦν. Φαινόταν νευρικός. Τὸν ἐρέθιζε ἓνα πράγμα, ποὺ ἢ χοντρὴ ψυχὴ του δὲν τὸ συγχωροῦσε. Τὰ παιδιά ἐκεῖνα, χτυπημένα ἀπὸ τὶς στερήσεις, ψυχικὰ τσακισμένα, δείχνανε βέβαια θλίψη καὶ ὀδύνη βαθιά, ἀλλὰ καὶ θάρρος ἀρκετὸ καὶ ἀξιοπρέπεια εὐγενική, πράγματα, ποὺ δὲ συμβιβάζονταν καὶ τόσο μὲ τὴν τραγικὴ θέση τοῦ σκλάβου.

Ἄν δὲν ἦτανε μορφωμένος ὁ Μόμμιος, ἦτανε πονηρὸς καὶ χαιρέκακος.

Σ' ἓνα νόημά του πλησίασε ὁ ὑπασπιστὴς του. Ἔσκυψε καὶ τοῦ ψιθύρισε κάτι. Ὁ ἄλλος κατάλαβε, χαιρέτησε καὶ ἐνῶ ὁ ἀνώτερός του ἀποτραβιόταν, αὐτὸς σίμωσε τὰ παιδιά. Σηκώθηκαν τὰ θλιμμένα μικρὰ πρόσωπα καὶ τὸν πρόσεξαν. Ἄρχισε νὰ γυρίζῃ στὸ στόμα του μιὰ ἐρώτηση:

— Ποιὸς ξέρει γράμματα ;

Πόση ἀφέλεια! Καὶ μάλισα ἀπὸ ἄνθρωπο, ποὺ καὶ ἑλλη-  
νικά γνῶριζε πολὺ λίγο καὶ τὸ λαὸ τὸν ἴδιο.

“Ὅλα σχεδὸν τὰ παιδιὰ ἤξεραν γράμματα. Ἡ Κόρινθος  
εἶχε τὰ μέσα ἀφθονα καὶ σοφοὺς καὶ ἐθνικοὺς πνευματικοὺς  
θησαυροὺς ἀνεκτίμητους, γιὰ νὰ μορφώση τοὺς νεαροὺς βλα-  
στούς της.

Διάταξε τότε ὁ ὑπασπιστὴς καὶ φέρανε ἀβάκια \* καὶ εἶπε  
νὰ γράψῃ τὸ καθένα παιδί δυὸ λόγια. Νὰ γράψουν ; ποὺ ὄρε-  
ξη! Τὰ πιὸ πολλὰ μείνανε ἀδιάφορα, λίγα ὅμως κάτι ἔγραψαν.

Κάμποση ὥρα ὕστερα, κρατώντας ὁ Ρωμαῖος ἀξιωματι-  
κὸς τὰ ἀβάκια, τὰ διάβαζε μεταφράζοντας στὸ Μόμμιο.

Ἡ μορφή τοῦ τελευταίου ὄλο καὶ σκοτείνιαζε. Ἀπὸ τὰ  
γραμμένα ἀποδείχνονταν οἱ ψυχές τῶν μικρῶν περήφανες,  
ὅπως καὶ ἡ ἔκφρασή τους.

Μιὰ στιγμή κοίταξε καλὰ τὸν ὑπασπιστή.

— Γιατί σταμάτησες ; ρώτησε. Τί γράφει αὐτὸ τὸ ἀβάκιο ;

— Στίχους, ὕπατε... Στίχους τοῦ Ὀμήρου!

— Στίχους τοῦ Ὀμήρου ;

“Ὅσο μεγάλη κι ἂν ἦτανε ἡ ἀμορφωσιά του, ἡ φήμη τοῦ  
θείου ποιητῆ τὴν ξεπερνοῦσε. Μικρὸς ἀκόμη στὴ Ρώμη εἶχε  
ἀκούσει γιὰ τὸν τυφλὸ γέρο, ποὺ τὸν λάτρευε ὅλη ἡ Ἑλλάδα.  
Τραγουδιστάδες, ψάλλοντας παθητικὰ τὶς ραψωδίες του, ἀνι-  
στοροῦσαν τὶς παλικαριές τῶν πολεμιστῶν στὴν Τροία καὶ ἐκ-  
θειάζανε τὶς εὐγενικὲς καρδιές τους.

— Διάβασε! Εἶπε ξερά.

Ὁ ὑπασπιστὴς ἀργὰ ἀργὰ μετάφραζε:

« Χαρὰ στοὺς Δαναοὺς καὶ δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς χαρὰ στους  
ποὺ γιὰ χατήρι χάθηκαν τῶν Ἀτρειδῶν στὴν Τροία.

Δὲν ἦτανε νὰ πέθαινα καὶ νὰ μὲ πάρῃ ὁ Χάρος,  
τὴ μέρα πούπεφταν βροχὴ τὰ χάλκινα κοντάρια  
τῶν Τρώων ἐπάνω μου, κοντὰ στὸ σῶμα τοῦ Ἀχιλλέα ;  
Καὶ μνημὰ θάχα κι οἱ Ἀχαιοὶ τὴ δόξα μου θὰ ἐλέγαν  
μὰ τώρα μὲ πικρὸ χαμὸ μοῦ εἶναι γραφτὸ νὰ λιώσω ».

[Μετάφρ. Γ. Οἰκονομίδου]

Τελείωσε. Ἀνασήκωσε τὰ μάτια. Φανερὴ ταραχὴ μαρτυροῦσε ἢ μορφὴ τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Λεύκιος Μόμμιος ἦταν ἄξεστος ὄχι καὶ κουτός. Ἐνόησε λοιπὸν τί ἤθελε νὰ πῆ μὲ τοὺς στίχους αὐτοὺς τὸ παιδί. Διάταξε καὶ τὸ φέρανε ἐμπρὸς του.

Στάθηκε ὑπερήφανα καὶ ἄτρομα.

— Γιατί τὰ ἔγραψες αὐτά ; ρώτησε μαλακά.

Τὸ Ἑλληνόπουλο τὸν κοίταξε ἄφοβα, ἀλλὰ πονεμένα καὶ χαμῆλωσε τὸ κεφάλι. Τί νὰ τοῦ ἀπαντοῦσε ; ἂν εἶχε ἀνθρώπινη συναίσθηση μέσα του ἐκεῖνος, ἂν ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς δικούς του, θὰ μάντευε γιατί εἶχε γράψει τοὺς ἠλιμμένους στίχους.

Ὁ ὕπατος σώπαινε. Κάτι γύριζε στὸ μυαλό του, κάτι ἀναδεύοταν στὴν ψυχὴ του. Σ' αὐτὴ τὴν τελευταία θρισκόταν, στὰ κατάβαθα χωμένη, μιὰ μικρούλα χορδὴ. Αὐτὴ τὴ χορδὴ ἀγγιξαν ζωηρὰ τὰ λόγια καὶ ἡ στάση τοῦ γενναίου παιδιοῦ. Ἔτσι, δίχως καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ καλοθέλη, θυμῆθηκε τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ, ποῦ τὸν πατοῦσε τώρα στὸ λαιμό, τὴν παλιά του εὐγένεια, τὴν προκοπὴ του, ἀλλὰ καὶ τὴν τωρινὴ τύχη του. Σχεδὸν συγκινήθηκε! Ἔσκυψε, εἶπε κάτι στὸν ὑπασπιστή, ἔπειτα κέντησε τ' ἄλογό του καὶ τὸ ἄρμα βαρὺ κύλησε κι ἀπομακρύνθηκε.

Ὁ ὑπασπιστὴς ἔψαξε μέσα στοὺς αἰχμαλώτους, βρῆκε ὄλους τοὺς συγγενεῖς τοῦ παιδιοῦ καὶ τοὺς εἶπε:

— Πάρτε τὸ παιδί καὶ πηγαίνετε. Ὁ ὕπατος σᾶς ἐλευθερώνει !

*Θεόδωρος Μακρόπουλος.*

## ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

### ΠΩΣ ΘΥΣΙΑΖΑΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ

Ἔφεξ ἡ ροδοδάχτυλὴ τῆς νύχτας κόρη Αὐγούλα  
 κι ὁ ἀλογολάτης \* Νέστορας σηκώθη ἀπὸ τὴν κλίνη,  
 κι ἤρθ' ὄξωθε καὶ κάθισε στὰ σκαλιστὰ λιθάρια,  
 ποῦ ὀλομπροστὰ στὶς ἀψηλές θρισκόντουσαν τὶς θύρες,

- ἄσπρα, γυαλιστερά. Ἐκεῖ καθόταν ὁ Νηλέας  
 στὰ παλιὰ χρόνια, ποῦ ἦτανε στὴ γνώση θεὸς μονάχος.
- 410 Ὅμως ἐκειόνε ὁ θάνατος τὸν ἔφερε στὸν Ἄδη  
 καὶ τώρα φύλακας ἐκεῖ τῶν Ἀχαιῶν καθόταν  
 ὁ ρήγας Νέστορας· σιμὰ κι οἱ γιοῖ του μαζευτήκαν  
 ἀπὸ τὴν κλίνη ὅ,τι ἦρθανε· ὁ Ἐχέφρονας, ὁ Στράτης,  
 μὲ τὸν Περσέα ὁ Ἄρητος, κι ὁ ὁμοιόθεος Θρασυμήδης.  
 Ἄδέρφι ἔχτο ὁ ἥρωας Πεισίστρατος τοὺς ἦρθε.  
 Κι ἀντάμα τὸ θεόμοιαστο Τηλέμαχο σὰ θάλαν,  
 ὁ ἀλογολάτης Νέστορας ἀρχίζει, ὁ Γερηνιώτης \*·  
 « Παιδιά μου, γλήγορα ἄς γενῆ ἡ ἀποθυμιά μου ἐτούτη·  
 » τὴν Ἄθηνᾶ ἀπὸ τοὺς θεοὺς νὰ ξιλεώσω πρώτη,  
 » ποῦ μοῦρθεν ὀλοφάνερη πὰ στὸ λαμπρὸ τραπέζι.
- 420 » Ἔνας νὰ τρέξῃ στὴ θοοκὴ νὰ βρῆ καλὴ δαμάλα,  
 » ποῦ ὁ ἀγελαδάρης ὡς ἐδῶ κεντώντας θὰ τὴ φέρῃ  
 » στὸ πλοῖο τοῦ μεγαλόψυχου Τηλέμαχου ἄς πάῃ ἄλλος,  
 » νὰ φέρῃ τοὺς συντρόφους του καὶ μόνο δυὸ ἄς ἀφήσῃ·  
 » τρίτος ἐδῶ τὸν χρυσοχὸ Λαέρκη νάρθη ἄς κράξῃ,  
 » τοῦ δαμαλιοῦ τὰ κέρατα νὰ τὰ μαλαματώσῃ.  
 » Μείνετ' οἱ ἄλλοι ἐσεῖς αὐτοῦ καὶ στὰ παλάτια μέσα  
 » τραπέζια νὰ τοιμάσουνε στὶς Παρακόρες πῆτε,  
 » νὰ φέρουν καὶ καθίσματα, ξύλα, νερὸ καθάριο ».

- Αὐτὰ εἶπε, κι ὅλοι τρέξανε· ἦρθε ἡ δαμάλα ἀπ' ἔξω,  
 ἦρθαν τοῦ μεγαλόψυχου Τηλέμαχου οἱ συντρόφοι  
 ἀπ' τὸ καράβι τὸ γερό, ἦρθε ὁ χαλκιάς κρατώντας  
 στὰ χέρια του τὰ σύνεργα τῆς χρυσικῆς ἀμόνι \*,  
 σφυρί, καλόφτιαστη μασιά \*. Ν' ἀποδεχτῆ ζυγώνει  
 τὴν προσφορὰ κι ἡ Ἄθηνᾶ, δίνει χρυσάφι ὁ γέρος·  
 δουλεύει το καὶ χύνει το στὰ κέρατα ὁ τεχνίτης,  
 γιὰ νὰ χαρῆ τηρώντας το ἡ Ἄθηνᾶ καὶ σέρνουν  
 ἀπὸ τὰ κέρατα τὸ ζῶ ὁ Ἐχέφρονας κι ὁ Στράτης.
- 440 Κι ἔφερνε ὁ Ἄρητος νερὸ σὲ πλουμιστὸ \* λεγένι \*,  
 τριπτὸ κριθάρι πανεριά \* κρατώντας στ' ἄλλο χέρι·  
 πελέκι κράταε κοφτερὸ ὁ λεβέντης Θρασυμήδης.

τὸ ζῶ νὰ κόψη. Σήκωνε ὁ Περσέας τὴ γαθάθα \*  
 κι ὁ γέρος μὲ τὸ νίψιμο καὶ τὸ τριφτὸ κριθάρι  
 ἔκανε ἀρχὴ καὶ τὴ θεὰ θερμοπαρακαλοῦσε,  
 στὴ φλόγα ἀπάνω ρίχνοντας τοῦ κεφαλιοῦ τὶς τρίχες.  
 Καὶ σὰν ἐπροσευχήθησαν κριθάρι πασπαλώντας,  
 τότε τοῦ Νέστορα μεμιᾶς ὁ γιὸς ὁ ἀντρειωμένος  
 ὁ Θρασυμήδης ζύγωσε καὶ θάρσσε· τὰ νεῦρα  
 450 κόβοντ' ἀμέσως τοῦ λαιμοῦ καὶ παραλεῖ ἡ δαμάλα·  
 κόρες καὶ νύφες σκούζουνε, σκούζει κι ἡ Εὐρυδίκη,  
 τοῦ Κλύμενου ἡ πρωτότοκη, τοῦ Νέστορα τὸ ταίρι.  
 Κι οἱ ἄλλοι καθὼς κράταγαν τὸ ζῶ ἀνασηκωμένο,  
 τοὺς τόσφαξε ὁ Πεισίστρατος, τὸ πρῶτο παλικάρι.  
 Κι ἀπὸ τὰ κόκαλα ἡ ψυχὴ μὲ τὸ αἷμα σὰν τοῦ βγῆκε,  
 μεμιᾶς τὸ κομματιάσανε καὶ τὰ μεριά λιανίσαν,  
 ὅλα σωστά· τὰ τύλιξαν μὲ σκέπη \*, τὰ διπλῶσαν,  
 ὦμὰ κομμάτια ἀπὸ παντοῦ τοὺς θέσανε κι ὁ γέρος  
 στὶς σκίζες \* τάκαε μὲ κρασί φλογάτο ραίνοντάς τα  
 460 κι οἱ νέοι τὰ πεντόσουβλα κρατούσανε σιμὰ του.  
 Καὶ σὰν καῆκαν τὰ μεριά καὶ γεύτηκαν τὰ σπλάγχνα,  
 κόψαν καὶ τ' ἄλλα, στὸ σουβλί τὰ πέρασαν καὶ τότε  
 τὰ ψήσανε τὰ μυτερὰ σουβλιὰ ἔχοντας στὰ χέρια.

*Μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.*

*Παρωδία Γ'.*

#### ΤΑ ΠΑΛΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΛΚΙΝΟΥ

Ἦρθε στοῦ Ἀλκίνου τ' ἀκουστὰ παλάτια κι ὁ Ὀδυσσεὺς  
 κι ὁ νοῦς του σάσιτιζε, πρὶν πάη στὰ χαλκωτὰ κατώφλια·  
 τί σὰ φῶς ἡλίου ἢ φεγγαριοῦ στὰ μάτια του φαινόταν  
 τοῦ Ἀλκίνου τοῦ τρανόκαρδου τὸ θεόρατο παλάτι.

Χαλκένιοι τοῖχοι στέκονταν ἀπ' τὸ κατώφλι ὡς μέσα  
 στὰ βάθια καὶ ζωνόντανε μὲ λαζουρί \* στεφάνι·

- θύρες χρυσές σφαλνούσανε τὸ στεριωμένο χτίριο,  
 μὲ παραστάτες \* ἀργυρούς στὸ χαλκωτὸ κατώφλι,  
 90 μὲ ἀνώφλι \* ὀλάργυρο κι αὐτὸ καὶ μὲ χρυσὴ κρικέλα\*.  
 Εἶχε καὶ δυὸ ἀργυρὸχρυσούς ἀπ' τὰ δυὸ πλάγια σκύλους,  
 ποὺ ὁ Ἥφαιστος τοὺς ἔφτιαξε μὲ τὴ σοφὴ του τέχνη,  
 τὸν πύργο νὰ φυλάγουνε τοῦ Ἄλκίνου τοῦ μεγάλου,  
 ἀθάνατοι κι ἀγέραστοι γιὰ πάντα καὶ γιὰ πάντα.  
 Θροनिὰ στὸν τοῖχο ἀραδιαστὰ κι ἀπὸ τὰ δυὸ τὰ πλάγια  
 ἀπ' τὸ κατώφλι ὡς τὰ θαθιά, μὲ ντύματα ἀποπάνω  
 ἔργα ψιλὰ καλόγενεστα \* τῶν γυναικῶν, θαλμένα.  
 Σ' ἐκεῖνα ἀπάνω οἱ προεστοὶ καθόνταν τῶν Φαίακων,  
 καὶ τρώγανε καὶ πίνανε, τί εἶχαν πολλὰ ὀμπροστά τους.  
 100 Σὲ στυλοθάτες \* δουλευτοὺς χρυσὰ ἀγοράκια στέκαν  
 καὶ κράταγαν στὰ χέρια τους λαμπάδες ἀναμμένες  
 ποὺ φέγγανε τῶν σύδειπνων \* τὴ νύχτα στὰ παλάτια.  
 Πενήντα μὲς στοὺς πύργους του γυναικὲς εἶχε ἐργάτρες  
 ἄλλες τους στὸ χερόμυλο ξανθὸ σιτᾶρι ἀλέθουν,  
 ἄλλες τους φαίνουνε πανὶ καὶ κλώθουν καθισμένες,  
 σὰ φύλλα λεύκας ἀψηλῆς σαλεύοντας· καὶ τόσες  
 κρουστόφανα εἶναι τὰ λινά, ποὺ τρέχει ὀγρὸ τὸ λάδι.  
 Τὶ ὅσο περνοῦν οἱ Φαίακες στὸν κόσμον ὅλους τοὺς ἄλλους  
 σὲ καραβιοῦ κυβέρνημα, τόσο ἐπιδέξιες εἶναι  
 110 στὸ φάδι \* κι οἱ γυναῖκες τους, ποὺ ἡ Ἄθηνᾶ νὰ φτιάχνουν  
 ὤρια \* δουλειὰ τοὺς ἔμαθε καὶ νοῦ λαμπρὸ ἔδωσέ τους.

- Παρόξω ἀπ' τὴν αὐλή, σιμὰ στὴ θύρα, ἔχει περθόλι,  
 τεσσάρω ζευγαριῶν παντοῦ καλοφραγμένο γύρω,  
 ποὺ δέντρα πλήθος φαίνονται ἀψηλὰ καὶ φουντωμένα·  
 ἐκεῖ ἀπιδιές, ροδιές, μηλιές μὲ τὰ λαμπρὰ τὰ μῆλα,  
 συκιές γλυκόκαρπες κι ἐλιές γερὲς καὶ φουντωμένες.  
 Δὲ λείπει ὀλοχρονὶς καρπός, χειμῶνα, καλοκαίρι·  
 τί ἄλλα τ' ἀγέρι τὸ γλυκὸ γεννάει κι ἄλλα ὠριμάζει.  
 120 Μεστῶνει ἀπιδὶ κι ἄλλο ἀνθεῖ καὶ μῆλο πὰ στὸ μῆλο,  
 πὰ στὸ σταφύλι ἄλλο τσαμπί, καὶ σύκο πὰ στὸ σύκο.



Βρίσκεται φυτεμένο ἐκεῖ καὶ πλούσιο ἀμπελοκήπι,  
 μὲ ἀλώνι μέσα λιακωτὸ \* σὲ γῆς καλοστρωμένη,  
 ποὺ ἀπὸ τὸν ἥλιο δέρνεται· σταφύλια ἄλλου τρυγιούνται,  
 ἄλλου πατιοῦνται· παραμπρὸς κρεμιένται οἱ ἀγουρίδες  
 στὸ ξάνθισμά τους· παρακεῖ νὰ θάφουν ἀρχινᾶνε.

Ἔχει κι ὠριόπλουμες βραγιές \* στοῦ περβολιοῦ τὶς ἄκρες,  
 κάθε λογῆς, ποὺ ὀλοχρονὶς φαντάζουνε \* στὸ μάτι·  
 130 καὶ θρύσες δυό· σκορπιέται ἢ μιὰ μὲς σ' ὄλο τὸ περβόλι  
 κι ἡ ἄλλη κάτω ἀπ' τῆς αὐλῆς διαθαίνει τὸ κατώφλι,  
 πρὸς τὸ παλάτι, κι ἔπαιρναν κεῖθε νερὸ οἱ πολίτες.  
 Τέτοια οἱ θεοὶ χαρίζανε λαμπρὰ τοῦ Ἄλκινου δῶρα.

*Μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη.*

*Ραψωδία Η'.*

#### Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΤΟΥ

Ἦ Ὀδυσσεὺς σὰ σκότωσε τοὺς ἄνομους μνηστῆρες,  
 κινάει μὲ τὸν Τηλέμαχο καὶ τὸ χοιροβοσκὸ του  
 νὰ πάη νὰ θρῆ στὴν ἐξοχὴ τὸ γέροντα Λαέρτη,  
 τὸ σεβαστὸ πατέρα του. Σὲ πρόσχαρο κηπάρι  
 5 τὸν θρῆσκει, ἐκεῖ ποὺ σκάλιζε, μὲ λιγδερό χιτῶνα,  
 τὶς κνήμες μὲ βοϊδόδεσμα ὀλόγουρα ντυμένες  
 τ' ἀγκάθια νὰ μὴν τὸν τρυποῦν καὶ στὸ κεφάλι σκοῦφο  
 ἀπὸ τομάρι γίδινο. Κι ἔτσι, καθὼς τὸν εἶδε  
 κομμένον ἀπ' τὰ γηρατεῖα, στὴ θλίψη βυθισμένο,  
 10 σὲ μιὰ ἀχλαδιὰν ἀκούμπησε κι ἀρχίνησε νὰ κλαίη.

Ἔπειτα συλλογίστηκε, ἂν ἔπρεπε νὰ πάη  
 νὰ πέση στὴν ἀγκάλῃ του καὶ νὰ τοῦ πῆ, πὼς ἦρθε,  
 ἢ θάηταν τὸ καλύτερο σὰν ξένος νὰ μιλοῦσε.

Τὸ δεύτερο προτίμησε κι ἔτσι στὸ γέρο λέει:

- 15 «Γειά σου, χαρά σου, γέροντα. Μ' ὄλα τὰ γηρατειά σου  
 » βαστᾶς τὸν κῆπο μιὰ χαρά. Μὰ νὰ μὲ συμπαθήσης  
 » νὰ σὲ ρωτήσω κατιτί: Σὺ μοιάζεις βασιλέας  
 » καὶ σὲ μορφὴ κι ἀνάστημα. Κι ἂν ἦσουνα καὶ σκλάβος  
 » δὲ θ' ἀμελοῦσαν ἔτσι δὰ τέτοιοι καλὸν ἐργάτη.
- 20 » Γιατί ἔτσι βασανίζεσαι ; γιατί εἶσαι πικραμένος ;  
 » Καὶ κάτι ἄλλο νὰ μοῦ πῆς: ἂν εἶναι δῶ τὸ Θιάκι...  
 » Κάποιον ἐρώτησα, μ' αὐτὸς ξάστερα δὲ μοῦ τόπε,  
 » ὁ φίλος μου τί γίνεται, στοὺς ζωντανούς ἂν εἶναι.  
 » Χρόνια τώρα στὸν τόπο μου ἦρθε ἓνα παλικάρι,
- 25 » ποὺ τέτοιο δὲν ἐγνώρισα στὴ λεβεντιά, στὴ χάρη.  
 » Τὸν φίλεψα στὸ σπίτι μου. Θιακὸς πὼς ἦταν, μοῦ εἶπε,  
 » τοῦ βασιλιᾶ Λαέρτη γιός. Τοῦ χάρισα καὶ δῶρα.  
 » πλούσια κι ἀλογάριαστα...»

Κι ὁ γέρος ὁ Λαέρτης

- τοῦ ἀπαντᾶ δακρῦζοντας: « Στὴ γῆς, ποὺ λές, παιδί μου,  
 30 » ἔφτασες. Μὰ τὸ φίλο σου ἐδῶ δὲ θὰ τὸν εὔρης.  
 » Χαμένο πάει τὸ φίλημα, τὰ δῶρα σου χαμένα.  
 » Ποιὸς ξέρει σὲ ποιά πέλαγα πνίγηκε τὸ παιδί μου  
 ἢ ποιά θεριά τὸν σπάρραξαν! Μὰ πές μου τὴν ἀλήθεια:  
 » τὸν γνώρισες τὸν ἄτυχο καὶ πᾶνε πολλὰ χρόνια ; »

- 35 Κι ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ ἀπαντᾶ: « Χαρὰ στὴν τύχη πούχω!  
 » Τὰ πέντε χρόνια κλείσανε, ποὺ ὁ Ὀδυσσεὺς ἦρθε  
 » στὸ σπίτι μου. Μὲ τὸ καλὸ τὸν πῆγα στὸ καράβι  
 » κι αὐτὸς ἐμπῆκε μὲ χαρὰ κι ἐλπίζαμε καὶ πάλι  
 » γρήγορα ν' ἀνταμώσωμε, νὰ ξαναφιλευτοῦμε ».

- 40 Κι ὁ γέρος καθὼς τ' ἄκουσε, τῆς γῆς, τὸ μαῦρο χῶμα  
 μὲ τὰ δυὸ χέρια χούφτιασε κι ἔριχνε στὸ κεφάλι.  
 Καὶ κείνος δὲν κρατήθηκε. Πέφτει στὴν ἀγκαλιά του  
 καὶ σφίγγοντάς τον, ἔλεγε: « Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου,

- » πατέρα μου! Τὰ κλάματα καὶ τὰ παράπονά σου  
 45 » ἄς πάψουν τώρα κι ἄκουσε, γιὰ νὰ χαρῆ ἡ καρδιά σου·  
 » Ὅλοι οἱ μνηστήρες βρήκανε τὸ θάνατο ἀπὸ μένα! »

« Ἄν εἶσαι ὁ Ὀδυσσεύς μου κι ἂν εἶσαι τὸ παιδί μου,  
 » κάποιο σημάδι φανερό πές μου, γιὰ νὰ πιστέψω ».  
 Εἶπε ὁ Λαέρτης, κι ἀπαντᾷ ὁ θεῖος Ὀδυσσεύς:

- 50 « Νά, τὸ σημάδι πούμεινε ἀπ' τὴν πληγή, ποῦ ὁ χοῖρος  
 » μούκανε κεῖ στὸν Παρνασσό. Καὶ τώρα, ἐδῶ στὸν κῆπο,  
 » ὅλα τὰ δέντρα θὰ σοῦ πῶ, ποῦ μούχεις χαρισμένα,  
 » σὰν ἤμουνα μικρὸ παιδί κι ἐρχόμουνα κοντά σου  
 » παρακαλώντας νὰ μοῦ πῆς ποιὰ θάναι τὰ δικά μου.  
 55 » Τὶς δεκατρεῖς τὶς ἀχλαδιές καὶ τὶς μηλιές τὶς δέκα  
 » καὶ τὶς σαράντα τὶς συκιές καὶ τὶς πενήντα ἀράδες  
 » ἀπὸ τ' ἀμπέλι κλήματα ». Τοῦ εἶπε ὁ Ὀδυσσεύς.

- Κι ἐκεῖνος τότε χύθηκε, τὸ γιό του ἀγκαλιάζει  
 καὶ λιγοθύμησε μεμιάς. Μὰ μες στὴν ἀγκαλιά του  
 60 ὁ Ὀδυσσεύς τὸν κρατᾷ, γιὰ νὰ μὴν πέση κάτω.  
 Κι ἀφοῦ συνηρθε κι ἄνοιξε τὸ στόμα του καὶ πάλι,  
 σηκώνοντας τὰ χέρια του εὐχαριστεῖ τὸ Δία,  
 ποῦ τὸν ἀξίωσε νὰ δῆ τὸ γιό του, πρὶν πεθάνη.

*Ἀπόδοσις Κλ. Παράσχου.*

*Ραψωδία Ψ'.*

## ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

Ἄρχαῖο Πνεῦμα ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα  
 τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,  
 κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε δῶ πέρα  
 στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,  
 στῶν εὐγενῶν ἀγῶνων λάμπει τὴν ὄρμη  
 καὶ μὲ τ' ἄμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι  
 καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, θουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου  
 σὰν ἕνας λευκοπόρφυρος, μέγας ναὸς  
 καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητὴς σου,  
 Ἄρχαῖο Πνεῦμα, ἀθάνατο, κάθε λαός.

*Κωστής Παλαμάς..*

« Ἡ Ἀσάλευτη Ζωή »



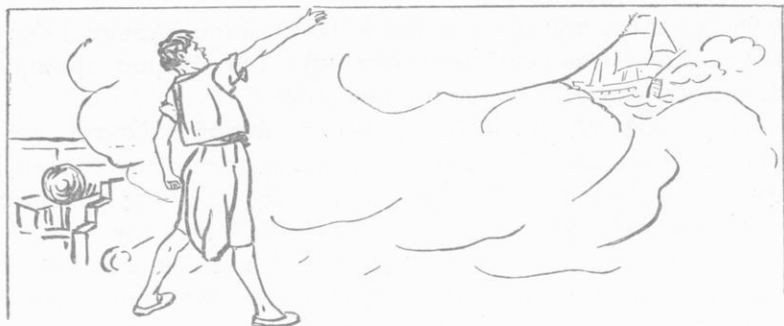
Γ.  
ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ  
ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

---

ὦ Τριακόσιοι ! Σηκωθῆτε  
καὶ ξανάθετε σ' ἐμᾶς  
τὰ παιδιά σας θέλ' ἰδῆτε,  
πόσο μοιάζοννε μὲ Σᾶς.

Δ. Σολωμός.





## ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

### Ὁ μικρὸς ναυτόπαις.

Ὁ μικρὸς ναυτόπαις Νικολῆς Ἀργύρη Μανιάτης ὑπηρετεῖ εἰς τὸ Ναυτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

Ἦτο ἀπὸ τὰ Ψαρά. Τὸ 1826, δώδεκα μόνον ἐτῶν, ἐπέβαινε τῆς «Ἀθηνᾶς». Καὶ μεταξὺ τῶν ναυτοπαίδων τοῦ σκάφους ἐκείνου διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν, τὴν προθυμίαν καὶ τὴν ἀφοβίαν του.

Ἡ ναυμαχία τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826 καὶ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γεωργίου Σαχτούρη θὰ προασπίσουν τὸ ὄνομά του κατὰ τῆς λήθης.

Ἡ «Ἀθηνᾶ» ἔφερε τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιναυάρχου Γεωργίου Σαχτούρη, ἀρχηγοῦ τῆς «Β' Ὑδραϊκῆς Μοίρας» τοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ 1826 παραπλέων τὴν Ὁξειαν νῆσον ἐπεζήτει τὴν κατάλληλον στιγμήν, ὅπως ρίψη τροφᾶς καὶ πολεμεφόδια εἰς τὸ ἀπεγνωσμένως μαχόμενον Μεσολόγγι.

Τὸ τουρκικὸν ναυτικὸν συνεκέντρωσε τὰς δυνάμεις του εἰς τὸν μυχὸν\* τοῦ Πατραϊκοῦ κόλπου πολλὰ καὶ δυσάρεστα

σχεδιάζον, όταν την πρωίαν τῆς 8 Ἰανουαρίου ὄλαι αἱ ἑλληνικαὶ μοῖραι, ἐπωφεληθεῖσαι εὐνοϊκῆς τοῦ ἀνέμου τροπῆς, ἐπλησίασαν ἀπροσδοκῆτως τὸ Βασιλάδι\*.

Παρευθὺς τὰ μεγάλα ἐφόλκια\* καταβιβάζονται καὶ κατάφορτα παξιμαδιῶν ρυμουλκούνται πρὸς τὴν λιμνοθάλασσαν, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου δύο ἀξιωματικοὶ τῆς ἠρωϊκῆς φρουρᾶς ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, κομισταὶ ἐπιστολῶν:

« Οἱ Μεσολογγῖται ὀρκίζονται, ὅτι δὲν θέλουν ἀφήσει Αἰγύπτιον ζωντανὸν νὰ γυρίσῃ εἰς Μωρέαν. Ἀλήθεια, ζητοῦν « ψωμί »· ἀλλέως θέβαια δὲν ἤμποροῦν νὰ ὑποφέρουν. Πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ τὴν πείναν. Ἔφαγον καὶ τρεῖς ὄνους καὶ τρεῖς καμήλους, πού ἄρπαξαν τοῦ Ἰμπραήμ\* ».

Εἰς ταῦτα ὁ ναύαρχος ἀπεκρίνετο:

— Θάρρος! Εἴμεθα ἐδῶ καὶ πάσχομεν μαζί σας!

Μὲ ὄλον δὲ τὸ φλέγμα\* τῶν ἀτρομήτων ἐκείνων πολεμιστῶν προσέθετε:

— Μᾶς κάμνετε μεγάλην χάριν, νὰ μᾶς στείλετε καὶ καμμίαν νέαν ἐφημερίδα.

Διότι ὁ θομβαρδισμὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστρέψει τὸ τυπογραφεῖον τῶν « Χρονικῶν »\*.

Τὴν ἐπαύριον ἡ θάλασσα ἐξεμάνη· μόλις δύο ἄγκυραι κατὰ σκάφος κατορθώνουν νὰ συγκρατήσουν τὴν παράταξιν. Τῆς εὐκαιρίας ἐπωφελοῦνται παρατόλμως οἱ Τοῦρκοι· δεκατρεῖς φρεγάται\* καὶ κορβέται\* — πρωτοπορεία — ἀναφαίνονται πλέουσαι μὲ οὐριον\* ἄνεμον. Καὶ ὁ ναύαρχος δὲν προφθάνει σχεδὸν νὰ ὑψώσῃ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ σήματα:

« Ὁ ἐχθρὸς! », « Ὁ ἐχθρὸς ἔρχεται ἀπάνω! », « Τ' ἄρματα στὴν κουβέρτα\* », « Ὅσοι εἴσθε εἰς ἀπόστασιν κανονιοῦ, ἀρχίσετε πῦρ! »

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἕλληνες φρονίμως σκεπτόμενοι κόπτουν τὰς ἀγκύρας των, ἡ δὲ τρικυμία ἀναλαμβάνει νὰ χωρίσῃ τοὺς ἀντιμαχομένους.

Τὴν μεθεπομένην δευτέρα συνάντησις. Ὁ πυρπολητῆς Πολίτης ἀνατινάσσει εἰς τὸν ἀέρα τὴν κορβέταν τοῦ Μου-



σταφᾶ Τζεμελή. Τὴν 16ην ἡ μάχη μετατίθεται πρὸς τὴν ἄκρην τοῦ Ἀράξου\*. Οἱ Τοῦρκοι κλίνουν πρὸς τὰς Πάτρας καὶ οἱ Ἕλληνες διώκουν πληθίστιοι\*. Ὁ ἄνεμος μεταβάλλεται καὶ τότε διώκουν οἱ Τοῦρκοι « μὲ ὄλα τους τὰ πανιά ».

Αἴφνης οἱ Ἕλληνες ἀθρόως ἀνακωχεύσαντες ἀναμένουν. Εἶναι ἡ πέμπτη καὶ ἡμίσεια τῆς ἑσπέρας τῆς 16 Ἰανουαρίου 1826· ἡ πάλη ἀρχίζει πεισματωδεστάτη. Τὸ ἑλληνικὸν πυροβολικόν, ὡς εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς ἀκτίνος τῆς ἀποτελεσματικῆς του ἐνεργείας, δεικνύει τὴν ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν του.

Ἡ τουρκικὴ ἐν τούτοις ναυαρχίς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀγῶνος σημαίνει παραγγέλματα ἀπροσδόκητα· καὶ ἐκ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν προστρέχουν τέσσαρα τουρκικὰ πυρπολικά! Οἱ Τοῦρκοι φαίνονται σχεδιάζοντες νὰ ποδίσουν\* ὑπὸ τὴν σκέπην των· τοῦτο δὲ φέρει εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς Ἕλληνας πυρπολητάς. Διώκουν μὲ ὄλας των τὰς δυνάμεις· δύο δὲ ἐφόλκιά των μετὰ πυροβολικοῦ καὶ τυφεκιστῶν ἐπιπίπτουν ἐναντίον ἑνὸς τῶν τουρκικῶν πυρπολικῶν καὶ τὸ καταλαμβάνουν αὐτανδρον\* ὑπὸ τὰς φρενιτιώδεις ζητωκραυγὰς τῶν πληρωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου...

### Τραυματίας.

Μετὰ τῆς παροιμιώδους ὀρμῆς τῆς ἡ μοιραρχίς « Ἀθηνᾶ » μάχεται εἰς τὸ πυκνότερον σημεῖον τῆς παραιάξεως. « Τοὺς δαιμονίσαμε μὲ τὰ κανόνια μας », λέγει τὸ ἡμερολόγιον. Ὁ ἀντιναύαρχος Σαχτούρης μὲ τὸ τηλεσκόπιον εἰς τὴν χεῖρα, μὲ τὸ πρῶον ἐκεῖνο ὕφος του, τὸ ὁποῖον οὐδ' εἰς τὴν μάχην ἐγκατέλειπε, παρακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα ἐκ τοῦ ἐπιστέγου\* τῶν ἀξιωματικῶν του.

Ὑπὸ νέφῃ καπνοῦ κρύπτεται ἡ πρῶρα· ὁσάκις δὲ ὁ ἄνεμος τὰ παρασύρει εἰς στροβίλους καὶ ἀναφαίνεται πρὸς σιγμὴν τὸ πρόστεγον\*, οἱ ἐπὶ τοῦ πρυμναίου διακρίνουν ἕνα ναυτόπαιδα ὄρθιον ἐκεῖ ἐμπρός, παρατόλμως ἐκτεθειμένον εἰς τὴν χάλαζαν τοῦ ἐχθρικοῦ πυρός.

Εἶναι ὁ μικρὸς Ψαριανὸς Νικολῆς Μανιάτης. Μὲ τὴν κε-

φαλήν ὕψηλά, μὲ τὴν μικράν του χεῖρα εἰς τὴν τσέπην, μὲ τὸ ὕφος ἀνθρώπου διοικήσαντος εἰς δέκα τουλάχιστον μάχας, παρακολουθεῖ τὰς περιπετείας τοῦ ἀγῶνος. Σπανίως κατέβαινε ἀπὸ τὸ πρόστεγον καὶ τοῦτο, μόνον διὰ νὰ μεταφέρει ὕδωρ καὶ γομώσεις διὰ τοὺς πυροβολητὰς καὶ πυριτιδοβολὰς εἰς τοὺς ἐκ τῶν θωρακίων\* βάλλοντας.

Ἐπὶ τῇ θῆα τοῦ αἰχμαλωτισθέντος τουρκικοῦ πυρπολικοῦ φαίνεται τρέχων τρελὸς ἀπὸ χαράν, κραυγάζων ἐπανειλημμένως:

— Ἀπάνω τους, μπουρλοτιέρηδες!

Ἐν τούτοις ἡ « Ἀθηνᾶ », φοβηθεῖσα διὰ τὴν τύχην τῶν παρατόλμων πυρπολητῶν, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν γραμμὴν καὶ ἐντείνει τὸ πῦρ! Εἰς μάτην μερικοὶ ναῦται νεύουν\* εἰς τὸν μούτσον\* νὰ κατέλθῃ! Ὁ μικρὸς εἶναι ἐκεῖ ἐπευφημῶν, κινῶν τὸν σκούφον του εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐκεῖνην τὴν στιγμήν φοβερά ἐκπυρσοκρότησις συγκλονίζει τὴν « Ἀθηνᾶν » καὶ ἐνσπείρει τὸν θάνατον ἐντὸς αὐτῆς· ἔν ἀπὸ τὰ πρῶραῖα πυροβόλα τῆς διαρραγῆν ἀνατρέπει καὶ πληγώνει σωρείαν ναυτῶν, τοῦ δὲ μικροῦ Νικολῆ πληγώνει τὰς κνήμας. Ἡ « Ἀθηνᾶ », ἀδυνατοῦσα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν μάχην, ἐξέρχεται κατὰ μικρὸν τῆς παρατάξεως, ἐνῶ ἤδη περίπου ἔληγεν ὁ ἀγὼν. . .

Ὁ ἀντιναύαρχος, προσελθὼν πρὸς τοὺς κατακειμένους εἰς τὴν πρῶραν τραυματίας καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦς μούτσου, τὸν παίρνει μὲ συμπάθειαν εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ καλεῖ τὸν χειρουργόν. Ἐκεῖνος προλέγει μετὰ στόμφου\* τὸν βέβαιον θάνατον τοῦ τραυματίου, ἂν δὲν ἐκτελεσθῇ παρευθὺς ἡ ἀποκοπὴ τῶν ποδῶν. Ὁ ναυτόπαις ὁμως ἀντίσταται μετ' ἐνεργητικότητος ἀνδρός. Ὅχι, δὲν θέλει νὰ τοῦ κόψουν τὰ πόδια του, ἀπωθεῖ τὸν ἰατρὸν, ἰκετεύει τὸν ναύαρχον:

— Μή, καπετάν Γιώργη μου! Μὴ μοῦ κόψετε τὰ ποδαράκια μου, κι ἄς πεθάνω! . . .

Τέλος ὑπερισχύει. Ὁ ναύαρχος συγκινηθεὶς εἶπεν εἰς τὸν

ιατρόν: « Μάζεψε τὰ ἐργαλεία σου, ἐξοχώτατε! » Καί ἔστειλεν ὑπὸ ἰδίαν του εὐθύνην τὸ παιδί εἰς τὴν Ὑδραν πρὸς τοὺς ἰδικούς του συγγενεῖς μὲ αὐστηράν ἐντολήν νὰ φροντίσουν διὰ τὴν θεραπείαν του, ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἰδικῶν τῶν τέκνου. Ἐκτοτε δὲν τὸ ἐπανεῖδε πλέον, οὔτε αἱ περιπέτειαι τοῦ ἀγῶνος τὸν ἀφήκαν νὰ σκεφθῇ περὶ αὐτοῦ...

### Ἄγνωστος.

Ἐν ἔτει 1838, ὁ παλαιὸς ἀντιναύαρχος τῆς Ὑδρας διετέλει διευθυντὴς τοῦ πολεμικοῦ Ναυστάθμου τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἦτο ὥραία ἡμέρα τοῦ Δεκεμβρίου καὶ ὁ γηραιὸς θαλασσόλυκος ἐκάθητο εἰς τὸ γραφεῖον του μὲ ὀρθάνοικτα παράθυρα. Ἡ τρέχουσα ὑπηρεσία εἶχε τελειώσει· καὶ ὁ παλαίμαχος ναυτικὸς συνωμίλει φιλικῶς μὲ τὸν ὑπασπιστὴν του περὶ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν τῆς δόξης, καθ' ἃς καὶ τὰ παιδιά ἀκόμη εἶχον ἥρωισμὸν παλαιῶν πολεμιστῶν. Καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, ὅτι ποτὲ δὲν ἤκουσέ τι περὶ τοῦ ἥρωικοῦ ναυτοπαιδὸς τῆς « Ἀθηνᾶς ».

Αἴφνης διακόπτεται ἀπὸ φωνὰς προερχομένας ἐκ τοῦ προαυλίου. Ἔτεινε προσεκτικὸν τὸ οὖς καὶ φράσις ἀπευθυνομένη ἀπὸ κάποιον ἄγνωστον πρὸς τὸν δίοπον τῆς φυλακῆς ἔφθασεν εὐκρινῶς μέχρις αὐτοῦ.

— Σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσης ν' ἀνεβῶ!... Θέλω νὰ ἰδῶ τὸν καπετὰν Γιώργη, νὰ τὸν εὐχαριστήσω διὰ τὴν μεγάλην ἐκδούλευσιν, ποὺ μοῦ ἔκαμεν εἰς τὸν Ἄγωνα!...

Εἶχεν ἀκούσει καὶ ὁ ὑπασπιστής· εἰς τὸ νεῦμα\* δὲ τοῦ ἀντιναύαρχου κατῆλθε δρομαῖος τὴν κλίμακα, ἐνῶ ὁ Σαχτούρης ἀορίστως προησθάνετο κάτι τὸ συγκινητικόν, κάτι τὸ εὐχάριστον. Μετὰ δύο λεπτὰ εἰς νέος κύριος, κομπὸς καὶ ζωηρός, εἰσῆρχετο ἢ μᾶλλον εἰσώρμα εἰς τὸ δωμάτιον. Χωρὶς πολλὰς ἐθιμοτυπίας, ἀρπάσας τὴν δεξιάν του ναυάρχου τὴν κατεφίλει· καὶ μόλις κατάρθωσε, διακοπτόμενος ἀπὸ τοὺς λυγμούς, νὰ τοῦ δώσῃ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι εἶναι ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μοῦτσος, ὁ τραυματίας τῆς ἔξω τοῦ Καβο - Πάπα\* ναυμαχίας.

Ὁ διευθυντής τοῦ Ναυστάθμου τὸν ἔσφιξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του μὲ στοργὴν πατρικὴν καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὁ πάλαι ποτὲ μικρὸς μαχητὴς ἦτο τώρα εἰς ἕκ τῶν πλέον εὐυπολήπτων Ἑλλήνων ἐμπόρων τοῦ ἔξωτερικοῦ, ἠὺχαριστήθη θαύτατα, ὅτι ἔσωσεν ἓνα ἔντιμον καὶ χρήσιμον ἄνθρωπον.

Πολλὰς ἡμέρας τὸν ἐκράτησεν εἰς τὸν Πόρον, μίαν δὲ ἔξ αὐτῶν, πού συνέπεσε νὰ εἶναι τῶν Χριστουγέννων — καὶ ἡ ὁποία μοῦ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ — ἔστρωσεν ἓν μεγάλο « τραπεζί » εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἠρωισμοῦ τοῦ μικροῦ Ψαριανοῦ δι' ὄλους τοὺς πτωχοὺς μαθητὰς τοῦ Πόρου καὶ δι' ὄλους τοὺς ναυτοπαιδας. Ὑπῆρξε δὲ πράγματι διὰ τὴν ὥραίαν νῆσον καὶ τὸ Ναυτικὸν μας μοναδικὴ ἐκείνη ἡ πανήγυρις.

*Κ. Ράδος.*

*Πανηγυρικὸν τεῦχος « Ν. Ἑστίας » 1934*

## ΚΛΕΦΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

[ Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας πολλοὶ Ἕλληνες, μὴ ἀνεχόμενοι τὰς πιέσεις τῶν κατακτητῶν καὶ αἰσθανόμενοι ἀνδρικήν ἀγανάκτησιν, ἔφευγον εἰς τὰ βουνά. Ἐκεῖ ἔζων θίον ἐλεύθερον καὶ δὲν ὑπήκουον πλέον εἰς τὰς προσταγὰς τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν. Οὗτοι ὠνομάσθησαν κλέφτες καὶ ἐθαυμάσθησαν διὰ τὴν ἀνδρείαν των καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὰ δημοτικὰ ἔξομα τὰ ὑμνοῦντα τὴν ζωὴν τῶν κλεφτῶν, τὰ λεγόμενα κλέφτικα τραγοῦδια, εἶναι ἡ ἔκφρασις τοῦ κοινοῦ τούτου θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἥρωας, οἱ ὅποιοι ἀργότερα ἀπέτέλεσαν τὰς πρώτας ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἔθνους μας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Δικαίως ἐλέγχθη, ὅτι τὰ κλέφτικα τραγοῦδια εἶναι χεῖμαρροι ἀφρισμένοι, ἐκρέοντες ὄχι ἀπὸ ἀνθρώπινα χεῖλη, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς Οἴτης καὶ τῆς Ὀσσης. ]

### Ἡ ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ

Παιδιά, σὰ θέτε λεβεντιὰ καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε,  
ἐμένα νὰ ρωτήσετε νὰ σᾶς ὁμολογήσω  
τῆς κλεφτουργιάς τὰ θάσανα καὶ τῶν κλεφτῶν τὰ ντέρτια\*.

Μαύρη ζωή πού κάνουμεν ἑμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!  
 Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε.  
 Ὅλιμερίς τὸν πόλεμο, τὴ νύχτα καρραούλι\*.  
 Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στοὺς κλέφτες καπετάνιος.  
 Ζεστὸ ψωμί δὲν ἔφαγα, δὲν πλάγιασα σὲ στρῶμα,  
 τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα,  
 τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα.

#### ΤΟ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΟ

- Βασίλη, κάτσε φρόνιμα, νὰ γίνης νοικοκύρης,  
 γιὰ ν' ἀποχτήσης πρόβατα, ζευγάρια κι ἀγγελάδες,  
 χωριά κι ἀμπελοχώραφα, κοπέλια\* νὰ δουλεύουν.
- Μάνα μου, ἐγὼ δὲν κάθομαι νὰ γίνω νοικοκύρης,  
 νὰ κάμω ἀμπελοχώραφα, κοπέλια νὰ δουλεύουν  
 καὶ νάμαι σκλόσθος τῶν Τουρκῶν, κοπέλι στοὺς γερόντους.  
 Φέρε μου τ' ἀλαφριὸ σπαθί καὶ τὸ βαριὸ τουφέκι,  
 νὰ πεταχτῶ σὰν τὸ πουλί ψηλὰ στὰ κορφοβούνια,  
 νὰ πάρω δίπλα τὰ θουνά, νὰ περπατήσω λόγγους\*,  
 νὰ βρῶ λημέρια τῶν κλεφτῶν, γιατάκια καπετάνιων  
 καὶ νὰ σουρίξω κλέφτικα νὰ σμίξω τοὺς συντρόφους,  
 πὺ πολεμοῦν μετὴν Τουρκία καὶ μετὸς Ἀρβανίτες.
- Παυρνὸ \* φιλεῖ τὴ μάνα του, πουργὸ ξεπροβοδιέται.
- Γειά σας, θουνά, μετὸς γκρεμοὺς, λαγκάδια μετὸς πάχνες.  
 — Καλῶς το τ' ἄξιο παιδί καὶ τ' ἄξιο παλικάρι!

#### ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ θουνά κι ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,  
 λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,  
 πόχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες\*,

τις πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τις ἔξι τὰ τσαπράζια\*  
ὁποῦ δὲν καταδέχονται τῇ γῆ νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλα τρῶνε τὸ ψωμί, καθάλα πολεμᾶνε,  
καθάλα πᾶν στὴν ἐκκλησιά, καθάλα προσκυνᾶνε,  
καθάλα παίρν' ἀντίδωρο ἀπ' τοῦ παπαῦ τὸ χέρι.

Φλωριά\* ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν

[στοὺς ἅγιους

καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τις ἀσημένιες πάλες.

— Χριστέ μας, θλόγα τὰ σπαθιά, θλόγα μας καὶ τὰ χέρια!

*Δημοτικά.*

## Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.  
Τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα καὶ τῶρ' ἀποσταμένος  
θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρεψ' ἡ καρδιά μου.  
Βρύση τὸ αἷμα τόχυσα, σταλαματιὰ δὲ μένει.  
Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόφτε κλαρί ἀπ' τὸ λόγγο\*,  
νάναι χλωρὸ καὶ δροσερό, νάναι ἀνθοὺς γεμάτο  
καὶ στρῶστε τὸ κρεβάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.  
Ποιὸς ξέρει ἀπὸ τὸ μνήμα μου τί δένδρῳ θὰ φυτρώσῃ!  
Κι ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἴσκιο τοῦ ἀποκάτω  
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,  
νὰ τραγουδοῦν τὰ νιάτα μου καὶ τὴν παλικάριά μου.  
Κι ἂν κυπαρίσσι ὁμορφο καὶ μαυροφορεμένο,  
θάρχωνται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρνουν,  
νὰ πλένουν τις λαθωματιές, τὸ Δήμο νὰ σχωρᾶνε.

\*Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀντρεία μου.

Ἦρθε κι ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.

Τ' ἀντρειωμένου ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.

Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,

τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχή μου.

Κι ἔν' ἀπὸ σᾶς τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεβῆ τὴ ράχη,  
 ἄς πάρῃ τὸ ντουφέκι μου, τ' ἄξιο μου καριοφίλι  
 κι ἄς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φορές καὶ τρεῖς φορές ἄς σκούξῃ\*:  
 «Ὁ γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!»

Θ' ἀναστενάξῃ ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξῃ ὁ θράχος.  
 Θὰ βαργωμήσουν\* τὰ στοιχειά, οἱ θρύσες θὰ θολώσουν  
 καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ θουνοῦ, ὅπου περνᾷ δροσάτο,  
 θὰ ξεψυχήσῃ, θὰ σθηστῆ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του.  
 Γιὰ νὰ μὴν πάρῃ τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρῃ  
 καὶ τήνε μάθῃ ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος  
 καὶ λιώσουνε τὰ χιόνια του καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.  
 Τρέχα, παιδί μου, γρήγορα, τρέχα ψηλὰ στὴ ράχη  
 καὶ ρίξε τὸ τουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω  
 θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.

Ἔτρεξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰ νάτανε ζαρκάδι,  
 ψηλὰ στὴ ράχη τοῦ θουνοῦ καὶ τρεῖς φορές φωνάζει:  
 «Ὁ γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!»

Κι ἐκεῖ π' ἀντιβοούσανε οἱ θράχοι, τὰ λαγκαδία,  
 ρίχνει τὴν πρώτη τουφεκιά κι ἔπειτα δευτερώνει  
 στὴν τρίτη καὶ τὴν ὕστερη τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι  
 θροντᾷ, μουγκρίζει σὰ θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,  
 φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρνεται στὸ χῶμα λαβωμένο,  
 πέφτει ἀπ' τοῦ θράχου τὸ γκρεμνὸ, χάνεται, πάει, πάει.

Ἄκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μὲς στὸ βαθὺ τὸν ὕπνο·  
 τ' ἀχνὸ του χεῖλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...  
 Ὁ γερο-Δῆμος πέθανε, ὁ γερο-Δῆμος πάει!  
 Τ' ἀντρειωμένον ἢ ψυχὴ, τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη,  
 μὲ τὴ βοή τοῦ ντουφεκιοῦ στὰ σύγνεφ' ἀπαντιέται,  
 ἀδελφικὰ ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σθηῶνται, πᾶνε

*\*Αριστοτέλης Βαλαωρίτης.*

« Μνημόσυνα »

## ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ Ο ΠΑΡΘΕΝΩΝ

“Όταν άποφασίσανε οί “Έλληνες νά έλευθερωθοῦν καί άρπάξανε τά όπλα, έτυχε ό φοβερός “Όδυσσεύς, ό υιός τοῦ “Ανδρούτσου, νά πολιορκή τήν “Ακρόπολη τῶν “Αθηνῶν, όπου εύρίσκοντο κλεισμένοι οί Τούρκοι καί τήν ύπερασπίζοντο με μεγάλη καρτεροψυχία.

Τότε οὔτε οί ίδικοί μας είχαν ακόμη άρνηθῆ τῆ φουστάνελα, οὔτε οί Τούρκοι είχαν λάθει τὸ νέον θάπτισμα, όπου ήθέλησε νά τοὺς δώση ἡ Εὐρώπη· ό πόλεμος εγίνετο καθῶς εἰς τὸν καιρὸ τοῦ “Ομήρου. Μάλιστα στις πολιορκίες προχωροῦσε άργά. Οί άνθρωποι έσκοτώνοντο με τήν ήσυχία τους, δέν εγνωρίζοντο ὅλα εκείνα τὰ καταστρεπτικά μέσα, όπου ἡ φιλανθρωπία τῶν ανθρώπων ἠδρε μετὰ ταῦτα, καί δέν ἦτο σπάνιο νά θλέπης τὰ ενάντια χέρια σταυρωμένα καί άνεργα διὰ τήν ἔλλειψη από πολεμεφόδια. Κάτι παρόμοιο θά συνέβαινε θέβαια καί τήν ἡμέρα, όπου έτυχε τὸ άκόλουθο περιστατικό.

“Εξύπνησαν κάποια παλικάρια τοῦ “Όδυσσέως πρῶι πρῶι καί ρίχνοντας κατὰ τύχη τὰ μάτια επάνω εἰς τήν “Ακρόπολη, ροδοκόκκινη από τὸ πρῶτο γλυκοχάραγμα, ἔμειναν έκστατικοί θλέποντας τοὺς Τούρκους άνεβασμένους επάνω εἰς τὸν Παρθενῶνα καί με μεγάλη θία νά χαλοῦν τὰ ὠραία εκείνα μνημεία. Τόσο παράξενη καί άκατανόητη τοὺς εφάνη τέτοια άνωφελῆς θαρβαρότης, όπου έτρεξαν άμέσως νά εἰδοποιήσουν τὸν “Όδυσσέα.

“Αφοῦ ό στρατηγός θεβαιώθηκε με τὰ μάτια του, απόλυσε τρία τέσσαρα από τὰ παλικάρια του νά πλησιάσουν στήν “Ακρόπολη καί νά ρωτήσουν τοὺς Τούρκους, διατί ἔδειχναν τέτοια άγριότητα στὰ μάρμαρα, τὰ όποια δέν τοὺς προξενούσαν καμιὰ θλάθη.

Πέταξαν μεμιᾶς εκείνοι οί γενναίοι καί ύστερα από λίγη ὠρα έφεραν στὸ στρατηγὸ τήν άπόκριση, ὅτι οί Τούρκοι μὴν ζχοντας άλλο μολύβι, διὰ νά χύσουν θόλια καί ζέροντας, ὅτι



μέσα εις ἐκεῖνα τὰ μάρμαρα εὐρίσκετο τοῦτο τὸ μέταλλο, χυμένο ἐπίτηδες, διὰ νὰ δίνη δύναμη καὶ σταθερότητα, εἶχαν ἀποφασίσει νὰ προστρέξουν εἰς ἐκεῖνο τὸ χαλασμό, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμο.

Τέτοια ἀπόκριση προξένησε μεγάλη ἀπελπισία εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀφοῦ ἐστοχάστηκαν τί νὰ πράξουν, διὰ νὰ σώσουν ἀπὸ τὸν ὄλεθρο τὰ μνημεῖα τοῦ μεγαλείου των, ὅλοι μὲ μιὰ φωνὴ ἀποφάσισαν νὰ μηνύσουν εἰς τοὺς ἀποκλεισμένους νὰ παύσουν τὴν καταστροφὴ καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ τοὺς προμηθεύσουν ὅσο μολύβι τοὺς ἐχρειάζετο διὰ τὴν ὑπεράσπισή τους. Ἔτσι καὶ ἔγινε.

Ἔτρεξαν οἱ Τούρκοι καὶ οἱ Ἕλληνας ἐξαγόρασαν μὲ τὸ αἶμα τους, δίδοντας εἰς τοὺς ἐχθροὺς θόλια, διὰ νὰ τοὺς σκοτώσουν, τὰ πολύτιμα ἐκεῖνα μάρμαρα, τὰ ὁποῖα ἦσαν προωρισμένα νὰ ζήσουν, διὰ νὰ ἴδουν καὶ πάλιν ἀναστημένο ὄλογυρά τους ἐκεῖνο τὸ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοὺς τόσους αἰῶνες ἐφαίνετο βυθισμένο σὲ λήθαργο.

Ἀξιοθαύμαστο παράδειγμα ἀρετῆς, γενναιότητος καὶ ζήλου διὰ τὴν πατρίδα! Ἡ διαγωγὴ ἐκείνη τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀνδρούτσου τὸν ἀπαθανατίζει περισσότερο ἀπὸ ὅλα του τὰ ἀνδραγαθήματα, τὸν καθαρίζει ἀπὸ κάθε τυχὸν ἀμάρτημα, ἀπαθανατίζει καὶ τὸ ἔθνος, ὅπου ἔχει νὰ διηγηθῆ τέτοιες ἱστορίες.

*Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης.*

*« Ἔργα » Τόμος Β'.*

## Η 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

Τέτοιαν ἡμέρα διάλεξε νὰ σπλαχνικῆ Μαρία νὰ εἰπῆ στὸν Κύριο τοῦ Παντός, πού τ' ἄψυχα ἐμψυχώνει:  
« Κοίτα στὴ γῆ τοὺς Χριστιανούς, πού μ' ἄπειρη λατρεία ἐμὲ γιορτάζουν σήμερα, πόση σκλαβιὰ πλακώνει! »

Καὶ πνεῦμα θεῖο χύθηκε μεμιάς εἰς τὴν ἀγία  
 ψυχὴ τοῦ ἐνδόξου Γερμανοῦ, π' ἀτρόμητος ἀπλώνει  
 τὸ ξακουστὸ τὸ Λάβαρο κι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαι  
 πρῶτος προβαίνει ἀγωνιστῆς καὶ πρῶτος ξεσπαθώνει.

Φεύγουν ἀπ' ὄλες τὶς μεριές οἱ Τοῦρκοι τρομαγμένοι,  
 ἐνῶ προφέρει ὁ Γερμανὸς κι ἠχολογοῦν οἱ ἄλλοι  
 τὸν ὄρκο, π' ὄλην ἔσεισε βαθιὰ τὴν οἰκουμένη.

Μέρα γλυκιά, μέρα λαμπρή, μέρα χαριτωμένη!  
 Κάθε φορά πού ἡ λάμψη σου στὴν ἐκκλησίαι προβάλλει,  
 πάντα μὲ δάφνη ἐλεύθερη θὰ τὴν ἰδῆς σπαρμένη.

*Γεώργιος Μαρτινέλλης.*

« Ἐθνικαὶ εἰκόνες »

## ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἡπείρου ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φρον-  
 τὶς τῆς Πατρίδος ἀπὸ τὴν ἡμέραν, πού ἀπετίναξε τὰ δεσμὰ  
 τῆς. Ἀλλὰ ἡ μοῖρα μόλις τὸ 1912 — 1913 ἐπέτρεψε νὰ πραγμα-  
 τοποιηθῇ ὁ φλογερὸς αὐτὸς πόθος ἐλευθέρων καὶ σκλάβων  
 Ἑλλήνων.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐδῶ τὰς καθημερινὰς μάχας καὶ τὰ ἀνα-  
 ρίθμητα ἥρωικὰ ἐπεισόδια ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπάνω εἰς τὰ  
 βουνὰ καὶ μέσα εἰς τὰς χαράδρας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν  
 Ἰωαννίνων, ἡ ὁποία ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δουλωμένην  
 Ἡπειρον.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω, μικροὶ μου φίλοι, μίαν  
 ἀρετὴν τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου, ἡ ὁποία πρὸ πάντων ἀνεδει-  
 χθη κατὰ τὸν μακρὸν καὶ ἐπίπονον αὐτὸν ἀγῶνα. Καὶ ἡ ἀρετὴ  
 αὐτὴ εἶναι ἡ καρτερία.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς, ὁ ὁποῖος ἐμάχετο εἰς τὴν Ἡπειρον,  
 δὲν ἀντιμετώπιζε μόνον ἐχθρὸν ἰσχυρὸν, μάχιμον καὶ ἀνδρεῖον.

Ἐπολέμει ἀκόμη καὶ ἐναντίον ἄλλου ἐχθροῦ ἀοράτου καὶ φοβερωτέρου, δηλαδή ἐναντίον αὐτῆς τῆς Φύσεως, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ τέλος ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσε.

Τὸ κλίμα εἰς τὴν ὄρεινὴν αὐτὴν χώραν δὲν εἶναι συνήθως εὐκρατον· κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες ἀφθονοῦν, τὸ δὲ ψῦχος εἶναι δριμύ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἡπείρου.

Καὶ ὁ χειμῶν τοῦ 1912 ἦλθε πολὺ ἄγριος. Κατὰ τὸ διάστημα τριῶν περίπου μηνῶν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου μέχρι τῆς δοξασμένης ἡμέρας τῆς 21 Φεβρουαρίου, πού ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας ἐκυμάτισεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, αἱ ραγδαῖαι βροχαὶ, αἱ θύελλαι, αἱ χιόνες καὶ τὸ δριμύτατον ψῦχος ἐπεκράτουν σχεδὸν συνεχῶς.

Ἡ θέσις τῶν στρατιωτῶν μας ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ καὶ δυσπολεμήτου αὐτοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε δεινὴ. Τραγικὴ ἰδίως ἦτο ἡ δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλλοντο οἱ ἄνδρες τῶν προφυλακῶν.

Ἐμμενον ἐκεῖ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπάνω εἰς θράχους καὶ μέσα εἰς χαράδρας, εἰς πρόχειρα ὀχυρώματα, χωρὶς στέγην, βρεγμένοι, παγωμένοι, συνήθως δὲ καὶ νηστικοί. Διότι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν ἦτο πολὺ δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος· τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἀδιακόπως ἐσάρωνε τὰ πάντα. Καὶ τὸ χειρότερον, ἔμμενον ἄυπνοι, διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν καὶ τὴν νύκτα ἕνεκα τῶν συνεχῶν αἰφνιδιασμῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Παγωμένοι λοιπὸν ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνάπτουν πυράς, διὰ νὰ θερμανθοῦν, διότι ἡ λάμψις τῶν θὰ ἐχρησίμευεν ὡς στόχος ἀσφαλῆς εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, μόλις εὔρισκον ἀνάπαυσιν ἐπάνω εἰς τὰ ὑγρά χρώματα ἢ εἰς τὰ χιόνια. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τραυματῖαι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ περιμένουν πολλὰς ὥρας χωρὶς γογγυσμοὺς ἢ διαμαρτυρίας, ἕως ὅτου γίνη δυνατόν νὰ μεταφερθοῦν μὲ πολλὰς προφυλάξεις εἰς τὸ πλησιέστερον χειρουργεῖον.

Καὶ τὰς κακουχίας αὐτὰς τὰς ὑπερανθρώπους καὶ τὰς στερήσεις ὑπέφεραν μὲ ἥρωικὴν καρτερίαν ἄνδρες ὄχι σκλη-

ραγωγημένοι, ἀλλὰ συνηθισμένοι πολλάκις εἰς τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν ἄνεσιν. Ἡ ἀδαμάντινος ψυχὴ των ἔμενεν ἀλύγιστος, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ σῶμα ἐκάμπτετο διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀγρυπνίας.

Πῶς οἱ μέχρι τῆς χθὲς ἀθροδίατοι\* ἔγιναν διὰ μιᾶς Σπαρτιᾶται τοῦ Λεωνίδου ἢ παλαίμαχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ; Μόνον ἡ Πίστις καὶ ἡ ὑπέροχος φιλοπατρία, τὴν ὁποίαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐγκλείη ἡ γῆ τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, δύνανται νὰ κάμουν παρόμοια θαύματα ὑπομονῆς καὶ καρτερίας.

Ἄλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ τὰ ἀκούσετε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδίων μαρτύρων τῆς ἀθανάτου ἐποποιίας, διὰ ν' ἀντιληφθῆτε τὸ μέγεθος τῆς θυσίας τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς Ἡπείρου. Πρὸς τοῦτο σταχυολογῶ μερικὰς περικοπὰς, ἐξ ὧσων ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας.

« Τὴν ἡμέραν ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς προφυλακὰς, μένουν διαρκῶς κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ προχώματα. Οὔτε σηκώνονται ἐπάνω οὔτε κυκλοφοροῦν διόλου. Οἱ ἄλλοι εὐρίσκονται ὀπίσω εἰς τὰ ὑψώματα. Πέραν εἰς τὴν γραμμὴν τὰ πράγματα εἶναι κάπως διαφορετικά.

» Ἐκεῖ ὁμως — εἰς τὰς προφυλακὰς — κοιμώμεθα μὲ τὰ ἀντίσκηνα καὶ μὲ τὰς κουβέρτας μας ὡς στέγην. Βοηθοῦν καὶ τὰ πουρνάρια καὶ αἱ πέτραι, ὅπου μένομεν. Ὅταν θρέχη, τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἐνοχλητικόν. Ἐπίσης, ὅταν χιονίζῃ. Ἐπανειλημμένως τὸ χιόνι ἔχει σκεπάσει καὶ ἡμᾶς καὶ τ' ἀντίσκηνά μας.

» Ὁ στρατὸς μας ζῆ, κυκλοφορεῖ, πολεμεῖ ἐπάνω εἰς ἕνα λευκὸν ἀπέραντον τάπητα.

» Καὶ ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐφεδρείας ἢ εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν μετριάζουσι τὴν κακουχίαν τοῦ ψύχους μὲ τὴν φωτιάν, ἢ ὁποία νυχθημερὸν καίει. Εἰς τὰς προφυλακὰς ὁμως οὔτε φωτιάν ἠμποροῦν ν' ἀνάψουν οὔτε τ' ἀντίσκηνά των νὰ στήσουν. Ἐκεῖ διὰ στῶμα καὶ διὰ σκέπασμα ἔχουν μόνον καὶ διαρκῶς τὸ χιόνι !

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ



*Εὔζωνοι εορτάζοντες τὸ Πάσχα εἰς τοὺς στρατιῶνας. [Φωτογρ. Νέλλης.]*

» Τὴν νύκτα ἔρχονται καὶ μᾶς φέρουν ἕως τὰς προφυλακὰς τὴν κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον. Πρέπει νὰ σημειώσετε, ὅτι δὲν μαγειρεύουν κοντὰ εἰς τὰς γραμμὰς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωτιά καὶ ὁ καπνὸς καὶ ἔτσι δίδεται στόχος εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ. Μαγειρεύουν εἰς μακρινὰ μέρη ἀφανῆ. Ἔνεκα τούτου βραδύνει νὰ ἔλθῃ τὸ συσσίτιον εἰς τὰς προφυλακὰς, ὅταν τὸ πῦρ εἶναι σφοδρὸν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ. Ἐννοεῖται, ὅτι βρέχεται συχνὰ ἡ κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον καὶ χαλοῦν ».

Ἰδοὺ καὶ μερικὰ ἐπισόδια τῆς ζωῆς των εὔθυμα. . .

« Κουβεντιάζομε στὶς προφυλακὰς διαρκῶς μὲ τοὺς Ἀρβανίτες. Τοὺς λέμε νὰ παραδοθοῦν. Μᾶς λένε καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια. Τοὺς λέμε ὕστερα, ὅτι θὰ πάρωμε τὰ Γιάννινα. Δὲ θὰ τὰ πάρετε! Μᾶς ἀπαντοῦν. Ἐμεῖς ἐπιμένομε, πὼς θὰ τὰ πάρωμε. Μᾶς θρίζουν τότε ἔμεῖς τοὺς κοροϊδεύομε· κι ἔτσι περνᾷ ἡ ὥρα. . .

» Εἶναι ὠραία, ὅταν καμιὰ φορὰ τὴ νύχτα ρίχνη τὸ πυροβολικό. Εἶναι πανόραμα οἱ φωτιές του. Ἐπειτα ἀκούς καὶ βουίζουν οἱ λαγκαδιές καὶ ἀκούονται σὰ μουγκρητὰ ἀπὸ μακριὰ οἱ κρότοι του.

» Ὠραία εἶναι ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἡσυχία. Σιγοτραγουδοῦμε ἔμεῖς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τραγουδοῦν ἀμανέδες ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ Τοῦρκοι ».

« Ἡ ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τὰ ἴδια χρώματα ποικίλλεται πάντοτε· διότι ὁ χαρακτήρ τῆς ἰσχυρᾶς ἐλληνικῆς φυλῆς μένει ἀναλλοίωτος· τουλάχιστον κατὰ τὰ κύρια αὐτοῦ γνωρίσματα.

Τοὺς αὐτοὺς περίπου λόγους ἀντήλασσον οἱ Ἀχαιοὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος μὲ τοὺς Τρῶας εἰς τὰ τείχη τοῦ Ἰλίου. Τοὺς αὐτοὺς ἀστεῖσμοὺς ἀντήλασσον οἱ ἥρωικοὶ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου μὲ τοὺς Ἀραβὰς τοῦ Ἰμπραήμ, οἱ ἥρωικοὶ ὑπερασπισταὶ τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τοὺς Τουρκαλθανοὺς τοῦ Κιουταχῆ\*.

Ἄλλ' ἡ ἅγια ἡμέρα τῆς 21 Φεβρουαρίου ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐσκόρπισε χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Ὅ,τι ἔγινεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἀξιωματημόνευτον αὐτὴν ἡμέραν, ἡ ὁποία εἶδε τὴν Ἐλευθερίαν νὰ στήνῃ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰ θρυλικά Ἰωάννινα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγραφῆ.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων, ἦτο ὁ μυριόστομος στεναγμός ἀνακουφίσεως, ὁ ὁποῖος ἐχαιρέτιζε τὸ θριαμβευτικὸν τέρμα τοῦ μακροῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος.

Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ—τὰ ὁποῖα τόσους μῆνας ὑπέφεραν, ἐκρῶσαν, ἐπάγωσαν, ἠσθένησαν—ἐπολέμησαν ὡς μυθικοὶ ἥρωες, διὰ νὰ δώσουν τὴν ἔλευθερίαν εἰς τὴν σκλαθωμένην Ἠπειρον. Εἶπαν, ὅτι θὰ πάρουν τὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἐπιήραν! Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χαρὰ ὅλων τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων εἶναι ἀνέκφραστος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἕως χθὲς ὑποδούλων, ἀρχοντικῶν καὶ ταπεινῶν, ἡ χαρὰ δὲν ἦτο μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἐδοκίμασεν ἡ ἔλευθέρα Πατρίς.

Ἀπὸ τὰς σκηνάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μία πρὸ πάντων ὑπερέχει διὰ τὸ δραματικὸν μεγαλεῖον τῆς καὶ δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς διὰ τὴν ποθητὴν ἔλευθερίαν, τὴν ὁποῖαν καὶ ἀναφέρω.

Τὴν στιγμὴν ποὺ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν παραδοθεῖσαν πόλιν οἱ ὑπερήφανοι νικηταί, εἰς ἐκ τῶν κατοίκων, πατριώτης, ἀφοῦ ὤρμησεν, ἤρπασε τὸν πόδα τοῦ ἵππου ἑνὸς τῶν εἰσερχομένων Ἑλλήνων προσκόπων ἰππέων ἀφήρσεν ὀλίγον χῶμα ἀπὸ τὸ πέταλον τοῦ ζῶου, ἔτρεξεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γηραιοῦ πατρὸς του. Καὶ ἀφοῦ ἐπυροβόλησε διὰ τοῦ περιστρόφου του εἰς τὸν ἄερα, ἐφώνασε συγκινημένος:

— Πατέρα, τὸ χῶμα ποὺ κοιμᾶσαι,  
ἔγινε ἑλληνικό!

Καὶ θὰ ἤκουσε θεβαίως ὁ κοιμώμενος γέρων τὸ εὐφρό-  
 συνον ἄγγελμα καὶ τοὺς ἀναστασίμους πυροβολισμούς, καὶ  
 θὰ ἐσκίρτησεν εἰς τὸ μνήμα του, διὰ νὰ πληρωθῇ ὁ ψαλμός:  
 « Ἀγαλλιᾶσονται ὁστέα τεταπεινωμένα. . . »

[Ψαλμός Ν. στίχ. 10]

X. "Αννινος. (Διασκευὴ Ν. Α. Κ.)

« Νίκαι, κατὰ βαρβάρων »

## ΣΤΟ ΜΠΙΖΑΝΙ

Μπροστὰ στὸ κάστρο τὸ τρανό, πὺ φράζει του τὸ δρόμο  
 καὶ σπέρνει μπρὸς τὸ χαλασμὸ καὶ γύρω του τὸν τρόμο,  
 ὁ γιὸς τοῦ Ρήγα πολεμᾷ νὰ τὸ ξεθεμελιώση,  
 νὰ μπῆ στὰ μαῦρα Γιάννενα, πνοὴ ζωῆς νὰ δώση  
 στῆς λίμνης τὴν κοιμούμενη Κυρὰ τῆ μαγεμένη.  
 Μὰ εἶναι τὸ κάστρο Δράκοντας κι οἱ τοῖχοι στοιχειωμένοι...

Ξάφνω τὸ βασιλόπουλο σέρνει φωνὴ στὸ κάστρο:  
 — Κάστρο, κι ἂν εἶσαι Δράκοντας, τῆς μέρας εἶμαι τ' ἄστρο,  
 τοῦ Ρήγα γιὸς, τῆς Μοίρας γιὸς. Κι εἶναι γραφτὸ σου, τέρας,  
 νὰ πάρη ἀπὸ τὸ χέρι μου τὰ λέπια σου ὁ ἀγέρας!

Ρίχνεται ὁ Ρήγας τοῦ στοιχειοῦ καὶ τὸ στοιχειὸ τοῦ ἀνθρώπου.  
 Τρεῖς μῆνες ἔτσι πολεμοῦν στὸ ἀλώνι τοῦ ἔρμου τόπου.  
 Κι ἀπὰ στοὺς τρεῖς κάποιαν αὐγὴ καὶ κάποιαν ἄγια μέρα  
 πὺ χαμηλῶναν οἱ οὐρανοὶ κατὰ τῆ γῆ ἐδῶ πέρα  
 κι ὁ Ἄδης εἶχε Ἀνάσταση κι ὁ κόσμος πανηγύρι,  
 τὴν ὥρα ὅπου ὁ Ὁρ'ονας\* πάει λαμπρὸς νὰ γύρη,  
 καθὼς πὺ πέφτει ἀπάντεχα καὶ πὺ ψοφάει ὁ ἀγέρας,  
 σ' ἕναν ἀπέραντο σπασμὸ παράδωσε τὸ τέρας.



Πάει ἡ ψυχὴ τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ, τοῦ Ἄλῃ τὸ μίσος πάει.  
 Καὶ νὰ στής λίμνης τὸ θυθὸ ἢ ὠρια Κυρὰ ξυπνάει.  
 Τοῦ Ρήγα γιέ, τῆς Μοίρας γιέ, χρυσὲ σὰν καλοσύνη,  
 δικά σου εἶναι τὰ Γιάννενα μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

*"Ἄγγελος Σημηριώτης.*

*« Τραγοῦδι τοῦ Αυτομοῦ »*

## ΥΠΟΘΗΚΑΙ

[ Ἐκφωνηθέντα πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς Θεσσαλονίκης τὴν 25 - 10 - 1936. ]

### Παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀγόρια καὶ κορίτσια,

Αὐτὴ ἡ σημαία, ποὺ σᾶς ἔδωσαν σήμερα στὰ χέρια σας, δὲν εἶναι ἓνα κομμάτι πανί. Ἔχει μέσα της ὀλόκληρη τὴν πατρίδα μας. Πατρίς μας δὲ εἶναι ἡ Ἑλλάς.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι τίποτε ξένο ἀπὸ σᾶς, κατοικεῖ μέσα σας, μέσα στὸν καθένα ἀπὸ σᾶς, μέσα στὴν καθεμιὰ ἀπὸ σᾶς. Εἶναι ἓνα πράγμα, ποὺ δὲν ἤμπορεῖτε νὰ τὸ ἀφαιρέσετε ἀπὸ μέσα σας ποτέ, οὔτε νὰ τὸ ἀποχωρισθῆτε ποτέ σὲ ὅλη σας τὴ ζωὴ. Δὲν ἤμπορεῖτε νὰ εἴσθε τίποτε ἄλλο παρὰ Ἑλληνες καὶ Ἑλληνίδες σὲ ὅλη σας τὴ ζωὴ καὶ σὲ κάθε περίστασι, εὐτυχῇ ἢ δυστυχῇ. Θὰ εἴσθε πάντοτε Ἑλληνες καὶ Ἑλληνίδες καί, ἂν ἠθέλατε ἀκόμη, δὲν ἤμπορεῖτε νὰ χωρίσετε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σας τὰ καθήκοντα, ποὺ ἔχετε πρὸς αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγεται Ἑ λ λ ἄ ς.

Ἔχετε τὰ καθήκοντα, ποὺ ἔχετε πρὸς τὴ μάνα σας, σ' ἐκείνη, ποὺ σᾶς γέννησε, διότι καὶ ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ μεγάλη μάνα ὅλων μας. Εἴσθε τὰ παιδιὰ της, ὄχι μονάχα ἔτσι στὰ λόγια. Εἴσθε πραγματικὰ παιδιὰ της, τὸ αἷμά της εἶναι μέσα εἰς τις φλέβες σας, ἡ ψυχὴ της εἶναι μέσα εἰς τὴν ψυχὴ σας· σεῖς οἱ ἴδιοι, ἀγόρια καὶ κορίτσια, εἴσθε ἡ Ἑλλάς.

Ὅταν ἀγαπᾶτε τὴν Ἑλλάδα, ἀγαπᾶτε τὸν ἑαυτὸ σας.

Μιά μέρα, όταν θά μεγαλώσετε, θά έχετε νά προσφέρετε μεγάλα πράγματα· και τὸ μεγαλύτερο πράγμα, πού έχετε, τὸ ὠραιότερο και καλύτερο, εἶναι ἡ ζωή σας. Ἐν χρειασθῆ νά τῆς δώσετε τῆ ζωή σας, θά τῆ δώσετε ὄχι μόνον μὲ ἐνθουσιασμό, ἀλλὰ και διότι εἶναι ἡ φύσις τοῦ πράγματος τέτοια. Διότι, ἂν δὲν τῆς δώσετε μιὰ μέρα τῆ ζωή σας, ἐκεῖνοι πού θά ἔλθουν ὕστερα ἀπὸ σᾶς, θά εἶναι δοῦλοι, δὲν θά εἶναι πλέον Ἑλληνας· θά εἶναι δοῦλοι...

Κάθε μόλυσμα, πού σᾶς ὀμιλεῖ ἢ τολμήσῃ νά σᾶς ὀμιλήσῃ ἐναντίον τῶν ιδεῶν τῆς Πατρίδος, πρέπει νά τὸ ἀποβάλετε.

Δὲν εἶναι ὁ καθένας σας χωριστὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, οὔτε ἡ καθεμιὰ σας χωριστὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη, εἶσθε ὅλοι σας ἓνα σύνολο και θά ἐργασθῆτε διὰ τὸ σύνολο· και νά γνωρίζετε ὅτι τὴν εὐτυχία σας δὲν θά τὴν εὑρετε παρὰ μόνον στὴν εὐτυχία τοῦ συνόλου...

Χαίρω πολὺ, νεολαία τῆς Θεσσαλονίκης, πού σὲ βλέπω μαζεμένη ἐδῶ μὲ ἐνθουσιασμό και μὲ ἀπόφαση νά γίνετε μίαν ἡμέρα καλοὶ ἄνδρες και καλές γυναῖκες. Μὲ αὐτὸν τὸν ἐνθουσιασμό ὅς φωνάξωμε ὅλοι μαζί δι' ἐκεῖνο τὸ πολυτιμότερο, πού ἔχομε:

— Ζήτω ἡ Ἑλλάς!

#### I. ΜΕΤΑΞΑΣ

« Δελτίον Ὑφυπουργείου Τύπου και Τουρισμοῦ »

### ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί τὸ γαλανὸ και τ' ἄσπρο κομμάτι ἀπ' ἀνοιξιὰτικο και ξάστερο οὐρανὸ, πού εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, πού ἀνθίζει σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.  
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, πού ὅταν περνᾷ μπροστά μας ὑγραίνονται τὰ βλέφαρα και σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δέν εἶναι ἡ αὔρα, πού ἔρχεται γλυκὰ νά τὸ χαϊδέψη,  
 δέν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή,  
 εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, πού ὀρμάει νά ζωντανέψη  
 μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.  
 Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τόκαμε χλαμύδα  
 καὶ ζῆ σ' αὐτὸ καὶ πάλλεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τῆ βλόγησαν παπάδες μ' ἄσπρα γένηια  
 μὲς στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσθαθο κι ἀπόκρυφο σχολειό·  
 ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιές ἐπάνω της κι οἱ κόρες  
 τῆ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.  
 Σὰ θόρειο σέλας ἄστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα  
 κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἔβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρα...

*Στέφανος Λάφνης.*

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1917

## ΕΘΝΙΚΗ ΛΙΤΑΝΕΙΑ

Σκορποῦσε σπάταλα χρυσάφι ὁ ἀττικὸς ἥλιος ἐκεῖνο τὸ  
 πρωί, ὅταν ἀντίκρισα τὴ μικρὴ φάλαγγα. Ἦτανε τριάντα πε-  
 ρίπου ἐπαρχιώτες μαθηταὶ μὲ τὸ δάσκαλό τους καὶ πήγαιναν  
 ἄργα στὸ πεζοδρόμιο, ἀνεβαίνοντας τὴν κεντρικὴ λεωφόρο.

Μὲ τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας στὴν ὄψη, μὲ τὸ ὀξύ καὶ παρα-  
 τηρητικὸ βλέμμα τοῦ ἐπαρχιώτη, μὲ τὴ δροσιά, τὴ χάρη, τὴν  
 ἀφέλεια, πού συγχωρεῖ τὸ χάζεμα, θάδιζαν ἥσυχοι κι εὐχα-  
 ριστημένοι. Βάδιζαν ὁμῶς σηκώνοντας, γυρίζοντας, κάμ-  
 πτοντας ἐπάνω, κάτω, πίσω τὰ κεφάλια. Ὁ κεντρικὸς δρό-  
 μος τῆς μεγαλουπόλεως, πού σφύζει ἀπὸ ζωὴ, ἀποτελοῦσε  
 γιὰ τὰ ἄθγαλτα θλαστάρια τῆς ἐπαρχίας πρωτοφανὲς ἀλλὰ  
 καὶ ἀπολαυστικὸ θέαμα.

Τοὺς παρακολούθησα. Ἔβλεπα τὸ θαυμασμὸ ἔκδηλο στὶς

παιδικές μορφές, τὸν ἐνθουσιασμό ὀλοφάνερο. Δὲν θὰ ἱκανοποιόνταν στὰ παιδιά μόνο ἢ περιέργεια, ἀλλὰ ἀσφαλῶς θὰ θεραπεύονταν καὶ ὁ ἔθνικὸς ἐγωισμός. Βλέπανε, ὅτι ἡ Ἐπίσημη, ἢ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, εἶναι πραγματικά μιὰ πόλη ὡραία καὶ πολιτισμένη, ἢ πρώτη σ' ὅλη τὴν Ἐπίσημη.

Καὶ προχωροῦσε ἡ μαθητικὴ συνοδεία ἀργὰ ἀργὰ πρὸς τὰ ἑπάνω, κινώντας λίγο καὶ τὴν περιέργεια τοῦ κόσμου. Ἔβλεπα τὸ δάσκαλο, σοβαρὸ καὶ σεβαστὸ κύριο, κάθε τόσο νὰ δίνει ὁδηγίες στὸν ἐπικεφαλῆς μεγαλύτερο μαθητὴ, ποῦ δὲ θὰ ἦταν ἀκόμη δεκατεσσάρω χρονῶ.

Σκέφτηκα: « Ποῦ νὰ πηγαίνουν, ἄραγε ; »

Τὴν ἴδια στιγμὴ διέκρινα τὸν πιὸ μικρὸ μαθητὴ νὰ κρατᾷ ἕνα στεφάνι ἀπὸ δάφνες καὶ ἄνθη. Κάτι φαντάστηκε καὶ ἐτάχυνα τὸ βῆμα.

Ἐφτασε ὁ ὄμιλος στὴν ἄκρη τῆς πλατείας. Τὰ βλέμματα τῶν μικρῶν μονομιᾶς ἀγκάλιασαν τὸν ἐπιβλητικὸ ὄγκο τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων καὶ τὸ γραφικὸ περιβάλλον γύρω. Μεγαλόπρεπη ἢ ἱστορικὴ πραγματικότητα γέμισε τὴν ψυχὴ τους ἀπὸ θαυμασμό· γοήτεψε!

Λίγο σὰ χαμένοι βιάδισαν ἀκόμη, διάσχισαν κάθετα τὸν πλατὺ δρόμο καὶ σταμάτησαν στὸ πρῶτο μαρμάρινο κρᾶσπερο τοῦ περιβόλου. Ἡ πρώτη χαρὰ καὶ γοητεία ἀπὸ τὰ παιδικὰ πρόσωπα σῆστηκε, χάθηκε. Ξεχώρισα τὰ βλέμματα ὑγρά καὶ ταραγμένα νὰ διατρέχουν τὰ ὀγκώδη μάρμαρα, νὰ ἐξετάζουν τὶς ἀστραφτερὲς ἐντειχισμένες ἀσπίδες, τὶς ὡραῖες πρασιές, τὰ θλιμμένα κυπαρίσσια καὶ ὄλο τέλος τὸ χῶρο τοῦ Ἐπίσημου Στρατιώτου. Ἐνα μόνο δὲ φαινόταν ἀπὸ κεῖ. Γι' αὐτὸ κινήθηκαν λίγο ἀκόμη. Τότε ἀνατριχιάζοντας ἀντίκρισαν στὰ μαρμάρινα στέρνα τοῦ περιβόλου ἕκτυπο, ξαπλωμένο ἕνα σῶμα πολεμιστοῦ: Τὸ Σῶμα - Σύμβολο ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι στὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια πρόσφεραν στοὺς ἔθνικοὺς ἀγῶνες τὸ κορμὶ τους τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ θεμελιωθῇ ἑπάνω του τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας μας.

Φαντάζομαι, ὅτι ἀργότερα στὴν ἐπαρχία τὰ ἴδια τὰ παιδιά

δὲ θὰ μπόρεσαν νὰ περιγράψουν στοὺς φίλους τους ποιά ἀναστάτωση δημιουργήθηκε μέσα τους ἀπὸ τὸ ὄραμα· τόσο θάμπωμα καὶ τόση ταραχὴ ἔδειξαν τὴν ὥρα ἐκείνη τὰ πρόσωπά τους.

Νέα προτροπὴ τοῦ δασκάλου ἔκαμε τοὺς μαθητὰς νὰ πατήσουν τὸ λευκὸ δάπεδο καὶ νὰ πλησιάσουν περισσότερο. Στὴ νέα θέση παρατάχτηκαν σ' ἓνα στοίχο δεξιά.

Ἀριστερά τους στέκονταν ἀκίνητοι, ἀγάλματα μᾶλλον παρὰ ζωντανὰ σώματα, ἑπτὰ λεβεντόσωμοι εὐζωνοί.

Συγκινημένος πλησίασα κι ἐγώ. Ἦταν ἐκεῖ κι ἄλλοι περίεργοι.

Στὸ παράγγελμα «προσοχή!», γυρίζοντας εἶδα τὸν μαθητάκο μὲ τὸ στεφάνι νὰ ξεκόβη καὶ νὰ προχωρῇ μ' ἀμηχανία πρὸς τὸ βωμό. Ἀντηχοῦσαν οἱ κτύποι τῶν θηματισμῶν του μὲ ζωερὴ ἀπήχηση σ' ὅλων τὶς καρδιές. Ἔφτασε. Στάθηκε. Καὶ ἐνῶ, χαιρετώντας, ἔσκυβε ν' ἀποθέσῃ τὸ σεβασμὸ τῆς νεότητος ἐμπρὸς στὶς θυσίες τῶν γενεῶν, οἱ εὐζωνοί, σὰν αὐτόματα, παρουσιάσανε ὄπλα.

Ὅλοι ὅσοι παράστεκαν, ὄλοι, μαθηταὶ καὶ περιπατηταί, βουβοί, ἀναταραγμένοι, χαιρέτησαν.

Λίγες στιγμὲς ἔπειτα ὁ μικρὸς ξαναβρῆκε τὴ γραμμὴ του καὶ οἱ φρουροὶ τὴν ἀκινήσιάν τους.

Τώρα, ἀσκεπῆς ἀκόμη, βγῆκε μπρὸς ὁ δάσκαλος τῶν παιδιῶν. Στὴν ἀρχὴ ἡ φωνὴ του ἀκούστηκε θραχνή, ὕστερα ἀπόχτησε καθαρότητα καὶ παλμό. Μίλησε μὲ λόγια θερμά. Καὶ εἶπε στοὺς μικροὺς γιὰ τοὺς πολέμους μας, γιὰ τὶς θυσίες μας, γιὰ αὐτοθυσίες καὶ καθήκοντα πρὸς τὴν κοινὴ μας Μητέρα.

Θεώρησα τὸν ἑαυτὸ μου εὐτυχισμένο καὶ γιὰ τὸ συγκινητικὸ θέαμα καὶ γιὰ τὴν ἀκουσὰ τὸν ἄγνωστο δάσκαλο, τὸν ἀφανῆ Νεοέλληνα ἥρωα, ποὺ στὰ νεώτερα χρόνια, προτοῦ ἀκόμη ἀρχίσουν οἱ ἐθνικοὶ μας ἀγῶνες, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος ἐξορμητὴς σ' ἐνθουσιασμό καὶ πίστη.

Λίγο ὕστερα ἡ μικρὴ φάλαγγα ἀποσύρθηκε καὶ χάθηκε πρὸς τὸ δάσος τοῦ Ζαπτείου. Στάθηκα ἀκίνητος. Ἦ σκέψη μου τὴν παρέβαλε μὲ μιὰ λιτανεία, λιτανεία ἐδῶ ἐθνική, ποὺ

διαγράφηκε στὸν ὀρίζοντα, σταμάτησε μπρὸς στὸ ἔθνικὸ προσκυνητάρη, γονάτισε σὲ εὐλαθείας προσκύνημα καὶ ἔφυγε...

Ναί, ἔφυγε πίσω στὴν ἐπαρχία, στὴν ὑπαιθρὴ χώρα, ὅπου ὀλοένα τρέφεται ἡ γνήσια ἔθνικὴ γενεὰ καὶ ἀπὸ ὅπου κατὰ καιροὺς ξεκίνησαν οἱ τόσες συνοδεῖες τῶν ἔθνικῶν θυσιῶν...

*Θεόδωρος Μακρόπουλος.*

## ΠΡΟΣΟΧΗ! Η ΕΘΝΙΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΠΕΡΝΑ...

Ἐπάνω ἀπὸ τὴ συγκεχυμένη καὶ ἀσίγαστη βοή τοῦ κόσμου, ποὺ πλημμυροῦσε τὴν ἀπέραντη ἔκταση, ξεχώριζαν οἱ θρόντοι τῶν κανονιῶν, ὁ θαρὺς καὶ ρυθμικὸς χτύπος τῶν τυμπάντων, οἱ συναγερτικοὶ ἦχοι τῶν σαλπίγγων, οἱ ἐνθουσιαστικὲς στροφὲς τῶν ἐμβατηρίων. Εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου. Ἡ πρωτεύουσα καὶ ὄλος ὁ ἑλληνισμὸς γιορτάζουν τὴ μεγάλη ἔθνικὴ ἐπέτειο.

Ὁ ἀπόστρατος ἀξιωματικὸς μὲ τὸ φίλο του, παλαιοὶ πολεμιστὰ καὶ οἱ δύο, ἔστεκαν ἀκουμπισμένοι σ' ἓναν τοῖχο, ἀπέναντι στὸ πεδῖον τοῦ Ἄρεως. Ἀπὸ ἐκεῖ, στριμωγμένοι στὸ πλήθος, παρακολουθοῦσαν τὴν παρέλαση τῆς νέας ἔθνικῆς γενεᾶς μπρὸς στοὺς Ὑψηλοὺς Ἀρχηγούς της. Κάποτε σήκωναν τὰ ὑγρά μάτια. Ἐκεῖ ψηλά, ἀεροπλάνα σὲ πυκνοὺς σχηματισμοὺς μαστίγωναν τὸ συννεφιασμένο στερέωμα.

Τὰ πλήθη, ἂν καὶ πότε πότε ὁ οὐρανὸς ἄφηνε χοντρὲς στάλες, πύκνωναν διαρκῶς κι οἱ κυανὲς φάλαγγες ἔφταναν, ἀδιάκοπα κύματα, ἀπὸ ἄπειρα σημεῖα στὴν πλατιὰ λεωφόρο Ἀλεξάνδρας. Νέο ἑλληνικὸ αἷμα, ἄνθος ὀλόδροσο τοῦ ἔθνους, ἡ Νεολαία, μὲ θῆμα ζωηρό, παράστημα καμαρωτό, λάμψη στὰ πρόσωπα καὶ πίστη κι αὐτοπεποίθηση στὰ βλέμματα, πατοῦσε καὶ σάλευε ὁ τόπος. Ἐδῶ ὁ κρότος τοῦ τυμπάνου κι-

ποῦσε ρυθμικά λευκοτυλιγμένα ποδαράκια σκαπανέων, ἐκεῖ οἱ σάλπιγγες δίνανε θῆμα στοὺς μεγαλυτέρους φαλαγγίτες, παιδιὰ, πὺ πατοῦν τὸ κατώφλι τοῦ ἀνδρισμοῦ, ἐλπίδα πρὸ ἄμεση τῆς πατρίδας. Παρέκει, ὑπέροχο ἐμβατήριο ἔκανε νὰ σαλεύουν στοῖχοι παράλληλοι κι ἀμέτρητοι ἀπὸ Ἑλληνοπούλες φαλαγγίτισσες, σωστὲς ζωντανεμένες Καρυάτιδες.

Πύκνωναν λοιπὸν ὀλοένα τὰ πλήθη καὶ οἱ φάλαγγες τῆς νεολαίας, κάτω ἀπὸ λευκογάλανο δάσος λαθάρων καὶ ἀνάμεσα στὴν ἐκκωφαντικὴ ἰαχὴ χιλιάδων στομάτων, περνοῦσαν...

Οἱ δύο φίλοι παλαιοὶ πολεμισταί, ἀνήκοντας σὲ παλιότερο κόσμο, πὺ ἀγωνίστηκε, αἰμάτωσε καὶ μόχθησε, παρατηροῦσαν μὲ ξεχωριστὴ ἀγαλλίαση τὸ θέαμα τῆς σπάνιας ἐθνικῆς στιγμῆς.

— Δὲν πιστεύω στὰ μάτια μου, εἶπε ὁ ἀξιωματικὸς σφογγίζοντας δάκρυα. Τί ἐκδήλωση εἶναι αὕτη! Τί ἐθνικὸ μεγαλεῖο! Ἄν τὸν καιρὸ τῶν ἀγώνων μας ἦ νεολαία ἦτανε ἔτσι ὀργανωμένη...

— Ξέρω, ξέρω, τί θὰ γινόταν, διέκοψε ὁ ἄλλος σφογγίζοντας κι αὐτὸς δάκρυα.

Ἐξαφνα καὶ οἱ δύο σήκωσαν ἀνήσυχοι τὰ κεφάλια. Οἱ χοντρές στάλες τοῦ οὐρανοῦ ἄρχισαν νὰ πέφτουν συχνότερα. Λίγο ἀκόμη καὶ ἔγιναν βροχὴ γερῆ. Τὰ μαῦρα σύννεφα κρέμασαν χαμηλὰ τὰ κρόσια τους.

Τὸ πλήθος ἔδειξε σημεῖα νευρικότητος. Κύματα μεγάλα τραβήχτηκαν ἤρεμα πρὸς τὰ πίσω, ἐνῶ πέρα στὴ λεωφόρο τὰ ἐμβατήρια, πὺ ρύθμιζαν τὴν παρέλαση, ἀντηχοῦσαν πάντα ζωηρά. Ἡ βροχὴ δυνάμωσε. Πρὸ ἀνήσυχοι οἱ δύο φίλοι ἀνασήκωσαν τὰ κεφάλια καὶ πρόσεξαν. Ἐκεῖ πλάγι στὴν ἄκρη τοῦ πάρκου, ἐπάνω στοῦ πλατὺ ἱκρίωμα, ξεχωρίζαν ἀτάραχοι οἱ Ἀρχηγοὶ καὶ ἐμπρὸς τους ἀπτόητη, πάντοτε ταχτικὴ, μ' ἔκδηλη εὐψυχία, περνοῦσε σ' ἀτέλειωτη παρέλαση ἡ ἐθνικὴ νεότης νιώθοντας μέσα στὴν καρδιά της τίς στροφές τοῦ ἐμβατηρίου:

« Ἐμπρὸς μ' ἑλληνικὴ καρδιά... »

Δὲν πρόσεχαν τώρα ἔτσι αὐτοὶ οἱ δύο μονάχα, ἀλλὰ ὄλος ὁ κόσμος, πὺ πῆρε θάρρος καὶ δὲ λογάριαζε τὸ νερό.

Ὁ ἀπόστρατος ἀξιωματικός, ἀφοῦ γύρισε θλέμματα γεμάτα λάμψη στὸν ἀκλόνητο ἐκεῖνο μικρόκοσμο καὶ στοὺς ὑπέροχους ἡγήτορες, ποὺ τοὺς ἔλουζε ἡ νεροποντὴ, ἀφοῦ κοίταξε ἀριστερὰ τὸν ἔφιππο χάλκινο Στρατηλάτη, τὴν πυκνὴ πρασινάδα ὀλόγυρα, τὰ ὀρθὰ ἀρχαῖα μνημεῖα στὸ θάθος, στράφηκε στὸ σύντροφό του :

— Αὐτὸ τὸ ὠραῖο ἐθνικὸ θέαμα δὲν τὸ ὄνειρεύτηκα ποτέ!  
Εἶπε μὲ βραχνὴ φωνή.

Καὶ καθὼς καὶ ὁ ἄλλος ἀνακάτευε μὲ τὴ βροχὴ, ποὺ σάλαζε ἐπάνω τους, ὀλόθερμα δάκρυα, αὐτὸς ἄφησε μιὰ θροντερὴ ζητωκραυγὴ. Μυριάδες στόματα τὴν ἐπανέλαβαν καὶ ὁ ὀλοξάπλωτος χῶρος ἀντιλάλησε... Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Νεολαία διάβροχη μὲ τὸ βλέμμα ἀστραφτερό, τὸ βῆμα βαρὺ καὶ τὸ δεξιὸ χέρι σηκωμένο περνοῦσε, παρήλαυνε καὶ οἱ φιλαρμονικὲς συνέχιζαν :

« Ἐμπρὸς περήφανα, γενναῖα... »

*Θεόδωρος Μακρόπουλος.*

## ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη  
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴ,  
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,  
ποῦ μὲ θία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη  
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ  
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,  
χαῖρε, ὦ! χαῖρε ἐλευθεριά!



Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες,  
 πικραμένη, ἐντροπαλή  
 κι ἓνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,  
 ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργιε νάρθη ἐκεῖνη ἡ μέρα  
 κι ἦταν ὄλα σιωπηλά,  
 γιατί τάσκιαζε ἡ φοβέρα  
 καί τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία  
 μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές  
 περασμένα μεγαλεῖα  
 καί διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει  
 φιλελεύθερη λαλιά.  
 ἓνα χτύπαε τ' ἄλλο χέρι  
 ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά...

Ταπεινότατη σοῦ γέρνει  
 ἡ τρισάθλια κεφαλή,  
 σὰ φτωχοῦ, ποὺ θυροδέρνει \*  
 κι εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει  
κάθε τέκνο σου με ὄρμη,  
ποῦ ἀκατάπαυστα γυρεύει  
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανά.

Ἐπὶ τὰ κόκαλα θγαλμένη  
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά  
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη  
χαῖρε, ὦ! χαῖρε, Ἐλευθεριά!

*Διονύσιος Σολωμός*

« Ἄπαντα »



Δ'.  
ΑΠΟ ΤΗΝ  
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

*ὦ σπίτι μας, καλὸ καὶ τιμημένο,  
χίλιες φορές ἄς εἶσαι εὐλογημένο...*

*Γ. Στρατήγησ.*





## ΦΥΛΑΞ ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΥ

[Τὸ θέρος τοῦ 1865 εἶχον καταπλεύσει εἰς τὴν Σκίαθον πολλὰ ἰστιοφόρα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἰς τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων εἶχον σημειωθῆ κρούσματα τῆς ἐπιδημίας χολέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἔθεσαν τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Τσουγγριάν καὶ ἀπηγόρευσαν πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων μὲ αὐτά.]

### Τὸ ἄγγελμα.

—Θεῖα - Σκεύω! Ὁ γιός σου εἶναι ἄρρωστος ἀπὸ χολέρα στὴν Τσουγγριά... ἤκουσε τὸ δυσάρεστον καὶ σκληρὸν ἄγγελμα ἀπὸ ἓν παιδίον ἀπὸ μίαν λέμβον, ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἡ πτωχῆ χήρα Σκεύω.

Ἡ Σκεύω δὲν ἤκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν μόνην, ἡ ὁποία ἀντηχοῦσεν εἰς τὰ ἐνδόμυχά τῆς καὶ εἶχε χαραχθῆ μὲ πύρινα γράμματα εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν.

Ἐπανήλθεν ἔρημος εἰς τὸ «σπιτάκι» τῆς. Πῶς ἦρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; Ἀπὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποῖος ἐνεθυμεῖτο! Ἦνοιξε τὴν θύραν τῆς. Πῶς ἠμπόρεσε νὰ γυρίσῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν; Εἰσῆλθε. Πῶς δὲν ἔπεσε εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου;

Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν τῆς, τὴν μι-

κράν ἀσημωμένην Παναγίτσαν. Ἐγονάτισεν ἔμπρὸς εἰς τὸν Ἄι-Νικόλα της, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητῆς καὶ σωτῆρ εἰς τὰ ναυάγια.

Ἐκράτησε τὸ μέτωπόν της μὲ τὰς δύο χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἀνοίξῃ, τοὺς κροτάφους, διὰ νὰ μὴ ραγισθοῦν, τὴν καρδίαν της, διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐδοκίμασε νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἡ χεὶρ της ἡ δεξιὰ ἦτο μολυβδίνη. Ἐδοκίμασε νὰ εἶπῃ τὸ « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ » καὶ ἡ γλῶσσα της δὲν ἐγύριζε καὶ τὰ χεῖλή της δὲν ἐκινουῦντο· μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εὐτυχῶς εἰς τὸν νοῦν της.

Ἐπειτα ἄφησεν αἴφνης μίαν κραυγὴν καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυστά της. Τότε ἤσθάνθη ἀνακούφισιν καὶ ἔλαβε μικρὰν ἐλπίδα.

Προσηυχήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τὸ παιδί της. Ἐμεινεν ἐπὶ ὥρας γονατιστὴ καὶ ὅταν ἤλθεν ὁ κάματος καὶ ἐξηπλώθη ἀσυναίσθητως ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης της, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἶπε μεγαλοφώνως:

— Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρητήριο θὰ πάω! Φύλακας  
στὸ λοιμοκαθαρητήριο!

### Ὁ διορισμός.

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας βραχύσωμον γερόντιον παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κ. ὑγειονόμου, τοῦ ἐπιστάτου τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου καὶ τοῦ λιμενάρχου, οἱ ὁποῖοι εἶχον συνέλθει εἰς συμβούλιον εἰς τὸ λιμεναρχεῖον. Εἰς τὸν προθάλαμον εὗρισκοντο πέντε ἢ ἕξι ἄλλοι γηραιοί, πρῶην ναῦται, οἱ ὁποῖοι ἐπερίμεναν νὰ μάθουν ἂν ἔγινε δεκτὴ ἡ προσφορά των. Ἦσαν ἄλλοι ὑποψήφιοι φύλακες τῶν ὑπὸ κάθαρσιν πλοίων.

Τὸ γερόντιον ἐφαίνετο, ὅτι τὸ ἐπροστάτευεν ὁ φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, ὁ μπαρμπα-Νίκας. Οὗτος εἰσῆρχετο, ἐξήρχετο, ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ὅπου συνεδρίαζον οἱ τρεῖς δημόσιοι λειτουργοί, ἐπήγαινε πλησίον τοῦ

γεροντίου, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ « αὐτί του », ἔλεγε δύο λέξεις καὶ ἀπεσύρετο.

Τέλος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῶσιν οἱ περιμένοντες. Οἱ ἔξ γεροντες, πρῶν ναυτικοί, ἐπλησίασαν ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν θύραν τοῦ ἰδιαίτερου γραφείου, ἀφῆρσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τὰ χονδρὰ σκιάδιά\* των, εἶπεν ἕκαστος τὸ ὄνομά του καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυλάκων τῆς καθάρσεως. Ἔπειτα ἔλαθε καθεὶς μικρὰν προκαταβολὴν ἀπέναντι τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον θὰ ἐλάμβανεν ὡς φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρηρίου καὶ ἀπεσύρθη.

Τελευταῖος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῆ ὁ βραχύσωμος γέρον. Τὸ γερόντιον εἶχε ρυτίδας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἦτο σπανόν. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ξεθωριασμένα καὶ παμπάλαια.

Ἐσηκώθη μὲ βῆμα διστακτικὸν καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐσωτερικοῦ γραφείου. Ὁ μπαρμπα - Νίκας, ὁ προστάτης του, τὸν συνώδευεν ἐκ τῶν ὀπισθεν.

— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς πάλι; εἶπεν ὁ λιμενάρχης μὲ δύσπιστον βλέμμα. Πρώτην φορὰν τὸν βλέπω.

— Ἄ! ἐσὺ εἶσαι, μπαρμπα - Σταμάτη Γυρατσίη, ἀνέκραξεν ὁ ὑγειονόμος, ἅμα εἶδε τὸ γερόντιον καὶ τὴν αἴτησίν του.

— Ἐγὼ εἶμαι, κύρ ὑγειονόμε, ἀπήντησε μὲ σταθερότητα τὸ γερόντιον.

— Δὲν μοῦ τὸν εἶπες Σταμάτη Γυρατσίη, μπαρμπα - Νίκας, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ὑπάλληλόν του ὁ ὑγειονόμος. Κάπως ἀλλιῶς μοῦ τὸν εἶπες.

— Ναί. . . ναί, Σταμάτης Γυρατσίης ἤθελα νὰ εἰπῶ, κύρ ὑγειονόμε, εἶπε τραυλίζων ὁ μπαρμπα - Νίκας· δὲν ἐνθυμούμην τὸ ὄνομα καλά.

Ὁ ὑγειονόμος ἐπαραξενεύθη.

— Τί συγγενῆς σου εἶναι αὐτός, ὅπου δὲν θυμᾶσαι τὸ ὄνομά του ; εἶπε γελῶν.

Ὁ μπαρμπα - Νίκας ἤρχισε νὰ ξύη ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ τὸ

κρανίον του. "Εξαφνα τὸ βλέμμα του ἔλαμψεν ἀπὸ νοημοσύνην. "Εκυψε πρὸς τὸν κ. ὑγειονόμον καὶ τοῦ εἶπε:

— Τὸν λένε καὶ Καρδαράκη... μὰ αὐτὸ εἶναι παρανόμι καὶ δὲν τὸ δέχεται ὁ ἴδιος... τὸ καθαυτὸ ὄνομά του εἶναι Σταμάτης Γυρασίνης.

— "Α! ἔκαμεν ὁ ὑγειονόμος, ὁ ὁποῖος ἐπέισθη ἐντελῶς.

Μόνον ὁ λιμενάρχης, ὁ γηραιὸς πλωτάρχης τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ὑποψίας. Ἐκοίταζε μὲ δυσπιστίαν τὸ γερόντιον καὶ ἔλεγεν: Αὐτὸς μοιάζει σὰ γιὰ ζαρωμένη! Τέλος ἐπέισθη καὶ αὐτός.

"Εδωσαν λοιπὸν τὸν διορισμὸν εἰς τὸν Σταμάτην Γυρασίνην, τοῦ ἐμέτρησαν δύο τάλληρα ὡς προκαταβολὴν καὶ τὸν διέταξαν νὰ εἶναι εἰς τὴν θέσιν του ἐντὸς τῆς αὔριον.

### Εἰς τὴν Τσουγγριάν.

Πράγματι ὁ Σταμάτης Γυρασίνης ἢ Καρδαράκης ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον « σύνταχα πρῶι », νύκτα ἀκόμη, ἂν ἦτο δυνατόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο εὐκολον, διότι οἱ λεμβοῦχοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ μετέφερον, ἔτοιμα πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, διὰ τοῦτο τὸ μυστηριῶδες γερόντιον ἐκρῦθη ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν φωλεάν του ἢ εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ μόνον τὴν ἑσπέραν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπεβιβάσθη εἰς τὴν λέμβον τοῦ Ἄλέξη Παποράκη.

Ὁ Ἄλέξης Παποράκης τὸν μετέφερεν εἰς τὴν ἐρημόνησον Τσουγγριάν, ὅπου ἦτο τὸ λοιμοκαθαρτήριον.

Εἶδησιν περὶ τοῦ υἱοῦ της — διότι θὰ τὸ ἐμαντεύσατε, ὅτι τὸ γερόντιον ἐκεῖνο ἦτο ἡ Σκεύω — δὲν ἠμπόρεσε νὰ λάβῃ οὔτε ἀπὸ τὸν Ἄλέξη, οὔτε ἀπὸ ἄλλον λεμβοῦχον, οὔτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν διὰ μέσου τοῦ Νίκα.

Αὐτὴ θὰ ἐπήγαιεν εἰς τὴν « καραντίαν », τὸ λοιμοκαθαρτήριον, εἰς τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν. Ἄν ἔξῃ ὁ υἱός της, θὰ τὸν εὔρισκεν. Ἄν ἦτο διὰ ζωὴν, θὰ τὸν ὑπηρετεῖ, α ὕ τ ἡ κ α ἰ



ὄχι ἄλλος, θὰ τὸν ἐνοσήμευεν. Θὰ ἐβοηθοῦσε τὸ ἔργον τῆς Θείας Προνοίας, ἂν ἦτο ἀπὸ Θεοῦ νὰ ζήσει. Τὴν χολέραν αὐτὴ δὲν τὴν ἐφοβεῖτο. Ἄς ἐκολλοῦσεν αὐτὴ, δὲν τὴν ἔμελεν. Ἄς ἐζοῦσε τὸ « παιδάκι » τῆς καὶ ἄς ἀπέθνησκεν αὐτὴ. Ἄν ἦτο πάλιν διὰ θάνατον — Θεὸς νὰ τὸ φυλάῃ τὸ παιδί τῆς — τότε θὰ τὸ ἔβλεπε, θὰ ἐπέθαιναν εἰς τὰ χέρια τῆς, δὲν θὰ εἶχε παράπνον. Φθάνει νὰ τὸ ἐπρόφθανε μόνον ζωντανόν, καὶ δὲν θὰ εἶχε παράπνον! Τέλος ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὸ παράτολμον τοῦτο διάβημα, καὶ τὰ πράγματα ἤρχοντο εὐνοϊκὰ ἕως τώρα.

Ἡ λέμβος τέλος ἠγκυροβόλησεν εἰς τὴν Τσουγγριάν. Ἡ γραῖα Σκεύω, ὡς νὰ ἐνεθυμήθη τὰ νιάτα τῆς, ἐπήδησεν ἐλαφρὰ εἰς τὴν ἄμμον, ἔβρεξεν ὀλίγον τὰ ὑποδήματά τῆς εἰς τὸ κῦμα, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ εἶπε: « Π ἄ ν τ α κ α τ ε υ ὀ δ ι ο ».

Ἡ καρδιά τῆς ἦτο ζεστή. Μόνον ἐκρύωσε κάπως, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὴν ἐρημόνησον καὶ ἤυρε τὸν Γιάννην τὸν Μπρίκον, τὸν γείτονά τῆς, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Κατ' ἀρχὰς ἔχαρη, ὅταν τὸν εἶδεν. Ἀλλὰ πόσον ἄτυχα τῆς ἐφάνη, ὅταν ἐκεῖνος δὲν ἤξευρεν, ὅπως ἔλεγε, τί γίνεται ὁ υἱός τῆς, ὁ Σταῦρος. Αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν σημεῖον καὶ δι' αὐτὸ ἡ θερμὴ τῆς καρδιά ἐκρύωσε κάπως, ὅπως εἶπομεν. Ἡ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο καθησυχαστικόν, ἢ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Σταῦρος καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ μαρτυρήσῃ, ὅποτε ἦτο ἀπελπιστικόν.

### Εἰς τὸ ἔργον.

Ὁ Σταμάτης Γυρασίνης πολὺ θὰ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀπαλλάξουν, ἐὰν ἦτο δυνατὸν, τῆς ἀνάγκης νὰ τὸν ἐξετάσῃ ὁ ἰατρός, ἀλλὰ δὲν ἦτο κατορθωτὸν πρᾶγμα. Ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος τοῦ εἶχε δώσει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι πᾶς ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον τῶν καθάρσεων\* ὄφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἰατρὸν καὶ ἂν μάλιστα ἦτο φύλαξ, ὁ ἰατρός θὰ τὸν ἐδέχετο, θὰ τὸν ἀνεγνώριζε καὶ θὰ τὸν ἐτοποθέτει ὀριστικῶς εἰς ἓν τῶν

πλοίων ἢ ἔξω εἰς τὴν ξηράν. Δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς διαταγὰς τοῦ κ. ὑγειονόμου.

Αὐτὸς δὲ ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, διότι εἶχεν ἀναλάβει τὰ ἔργα τοῦ πορθμέως\* ἐντὸς τοῦ τόπου τῶν καθάρσεων, εἶχεν ἀτομικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτου· καὶ ἂν παρέβαινε τὸ καθήκον του, θὰ ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότατα με φυλάκισιν. Τὸ καλὸν μόνον ἦτο διὰ τὸν Γυρατσίην, ὅτι ἡ παρουσίαις ἐγίνε νύκτα. Καὶ ἀκόμη καλύτερον ἦτο, ὅτι θὰ τοῦ ἐδίεδετο ἡ εὐκαιρία νὰ μάθῃ ἀμέσως παρὰ τοῦ ἱατροῦ ποῦ ἦτο καὶ τί ἐγίνετο ὁ Σταυρός.

Ἐνεκα τούτου ἡ Σκεύω ἠκολούθησε με ἐλπίδα καὶ φόβον τὸν Γιάννην Μπρίκον, ἐνῶ τὰ γόνατά της ἔτρεμον.

Ἄφοῦ ἔλαβεν ὁ ἱατρὸς τὸν φάκελον, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωσαν ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, τὸν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφο. Τὸ ἔγγραφο ἦτο διορισμὸς καὶ πιστοποιητικὸν ταυτότητος τοῦ ἀποστελλομένου φύλακος, τὸν ὁποῖον ὁ ὑγειονόμος ἐπέμενε νὰ ὀνομάζῃ Σταμάτην Γυρατσίην.

Ὁ ἱατρὸς ἔκαμε ζωηρὸν κίνημα δυσφορίας καὶ τὸ ἔγγραφο τοῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας.

— Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ Σταμάτης Γυρατσίης ; φέρε τον ἐδῶ.

Ὁ Γιάννης ἐστράφη πρὸς τὸν ὀπισθὲν του γέροντα καὶ τοῦ τὸν ἔδειξε.

— Νάτος, εἶπεν.

Ὁ ἱατρὸς ἐμειδίασεν, ἐστάθη ὀλίγον συλλογισμένος, ἐκάγχασεν, ἐκάπνισε θορυβωδῶς τὴν πίπαν του, ἐπλατάγισε τὰ χεῖλη, ἄφησε σύννεφον καπνοῦ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔπειτα εἶπεν:

— Ἐλα ἐδῶ ποιὸς εἶσαι ;

Ἡ θεια - Σκεύω ἐπλησίασε τρέμουσα.

— Ἐγὼ εἶμαι, γιαιτρέ, εἶπε.

— Καὶ εἶσαι τοῦ λόγου σου ὁ Σταμάτης Γυρατσίης ;

Ἡ Σκεύω ἔκαμε διφορούμενον νεύμα\*, κάτι τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ νομίση κανεὶς ὡς ναὶ καὶ ὡς ὄχι.

Ὁ ἰατρὸς ὕψωσε τὸ κηρίον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐκοίταξε τὸ μυστηριώδες ἄτομον.

— "Ἐλα πλησιέστερα, εἶπε.

Μὲ ἀποφασιστικότητα ἀξίαν θαυμασμοῦ ἢ θεία - Σκεύω δὲν ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν ἰατρὸν νὰ τελειώσῃ τὴν ἐπιθεώρησίν του, ἀλλ' ἀφοῦ ἔσκυψε πρὸς τὸ « αὐτί του », τοῦ εἶπεν:

— Ἐγὼ εἶμαι ἢ Σκεύω ἢ Γιαληνίτσα...

Ὁ ἰατρὸς ἀνετινάχθη ὅλος ἐπὶ τοῦ καθίσματός του καὶ ἐκάγχασε θορυβωδῶς.

— Χά, χά, χά!... Νὰ πάρῃ ἢ εὐχή! Ἐκεῖνος ὁ εὐλογημένος ὁ ὑγειονόμος, πού εἶναι καὶ φίλος μου, δὲν ἤρθε ἄλλο ὄνομα νὰ σοῦ δώσῃ, ἐνὸς ζωντανοῦ, μόνο σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα ἐνὸς πεθαμένου; Χά, χά, χά!... Ἐπειτα ἐπρόσθεσε:

— Καλά, τί λέω ἐγὼ; τὸ ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶναι κάποιου... τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου δὲν ἔχει ἰδιοκτητή, εἶναι ἔρημο... Ἐξυπνος ἐφάνῃ ὁ ὑγειονόμος, πού σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου!

Καὶ ἀμέσως ἠρώτησε:

— Καὶ τί σοῦ ἦρθε, Σκεύω, νὰ τὸ κάμῃς αὐτό;

Ἡ Σκεύω τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἐπερίμενε.

— Γιὰ τὸ Θεό, γιατρέ, νάχῃς πολλὴ ζωὴ... καὶ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς... νάχῃς καὶ καλὴ ψυχὴ... Δὲ μοῦ λές τί γίνεται ὁ γιός μου ὁ Σταῦρος; εἶναι καλά; ζῆ; τὸν εἶδες τοῦ λόγου σου;

Ὁ ἰατρὸς, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθοῦσε τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν του, διεκόπη, ἀνεκάλεσε τὰς ἐντυπώσεις του τῆς ἡμέρας καὶ εἶπεν:

— "Α! ὁ Σταῦρος... τοῦ Γιαλῆ... ὁ λοστρόμος... εἶναι γιός σου... "Α! ναι... εἶναι ἄρρωστος... ὑπέφερε πολὺ... ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη... θὰ ζήσῃ.

— Ν' ἀγιάσῃ τὸ στόμα σου, γιατρέ, ἀπήντησεν ἡ Σκεύω, πού εἶπε τὸν καλὸ λόγον.

Ὁ ἰατρὸς ἐκολακέυθη ἐκ τῆς εὐχῆς καὶ ἔπειτα ἐξαναγύρισεν εἰς τὸν φίλον του, τὸν ὑγειονόμον.

— Τί τοῦ ἦρθε τοῦ φίλου μου, τοῦ ὑγειονόμου, στραβός

ἦτο καὶ ἔστειλε φύλακα γυναῖκα ; Ἡ ἤθελες τοῦ λόγου σου ;  
— Ἐγὼ ἤθελα ἦρθα νὰ μάθω γιὰ τὸ γιό μου, νὰ τὸν ἰδῶ  
καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶ.

— Ἄ! καὶ ἐγέλασες τὸν ὑγειονόμο ;

— Δὲν τὸν ἐγέλασα τόσο ἐγώ, εἶπεν ἡ Σκεύω μὲ ἀμηχανίαν, ὅσο γελάστηκε μοναχός του.

— Πῶς ;

Καὶ ὁ ἱατρὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ ροφᾷ μεγάλας εἰσπνοὰς καπνοῦ, νὰ ἐκβάλλη πυκνὰ νέφη, νὰ ἀκτινοβολῇ ἀπὸ χαρὰν, ν' ἀκούη καὶ πολλάκις νὰ γελάθῃ θορυβωδῶς μὲ τὴν διήγησιν τῆς Σκεύως.

Ἡ Σκεύω, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ θάρρος ἀπὸ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἱατροῦ, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς—πῶς ἐφόρεσε τὰ ἀνδρικά, πῶς συνεννοήθη μὲ τὸν Νίκαν νὰ τὴν προστατεύσῃ κ.τ.λ.

Μετὰ δύο ὥρας ἡ Σκεύω μετέφερεν ἀπὸ τὸ πλοῖον τὸν υἱὸν τῆς—εἶχε θάλει πάλιν τὰ γυναικεῖα φορέματα— καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μικρὸν κελίον τοῦ ἀγαθοῦ μοναχοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος τῆς τὸ παρεχώρησεν. Ὁ ἀσθενὴς ἦτο πολὺ καλύτερα καὶ ὁ ἱατρὸς συνεκέντρωσε μέγα μέρος τῆς ἐπιμελείας του εἰς τὸν υἱὸν τῆς Σκεύως.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἱατροῦ καὶ ἡ μητρικὴ στοργὴ συνετέλεσαν, ὥστε πολὺ γρήγορα νὰ ἀναρρώσῃ ὁ Σταῦρος.

### Ἡ ἐπάνοδος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔδωσε τὴν ἄδειαν ὁ ἱατρὸς νὰ ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς τῆς χήρας, ὁ ὁποῖος εἶχε δυναμώσῃ ἀρκετά. Τὴν ἐπομένην ὁ Σταῦρος καὶ ἡ μήτηρ του ἀνέβησαν εἰς τὸν λόφον, διὰ ν' ἀποχαιρετήσωσι τὸν πάτερ Νικοδήμον, καθόσον ἤτοιμάζοντο νὰ ἐλευθεροκοινωνήσουν \*. Ὑποκάτω εἰς ἓνα γηραιὸν πεῦκον, ἀνάμεσα εἰς πυκνοὺς θάμνους, εὔρον τὸν μοναχὸν νὰ κάθεται καὶ νὰ δροσίζεται.

Ἦτο δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας. Ὁ ἥλιος ὑψώνετο εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἡ θερμότης ἠύξανεν, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς πρασίνοὺς θάμνους ἦτο δρόσος καὶ εὐωδία καὶ τὸ πρῶτον φθινόπωρον — δευτέρα ἄνοιξις — ἤρχιζε νὰ στολιζῆ με λευκὰ ἀνθύλλια τὴν χλόην πλησίον εἰς τὰς ρίζας τῶν σχοίων.

“Ἄμα εἶδεν ὁ Νικόδημος τὴν Σκεύω καὶ τὸν υἱὸν τῆς, ἐσηκώθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῆ. ”Ἐβαλε τὸν ἐν ἀναρρώσει ἀσθενῆ νὰ καθίσῃ ἐπὶ μιᾶς κάπας, διὰ νὰ μὴ τὸν βλάψῃ ἡ δρόσος καὶ ἡ ὑγρασία τῶν δένδρων.

”Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν βοσκὸν του, τὸν διέταξε νὰ σφάξῃ τὸ μόνον ἐρίφιον, τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε μείνει, διὰ νὰ φιλεύσουν τοὺς ἐπισκέπτας.

Μετ’ ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ ἰατρός. ”Ἐφθασεν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, ποῦ ἦτο ἔτοιμον τὸ « κοκορέτσι ». Διότι ὁ βοσκὸς εἰς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας εἶχε θυσιάσει τὸ μικρὸν ἐρίφιον, τὸ εἶχε περάσει εἰς τὴν σούβλαν, εἶχεν ἀνάψει πῦρ, εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ « κοκορέτσι » καὶ ἔψηνε συγχρόνως τὸ ἐρίφιον.

Εὐθὺς παρετέθη ἐπάνω εἰς στρῶμα ἀπὸ φτέρην τὸ « κοκορέτσι » καὶ μετ’ ὀλίγον καὶ τὸ ψητὸν ἐρίφιον. Ὁ μοναχός, ὁ ἰατρός καὶ ἡ Σκεύω μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐκάθισαν παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου καὶ ἔφαγαν...

Μετὰ τινὰ ὥραν ἠκούσθησαν γλυκεῖς φθόγγοι φλογέρας, τὴν ὁποίαν ἔπαιζεν ὁ βοσκός, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ὅπισθεν τῶν θάμνων, ὅπου ἦτο ἡ μάδρα του. Οἱ φθόγγοι τῆς συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸν σύριγμα τῆς αὔρας, ἡ ὁποία ἐφύσα εἰς τοὺς κλώνους τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀπετέλουν θεῖαν ἄρμονίαν.

— Ἀκοῦς, ἰατρέ ; εἶπεν ὁ Νικόδημος.

— Τὸ ἀκούω. ”Ἔτσι μ’ ἀρέσουν ἐμένα οἱ ἄνθρωποι...

”Ἦναψε τὴν πίπαν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔφευγαν τώρα σύννεφα καπνοῦ, ἔγειρεν ἐπὶ τοῦ ὄχθου πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου καὶ κατενθουσιασμένος ἔβλεπε τὸ θαυτοπράσινον καὶ ψιθυρίζον ἀπὸ τὴν πρωινήν αὔραν βελονωτὸν φύλλωμα τοῦ δένδρου...

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπῆλθον ἐκ τῆς μικρᾶς νήσου ὁ ἰα-  
τρός, ἡ Σκεύω καὶ ὁ υἱός της. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπέπλευ-  
σαν ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ τελευταῖα καθαρισθέντα πλοῖα.

*\*Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. [Διασκευή Ν. Α. Κοντοπούλου.]*  
*« Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Τεμπέλη »*

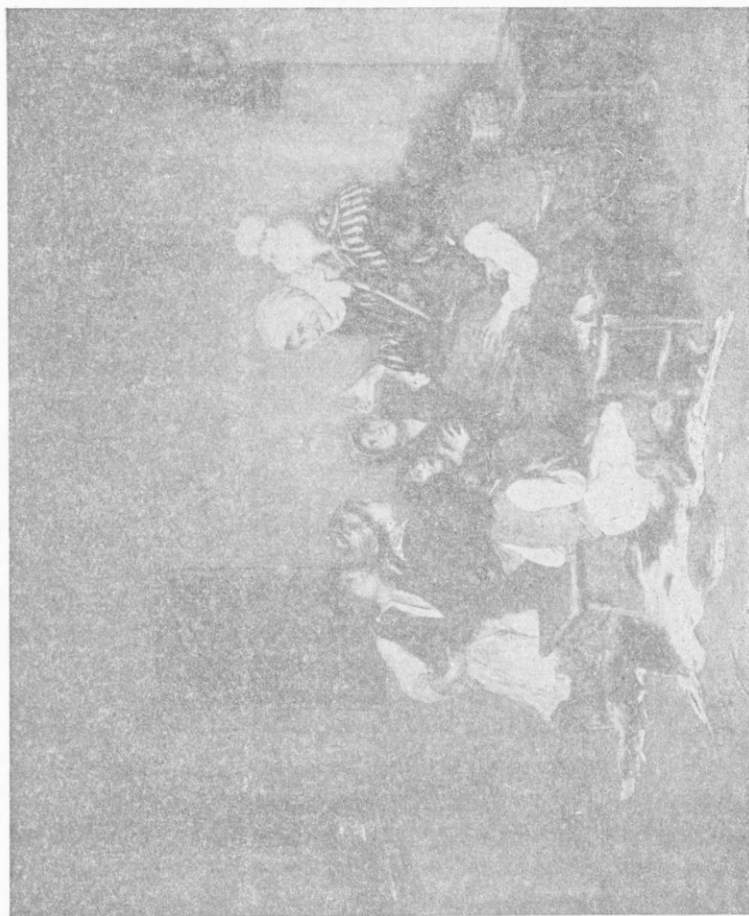
## Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγος τὸ κοιμισμένο,  
φύσα, ἀγεράκι μου ἔσπερινό!  
Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο  
τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό!

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,  
ἄφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλά,  
ν' ἀνοίγη πίσω του βαθὺ αὐλάκι,  
νὰ φεύγουν πλάι μας θουνά ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει  
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό.  
Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρη γέρνει,  
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι  
τῆς Πούλιας \* πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!  
Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προφτάνει  
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!



Τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιάς.

[Ἐικὼν Ν. Τσόγι.]

Μές ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη  
 ἄγαίν' ἡ πατρίδα μου! ὦ, τί χαρά!  
 Ἐκεῖ ἡ μανούλα μου μὲ περιμένει  
 θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἄπ' τ' ἀκρογιαλὶ  
 ρίχνει ἀνήσυχη ἔδῳ ματιὰ.  
 Πές της, πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι,  
 ἐσὺ ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτιά.

*Ἀριστομένης Προβελέγγιος.*

« Ποιήματα »

## ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΔΕΛΦΙΑ

Ἦταν περασμένα μεσάνυχτα. Καμιὰ φωνὴ δὲν ἀκουόταν. Κανένα ζωντανὸ δὲ σάλευε στὰ ρημαγμένα μέρη. Κι ἂν κάπου κάπου κανένα τριζόνι \* ἔκανε, πῶς θ' ἀρχίση τὸν παραπονιακό σκοπὸ του, ὡς κι αὐτὸ σῶπαινε ἀπ' τὸ φόβο του.

Μακριὰ ἀκούστηκε ἓνα πετεινάρι νὰ λαλῆ πίσω ἀπὸ κάτι χαλάσματα. Μὰ κι αὐτουνοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη πνίγηκε στὸ λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ Κάστρο \*. Οἱ Βενετσάνοι \* τριγυρίζουν σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρυπωμένοι στὰ σπίτια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Σθηστὸ ἦταν τὸ καντήλι τῆς Ἀγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι \*. Κανένας δὲν πάει νὰ προσκυνήσῃ. Μόνο τὸ κυπαρίσσι τῆς ἐκκλησιάς, ποὺ τὸ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, πῆγαινε κι ἐρχόταν κι ὁ ἴσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλόγερος τυλιγμένος στὸ ράσο του.

Τὸ ἁγιασμένο τὸ νερὸ κατρακυλοῦσε μουρμουρίζοντας τὸν κατήφορο καὶ πότιζε ὅ,τι ἔβρισκε στὸ δρόμο του.



Μὰ ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Ὁμορφῆς Ἐκκλησιᾶς τὸ δρόμο κάποιος προβάλλει.

Φτάνει σὲ κάτι χαλάσματα, βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμὸ κι ἀκούει πέρα ἀπὸ τὸ θρᾶχο τὸν ἀντίλαλό του μονάχα.

Ἔρχεται γύρω γύρω ἀπ' τὰ χαλάσματα, κινώντας λυπητερὰ τὸ κεφάλι του...

Ποιὸς ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηναῖε, θὰ μπορούσε νὰ γνωρίσῃ τὸ σπίτι σου!

Χαϊδεύει τὸ ἀγιόκλημα, πὺ εἶχε φυτεμένο μὲ τὴ δύστυχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει, παραμερίζει τὶς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ... ὕστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ... Πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιὰ, στέκει, γονατίζει σ' ἕναν τάφο μπροστὰ καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Χορτάριασε τοῦ γονιοῦ του ὁ τάφος!

Τ' ἀγριολούλουδα χύνουν γύρω τὴ μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴ γῆ καὶ ἀκουμπάει τὸ κεφάλι του στὸν τάφο. Ἔμεινε ἔρημος καὶ μοναχὸς στὸν κόσμο!

Ξάφνου ἀπ' τὰ Τουρκοβούνια\* κάποιος ἄλλος προβάλλει. Οἱ νυχτερίδες τρελὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του... Κατεβαίνει μονοπάτι μονοπάτι, πηδάει ἕναν ἕναν τοὺς θράχους καὶ κοιτάζει ὀλοῦθε, σὰν κάτι νὰ γυρεύῃ.

Ἡ ἀγριεμένη ἢ θωριά του φαίνεται πιὸ ἄγρια μὲς στὸ σκοτάδι. Ἀλίμονο σ' ἐκεῖνον, πὺ θὰ βρεθῆ στὸ δρόμο του.

Μὰ ὅσο ζυγώνει στὴν ἐκκλησιὰ κοντὰ, τόσο ἡμερώνει...

Γιατί κιτρινίσες καὶ τρέμεις σὰν τὸ ψάρι, ἄγριε Γενίτσαρε\* ;

Σὲ λίγο βλέπει ἕνα μαῦρο πράμα νάρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος... Βαθὺ σκοτάδι, καὶ δὲν ξανοίγει τί νάναι. Μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπὴ βλέπει, πὺς ἦταν ἄνθρωπος. Ἦταν Βενετσάνος.

Ὁ Γενίτσαρος ἔγινε πάλι Γενίτσαρος. Βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται κατεπάνω του. Μὰ κι ὁ Βενετσάνος δὲ χωρατεύει. Τὰ χτυπήματα τοῦ ἐνὸς θρῖσκουν ὄλο τὸ σίδερο τοῦ ἄλλου. Πιάνει ὁ Γενίτσαρος μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι τὸ δεξι τοῦ

Βενετσάνου, μὰ τὴν ἴδια στιγμή πιάνει κι ὁ Βενετσάνος μὲ τὸ ζερβί του τὸ δεξιὸ τοῦ Γενίτσαρου... Σκουντιοῦνται σὰν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ πολλὰ ἔρχονται σιμὰ στὸν τάφο...

Πετιέται ὁ Ἄθηναῖος μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ θρίσκειται ξάφνου μπροστά τους.

— Ἐμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει ρωμέικα ὁ Βενετσάνος, νὰ σκοτώσωμε τὸν Τοῦρκο τὸν ἄπιστο!

— Ἐμένα βοήθα, πατριώτη, φωνάζει ρωμέικα κι ὁ Γενίτσαρος, νὰ σφάξωμε τὸ Φράγκο τὸν ἄπιστο!

— Κανένα δὲ βοηθάω! Ὅποιος εἶναι πιὸ γερός, ἄς φάη τὸν ἄλλο. Μὰ τραθηχτήτε ἀπὸ δῶ! Δὲ θ' ἀφήσω νὰ χυθῆ αἷμα ἀνθρωπινὸ στοῦ πατέρα μου, τοῦ γέρο - Χωραφᾶ τὸν τάφο.

Γιατί μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούεται : « ἀδελφέ μου! » Γιατί μεμιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω ; γιατί ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες ;

Ποιὸς τόλπιζε ; Ὁ πρῶτος, ποὺ μικρὸ τὸν πῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεῦτερος, ποὺ παιδάκι τὸν ξαγόρασαν οἱ Βενετσάνοι καὶ ὁ μικρός, ποὺ τάχατ' ἐστάθη πιὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμίξουν καὶ μάλιστα σὰν ἐχθροὶ στοῦ πατέρα τους τὸν τάφο!

Κοντεύει νὰ ξημερώση. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους θγάζοντας χαρωπὴ λαλιά. Τὸ νυχτοπούλι κρύφτηκε στὰ χαλάσματα, νὰ μὴ τὸ θρῆ ἡ μέρα. Τὰ ἄστρα τρεμοσθίνουν. Ἡ νυχτερίδα ἔγινε ἀφαντῆ.

Πόσο θ' ἀποροῦσε κανένας διαβάτης, ἂν περνώντας ἔβλεπε ἕνα Γραϊκὸ, ἕνα Γενίτσαρο κι ἕνα Βενετσάνο γονατισμένους σιμὰ σιμὰ νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἕνα τάφου λιθάρι!

*Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλους.*

« Ἡ Τρισεύγενη καὶ ἄλλα διηγήματα »

## ΣΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΛΗ

Στου σπιτιού μου την αυλή  
 τὸ κοινότερο χορτάρι  
 γίνεται τὸ πιὸ ὄμορφο  
 τοῦ Μαγιοῦ λουλούδι.  
 Στου σπιτιού μου την αυλή  
 τὸ χειρότερο πουλι  
 λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι.

Στου σπιτιού μου την αυλή  
 τοῦ ἡλιοῦ κάθε φιλι  
 γίνεται κι ἀπόνα θάμα.  
 Στου σπιτιού μου την αυλή  
 καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάδια  
 μάγισσες τίς κάνουνε  
 τίς γριές μουριές τὰ θράδρια!

Στου σπιτιού μου την αυλή  
 τ' ἀγριοβόρι τοῦ Γενάρη  
 τσουχτερὸ δὲν τόνιωσα,  
 πάντα μαλακώνει...  
 Στου σπιτιού μου την αυλή  
 σὰ νυφιάτικη στολή  
 πέφτει ἀργὰ καὶ πού τὸ χιόνι.

Στου σπιτιού μου την αυλή  
 μιὰ θρυσούλα μου μιλεῖ  
 γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.  
 Στου σπιτιού μου την αυλή  
 τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι  
 ἔσπειρε καὶ τάγισε  
 τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

*Γεώργιος Ἀθάνας.*

« Πρωινὸ Ξεκίνημα »

## ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ (ΛΑΪΚΟΣ ΜΥΘΟΣ)

Ἔχουν καὶ τὰ πουλιά τὸ σχολειό τους.

Ἐκεῖ πηγαίνουν καὶ μαθαίνουν γράμματα ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ πουλάκια. Κάποτε ὅμως ἔκαμαν πολλές ἀταξίες καὶ ὁ δάσκαλός τους τὰ τιμώρησε νὰ μένουν ὅλη τὴν ἡμέρα κλεισμένα στὸ σχολειό.

Ἡ κουκουβάγια, σὰν εἶδε, πῶς τὸ παιδάκι τῆς ἄργησε ναρθῆ στὴ φωλιά, κατάλαθε τι ἔγινε. Πῆρε λοιπὸν ἓνα κομμάτι ψωμί καὶ πήγαινε στὸ σχολειό, γιὰ νὰ τὸ δώση τοῦ παιδιοῦ τῆς. Στὸ δρόμο συναντᾷ τὴν πέρδικα, πού πήγαινε κι αὐτὴ στὸ δικό τῆς τὸ παιδί ἓνα κομμάτι σιταρόπιτα, νόστιμη κι ἀφράτη. Ὅταν ἡ πέρδικα εἶδε τὴν κουκουβάγια, τὴ ρώτησε :

— Γιὰ ποῦ μὲ τὸ καλό, κυρὰ γειτόνισσα ;

— Δὲ βλέπεις, ποῦ δὲ σκόλασαν τὰ πουλάκια μας ; πολὺ ἀνησυχῶ καὶ πάω νὰ ἰδῶ τὸ παιδάκι μου. Τοῦ πηγαίνω κι αὐτὸ τὸ ψωμί νὰ φάη τὸ καμμένο.

Ἄ, κυρὰ κουκουβάγια μου ! Ἄφου θὰ κάμης τὸν κόπο νὰ πᾶς, δὲν παίρνεις καὶ τούτη τὴν πίτα νὰ τὴ δώσης τοῦ παιδιοῦ μου ;

— Δὲν τὸ γνωρίζω, κυρὰ πέρδικα, τῆς λέει ἡ κουκουβάγια.

— Νὰ σοῦ δώσω νὰ καταλάβης, κουκουβάγια μου, τῆς λέει ἡ πέρδικα. Ὅποιο παιδί ἰδῆς, ὅτι εἶναι τὸ ὁμορφότερο ἀπ' ὅλα, ἐκεῖνο εἶναι τὸ δικό μου.

Πηγαίνει ἡ κουκουβάγια στὸ σχολειό καὶ δίνει τὸ ψωμί στὸ παιδάκι τῆς. Ὑστερα κοιτάζει νὰ ἰδῆ ποιοῦ εἶναι τ' ὁμορφότερο. Μὰ ἀνάμεσα σὲ τόσα πουλάκια δὲν ἔβλεπε κανένα ἄλλο ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό τῆς. Πηγαίνει λοιπὸν πίσω στὴν πέρδικα, τῆς δίνει τὴν πίτα τῆς καὶ τῆς λέει :

— Πάρε, κυρὰ μου, τὴν πίτα σου, γιατί δὲν μπόρεσα νὰ ἔρω τὸ παιδάκι σου ἔψαξα πολὺ, μὰ δὲν εἶδα ἐκεῖ μέσα ἄλλο παιδί ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό μου !

*Γλωσσικὴ διασκευὴ Μ. Χ. Οἰκονόμου.*

## ΝΑΝΑΡΙΣΜΑ

Φύσ' ἀγεράκι δροσερό,  
 μές στῶν δεντρῶν τὰ φύλλα.  
 Πάρ' ἀπ' τὰ ρόδα τὸν ἀνθὸ  
 ἀπ' τῆ μηλιά τὰ μῆλα  
 καὶ φέρτα στὸ παιδάκι μου.  
 Εἶναι καλὸ καὶ κάνει  
 ἥσυχο νάνι νάνι.

Ἄρχινησε τὸ λάλημα,  
 ἀηδόνι παινεμένο·  
 νανάρισέ το τὸ φτωχό,  
 εἶν' ἀποκοιμισμένο,  
 σὰν τὴν γλυκιά σου συντροφιά  
 μές στὴ φωλιά σὰν κάνει  
 τὴ νύχτα νάνι νάνι.

Ἄνοιξε, νυχτολούλουδο,  
 ἄνοιξε καὶ μὴν κλείσης,  
 τὴν ὄμορφὴ σου μυρουδιά  
 ὡσότου νὰ τὴ χύσης  
 ὅλη μές στὰ μαλλάκια του.  
 Τὸ μικρούλι ἰδὲς πῶς κάνει  
 μαζί μου νάνι νάνι.

Καὶ σεῖς μὲ τὰ χρυσὰ φτερά,  
 ὄνειράτά μου, ἐλάτε  
 στὸ ἔρμο τὸ καλύβι μας  
 ἀγάλια ἀγάλια ἐμπᾶτε,  
 σιγὰ μὴν τὸ ξυπνήσετε·  
 κοιτάξετε πῶς κάνει  
 ἄγγελος νάνι νάνι.

Ἄποκοιμήθη τὸ μικρὸ 'κι ἡ μάνα ἀποκοιμήθη  
 βαστώντας το σφιχτὰ σφιχτὰ στὰ μητρικά της στήθη...

« Μνημόσυνα »

Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης.

## “ Η ΣΑΛΠΙΓΓΑ,,

( Ζωγραφικός πίνακας Γεωργίου Ίακωβίδου ).

Δέν υπάρχει ζωγράφος, ποιητής, γλύπτης, πού νά μὴν ἔχη ἀντλήσει τὴν ἔμπνευσή του ἀπὸ τὴν πλοῦσια πηγὴ τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Νά ἕνα ὠραῖο δείγμα τέτοιας ὑπέροχης ἔμπνευσης. Εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξαιρετικοῦ Ἑλληνα ζωγράφου Γεωργίου Ίακωβίδη.

Μᾶς παρουσιάζει ἕνα μικρό, ἕνα παχουλό καὶ καλοθρεμμένο ἀγοράκι. Θὰ εἶναι ἕως δυὸ χρονῶ τὸ πολὺ. Ξέρετε τί θὰ πῆ ἕνα σκανταλάκι δυὸ χρονῶ μέσα στὸ σπίτι ; Ποιὸς δὲν ξέρει τί χαρά, τί πανηγύρι, τί τρέλα εἶναι γιὰ τὸ σπῆτι, ὅταν ἔχη τὴν εὐτυχία νὰ ζῆ μέσα σ’ αὐτὸ ἕνα χαριτωμένο ἀγοράκι, σὰν κι αὐτὸ πού βλέπομε στὴν εἰκόνα τοῦ Ίακωβίδη ;

Τὸ βλέπεις μέσα στὸ ζωγραφικὸ πίνακα τὸ κεφαλάκι του καὶ θαρρεῖς, πὼς αἰσθάνεσαι νὰ μοσχοβολᾷ. Ἔχει ἕνα ὀλοκάθαρο καὶ ὀλόφεγγο προσωπάκι μὲ κάτι μαγουλάκια φουσκωμένα. Ἔχει κι ἕνα μεγάλο μέτωπο ἀπαλὸ κι ἀσυννέφιαστο. Τὰ μαλλάκια του ὅμως δὲν εἶναι πολὺ καλὰ χτενισμένα, γιὰτί ὄλα κι ὄλα ! Ὁ μικρὸς δὲν ἀνέχεται συχνὰ τὴν περιποίηση τῆς χτένας. Κάνει τὴν ὑποχώρηση νὰ τὸν χτενίσουν, μόνο ὅταν εἶναι γιὰ νὰ βγῆ περίπατο ! Μὰ κι ἔτσι ἀχτένιστα τὰ μαλλιὰ του εἶναι τόσο χαριτωμένα, φαίνονται σὰ μαλλάκια μεταξένια, ὅπως λέει γιὰ τὸ παιδί του ὁ Παλαμᾶς σ’ ἕνα του ποίημα.

Εἶναι πολλὰ καὶ κάπως βαριά τὰ ρουχαλάκια, πού φορεῖ γιὰτί εἶναι χειμῶνας κι ὁ μικρὸς κρυολογεῖ εὐκόλα, θραχνιάζει μὲ τὸ πρῶτο κι ἡ μητέρα του φοβᾶται, τρέμει μὴν κρυώση πάλι ὁ Τοτός. Τοῦ ἔχει στρώσει ἕνα χαλάκι καὶ τὸν ἔβαλε ἐπάνω σ’ αὐτὸ νὰ καθίσῃ. Τοῦ ἔδωσε καὶ μερικὰπραματάκια, γιὰ νὰ παίζη. Καὶ παίζει μιὰ χαρούλα μοναχὸς του ἐκεῖ πέρα καθισμένος ὁ Τοτός.

Πρῶτα ἔπαιξε λιγάκι μὲ τὰ κλειδιά, γιὰτί τοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ παίζη μ’ αὐτὰ καὶ νὰ τὰ κουδουνάη μαζεμένα. Γρή-



·Η σάλπιγγα.

[Εικὼν Γ. Ἰακωβίδου.]

γορα όμως τὰ θαρέθηκε καὶ τὰ παράτησε. Πῆρε τότε στὰ χέρια τὴ σάλπιγγα.

Εἶναι μιὰ ὠραία σάλπιγγα, πού τὴν εἶχε χαρίσει στὸν Τοτὸ ὁ μπαμπάς του τὴν πρωτοχρονιά. Καταλαβαίνετε βέβαια τί θὰ τράβηξαν τ' αὐτιά ὄλων μέσα στὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν ὥρα πού πῆρε ὁ μικρὸς στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ ἠχηρὸ ὄργανο. Τis πρῶτες μέρες ἀσφαλῶς ὁ Τοτὸς θὰ κοιμόταν μὲ τὴ σάλπιγγα κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο. Τὸ πρῶι θὰ ξυπνοῦσε μὲ τὴν ἔννοια νὰ σημάνη « ἔγερτήριο ». Μὲ τὴν πολλὴ χρῆση ὅμως σὲ λίγες μέρες ἡ φωνὴ τῆς τοῦ φαίνεται σὰ θραχνιασμένη.

— Μαμά, γιατί δὲ σημαίνει καλά, ὅπως πρῶτα ; ρώτησε μιὰ μέρα ὁ Τοτὸς τὴ μαμά του.

— Γιατί θραχνιασε. Εἶπε λιγάκι ἀφηρημένη ἡ μαμά.

Αὐτὸ τὸ λόγο δὲν τὸν ξέχασε. Καὶ τώρα πού παίζει, μέσα στὸ μικρὸ του μυαλὸ σκέπτεται πῶς θὰ ξεθραχνιασῆ τὴ σάλπιγγά του.

Ἡ μαμά του ἐκείνη τὴ στιγμή τοῦ ἔφερε νὰ πιῆ τὸ γάλα του. Τοῦ τὸ ἔφερε ζεστὸ ζεστὸ σ' ἓνα κύπελλο καὶ τὸ κύπελλο αὐτὸ τὸ τοποθέτησε δεξιά του, κατάχαμα. Ὁ Τοτὸς εἶναι ἀρκετὰ μεγάλος πιά. Πίνει μόνος του τὸ γάλα. Παίρνει μὲ τὸ κουταλάκι του ἀρκετὲς φορές καὶ πίνει. Βέβαια χύνεται καὶ λιγάκι ἔξω, μὰ αὐτὸ δὲν τὸν νοιάζει καὶ πολὺ. Στὴν εἰκόνα φαίνεται ὅτι τὰ ροῦχα του, τὸ χαλὶ καὶ τὸ πάτωμα γευτήκανε μαζί του ἀπὸ τὸ γάλα μὲ τῆς πρῶτες κουταλιές πού πῆρε. Εἶναι περιχυμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ μ' ἄσπρες βούλες.

Λίγο ὅμως ἔπια καὶ σταμάτησε. Στὸ κύπελλο φαίνεται ἡ ἄσπρη ἐπιφάνεια τοῦ περιεχομένου του κι ἀπ' αὐτὸ καταλαβαίνομε, ὅτι δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὁ Τοτὸς, ὅταν τοῦ ἦρθε κάποια ἰδέα. Παίρνει ἔξαφνα μὲ τὸ κουταλάκι του γάλα ἀπὸ τὸ κύπελλο καὶ τὸ χύνει μέσα στὴ σάλπιγγά του. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ στάση μᾶς τὸν παρουσιάζει ὁ ζωγράφος.

Μὰ τί ἔπαθε ὁ μικρὸς ; Γιατί χύνει τὸ γάλα στὸ στόμα τῆς σάλπιγγας ; γιατί ;

Μὰ δὲν τοῦ εἶπε ἡ μαμά, πῶς ἡ σάλπιγγα εἶναι θραχνιασμένη ; Λοιπόν, προχτὲς πού ἦταν κι αὐτὸς θραχνιασμένος, ἡ



μαμά του είχε δώσει ζεστό γάλα με ζάχαρη αρκετή, για να ξεβραχνιάσει. Γιατί να μην κάμη λοιπόν το ίδιο και για τη σάλπιγγα ; Άφου είναι βραχνιασμένη, καλό θα της κάμη λίγο ζεστό και γλυκό γάλα. Παίρνει λοιπόν με το κουτάλι και χύνει στην καημένη τη σάλπιγγα. Και το κάνει αυτό με τόση σοβαρότητα, με τόση προσοχή!

Αυτή είναι η ωραιότερη κίνηση από όλες, όσες έχει κάμει ο Τοτός σ' αυτό το διάστημα, που είναι εκεί καθισμένος. Αυτή λοιπόν την εξαιρετική στιγμή την άπαθανατίζει και μάς την παρουσιάζει ο καλλιτέχνης στον πίνακά του. Είναι μια τόσο χαριτωμένη σκηνή, που αλήθεια μάς κινεί το θαυμασμό και για τη σύλληψη, αλλά και για την τόσο επιτυχημένη έκτέλεση.

Ο ζωγραφικός αυτός πίνακας μιλεί τόσο πολύ στην ψυχή μας, ώστε απ' αυτόν εμπνεύστηκε ο ποιητής Ίωάννης Πολέμης το ωραίο ποίημά του « Η σάλπιγγα », που περιέχεται στην παιδική ποιητική συλλογή « Τα πρώτα βήματα ». Το ποίημα αυτό του Πολέμη, που έρμηνεύει την τρυφερή σκηνή της ζωγραφιάς, είναι το ακόλουθο:

« Γιατί, Τοτό, γιατί δεν πίνεις  
το γάλα σου σαν πάντα εσύ,  
μόνο σά σπάταλος το χύνεις  
στη σάλπιγγά σου τη χρυσή ; »

« Γιατί σά βράχνιασα μιὰ μέρα  
και το λαιμό μου είχα κλειστό,  
έτρεξ' άμέσως ή μητέρα,  
και γάλα μούδωσε ζεστό.

Κι ή σάλπιγγά μου κρυωμένη  
τρεις μέρες τώρα είναι βραχνή  
και τή φυσώ κι αυτή σωπαίνει  
σά νάχη χάσει τή φωνή.

Κι άφοϋ κρϱώνει και θραχνιαάζει  
 με τὸ λαιμό της τὸν κλειστό,  
 για νὰ τὴν κάνω νὰ φωνάζη,  
 γάλα τῆς ἔδωσα ζεστό ».

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά που ἡ Ποίηση δανείζεται ἀπὸ τὴ Ζωγραφικὴ τὶς ιδέες της, ὅπως κι ἡ Ζωγραφικὴ ἀπὸ τὴν Ποίηση. Κι οἱ δυὸ τέχνες ἔχουν τὴ δύναμη νὰ μᾶς παρουσιάζουν εἰκόνας ὀλοζώντανες. Ἡ Ζωγραφικὴ με τὴ μαγεία τῶν χρωμάτων, ἡ Ποίηση με τὴ δύναμη τοῦ Λόγου. Εἶναι κι οἱ δυὸ ἰσάξιες ἀδελφές...

*Μιχ. Χ. Οικονόμου.*

## ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐφῆς ὁ ἥλιος ἔδυνε στὴν ἅγια μου πατρίδα  
 κι ἕνα τοῦ δῶσαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχτίδα  
 νὰ μοῦ τὸ φέρ' ἔμένα.

Θέλω νὰ ἰδῶ τὴ μάνα μου, τ' ἀδέρφια νὰ φιλήσω,  
 στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω,  
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ χελιδονάκι μου, για μιὰ σταλίτσα στάσου,  
 για μιὰ σταλιά λυπήσου με και δῶσ' μου τὰ φτερά σου.  
 τὰ λεπτοκαμωμένα!

Θέλω τὸ δύστυχο κι ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,  
 θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νὰ φάγω,  
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Ἐντρειωμένα μου θουνά, για λίγο χαμηλώστε,  
 για λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δώστε  
 σὲ πόδια κουρασμένα!

Πεθύμησα νὰ στολιστῶ με γιορτερὸ στολίδι  
 νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,  
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Φύσα, κοσμογυρίστρα μου, χαριτωμένη μ' αὔρα,  
 κι ἂν δῆς μιὰ μάνα αὐτοῦ ποῦ πᾶς, θαμμένη μὲς στὰ μαῦρα,  
     μὲ μάτια δακρυσμένα,  
 μ' ἓνα κρυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτὴ της,  
 πηγαίνω πιὰ νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,  
     βαρέθηκα τὰ ξένα.

Καὶ σεῖς, ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,  
 ἔσεῖς, ποῦ δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενιτιάς ἀγέρας,  
     καθὼς μὲ τρώγει ἐμένα,  
 μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε, σὰν κλαίγω τὸν καημὸ μου,  
 καὶ ψάλλω τὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμὸ μου!  
     « Βαρέθηκα τὰ ξένα ! »

*Γεώργιος Βιζυηνός.*

« Ποιήματα »

## Ο ΓΑΤΟΣ

Ὁ γάτος ποῦ φέρανε φέτος τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν ἐξοχή, εἶναι ἓνα ὠραῖο γατί, μὲ τρίχωση ἀνοιχτὴ γκριζα, μὲ ραβδώσεις γνησίου αἰλουροειδοῦς κι ἓνα μουτράκι νοητικὸ καὶ ὁμορφα. Ὁρες ὄρες ἢ ἔκφρασή του εἶναι ἐκπληκτικὴ. Ὁ Κάγια ἔχει δυὸ στρογγυλὰ μάτια χρυσὰ καὶ ἀπὸ τίς ἄκρες τοὺς ξεκινᾶνε δυὸ γραμμὲς σκοῦρες πρὸς τ' αὐτιά. Ἔτσι νομίζει κανεῖς, πὼς φορεῖ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν ἀπὸ ταρταρούγα. Γι' αὐτὸ εἶναι φαρὲς πὺ ὁ Κάγια κοιτάζει ἐμβριθῶς\*, ἄλλες φορὲς μοιάζει νὰ σὲ θλέπη εἰρωνικὰ καὶ πάντα ὑπάρχει τρυφερότητα καὶ τεμπελιά ἐκεῖ μέσα. Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἡ τεμπελιά ἀποτελεῖ τὸ πιὸ σπουδαῖο μέρος τῆς προσωπικότητος τοῦ Κάγια.

Ὅταν τὸν βαστᾶ ἢ τρέλα τῆς κινήσεως, παίζει. Μὲ ὅλα τὰ πράματα, μὲ ὄλους τοὺς τρόπους, μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅταν δὲν εἶναι κανένα παιδί κοντὰ του αὐτὲς τίς ὄρες, παίζει περίφημα μὲ τὸν ἑαυτό του. Κυνηγᾶ τὴν οὐρά του μα-

νωδῶς καὶ παραμονεύει μουλωχτὰ τὶς κινήσεις της. Ὅταν τέλος πάντων ἐξορμήσει, γιὰ νὰ τὴ συλλάβῃ, ἀπομένει κατάπληκτος, γιατί δὲν τὴ βρίσκει πιά στὴ θέση της. Καθίζει τότε καὶ τὴ βλέπει μὲ προσοχὴ γεμάτην ἀπορία. Τὴ βλέπει μιά, κατόπι γυρίζει καὶ μὲ βλέπει καὶ μένα μὲς ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν. Καταλαβαίνω τότε τὸ πρόβλημα ποὺ τὸν ἀπασχολεῖ: «Πῶς εἶναι δυνατόν, θὰ λέῃ, μὲ τόσα τσαλίμια ποὺ κάνω, νὰ μὴν μπορῶ νὰ τρέξω ἀπὸ πίσω της ; »

Σὰ θαρεθῆ πιά νὰ κάνῃ συλλογισμοὺς καὶ πῆδους ὁ Κάγια, τεμπελιάζει. Μὰ εἶναι κάτι ἀπόλυτο ἢ τεμπελιά του. Κουλουριάζεται στὸ ντιβάνι ἢ στὸ θάθος μιᾶς πολυθρόνας. Ἐκεῖ ὄνειροπολεῖ ἢ κοιμᾶται. Ὅταν ὄνειροπολῆ, ἔχει μισόκλειστα τὰ μάτια του. Τοῦ φωνάζεις τ' ὄνομά του καὶ βλέπεις τ' αὐτὶ του, ποὺ σαλεύει γιὰ μιὰ στιγμή, βλέπεις καὶ μιὰ χρυσὴ ἀκτίνα τῆς ματιᾶς του νὰ σοῦ ἀπαντᾷ, πῶς καλά, σὲ ἄκουσε, ἀλλὰ τί νὰ σοῦ κάμῃ, ποὺ τὸν θαστᾷ ἢ τεμπελιά του! Ἄς τὸν ἀφήσουν ἡσυχὸ λοιπόν. Ὅταν τὸν ἐνοχλήσῃς μὲ τὸ χέρι σου, σοῦ τὸ χαϊδεύει παρακαλεστά.

— Μὰ ἄφησέ με, λοιπόν. Δὲ βλέπεις, ποὺ θαριοῦμαι νὰ κουνήσω τὴν οὐρά μου ;

Ὅταν εἶναι σ' αὐτὰ τὰ χάλια τῆς ἀπολύτου τεμπελιᾶς, μπορεῖς νὰ δώσης στὰ μέλη του τὶς πιὸ ἀπίθανες τοποθετήσεις. Ἐγκαταλείπεται στὰ χέρια σου ἔτσι, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸ κουράγιο νὰ τὰ ἐπαναφέρῃ στὴ φυσικὴ τους θέση. Μπορεῖ λοιπόν νὰ ξανακοιμηθῆ ἔτσι ἀνάσκελος ἢ μὲ τὸ κεφάλι γυρισμένο πλάι, ἢ μὲ τὰ μπροστινά του πόδια σταυρωτὰ ἐπάνω στὴ μαλλιαρὴ κοιλιὰ του.

Καμιὰ φορὰ, ἐκεῖ ποὺ κοιμᾶται, ἀναστενάζει. Ὑπάρχει πολὺ μεράκι μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς θαθιοὺς στεναγμοὺς του. Τότε ὄλοι ξέρομε, πῶς ὁ Κάγια ὄνειρεύεται. Καὶ ὁ νοῦς του τρέχει πίσω στὴν ἀκρογιαλιά του, στὴ σκάλα τῆς Συκαμνιάς, στὸ γαλάζιο λιμάνι τῶν ψαράδων. Ἐκεῖ ὁ Κάγια εἶχε κάθε μέρα, καὶ καμιὰ φορὰ δυὸ φορές τὴ μέρα, σπαρταριστὰ ζωντανὰ ψαράκια γιὰ τὸ γεῦμα του. Ἐβλεπε τὶς τράτες, ποὺ

έρχονταν και τις περίμενε ήσυχος, ώσπου ν' άράξουν και νά ξεψαρίσουνε. Μαριδίτσες, λιθρινάκια, ζαργάνες κι ένα σωρό πετρόψαρα. Τώρα πάνε κείνα τά μπερκέτια \* 'Ο Κάγια έγινε πιά άστός. Τόν συνεπήρε κι αυτόν τó κύμα τής άστυφιλίας \*.

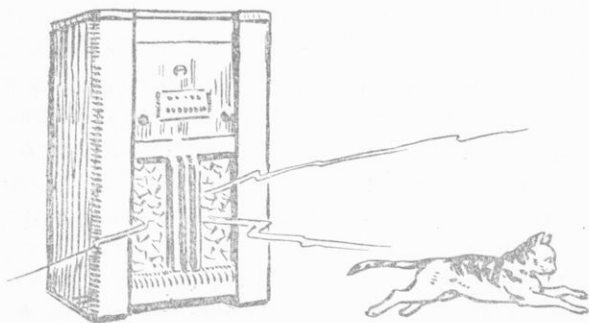
Είμαι άλήθεια, πώς έως ότου νά καταντήση κάτοικος άθηνάικης πολυκατοικίας, είχε κάμποσες έκπληξεις. Τήν πρώτη του τρομάρα τήν πήρε, όταν πρωτομπήκε στ' αυτοκίνητο. "Ηθελε νά τσακιστή νά φύγη μέσα άπό κείνο τó θηρίο, πού μούγκριζε, ρουθούνιζε και όρμούσε ξεφρενιασμένο ανάμεσα άπό τά δάση τής έλιās και του πεύκου. "Εθλεπε άπό τó γυαλι τά δένδρα νά τρέχουν κατεπάνω του και τόν έπιανε τρέλα. Τότε του σκεπάσανε τó κεφάλι μ' ένα κολυμβητικό σκούφο και έτσι ήσύχασε. Στο θαπόρι τά κατάφερε καλύτερα. "Εφυγε άπό τήν κουσέτα\* και πήγε και άνεκάλυψε τó μαγειρειό. "Εκεί άπόχτησε πολλές φίλιες με τó προσωπικό.

"Η 'Αθήνα δέ φαίνεται νά του έκαμε μεγάλη έντύπωση. Αυτό είναι, στοχάζομαι, λιγάκι άπογοητευτικό για μιá πρωτεύουσα, πού κάνει τόση φασαρία, για νά προκαλέση τó θαυμασμό. "Όταν κάθωμαι στο παράθυρο και βλέπω άπό τή ράχη του Λυκαβηττου όλη τήν 'Αθήνα ν' άπλώνεται άπό κάτω, ό Κάγια έρχεται και καθίζει στον ώμο μου. "Εκεί όμως δέ βλέπει. Κοιμάται, όνειροπολεί ή νοσταλγει με κλειστά μάτια.

Μόνο τó ραδιόφωνο εξακολουθει άκόμη νά του προξενή έντύπωση. Πηγαίνει κοντά, σαν άρχιση νά τραγουδά και τó βλέπει πολλή ώρα με τó κεφάλι ψηλά, προς τó μεγάφωνο, προσπαθει νά καταλάβη, σε κοιτάζει νά τόν βοηθήσης και στο τέλος θαριέται και δέν έπιμένει. Φεύγει σιγά σιγά, γυρίζοντας κάποτε νά κοιτάξη άκόμα πίσω του αυτό τó μυστήριο. Χτές όμως πήρε μιá ζωηρότατη λαχτάρα άπό τó ραδιόφωνο. "Αρχισε ξαφνικά νά κελαδη τó άηδόνι του ίταλικου σταθμου. Τότε ό Κάγια τινάχτηκε ήλεκτρισμένος, ένα ρίγος πόθου διέτρεξε τó λυγρό κορμί του και χύθηκε προς τó άόρατο πουλί. Γύριζε νευρικά γύρω στο μηχανήμα και τó

μύριζε από παντοῦ μὲ μεγάλη ὄρεξη. Προφανῶς τὸ πῆρε γιὰ κλουβὶ μὲ πολὺ ὀρεκτικὸ περιεχόμενον. Ἄλλὰ ἡ τρυφερὰ αὐτὴ συγκίνησις τοῦ μετεβλήθη εἰς τρόμον, ὅταν σὲ λίγο τάρραξε τὴν ἀτμόσφαιρα ἕνας τρομερὸς ὄρυμαγδὸς\* ταμπούρων καὶ χαλκίνων μιᾶς μπάντας. Ἐτράπη τότε εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ πῆγε, γιὰ νὰ σωθῆ, εἰς τὸ χῶλον. Ἐκεῖ ἔβγαζε μὲ προσοχὴ τὸ κεφάλι τοῦ κάτω ἀπὸ τὸν μπουφὲ καὶ κοίταζε δειλὰ πρὸς τὸ μαγικὸ κουτί, ἕτοιμος νὰ τὸ θάλη καὶ πάλι στὰ πόδια ἐν περιπτώσει νέου κινδύνου.

*Στράτης Μυριβήλης. [Διασκευὴ Α. Παπακόστα].*



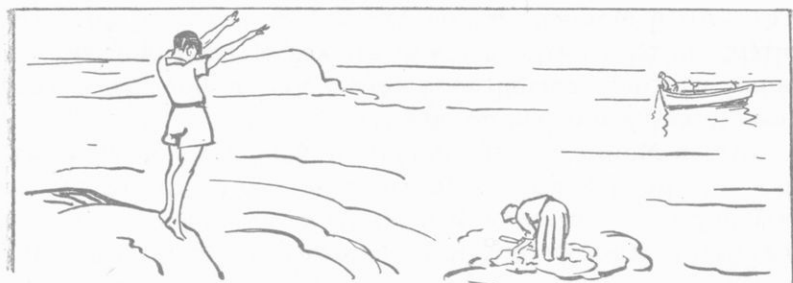
Ε΄  
ΑΠΟ ΤΗΝ  
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Μονάχα ἡ καλοσύνη.  
ὅλα στὸν κόσμον χάνονται, μόνη ἀπομένει ἐκεῖνη.*

**Ἰ. Πολέμης.**







## Ο ΓΙΑΝΝΙΟΣ

### Μαυρομαντηλού.

Κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τοῦ ὠραίου τριπλοῦ λιμένος τῆς παραθαλασσίου κώμης μας, ὅπου τὸ κύμα σκάζει, ἐκεῖ σηκώνει τὴν κεφαλὴν τῆς ἡ Μαυρομαντηλοῦ.

Ὅλοι οἱ βράχοι στέκονται γύρω ἀσάλευτοι καταφρονούντες τὰς ἀπηλπισμένας προσπάθειάς τῶν μανιασμένων κυμάτων.

Μόνον ἡ Μαυρομαντηλοῦ νεύει\* ἀπὸ μακρὰν, νεύει μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς εἰς τὸν τολμηρὸν ναυτικόν, ὁ ὁποῖος ἐπάνω εἰς μίαν σαθρὰν σανίδα παραδέρνει εἰς τὸ πέλαγος, διὰ ν' ἀνεύρη εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου τροφήν διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ διὰ τοὺς φιλάτους.

Ἄλλὰ δὲν κινεῖται καμία κεφαλὴ. Εἶναι ἀπάτη. Τὸ κύμα μόνον σπάζει ἐπάνω τῆς καὶ θορυβεῖ καὶ ἀφρίζει καὶ τὴν περιχύνει μὲ τὸ ἄλμυρὸν νερόν του. Τὸ κύμα, τὸ ὁποῖον κινεῖται, φαίνεται, ὅτι κινεῖ τὴν κεφαλὴν τῆς Μαυρομαντηλοῦς.

Ἄπὸ πλησίον, εἰς τὴν πραγματικότητά ἡ Μαυρομαντηλοῦ εἶναι εἰς βράχος, εἰς θαλάσσιος σκόπελος.

Λέγεται, ἀλλὰ τίς τὸ πιστεύει ; — καὶ ὅμως ἂν ἦτο ἀλη-

θές! — ὅτι ἡ Μαυρομαντηλοῦ ἦτο ἄλλοτε καὶ αὐτὴ γυνὴ καὶ μητέρα, μητέρα ἑπτὰ υἱῶν, καὶ ὅτι καὶ οἱ ἑπτὰ υἱοὶ τῆς, ἔμπειροι ναυτικοί, ἐπειδὴ τοὺς ἐφθόνησαν αἱ θαλάσσιαι Γοργόνες\*, ἐπνίγησαν εἰς τὸ πέλαγος.

Καὶ ἡ Μοῖρα ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν πρὸς τὸν πόνον τῆς μητρὸς τὴν μετεμόρφωσεν εἰς σκόπελον καὶ τὴν ἐφύτευσεν ἐκεῖ παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Καὶ νὰ τώρα ἀνυψῶναι τὴν κεραυνόπληκτον κεφαλὴν τῆς, ἡ ὁποία φαίνεται ὡς νὰ φορῆ ἀπὸ τὸ πένθος μαύρην μανθίλαν καὶ μόλις βλέπει ναυτικούς νὰ θαλασσοπνίγωνται, νεύει διαρκῶς διὰ τῆς κεφαλῆς εἰς τοὺς πνιγομένους νὰ εἰσέλθουν ἀνατολικώτερον εἰς τὸν λιμένα, νὰ σωθοῦν, διὰ νὰ μὴ αἰσθανθοῦν καὶ ἄλλαι μητέρες τὸν ἰδικόν τῆς μαῦρον πόνον!

### Εἰς τὰ νερά τῆς.

Δὲν γνωρίζω τίνα μυστικὸν σύνδεσμον εἶχον ἡ Μαυρομαντηλοῦ καὶ ὁ Γιαννιός, ὁ ἐξαδέλφος μου ψαράς. Ἄλλ' εἶναι θέβαιον, ὅτι αὐτὴ, ὅταν διέβαινεν εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν, τὸν ἐκάλει, τὸν ἐτραβοῦσε πλησίον τῆς. Καὶ ἔπλεε συχνὰ ὁ Γιαννιός εἰς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς, τρέφων παράδοξον στοργὴν πρὸς τὸν ἔρημον καὶ μοναχικὸν ἐκεῖνον θράχον.

Ἐν λοιπὸν Σάββατον τῆς Μεγάλῃς Τεσσαρακόστης, γέροντων τῶρα πλέον, ἐπέβη εἰς τὴν γεροντικὴν λέμβον τοῦ καὶ ἤρχισε νὰ κωπηλατῆ πρὸς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ἐπάνω εἰς τὴν λέμβον ἔφερε τὰ ἀλιευτικά του σύνεργα, τὸν γάντζον, μὲ τὸν ὁποῖον ἀνέσυρε τὰ ὀκταπόδια, τὸ καμάκι, μὲ τὸ ὁποῖον ἐλόγγιζε τὰ λαθράκια καὶ τοὺς ἀστακούς, καὶ μερικὰ ἄλλα δευτερεύοντα.

Μετὰ ἡμισείας ὥρας κωπηλασίαν ἔφθασεν εἰς τὰ νερά τῆς Μαυρομαντηλοῦς. Ἐφθασεν ἀπλῶς, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν του, διότι ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν εἶχεν ὄρεξιν διὰ ψάρευμα. Ἦσθάνετο μίαν ἀνεξήγητον στενοχωρίαν, ἐν ἀνεξήγητον θάρος εἰς τὴν καρδίαν.

᾽Ωραία ἦτο ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἥλιος κλίνων πρὸς τὴν δύσιν του ἐκτύπα κατάματα τὸν γέροντα ἀλιέα, ἐχρύσωνε τὴν ἀργυρόλευκον κόμην του, ἐφώτιζε τὸ τετράγωνον εὐρὺ πρόσωπόν του, τὸ πλήρες καλοκαγαθίας καὶ ὑπομονῆς, ἐθέρμαινε τὸ γηρασμένον καὶ ἀσθενικὸν σῶμα του.

᾽Ἦτο πλέον ἀνοιξίς περὶ τὰ μέσα Μαρτίου καὶ εἶχεν ἀρχίσει νὰ στολιζῆ με ἀνθούς τὰ δένδρα καὶ ἡ θάλασσα ἔστελλε τὴν ζωτικὴν ἄλμην τῆς εἰς τοὺς θάμνους, οἱ ὁποῖοι ἔθαλλον εἰς τοὺς ἀντικρινούς γραφικοὺς λόφους.

### ᾽Ο σκάνδαλος εἰς τὴν θάλασσαν.

᾽Ο σκόπελος «Μαυρομαντηλοῦ» δὲν ἀπέχει περισσοτέρων ἀπὸ πενήντα μέτρα ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου ἀνοίγεται γραφικὴ ὠραία ἀγκάλη καὶ ὅπου τὸ κύμα ὀρμᾶ καὶ χύνεται εἰς τὴν ἀμμουδιάν.

᾽Εκεῖ βλέπει ὁ Γιαννιὸς μίαν χωρικὴν γυναῖκα νὰ πλύνῃ τὰ ρούχα τῆς εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς βράχου, ὁ ὁποῖος ἐπροχωροῦσε μυτερὸς εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου τὰ νερὰ ἤρχιζον νὰ θαθύνουν. ᾽Ο βράχος αὐτὸς ἐκαλεῖτο «Μύτικας» καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν του οἱ κολυμβηταὶ τὸ θέρος συνηθίζουν νὰ ἐκτελοῦν τὰ παράτολμα ἐκεῖνα εἰς τὴν θάλασσαν πηδήματα.

᾽Ο υἱὸς τῆς γυναικὸς αὐτῆς, παιδίον ἕξ ἐτῶν, εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν τῆς μητρὸς του καὶ εἶχε καταφέρει με ἐπιτηδειότητα νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ὅπου ἐστέκετο ὄρθιος.

᾽Εξαφνα ἡ μητέρα του ἐνόησεν, ὅτι τὸ παιδί τῆς δὲν ἦτο πλησίον τῆς, ὕψωσε τὴν κεφαλὴν τῆς καὶ τὸ βλέπει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου νὰ τεντώνῃ πρὸς τὰ ἔμπρὸς τὰς χεῖρας, νὰ σφίγγῃ τοὺς γρόνθους του καὶ νὰ κύπτῃ ὀλίγον τὴν κεφαλὴν.

᾽Ο μικρὸς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἰδεῖ τὸ περασμένον θέρος τοὺς κολυμβητὰς νὰ πηδοῦν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βράχου αὐτοῦ, ἔκαμνεν, ὅτι τάχα ἤθελε νὰ «δώσῃ βουτιά», ὅπως κάμνουν οἱ μεγάλοι.

Ἡ μητέρα του ἤρχισε νὰ τὸν καλῆ πλησίον της. Ὁ Γιαννιός, ὁ ὁποῖος ἐσκάλιζε μὲ τὴν ἀρπάγην του — τὸν γάντζον — γύρω ἐκεῖ εἰς τὴν Μαυρομαντηλοῦ, ἤκουε τὰς φωνάς της:  
— Κατέβα, σκάνδαλε! Κατέβα, λύκε ξυδάτε!

Ἄλλ' ὁ μικρὸς ἔκαμνε τὸν κωφόν. Ἡ μητέρα του ὠργισμένη ὕψωσεν ἀπειλητικὸν τὸν κόπανόν της, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκοπάνιζε τὰ ροῦχα της, καὶ ἤρχισε νὰ τὸν ἀπειλῆ μ' αὐτόν:  
— Τὸ θράδυ, σὰν ἔρθῃ ὁ πατέρας, σκάνδαλε, ἀπὸ τὸ χωράφι, δῶσε λόγον εἰς αὐτόν.

Ὁ μικρὸς ὅμως ἐξακολουθοῦσε τὸ παιγνίδι του, χωρὶς νὰ διδῆ προσοχὴν εἰς τὰς κραυγὰς τῆς μητρὸς του· καὶ ἐνῶ ἔκυπτεν ὀλίγον περισσότερον, ὀλισθαίνει\*, ἀφήνει μίαν πνιγμένην φωνὴν καὶ πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν.

Τὸ παιδίον βυθίζεται μέσα εἰς τὸ νερὸν καὶ πάλιν ἀνέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ σπαρταρᾷ καὶ παραδέρνει καὶ ἔπειτα βυθίζεται διὰ δευτέραν φορὰν.

Ἡ γυνὴ ἀφῆκε μίαν σπαρακτικὴν κραυγὴν καὶ ὠχρά, ἀγρία ἀπὸ τὸν πόνον, καθὼς ἐκράτει τὸν κόπανόν της, ἐμβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ κύμα φθάνει ἕως τὴν μέσην της, ἔπειτα μέχρι τοῦ στήθους, ἐνῶ ἐκεῖνη ἀγωνίζεται μὲ τὸν κόπανόν της νὰ φθάσῃ τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐπνίγετο καὶ δὲν ἐφαίνετο πλέον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἄλλ' ὁ μικρὸς εὐρίσκεται μακρὰν καὶ ἡ μητέρα του δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ περισσότερον. Ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ φθάσῃ καὶ μὲ τὸν κόπανον ἀκόμη. Ἦρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ πάλιν βοήθειαν, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κανεὶς χωρικός δὲν εὐρίσκετο ἐκεῖ πλησίον.

### Ἡ σωτηρία.

Ὁ Γιαννιὸς ὅμως εἶδε καὶ ἤκουσε τὰς σπαρακτικὰς τῆς μητρὸς φωνάς καὶ μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα, τὴν ὁποῖαν ἔδωσεν εἰς τὴν ὑπόσαθρον\* λέμβον του μὲ μίαν δυνατὴν κωπηλασίαν, ἔφθασεν ἤδη εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχε βυθισθῆ τὸ

παιδίον. Ἄμα τὸν εἶδεν ἡ μητέρα, ἤρχισε νὰ ἐλπίζῃ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ της.

Ὁ Γιαννιὸς ἔλαβε τὴν ἀρπάγην του καὶ ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ τὸν θυθόν. Τὸ θάθος τῆς ἀκρογιαλιᾶς ἦτο ἄνισον καὶ ὁ θυθὸς ἀνώμαλος.

Δὲν παρῆλθον ὀλίγαι στιγμαὶ καὶ ὁ γέρων ἀλιεὺς ἀνέσυρε τὸ παιδίον μὲ τὴν ἀρπάγην του, ἀφοῦ τὸ ἔπιασε μὲ ἐπιδεξιότητα ἀπὸ τὰ ροῦχα. Τὸ παιδίον ἐφαίνετο ἀναίσθητον. Ἴσως νὰ μὴ ἦτο ἐντελῶς πνιγμένον.

Ἡ μήτηρ ἐξακολουθοῦσε νὰ μένῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ ἐδροσίζετο ἐκεῖ ἡ ἀγωνία της, καὶ μόλις εἶδε τὸν Γιαννιὸν ν' ἀνασύρῃ τὸ τέκνον της, ἄφησε μίαν φωνὴν χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ φόβου:

Ἡρώτα ἂν ἦτο ζωντανόν.

— Πρέπει νὰ ζῆ, ἀπήντησεν ὁ Γιαννιός. Κρέμασμα θέλει ἀνάποδα, νὰ θγάλλῃ τὸ νερό.

Μετὰ σύντονον κωπηλασίαν ἔφερεν ὁ Γιαννιὸς τὸν μικρὸν εἰς τὴν ἀμμουδιάν, ὅπου μὲ τὰς περιποιήσεις τῆς μητρὸς του καὶ τοῦ γέροντος ἀλιέως ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις του.

— Νὰ χρωστᾷς χάρη στὸ Γιαννιό, τοῦ εἶπε τότε ἡ μητέρα του· κι ἂν σ' ἀρέσῃ, κάνεις πάλι τοῦ κεφαλιοῦ σου, σκάνδαλε!

*Ἄλέξανδρος Παπαδιαμάντης. [Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου.]*

« Οἱ μάγισσες »

## Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

## Ο χωρισμός.

Ο μικρός κριτής, Σπύρος λεγόμενος, ήταν και δέν ήταν δέκα χρονών, όταν για πρώτη φορά, ακολουθώντας το άναγκαίο ξέθιμο της πατρίδας του, ξεκίνησε για την ξενιτιά, την Κίρκη \* αυτή του Ήπειρωτικού κόσμου. Ο πατέρας του, ο κύρ Χρίστος, Κριτής λεγόμενος απ' όλη την έπαρχία, γιατί ήταν πραγματικώς ο δικαστής της, τον συνόδεψε ως τὰ Γιάννενα. Τήν ώρα του χωρισμού, πού ο Ρόβας ο караθανάρης\* είχε έτοιμα τὰ μουλάρια του και τ' άλλογά του και φώναξε σάν άλλος δήμιος: «Τὸ караθάνι\* εἶν' έτοιμο», ὅλοι οἱ συγγενήδες, πού παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχιαζαν και τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ χωρισμοῦ. Ἦταν καμιά εἰκοσαριά οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάννα, ἄλλος πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειά κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ὥρα, ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ. Ὅλο τὸ αἷμα μαζώνεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει και τὰ μάτια θουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

Ὁ караθανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ κι ἔλεγε: «Τελείωσε γλήγορα, πέρασε ἡ ὥρα».

Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὄρες τοῦ χωρισμοῦ. Οἱ καρδιὲς χτυποῦσαν δυνατώτερα. Τὰ μάτια δάκρυζαν και κάπου ἀκουόταν ξεφωνητὸ μάννας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὄρες τοῦ χωρισμοῦ. Καὶ φτερά ἂν εἶχαν, δὲ θὰ περνοῦσαν και δὲ θάφευγαν γρηγορώτερα.

Τέλος ὁ караθανάρης καθαλίκεψε ἓνα χρυσοκάπουλο \* μουλάρι και χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερνιστῆρες του πετάχτηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοιχτη θύρα τοῦ χανιοῦ σάν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν και φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους και καθαλίκεψαν κι αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα

ἀπὸ δάκρυα τοῦ πόνου τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους κι ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Σπύρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας του μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπύρο μου, στάσου νὰ σοῦ πῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπύρος σταμάτησε τὸ μουλάρι κι ὁ κύρ Χρῖστος μαρμαμένος ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του καὶ τοῦ πιὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέει:

— Παιδί μου, ἄμα σκαπετήσης\* τὸ Μέτσοβο, εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου, εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲ σὲ ξέρει κανένας. Ἄλλὰ ἐσύ νὰ μὴ λησιμονήσης ποτέ, ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακριὰ ἀπὸ ψέμα, κλεψιά καὶ φονικό! Καὶ στὸ θάθος τῆς θάλασσας κι ἂν βρεθῆς, νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸ Θεό! Καὶ βασιλιάς ἂν γένης, νὰ μὴ λησιμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τ' ἄκουσες, παιδί μου;

— Τ' ἄκουσα, πατέρα μου!

— Ὠρα καλὴ σου τώρα! Ὁ Θεὸς κι ἡ εὐχή μου μαζί σου.

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι, γιὰ νὰ φτάσῃ τὸ ξεμακρυσμένο караβάνι κι ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰ θρύσες.

### Ἡ ἀπροσδόκητη φιλονικία.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ κύρ Χρῖστος θρискότανε στὸ χωριὸ καὶ δίκαιζε τοὺς πατριῶτες του, ποὺ ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ θροῦν τὸ δίκιο τους. Κι ὁ Σπύρος εἶχε σκαπετήσει τὸ Μέτσοβο κι ὄσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲ γνώριζε κι οὔτε τὸν γνώριζαν.

Τὸ караβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς στεριάς. Εἴκοσι μέρες χρειαζόταν τότε, γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπὸ τὰ Γιάννενα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο.

Εἶχαν περάσει δέκα μέρες δρόμο. Πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξῃ κανένα κακό. Ἦταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγου-

δώντας και κουβεντιάζοντας σαν αδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μῆκε ὁ πειρασμὸς στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καραβάνι εἶχε πέσει ἡ σακούλα του μὲ ὅ,τι χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε θρεῖ ἓνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιώτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωσε κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ θρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴ σακούλα, γύρευε ἀκέριο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα κι ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε θρεῖ, δὲν τόδινε λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ θαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ θρετικά κι ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν κι ἄρχισαν νὰ χτυπιῶνται στὰ γερά, φωνάζοντας τὸ « θιὸς μου » ὁ ἓνας, τὸ « δίκιο μου » ὁ ἄλλος. Μῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ κι αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: ἄλλοι μὲ τὸν ἓναν κι ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὅπου εἶχε θρεῖ τὴ σακούλα, ἐπέμενε νὰ θαστάῃ τὰ μισὰ, λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ θαστάξω τὰ μισὰ, διότι ἂν δὲν τὸ φάνερωνα, ὅτι θρῆκα τὴ σακούλα, μποροῦσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι, ποὺ τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητάῃ ὅλα, λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ θαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν εἶμαστε ἀπ' ἄλλο καραβάνι ἐσὺ κι ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλὰ εἶμαστε ἀπ' τὸ ἴδιο καραβάνι· κι εἶμαστε συντρόφοι κι ὡς συντρόφοι εἶμαστε ἀδελφια καὶ ὑποχρεοῦμαστε ὁ ἓνας νὰ βοηθήῃ τὸν ἄλλο κι ὄχι νὰ κερδίζωμε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Φιλονικώντας φιλονικώντας ἔφτασαν σ' ἓνα χάνι, ἠσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶνε, κι ἄρχισαν πάλι τὴ φιλονικία.

Ἐδωσε, πῆρε ὁ Ρόθας ὁ καραβανάρης νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε. Καὶ τὰ δυὸ τὰ μέρη εἶχαν κάποιον δίκιο, τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονικία κατάληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράθηγμα κάποιος εἶπε μὲ πόνον καρδιακό:

— Ἐ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτὴ μας, τὸν κύρ Χριστὸ ἐδωπέρα ἀπὸ καμιά μεριά, πῶς θάφευγε ὁ τρισκατάρατος\* ἀπὸ τὴ μέση μας καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι καὶ γάλα!



- Μοῦρθε μιὰ ἰδέα, εἶπε ἕνας ἄλλος.  
 — Τί ; τὸν ρώτησαν.  
 — Τί ; ... ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...  
 — Καὶ σὰν τόχομε ;  
 — Νὰ τὸ θάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του... κριτῆ.  
 — Μπρὲ ἀλήθεια. Νὰ τὸ θάλωμε κριτῆ. "Ἄν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρη νὰ εἰπῆ κάτι ὡς παιδί τοῦ κριτῆ μας. Σπύρο — φώναξε — Σπύρο! Τί γίνεται ὁ Σπύρος τοῦ κύρ Χρίστου ;  
 "Ὁ Σπύρος δὲν ἀκούοταν" τὸν εἶχε καταλάβει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι ἅμα ἔφαγε, ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι ἀποκοιμήθηκε, ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκι του, στρῶμα τὴ βελετζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάπα του.

### Καὶ ὁ ἀπροσδόκητος κριτῆς.

Ἡ πρόταση ν' ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί εἶχε γίνει δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία, ὁ Ρόβας ὅμως, ἀκούοντας καὶ παίρνοντας τὸ πράμα γιὰ ἀστεῖο, τοὺς εἶπε :

- Τί λόγια εἶν' αὐτὰ πού λέτε ; Ἀφήστε τὸ παιδί νὰ κοιμηθῆ. Τί ξέρει αὐτό ;  
 — "Ὅχι! "Ὅχι! Φώναξαν πολλοί, πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Τοῦ φώναξαν. Τὸ παιδί ἄνοιξε τὰ μάτια του, κοίταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

- Γιατί παραπονιέσαι ; τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.  
 — "Ἐβλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ μὲ τ' ἀδέρφια μου... Μάνα δὲν εἶχα. Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίῃ.  
 — Μπρὲ κριτῆ πού σοῦ διάλεξαν! Εἶπε μόνος του ὁ καραβανάρης.

- Ξέρεις γιατί σὲ ξυπνοῦμε, Σπύρο ; τοῦ εἶπε ἕνας ἀπὸ κείνους, πού τὸν ξύπνησαν.  
 — Ποῦ νὰ ξέρω ; εἶπε ὁ Σπύρος, τρίβοντας τὰ μάτια του.  
 — Σὲ ξυπνήσαμε, γιὰ νὰ μᾶς κάνης κρίση τῆς φιλονικίας. Τὸ παιδί τὸν κοίταξε μὲ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καημένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο! Εἶπε ὁ καραθανάρης.

— Ἄντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καραθανιοῦ, γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἄπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβωμε, ἂν θὰ γίνης σάν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδί καλοκάθισε σταυροπόδι κι εἶπε στοὺς μαλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ἐλάτε ἐδῶ!

Πῆγαν καὶ οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποῦ εἴμαστε ; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ἦο καραθανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του προσέχοντας ν' ἀκούση καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἴμαστε. Εἴμαστε, κακορίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας· εἴμαστε ξένοι, πεντάξενοι! Δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα! Ἡ ξενιτιά μᾶς ἀδελφώνει ὅλους.

Ἦο καραθανάρης ἄρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ.

— Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο! Αὐτὸ εἶναι σοφό!

— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω κρίση ; τοὺς ρώτησε σοβαρὰ σοβαρά.

— Θέλομε — τοῦ ἀπολογήθηκαν — κι ὅσα μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε· ἔτσι κάναμε καὶ μὲ τὸν πατέρα σου.

— Γιὰ νὰ σᾶς κάμω τὴν κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιαστήτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δυὸ μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο περίλυποι, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουν ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἔλεγε. Οἱ ἄλλοι, βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους, τοὺς φώναζαν:

— Κάνετε ὅπως σᾶς λέει ὁ κριτής! Τί καμαρώνετε ;

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

— Πηγαίνετε τώρα! Εἶπε τὸ παιδί, τελείωσε ἡ κρίση σας.

— Καὶ πῶς τελείωσε, εἶπαν οἱ πολλοί, ὁ ἕνας κρατᾷ κι ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί· ἡ διαφορὰ τους ἦταν τὸ μίσος.

Ἐφοῦ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μίσος ἔφυγε καὶ τὸ δίκαιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικὰ ἐκεῖνος, πού βαστοῦσε τὰ μισὰ χρήματα, τάβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τὰδωσε στὸν ἄλλο, πού τὰ ζητοῦσε, λέγοντας:

— Πάρτα, ἀδερφέ!

Κι ἐκεῖνος πού τὰ ζητοῦσε, τοῦ ἀπολογήθηκε:

— Ὅχι, ἀδερφέ, ὄλα! Βάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα ὅσα θέλεις, κράτα τα κι ὄλα...

— Ὅχι, ὄχι, εἶναι δικό σου θιό, εἶπε ἐκεῖνος, πού τὰ εἶχε βρεῖ, μακριὰ ἀπὸ μένα τὸ ἄδικο!

— Πάρτα, τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακούλα κι ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιόστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Μπράβο, Σπύρο, φώναξαν οἱ ἄλλοι, εἶσαι ἀληθινὸ παιδί τοῦ κύρ Χριστοῦ. Καὶ πῆγαν ὄλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδί καὶ τοῦ εὐχήθηκαν νὰ προκόψη.

Ὁ καραβανάρης, πού κορόιδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτή, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε λέγοντας:

— Παιδί μου, νὰ μὲ συχωρέσης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνης ἀφέντης.

Καὶ πραγματικὰ ἔζησε καὶ πρόκοψε.

*Χρῖστος Χρῖστοβασίλης.*

*« Διηγήματα τῆς Ξενιτιάς »*

## « ΤΑ ΚΑΛΑΝΔΑ »

( Ζωγραφικός πίνακας Νικηφόρου Λύτρα )

Ποιό παιδί δὲν ἔφαλε τὰ κάλανδα ; ἀλλὰ καὶ ποιό παιδί, ποῦ δὲν ἔτυχε νὰ τὰ ψάλῃ, δὲ λαχτάρησε νὰ τὰ εἴπῃ ἢ καὶ δὲν τὰ εἶπε ἔστω στὸ σπίτι του ἢ στὰ συγγενικά του σπίτια ;

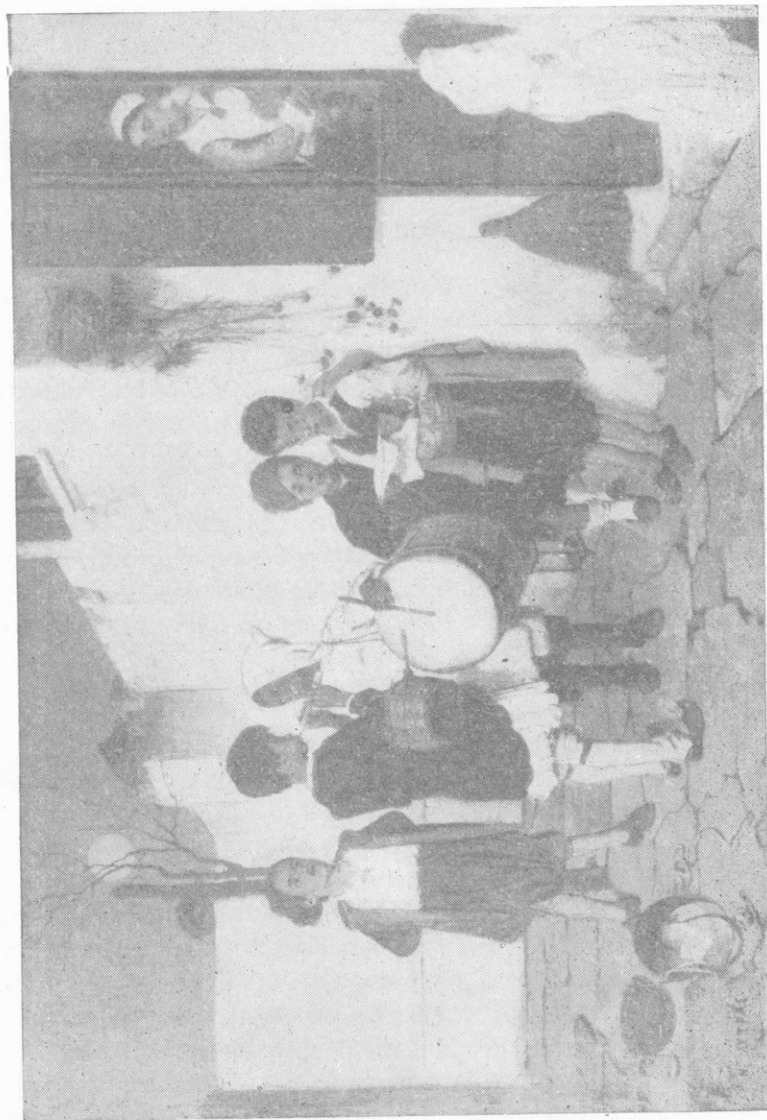
Ὁ ζωγράφος Νικηφόρος Λύτρας, θαυμαστής καὶ ἐξυμνητὴς τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, μᾶς δίνει στὸν πίνακά του « Τὰ Κάλανδα », μιὰ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ ὠραίου αὐτοῦ θρησκευτικοῦ ἔθιμου.

Τὰ παιδιὰ φοροῦν τὸ καθένα τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ τόπου τους, γιὰ νὰ δείξῃ μ' αὐτὸ ὁ καλλιτέχνης, πῶς τὸ ἔθιμο εἶναι πανελλήνιο καὶ πανελλήνιος ὁ συναγερμὸς τῶν παιδιῶν, ποῦ ψάλλουν τὰ κάλανδα. Ἀπέριττη καὶ ἀπλὴ εἶναι ἡ ἐνδυμασία τους, ἀλλὰ γραφικὴ καὶ μὲ πολλὴ χάρη περιβάλλει τὰ γερά καὶ καλοφτιασμένα παιδικὰ σώματα.

Οἱ μικροὶ ψάλτες εἶναι μὲ ἔξοχη συμμετρία τοποθετημένοι στὸν πίνακα. Τοποθετημένοι οἱ τέσσαρες ἀνὰ δύο, ἀποτελοῦν μελωδικὰ ζευγάρια, ποῦ ἐργάζονται σὲ κοινὴ προσπάθεια· καὶ ὁ πέμπτος, στηριγμένος ἐλαφρά, ἀλλὰ στερεὰ στὸ δένδρο τῆς αὐλῆς, ἀποτελεῖ τὸ κοινὸ συμπλήρωμα τῆς ὅλης μελωδίας.

Αἱ φυσιογνωμίαι τῶν μικρῶν εἶναι τέλειαι καὶ ἡ εὐχαρίστησή τους, ὀλοφάνερη, εἶναι χυμένη εἰς τὰ ἄθῶα πρόσωπά τους. Ἐννοοῦν ὅλοι καὶ συναισθάνονται, πῶς κάνουν μιὰ κοινωνικὴ ὑπηρεσία. Ψάλλοντας τὰ κάλανδα μὲ τὰ ἐγχώρια ὄργανά τους σκορπίζουν εἰς τὸν κόσμον τὴν χαρὰ· φέρουν τὴν εὐτυχία σὲ κάθε σπίτι, ποῦ τὰ λένε.

Γι' αὐτὸ ἡ ἔκφρασή τους εἶναι γεμάτη ἱκανοποίηση, γιὰτὶ πιστεύουν, πῶς προσφέρουν κι αὐτοί, ἂν καὶ μικροί, μιὰ μεγάλη συμβολὴ στὴν ψυχαγωγία τῆς κοινωνίας. Μὲ ἔξαιρετικὴ σοβαρότητα εἶναι ἀφοσιωμένοι στὸ μεγάλο κοινωνικὸ καὶ θρησκευτικὸ τους ἔργο. Εἶναι τόσο ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸ σκοπὸ τους, ὥστε φαίνονται, πῶς οὔτε βλέπουν οὔτε



Τὰ κάλαντα.

[Εἰκὼν Νικηφόρου Φώκα]

ἀκούουν τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τῆ χαρούμενη ἄρμονία τῶν καλάνδων.

Νομίζει κανεὶς, πὼς ἀκούει τὴν μελωδία:

Χριστούγεννα, Πρωτόγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου,  
ἐβγάτε γιὰ νὰ μάθετε, πὼς ὁ Χριστὸς γεννιέται...

ἢ :

“Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται, Γενάρης ξημερώνει...

Καὶ γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν πίνακά του ὁ καλλιτέχνης, τοποθετεῖ λίγο ψηλότερα, γιὰ νὰ διακρίνεται, τὴν οἰκοδόμοινα. Κρατεῖ μὲ στοργὴ τὸ μικρὸ τῆς τέκνο στὴν ἀγκαλιά τῆς καὶ ἀκούει εὐχαρίστως τὰ χαρμόσυνα κάλανδα. Αἰσθάνεται δὲ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση γιὰ τὰ ἐγκώμια, ποὺ τῆς ψάλλουν γιὰ τὴν εὐτυχία τῆς οἰκογενείας τῆς.

Τὰ Κάλανδα τοῦ Λύτρα, μὲ λίγα λόγια, εἶναι μιὰ ἠθογραφία ἐκλεκτὴ, ποὺ φανερώνει ψυχὴ ἐξευγενισμένου λαοῦ. Καὶ μὲ τὴν εἰκόνα του αὐτὴ ὁ ζωγράφος θέλει νὰ διαιωνίσῃ τὴν ὥραία αὐτὴ παράδοση τοῦ ἑλληνικοῦ βίου.

Τὸ ἔργο βραβεύτηκε στὴν ἔκθεση τοῦ 1886 καὶ βρίσκεται στὴν ἰδιωτικὴ συλλογὴ Φ. Σερπιέρη.

*Νικόλαος Α Κοτσόπουλος.*

### “ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΝΕΑ...”

— Κύριε γεωπόνε...

“Ὁ ἀνώτατος εἰδικὸς ὑπάλληλος τοῦ νομοῦ, καθὼς ἐτοιμαζόταν νὰ ἵππεύσῃ καὶ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωριό, ἀκούσε τὴ φωνὴ καὶ γύρισε. Ὅχτῶ μικροὶ φαλαγγίτες μὲ κατακάθαρες στολές καὶ τὰ δίκωχα φορεμένα μὲ χάρη ἔφτασαν.

— Καλῶς τὰ παιδιὰ. Εἶπε ἐκεῖνος πρόθυμα.

— Κύριε γεωπόνε, μήπως μποροῦμε νὰ βοηθήσωμε κι ἐμεῖς σὲ τίποτε ; ρώτησε τὸ μεγαλύτερο. Μάθαμε τί εἶπατε γιὰ τὴν ἀσθένεια τῶν σπαρτῶν.

— Καλά, παιδιά μου, αλλά σεις τί νά κάνετε γι' αυτή ;  
 Ἐκείνο τὸ μικρὸ ἔλος ἔπρεπε νά εἶχε λείψει ἀπὸ καιρό. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔλonoσία, ἀναπτύσσει καὶ τὰ παράσιτα, πού καταστρέφουν τοὺς κόπους σας καὶ ζημιώνουν τὴν ἔθνικὴ οἰκονομία. Θὰ παρακαλέσω τὸν κ. νομάρχη νά ξεχωρίσῃ μιὰ πίστωση. Χρειάζονται τουλάχιστον ἑβδομήντα μεροδουλία. Τότε, ὅταν καταρτισθῇ καὶ ἔρθῃ τὸ συνεργεῖο, προσφέρετε καὶ σεις, καλὰ μου παιδιά, τὶς ὑπηρεσίες σας πρὸς τὴν μικρούλα καὶ τὴ μεγάλη πατρίδα...

Τὰ λόγια τοῦ καλοῦ κυρίου δὲν ἱκανοποίησαν καὶ πολὺ τοὺς φαλαγγίτες. Αὐτοί, ἂν καὶ μικροί, σκέπτονταν καλύτερα ἀπὸ πολλοὺς μεγάλους. Ζήτησαν λοιπὸν πληροφορίες πολλὰς καὶ ἰδίως τεχνικὰς γιὰ τὸν τρόπο, πού θὰ γινόταν ὁ ἀποστραγγιστικὸς αὐλακας. Ὁ ξένος σὲ κάθε μιὰ ἐρώτηση τῶν παιδιῶν ἄνοιγε διάπλατα τὰ μάτια. Εἶχε βρεῖ ἐκεῖ ἀνθρώπους καλοὺς, ἐργατικoὺς, ἀλλὰ καὶ ὀκνοὺς. Τώρα συναντοῦσε νεολαία διαφορετικὴ. Ἔδωσε λοιπὸν μὲ τὴν καρδιά του κάθε πληροφορία. Ἔπειτα ἀνέβηκε στὸ ζῶο του, χαιρέτησε τὸν πρόεδρο, τοὺς χωρικοὺς καὶ τὰ παιδιά κι ἔφυγε.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ μικρὸς ἀρχηγὸς τῆς νεολαίας τοῦ χωριοῦ ἔστειλε εἰδικὴ εἰδοποίηση σ' ὄλους τοὺς φαλαγγίτες, τῶν ὁποίων τὰ σπιτάκια βρισκόνταν σκορπισμένα ἔξω στὰ πράσινα κράσπεδα \* τοῦ χωριοῦ. Ἔτσι, πρῶτῃ πρῶτῃ τὴν ἄλλῃ μέρα, ξεπρόβαλαν ἀπὸ κάθε ἄκρῃ τραγουδώντας μικροὶ φαλαγγίτες μὲ σκαπάνες, φτυάρια καὶ λoστoὺς ἀκόμη. Πολλοὶ ἔφερναν καὶ τοὺς μεγαλύτερους ἀδελφούς τους.

Ἡ γενικὴ συνάθροιση ἔγινε κοντὰ στὸ ἔλος.

Οἱ χωρικοὶ δὲν πολυπρόσεξαν τὸ πρᾶμα. Νόμισαν, πὼς τὰ παιδιά πῆγαιναν γιὰ καμιὰ μικρὴ δουλειὰ ἢ γιὰ γυμνάσια. Κατὰ τὶς ἔντεκα ὅμως ἔφτασε στὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ ὁ γερο - Φωτούλας, ὁ βοσκός, φωνάζοντας:

— Ἐδῶ κάθεστε ὅλοι ; δὲν ντρέπεστε, λέω ; τὰ μικρὰ δουλέβνε ἀπ' τὸ πρῶτῃ θαμπὰ καὶ σκάβνε τὸν αὐλακα καλύτερ' ἀπὸ μεγάλοι καὶ σεις ἐδῶ παίζτε καὶ συζητᾶτε ; Κουβαλή-

σατε τὸ γεωπόνον καὶ καρτερεῖτε τὴν πίστωση ; "Ἄμ' ἂν ἔχ' αὐτὴ τῆ στιγμῇ τὸ Κράτος' ἄλλιῶς ; Ντροπή, λέω...

"Ὅλοι σηκώθηκαν ἀμίλητοι κι ὁ γέρος, μὲ τὴν ἴδια αὐστηρότητα, ἐξακολούθησε :

— Εἶπα ἐγώ ! Πρέπ' νὰ μείνωμε σὰν τὰ παλιὰ κονίσματα ! Νά, ἄς εἶναι καλὰ τὰ παιδιὰ...

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν κατασηματάρχη :

— Μωρὲ Γιωργούλα, φέρε μ' τὸν κασμά σ'. Θὰ κατηφορίσω, μ' ὅλα τὰ γεράματα, νὰ δώσω βοήθεια. Ἰδροκοπᾶνε τὰ μικρὰ κεῖ κάτω.

Οἱ χωρικοὶ χάθηκαν καὶ σὲ λίγο ξαναφάνηκαν μὲ διάφορα σύνεργα γιὰ σκάψιμο. Κίνησαν μαζί καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ πολὺ μικρὰ. Συναγεμὸς σωστός. Γαυγίζανε οἱ σκύλοι, λαλοῦσαν ἀνήσυχα οἱ πετεινοί.

"Ἄμα ὅλοι μαζί ἔφτασαν στὴν κοιλάδα, ὅπου ὁ θάλλτος γεμάτος ὕδροχαρῆ \* πρασινάδα, ἀπλωνόταν, οἱ μικροί, ἀμίλητοι, ἰδρωμένοι, δούλευαν ἀδιάκοπα, μὲ ψυχὴ καὶ μὲ καρδιά. Πλησίαζαν κιόλα νὰ τελειώσουν τὸ μισὸ ἔργο. Οἱ μεγάλοι, χωρὶς νὰ ποῦν τίποτε, ἄρχισαν νὰ βοηθοῦν.

Τὸ γεῦμα κάθισαν λίγο κάτω ἀπὸ τὶς πελώριες λευκές καὶ μιὰ ὥρα ὕστερα ξανάρχισαν. Οὔτε μιὰ μιλιὰ, μονάχα ἀδιάκοποι χτύποι ἀπὸ ἀξίνες, φτυάρια, κασμάδες. Τὴ διεύθυνση εἶχαν οἱ μικροί.

Μόλις θράδιασε καὶ κόπηκε ἡ ἐργασία, ἓνα μικρὸ μέρος ἔμεινε. Τὸ ἄλλο πρῶι, θαμπὰ πάλι, οἱ μικροὶ παρόντες καὶ ὅταν τελείωσε καὶ τὸ ἐπίλοιπο καὶ τὰ πράσινα, ἀρρωστιάρικα νερὰ ἄρχισαν νὰ κυλοῦν στὸ ξερὸ ρέμα, ὁ πρόεδρος ἔτρεξε στὸ τηλεγραφεῖο καὶ ἀνέφερε στὸ νομάρχη :

« Ἀποστολὴ συνεργείου περιττεύει. Ἡ Νεολαία ἔφερεν εἰς πέρας τὸ ἔργον, σχεδὸν μόνῃ της ».

Κατὰ τὸ δειλινὸ πήρανε τηλεγράφημα τοῦ νομάρχου πρὸς τὴ Νεολαία :

« Συγχαίροντας ὀλόψυχα κάθε ἓνα σας, φωνάζω : Ἐμπρός, παιδιὰ μου' ἔμπρός, ἐνωμένα, γιὰ μιὰ Ἑλλάδα νέα... »

*Θεόδωρος Μαρκόπουλος.*



## ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Δόξα στο πνεύμα τῆς δουλειᾶς, πού σμίγει  
τις χῶρες, τις καρδιές καὶ τοὺς ἀνθρώπους.  
Ρόδο τινάζει ἢ πέτρα, ἀνθὸς ἀνοίγει  
καὶ σπέρνει τὴ ζωὴ σ' ἀνανθους τόπους.

Δόξα στὰ χέρια, πού νικοῦν καὶ πλάθουν  
στ' ἀμόνι \*, στὸ σφυρὶ καὶ στὸ λιθάρι·  
στὰ νιάτα, πού ἀγρυπνοῦν νὰ ἴδουν, νὰ μάθουν,  
στ' ἀλέτρι, στὸ κουπί καὶ στὸ δοξάρι \*.

Σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ, τῆς Γῆς λουλούδι,  
χαρὰ ἔγινε ἡ δουλειά, θεὰ ἡ Ἔργανη,  
τ' ἀνθρώπου ὁ μόχτος γένηκε τραγοῦδι  
καὶ τὸ κλωνάρι τῆς ἐλιᾶς, στεφάνι.

Κι ἐμεῖς, τ' ἀρχαίου δέντρου νιά κλωνάρια,  
στὸ κύμα, στὸ θουνὸ καὶ στ' ἀργαστήρι,  
χαρούμενες κοπέλες, παλικάρια,  
κινούμε στῆς δουλειᾶς τὸ πανηγύρι.

Στὰ χέρια μας, στὰ μάτια μας ἀστράφτει  
τῆς γῆς μας, τ' οὐρανοῦ κρουστή ἢ λαμπάδα,  
μὲς στὴν καρδιά γλυκὸς καημὸς ἀνάφτει  
γιὰ Σένα, μάνα Ἑλλάδα! Ἑλλάδα! Ἑλλάδα!

*Στράτης Μυριβήλης.*

ΗΣΙΟΔΟΥ "ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ,,  
( Ἀποσπάσματα )

ΕΡΓΑΣΙΑ

Σὺ ἀδερφέ, πάντοτε ἐνθυμοῦ τὸ τί σοῦ παραγγέλλω  
κι ἐργάζου, Πέρση \* εὐγενικέ, γιὰ νὰ σὲ φεύγη ἢ πείνα  
κι ἢ σεβαστὴ νὰ σ' ἀγαπᾶ ἢ Δήμητρα ἢ ὠραία  
καὶ νὰ γεμίζη σου ἀπὸ βιὸς \* τὸ θέρος τὴν καλύβια.  
Ἡ πείνα εἶναι συντρόφισσα τ' ἀνθρώπου τοῦ ἀκαμάτη,  
γιατὶ οἱ θεοὶ κι οἱ ἄνθρωποι μισοῦν τὸν σταυροχέρη \*,  
ποὺ ζῆ παρόμοιος στὴν ὀκνιά \* μὲ τοὺς ἀργοὺς κηφῆνες,  
ὁποῦ χαλοῦν τὸν κάματο \* τῶν μελισσῶν καὶ τρώγουν.  
Μόν' ἐσύ, Πέρση, δούλευε κι ἀγάπα τὴ δουλειά σου  
γιὰ νάναί τὰ κελάρια σου βιὸς ὁμορφο γεμάτα.  
Μὲ τὴ δουλειά κερδίζομε καὶ πρόβιατα καὶ πλοῦτη.

*Μετάφρ. Σίμου Μενάρδου.*

ΑΡΕΤΗ

Ἄμυαλε Πέρση, συμβουλές ἔχω γιὰ σένα κι ἄλλες.  
Εὐκόλο πράμα νὰ ριχτῆ κανένας στὴν Κακία,  
τὶ ὁ δρόμος, ὁποῦ φέρνει ἐκεῖ, εἶν' ἴσιος καὶ κοντά μας.  
Ὅμως τῆς Ἀρετῆς, οἱ θεοὶ τὸν ἔβρεξαν μὲ ἰδρώτα  
καὶ στὴν ἀρχὴ εἶναι μακρινός, τραχὺς καὶ μπερδεμένος  
μὰ στὴν κορφή του ἂν πάη κανεὶς, χάνεται ἢ δυσκολία  
καὶ γίνεται ἴσιος κι ὁμαλὸς ἐκεῖθενες καὶ πέρα  
Πὶ ἐκεῖνος εἶναι πιὸ σοφός, ποὺ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του  
παίρνοντας παραδείγματα, πράξεις ἀνανογιέται \*  
φρόνιμες καὶ καλύτερες. Ἐκτιμημένος εἶναι  
κι ὅποιος ἀκούει τὴ συμβουλή καὶ τὴν καλὴν ὀρμήνεια \*,  
ὅμως εἶναι ἄχρηστος ἐκειός, ποὺ δὲν ἀκούει κανέναν.

*Μετάφρ. Σωτήρη Σκίπη.*

## ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ἄκριβομέτρα ὅ,τι δεχτήης ἀπὸ τὸ γείτονά σου  
καὶ ξαναγύρισέ του το ὅμοιο καὶ παραπάνω,  
χρεῖα μιὰ μέρα ἂν σοῦ δοθῆ, νὰ βρῆς γοργή βοήθεια.  
Φεύγα τὰ κέρδη τ' ἄνομα, πού με φωτιὰν εἶν' ὅμοια...  
Τὶ θεληματικά κανεῖς ὅταν χαρίζη κάτι,  
ἀναγαλλιάζει μέσα του καὶ χαίρεται ἡ καρδιά του·  
μὰ σὰν ἀπὸ ξετσιπωσιὰ κλέψη κανέναν κάτι,  
ὅσο μικρὸ κι ἀσήμαντο, πορώνεται \* ἡ καρδιά του.

Στὸ λιγοστὸ τὸ λιγοστὸ συχνὰ σὰν τὸ προσθέτης,  
σ' ἀπόλιγο θενὰ βρεθῆς με βιὸς \* πολὺ μεγάλο  
Τὶ ὅποιος προσθέτει στὸ ἔχει του, τὴν πείνα τὴν ξεφεύγει.  
Κι ὅ,τι εἶν' στὸ σπίτι σίγουρο, κρατᾶ τὸ νοικοκύρη  
ἥσυχο. Προτιμότερο νάν' ὅλα μὲς στὸ σπίτι,  
μιὰ καὶ πού τρέχουν κίνδυνο νάν' ὄξω ἀραδιασμένα.  
Γλυκὸ ἔναι νὰ τὰ χαίρεται παρόντα τ' ἀγαθὰ του  
κι εἶναι σκληρὸ νὰ χρειάζεται κανεῖς τ' ἀλαργεμένα.

*Μετάφρ. Σωτήρη Σκίπη.*

## ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑπόγειον. Ἦτο ὠχρὸς καὶ ἐφαίνετο συντετριμμένος. Ἐξεπλάγη νὰ ἴδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρῶτατον καὶ λεπτὸν πρεσβύτην. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ὁμοῦ με ἓνα στεναγμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἤλθε μιὰ πνοὴ ναυτιώδης καὶ ὑγρᾶ.

— Τί γυρεύετε, σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ; τοῦ εἶπα, ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἄληθινὸς Ἄδης ! Εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μία φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἓνα δυστυχῆ, πού κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἤλθα νὰ τὸν ἴδω. Ἡ δυστυχία δὲ πού βρῆκα, ὑπερβαίνει

καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν, ποῦ μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. Ὑνας πατέρας ἄρρωστος στὸ κρεβάτι, μία μητέρα φθισική, φαίνεται, ἡ ὁποία μόλις σύρεται καὶ τρία παιδιά ἀνήλικα, καχεκτικά καὶ ἄθλια! Καὶ δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ ζεσταθοῦν, οὔτε ν' ἀνάψουν φῶς. Ἔχουν μόνον κάτι κουρέλια ρυπαρά, τὰ ὁποία τοὺς χρησιμεύουν ὡς κλίνη. Ἔ, γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος! Εἶναι πολλὴ δυστυχία. Ἦμποροῦσε ὅμως νὰ μετριασθῇ πολὺ, ἂν ἔκαμναν ὅλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθῆκον ποῦ ἔχουν πρὸς τοὺς ὁμοίους των.

Καθ' ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς φαναρτζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἕνα ἐλαιόλυχνον. Ἔπειτα ἐχωρίσθημεν. Ὅταν δὲ τὸ θράδου διέβαινα ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρῶν τὸν εἶχα συναντήσῃ, εἶδα φωτισμένον τὸ ὑπόγειον, διέκρινε δὲ καὶ φωτιάν, τῆς ὁποίας αἱ λάμπεις ἐσημάτιζαν φαιδρὸν χορόν. Καὶ τρία παιδάκια καθισμένα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστήμενα.

Ἐμάντευσα ποῖος ἐφώτισε τὸν Ἄδην ἐκεῖνον ἀπὸ τὴν ὑπέρτριαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα: Κατὰ τὸ δειλινὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε κάπου ἔχομε ἕνα παλαιὸ μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρῃς εἰς τὴν ὁδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε· εἶναι ὑπόγειον, ὅπου κατοικεῖ μία πολὺ δυστυχῆς οἰκογένεια. Θὰ πάρῃς ἕνα λουστορο νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ κάρθουνα ἀπ' αὐτὰ ποῦ ἔχομε. Ἐγὼ φωτιά δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπ' αὐτὸ ποῦ ἔχομε. Θὰ πᾶς νὰ τοὺς ἀνάψῃς φωτιά καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω ἐδῶ ἕνα λυχνάρι γιὰ λάδι. Ἐχω ἐδῶ ὀλίγο ρύζι καὶ ὄσπρια, γιὰ νὰ τοὺς κάμῃς μιὰ σούπα. Καὶ αὔριο πάλι βλέπομε. Ἄ! μὴ λησμονήσῃς νὰ τοὺς πῆς, ὅτι αὔριο θὰ τοὺς πάω γιατρό.

Ἡ ὑπέρτρια ἐξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ Ἄδης μετεβλήθη εἰς παράδεισον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιοῦσαν διερχόμενος εἶδα τὰ τρία παιδάκια τοῦ ὑπογείου νὰ παίζουν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἦλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος; εἶπα πρὸς τὸν μεγαλύτερον.

Μὲ ἐνόησεν ἀμέσως.

— Ἦλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος. Καὶ ἔφερε καὶ τὸ γιατρό. Ὑστερα ἔστειλε καὶ γιατρικὰ γιὰ τὸν μπαμπά. Ἔδωσε καὶ λεπτὰ τῆς μαμάς.

Χθὲς τὸν συνήντησα πάλιν.

— Πῶς εἶναι οἱ προστάτευόμενοί σου ;

— Καλύτερα ἀπὸ πρὶν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ ὁ πατέρας, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῆ. Τοὺς βοηθῶ ὅσον ἤμπορῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραὶ. Ξεύρεις, ὅτι τὸ εἰσόδημά μου μόλις μὲ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ. Διὰ νὰ βοηθῆσω ἄλλον, πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στέρησιν. Ἄλλὰ τοιαύτην στέρησιν τὴν ὑποφέρω εὐκόλα, διότι ἡ μεγαλύτερα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, ὅταν ἤμπορῶ νὰ βοηθῆσω ἕνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἄλλ' εἶναι τόση ἡ δυστυχία! Γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος ; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον, νὰ ἦμουν πλούσιος.

— Ὡστε ἤθελες νὰ εἶσαι πλούσιος! Καὶ ὅμως, ἐνῶ ἡδύνασο νὰ γίνῃς, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὄχι, ἤθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἄλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ θάθος τὰς ψυχικὰς μου διαθέσεις· ὅταν δὲ τὰς ἐγνώρισα, ἦτο πλέον ἀργά, διὰ νὰ προσπαθῆσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία, ἡ μεγίστη ἴσως, νὰ ἤμπορῆ κανεὶς νὰ πολεμῆ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἐλαττώνη τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνη τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα.

*Ἰωάννης Κονδυλάκης.*

## Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Θεὰ τοῦ πόνου, ταπεινὴ περνᾷς τὰ μονοπάτια,  
 ποὺ φέρνουν στ' ἄχαρα λημέρια  
 κι ἔχεις πλουσία τὴν καρδιά καὶ πρόθυμα τὰ χέρια  
 κι ἀγγέλου ἀγαθότητα στὰ σπλαχνικά σου μάτια.

Εἶσαι ἡ πλουσιώτερη τῆς γῆς, \*Ελεημοσύνη,  
 κι ὅταν ἀκόμα φτωχικά τὸ χέρι σου χαρίζη.  
 Δὲν εἶναι πλούσιος κανεὶς γιὰ ὅσα θησαυρίζει,  
 ἀλλὰ γιὰ ὅσα μὲ χαρὰ καὶ μὲ ἀγάπη δίνει.

Διαβαίνεις κι ὁ ἀγέρας σου παρηγοριὰ σκορπίζει  
 λουλούδια ὀλόγυρά σου σπέρνεις,  
 δίνεις χαρὰ κι ἀνάσταση καὶ γιὰ μισθὸ σου παίρνεις  
 δάκρυ, πὺ σὰν ἀγίασμα τὰ χέρια σου ραντίζει.

Λάμπει ἡ ἐλπίδα, ἅμα φανῆς μὲ μάτι ἀπελπισμένο,  
 τὸ κλάμα γίνεται τραγούδι  
 καὶ ἡ ζωὴ, πὺ κείτεται σὰ δέντρο μαραμένο,  
 νιώθει κοντὰ σου ἀνοιξη, πετᾷ γιὰ σὲ λουλούδι. †

Μὲς στὴν καλύβη τοῦ φτωχοῦ, τὴν πιὸ σκοτεινιασμένη,  
 τὸ φωτεινὸ σου θρόνο στήνεις  
 κι ἡ ὄψη σου φεγγοβολᾷ σὰν ἄστρο τῆς γαλήνης,  
 λαμπρότερο μὲς στὴν καρδιὰ τὴν πιὸ δυστυχισμένη.

Κρύβεσαι, ἀλλ' ἡ χάρη σου σὲ μύριες ὄψεις λάμπει  
 σ' ἀμέτρητες καρδιὲς μυρίζει,  
 σὰ λούλουδο, πὺ ταπεινὸ βαθιὰ στὰ χόρτα ἀνθίζει,  
 μὰ τὸ γλυκὸ του ἀνάσμα μυροβολοῦν οἱ κάμποι.

Τὴ δύναμή σου, ὦ θεά, τὴ μαγεμένη, οὐράνια,  
 δὲ χτίζεις σὺ μὲ περηφάνια  
 ἐπάνω εἰς τὰ μάταια τοῦ κόσμου μεγαλεῖα,  
 τὴ θεμελιώνεις στὴν εὐχὴ καὶ εἰς τὴν εὐλογία.

Οἱ πιὸ ἀδύνατοι τῆς γῆς, ἰδοὺ ἡ δύναμή σου!  
 Χῆρες, παιδάκια ὄρφανεμένα,  
 πὺ τὰ γλυκαίνει, ὡσὰν τὸ φῶς, ἡ μητρικὴ στοργή σου,  
 σηκώνουνε τὸ θρόνο σου σὲ χέρια εὐλογημένα.

Ἐλεημοσύνη, ταπεινὴ περνᾷς τὴν οἰκουμένην  
 κι ἐνῶ τὸ γόνυ ἐμπρός σου κλίνει  
 καὶ μ' εὐλογίες καὶ μ' εὐχὰς καὶ δάκρυα σὲ ραίνει,  
 Σὺ γονατίζεις σπλαχνικὴ στής συμφορᾷς τὴν κλίνη!

*Ἀριστομένης Προβελέγγιος.*

« Ποιήματα »

### Ο ΚΥΡ ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἦταν Ἰούλιος μήνας καὶ μεσημέρι καφτερό, νυσταγμένο. Δυὸ τρεῖς σκονισμένες ἐλιές ἔριχναν τὴ λεπτὴ τους σκιά στὸ πυρωμένο χωράφι καὶ ψηλὰ στὰ κλαδιά τους τραγουδοῦσαν τὰ τζίτζικια.

Ἡ Μαυρούκα κι ἡ Γοργή, δυὸ μυρμηγκάκια, ἀνέβαιναν ἀπὸ τὶς ἐλιές, γιὰ νὰ θροῦν κάτι νὰ προσθέσουν στὸν πλοῦτο τῆς ἀποθήκης τους. Προχωροῦσαν θιαστικά· μὰ ἡ δίψα τὰ θασάνιζε καὶ στάλα δροσιὰ δὲν ἦταν στὴν ξηρασία γύρω.

— Γιὰ κοίτα, Μαυρούκα, εἶπε ἔξαφνα ἡ Γοργή, τυχερὸ θηρίο πού εἶναι ὁ τζίτζικας! Κοίτα μακάρια πού πίνει ἀπὸ μιὰ πηγὴ, πού θρῆκε στὸ κλαδί.

— Ἀστεία μοῦ φαίνεσαι, Γοργή, σὰ λὲς « θρῆκε μιὰ πηγὴ ». Δὲν τὸ ξέρεις, πὼς ὁ τζίτζικας ἔχει ἓνα τρυπάνι καὶ μόνος του ἀνοίγει τὶς πηγὲς στὰ κλαριά;

Ἡ Γοργὴ εἶχε σταθῆ καὶ σὰ μαγεμένη κοίταζε τὸ θηρίο, πού ἔπινε.

— Ἀχ, Μαυρούκα, ὁ χυμὸς ξεχειλᾷ τριγύρω στὸ πηγάδι! Νὰ τολμοῦσα νὰ ρουφήξω λιγάκι!

— Θάρρος, Γοργή! Εἶναι κουτὸς ὁ τζίτζικας καὶ πίνει τόσο λαίμαργα καὶ τραγουδεῖ τόσο τρελά, πού δὲ θὰ μᾶς ἰδῆ, οὔτε θὰ μᾶς ἀκούση, ἂν τὸν πλησιασωμε.

— Φοβοῦμαι, Μαυρούκα, φοβοῦμαι! Μὲ μιὰ ποδάρα του ἂν μᾶς πλακώση, πάει, χαθήκαμε!

Μὰ ἡ δίψα δὲ βασιόταν πιά καὶ πλησίασαν τὸ θηρίο καὶ ρούφηξαν μιὰ στάλα χυμό.

Ὁ τζίτζικας δὲν τὰ πρόσεξε.

— Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε! Τραγουδοῦσε τρελά.

— Καλὸς ποῦ εἶναι ὁ χυμός! Ψιθύρισε ἡ Γοργή, γλίφοντας τὰ χεῖλη της.

— Δὲ σοῦ εἶπα, πὼς εἶναι κουτὸς ὁ τζίτζικας ; εἶπε θριαμβευτικὰ ἡ Μαυρούκα. Πίνω στὴν ὑγεία του, νὰ μᾶς ζήσει πολλοὺς μῆνες.

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὶς καλὲς εὐχές. Εἶπε ὁ τζίτζικας.

Τὰ μυρμήγκια τρόμαξαν κι ἔφυγαν τρεχάτα.

— Ἔ, ποῦ πᾶτε, γειτόνισσες ; τί φοβᾶστε ; φώναξε τὸ θηρίο.

Πῆραν πάλι θάρρος τὰ μυρμήγκια καὶ πλησίασαν λιγάκι.

— Δὲ μοῦ λές, κύρ τζίτζικα, εἶπε μὲ περισσότερη τόλμη ἡ Μαυρούκα, μήπως ἐνοχλεῖ τὴν ἀφεντιά σου νὰ ρουφοῦμε τὸ χυμό, ποῦ ξεχειλᾷ ἀπὸ τὸ πλούσιό σου πηγάδι ;

— Ἄ, μπά, καθόλου! Εἶπε μὲ καλοσύνη ὁ τζίτζικας. Πιὲ ὅσα θέλεις, γειτόνισσα. Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε!

— Εὐχαριστοῦμε, κύρ τζίτζικα! Εἶπαν τὰ μυρμήγκια καὶ ἀμέσως ἄρχισαν νὰ ρουφοῦν τὸ μεθυστικὸ χυμό...

Μὰ τὸν τζίτζικα τὸν συνεπῆρε πάλι τὸ μονότονο τραγούδι του. Ξέχασε τὰ μυρμήγκια. Ἡ καρδιά του ξεχειλοῦσε ἀπὸ χαρὰ νὰ ζῆ στὴν πλατιά φύση μέσα, ὅπου ὁ ἥλιος πύρωνε καὶ ὁ χυμὸς ἔτρεχε ζεστὸς καὶ μεθυστικὸς κάτω ἀπὸ τὸ φλοιὸ τῶν κλαδιῶν.

Τὰ μυρμήγκια εἶχαν ξεχάσει κι ἐκεῖνα τὸ φόβο τους. Εἶχαν τώρα ἔρθει κι ἄλλα πολλά. Καὶ τὰ πιὸ μικρά, γιὰ νὰ βροῦν θέση νὰ πιοῦν κι αὐτά, περνοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τοῦ θηρίου κι ἐκεῖνο σηκωνόταν φιλόφρονα ψηλά στὰ πόδια του, νὰ τοὺς ἀφήσῃ τόπο.

— Τί καλὸς ποῦ εἶναι ὁ κύρ τζίτζικας! Εἶπε ἕνα ἀνοιχτομάτικο μυρμηγκάκι.

— Ἄ, μπά! Εἶπε ἡ Μαυρούκα, εἶναι ἕνας παλιοεγωιστής.



°Ενώ εἴμαστε τόσο πολλοί, οὔτε ἄρκετὴ θέσῃ μᾶς ἀφήνει, οὔτε ἄρκετὸ χυμὸ. Μόνος του πίνει παραπάνω ἀπὸ ὅ,τι πίνουμε ὅλοι μαζί.

— Μὰ δικό του εἶναι τὸ πηγάδι. Εἶπε ἡ Γοργή. Καὶ καλοσύνη του, πὺ ἀφήνει νὰ πιοῦμε καὶ ἀπὸ τὸ περίσσευμα ἀκόμη.

— Δικό του ; γιατί δικό του ; γιατί θρέθηκε πιὸ μέγας καὶ πιὸ δυνατὸς ἀπὸ ὅλους μας ; γι' αὐτὸ τὸ λές δικό του, Γοργή ; Τί εἶναι αὐτὸς ὁ κύρ Τζίτζικας, νὰ ἔχη δικό του πηγάδι ; Εἶναι ἕνας, πὺ ζοῦσε ὡς χθές στοῦ χῶμα μέσα, ἕνας ἐγωιστής, πὺ τώρα ἔξαφνα θάλαθηκε νὰ μᾶς κἀνη τὸν εὐεργέτη καὶ τὸ σπουδαῖο !

— Μὰ μοναχὸς τρύπησε τὸ φλοιό. Διαμαρτυρήθηκε ἡ Γοργή. Σὺ ἡ ἴδια τὸ εἶπες, Μαυρούκα, καὶ τώρα λές, πῶς τὸ πηγάδι δὲν εἶναι δικό του !

— Μήπως ὅλα τὰ πηγάδια εἶναι δικά του, ἐπειδὴ ἔχει τρυπάνι ; Ὠραῖα ! Τότε ἐμεῖς, πὺ δὲν ἔχομε, πρέπει νὰ ψοφοῦμε ἀπὸ τὴ δίψα ; Καλὰ πὺ θὰ περνούσαμε, ἂν ἦταν δικό μας τὸ πηγάδι ! Τότε θὰ ἔπιναν ὅλα μας τ' ἀδέρφια.

— Ἐρχεστε νὰ βαλθοῦμε ὅλοι μαζί, νὰ διώξωμε τὸ θηρίο ; εἶπε ἕνα τολμηρὸ μυρμήγκι.

— Μπράβο ! Καὶ γιατί ὄχι ; εἶπαν τὰ ἄλλα.

Μέσα στοῦ ἄναμα τοῦ τραγουδιοῦ, αἰσθάνθηκε ὁ τζίτζικας ἕνα μυρμήγκι νὰ τοῦ τσιμπᾷ τὸ πόδι, ἄλλο ἕνα νὰ τὸν τραβᾷ ἀπὸ τὸ φτερό, τρίτο νὰ τοῦ γαργαλᾷ τὶς κεραῖες. Ἐνα δυὸ τοῦ σκαρφάλωσαν στὴ ράχη καὶ τὸ πιὸ ἀδιάντροπο, ἡ Μαυρούκα, προσπαθοῦσε νὰ τοῦ βγάλῃ ἀπὸ τὸ πηγάδι τὴν προβοσκίδα του, πὺ τὴ μεταχειριζόταν γιὰ ἀντλία.

— Ἄ, μὰ τὸ παραξήλωσαν οἱ γειτόνισσες, σκέφτηκε ὁ τζίτζικας· θὰ τιμωρήσω τὶς ἀχάριστες κλέφτρες καθὼς τοὺς πρέπει.

Μὰ σὰν τὶς κοίταξε, τοῦ πέρασε ὁ θυμὸς.

— Δὲν ἀξίζει νὰ τὰ θάλω μὲ τόσα δὰπραματάκια. Εἶναι μέγας ὁ κόσμος κι ἔχει θέσῃ γιὰ ὅλους. Σκέφτηκε μέσα του.

— Πιέτε ἐλεύθερα, γειτόνισσες ! Εἶπε ἔπειτα δυνατὰ στὰ

μυρμήγκια τὸ θηρίο καὶ μὲ ἓνα γοργὸ ξετίναγμα τῶν φτερῶν του πέταξε μακριά.

— Καλὰ τὰ καταφέραμε! Εἶπε ἡ Μαυρούκα.

— Τί λές! Ἀπάντησε λυπημένη ἡ Γοργή. Φανήκαμε πλεονέχτρες κι ἀχάριστες. Καὶ τιμωρηθήκαμε μόνες μας. Τώρα, πὺ ἔπαψε ν' ἀντλῆ τὸ θηρίο, στείρεισε τὸ πηγάδι.

Καὶ ἀλήθεια δὲν μπόρεσαν νὰ σθήσουν τὴ δίψα τους κι ἔφυγαν σκεφτικὰ καὶ λυπημένα.

— Ζῆσε, ζῆσε, ζῆσε! Τραγουδοῦσε θριαμβευτικὰ ἀπὸ ἄλλο δέντρο ὁ τζίτζικας. Οὔτε θυμόταν πιά, πὺς ζοῦσαν τὰ ἐνοχλητικὰ μυρμήγκια στὸ μεγάλο αὐτὸν κόσμο.

Τὰ εἶχε περιφρονήσει· δὲν εἶχε ἀφήσει τὴν ἀγανάκτηση νὰ διώξη τὴ χαρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά του.

Καὶ τώρα πάλι ρουφοῦσε τὸ χυμὰ, ὁ ἥλιος τὸν ζέσταινε καὶ τὸ ἀπαλὸ ἀεράκι τὸν χαίδευε.

Καὶ ἔζησε καλὰ ὡς τὸ φθινόπωρο καὶ τότε πέθανε μαζὶ μὲ ὄλα τὰ ἄλλα τζίτζικια, πὺ εἶχαν ἰδεῖ τὸ φῶς.

*Ἰουλία Δραγούμη.*

« Στὸ νησί τους »

## Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾶς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι  
ξελαγιασμένο ἀψήλωσε στὸ γαλανὸ τὸ θράδου.

Ἡ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριὸ  
ὄλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.

Μὲ σὲ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ θόδια τους κεντροῦν  
καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ θράδου, σὰ γυρνοῦν.

Μὲ τὴ φωνὴ σου σταματᾶ ἡ κόρη τ' ἀργαλειὸ  
καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζει στὸ χωριό.

..

Ὁ δουλευτῆς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾶ  
καὶ τὸ σταυρό του κάνοντας ἀπάνω σου κοιτᾶ!  
Ἐσύ ὄσαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανό,  
ποὺ τὶς κρυφές λαχτάρεις του τὶς λές στὸν οὐρανό!...

*\*Αλέκος Φωτιάδης.*

« Ἄνοιχτὰ μυστικὰ »

## ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Θέλω νὰ χτίσω ἕνα σπιτάκι  
στὴ μοναξιά καὶ στὴ σιωπῇ.  
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα...  
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη  
τὸν πλούσιο δρόμο τὸν πλατὺ  
μὲ τὰ παλάτια καὶ τοὺς κήπους...  
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἄκρογιαλί,  
ὄλο τὸ κύμα τὸ φιλεῖ,  
κρινόσπαρτ' εἶναι ἡ ἄμμουδιά του...  
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

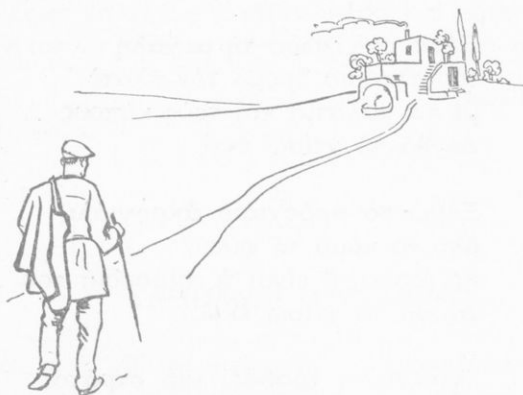
Ἀτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,  
σκίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,  
σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι  
κι ὁ λίθας \* τὴ χτυπᾶ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη,  
τὸν καθαλάρη νηστικό,  
τὸν πεζοδρόμο διψασμένο  
θάφτει στὸν κOURνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω  
μὲ μιὰ θρυσούλα στὴν αὐλή·  
πάντα ἢ γωνιά του θὰ καπνίζη  
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

*Κωστής Παλαμάς.*

« Σκληροὶ καὶ δειλοὶ σίχοι »



ΣΤ΄.  
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ  
ΤΟΠΟΥΣ

---

*Φαντάζεις σάν τόν ήλιο σου κι εσύ, καλή πατρίδα,  
και μάγια σάν τὰ μάγια σου στὸν κόσμο ἄλλοῦ δὲν εἶδα.*

*Δ. Μαβίλης.*





## Ο ΕΛΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ Φάληρον ἐπροχωροῦσαν πρὸς τὴν πόλιν ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὰ ἐλαιόδενδρά μας κατελάμβανον ὅλην τὴν κοιλάδα τῶν Ἀθηνῶν, σχηματίζοντα τὸν « Λόγγον »\*. Κατόπιν ἐτρέποντο διὰ πλαγιοδρομιῶν πρὸς τὸν Ὑμηττόν, πρὸς τὸν Βριλησσόν\*, πρὸς τὴν Πάρνηθα καὶ σκιάζοντα ἐκατέρωθεν τὸν Αἰγάλεων ἔφθαναν εἰς τὸ Δαφνὶ καὶ κατέληγον εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Σαλαμίνας.

Ἐγνώριζον πολὺ καλὰ καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ Πεντελικοῦ ἀνοιγμα καὶ δι' αὐτοῦ ἐξεχύνοντο εἰς ὅλην τὴν πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, εἰς ὅλα τὰ Μεσόγεια.

Εἰς πολλὰ καὶ ποικίλα τμήματα ἐχωρίζετο ὁ ἐλαιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ μέγας ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν δένδρων του. Πρὸ τοῦ Ἀγῶνος καὶ κατόπιν τόσων καταστροφῶν τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Ἀττικῆς ἀνῆρχοντο εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδων.

Ὁ περιηγητὴς Κρούσιος σημειώνει κατὰ τὸ ἔτος 1576 εἰς τὴν « Τουρκογραφίαν »\* του καὶ τὰ ἐξῆς: « Διὰ τῶν ὑδάτων

τοῦ Κηφισοῦ ποτίζουσι οἱ Ἀθηναῖοι τὰ δένδρα τῶν ἐλαιῶν, χιλιάδας ὄντα».

Καὶ ὁ Μπωζοῦρ \* τὸν 18ον αἰῶνα ἀποθαυμάζει τὸ ἀφθονώτατον καὶ ὠραῖον ἔλαιον τῶν Ἀθηνῶν καὶ περιγράφει τὰ πολλὰ ἐλαιοτριβεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐν καὶ μόνον περισώθη μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Δὲν ὑπάρχει, λέγει, θαυμασιώτερον θέαμα ἀπὸ τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Ἀττικῆς, τὰ ὁποῖα πρόσκεινται ὡς ἀσπροπράσινα παραπετάσματα εἰς τοὺς γλυκύτατα προσκλίνοντας \* λόφους, ἐνῶ τὸ ἔδαφος καλύπτει ἢ καταπράσινος ἀκμή των...

Ἄν ἐν ἀρχαίῳ μνημείῳ μαρτυρῆ, ὅτι ὑπῆρξαν κάποτε αἱ Ἀθῆναι, τὸ καλλιστέφανον ἐλαιόδενδρόν μας ἀποδεικνύει τὴν συνέχειαν τοῦ θίου των. Διδάσκει, ὅτι αἱ Ἀθῆναι δὲν ἔπαυσαν ποτὲ νὰ ζοῦν, ὅπως καὶ ἡ Ἑλαία των.

Εὐλογημένοι νὰ εἶναι αἱ γ λ α υ κ α ἰ \* π α ἰ δ ο τ ρ ὀ φ ο ι, τὰς ὁποίας ἐξύμνησεν ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἐτραγούδησεν ὁ Ὀμηρος. Ἀσφαλῶς τοῦ πρώτου ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐλαῖαι σύγχρονοὶ του.

Ὅλοι αὐταὶ διακηρύττουν, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ὑπῆρξε χώρα θαρβάρων, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται τὸ φῶς. Θὰ ζῆ πάντοτε ἡ ἀρετὴ εἰς τὸν ταπεινὸν οἰκίσκον, πού τοῦ φωτίζει τὴν γωνίαν ὁ γλυκὺς τοῦ ἐλαίου λύχνος. Διότι τὸ φῶς του προέρχεται ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς θεᾶς \* τῆς εἰρήνης, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς σοφίας.

Τὸ φῶς τοῦτο, πού φέγγει τὸ αὐτὸ ἀπὸ τότε ἕως τώρα, διὰ μυστικῆς ὁδοῦ μᾶς συνδέει μὲ τοὺς δοξασμένους ἐκείνους χρόνους...

Ἄλλὰ τώρα; ἐλάχισται ἔχουν ἀπομείνει. Αἱ λησμονημένοι αὐταὶ ἄς κηρυχθοῦν ἱεραὶ. Ἀσημένιον κιγκλίδωμα πρέπει νὰ τὰς περιβάλῃ. Τῆς μεγάλης του πύλης αἱ στρόφιγγες \* ἄς κινουῦνται ἀπὸ τὸν εὐτυχισμένον φύλακα μόνον διὰ τοὺς μύστας τοῦ Ὁραίου!

*Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλου.*

« Ἀναδρομῆς »



## Η ΓΛΑΥΚΟΦΥΛΛΗ ΕΛΙΑ

Γλαυκόφυλλη ἡ ἐλιά τὸν ἴσκιο ἀπλώνει  
 στὸ φουντωμένο κλῆμα' ποῦ καὶ ποῦ  
 τὸ ψηλαφοῦν οἱ χαμηλοὶ τῆς κλῶνι  
 γερμένοι ἀπὸ τὸ θάρος τοῦ καρποῦ.

Ἐντίκρου σκοτεινὸ τὸ ἐρημοκλήσι  
 μὲ πόθο καὶ μ' ἀγάπη τὴ θωρεῖ,  
 γιὰ τὸ καντηλάκι, πούχει σθήσει,  
 τὸ φῶς του ἀπ' τὸν καρπὸ τῆς καρτερεῖ.

*Ἰωάννης Πολέμης.*

*« Σπασμένα μάμαρα »*

## ΛΕΒΑΔΕΙΑ

### Ἡ Ἔρκυνα.

Ὀλίγην Ἑλλάδα, ἔν μικρὸν τμήμα τῆς πατρίδος μας,  
 θὰ παρουσιάσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου, μίαν γωνίαν γῆς,  
 τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν. Καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὴν Λεβάδειαν.

Κατάπληξιν ἠσθάνθη, ὅταν ἔμαθα, ὅτι ἡ ἀείμνηστος βα-  
 σίλισσα Ἀμαλία ἐπέδωκε τὴν μετάθεσιν τῆς πόλεως βορει-  
 ὄτερον, ἐπὶ λόφου ὀμαλοῦ καὶ μακροῦ, καταφύτου ἐξ ἀμπε-  
 λῶνων σήμερον. Ἀναμφιβόλως ὁ ὀρίζων τῆς πόλεως θὰ ἦτο  
 μᾶλλον ἀνοικτός, θὰ τὴν περιέλουεν ὁ ἥλιος καὶ αἱ ὕγιειναι  
 συνθήκαι ἴσως θὰ ἦσαν καλύτεραι. Ἀλλὰ οὔτε τὰς γραφικὰς\*  
 καλλονὰς, τὰς ὁποίας πάντες θαυμάζουν, θὰ παρουσιάξεν,  
 οὔτε θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου, εἰμὴ  
 πτωχὴ καὶ στερημένη τῆς Ἐρκύνης τῆς, δηλαδὴ τοῦ πλουτο-  
 δότου ποταμοῦ τῆς.

Μὲ αὐτὸν τὴν ἐπρόικισεν ἡ φιλοσοργία τοῦ Ἐλικῶνος,  
 ὁ ὁποῖος ἤνοιξε τὰ στήθη του τὰ λάσια\* καὶ ἀφῆκε νὰ ἐκκι-

νήση ἀπὸ τὰ θάθη του ὁ ποταμὸς Ἔρκυνα, ἡ χαρὰ καὶ ὁ πλοῦτος τῆς Λεβαθείας.

Χαριέστατος εἶναι ὁ μῦθος, μὲ τὸν ὁποῖον ἡ φαντασία τῶν προγόνων ἡμῶν περιέβαλε τὴν γέννησιν τῆς Ἐρκύνης.

Ἔπαιζε, λέγουν, ἡ Κόρη τῆς Δήμητρος μὲ τὴν νύμφην Ἔρκυναν, ἡ ὁποία τότε δὲν ἦτο ποταμὸς. Καὶ ἐνῶ ἡ Ἔρκυνα ἐκρατοῦσε μίαν χῆνα, αὕτη, ἀφοῦ ἐξέφυγε τῶν χειρῶν της, ἐπέταξε καὶ ἐκρύβη εἰς τὸ σπήλαιον ὑποκάτω ἐνὸς λίθου. Εἰσέρχεται τότε ἡ Κόρη, ἀποσύρει τὸν λίθον, συλλαμβάνει τὴν χῆνα καὶ ἀμέσως ἀναπηδᾷ ὁ ποταμὸς Ἔ ρ κ υ ν α.

Σήμερον δὲν θὰ συναντήσετε πλέον ἐκεῖ τὸν κόσμον τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, τὸν ὁποῖον περιγράφει ὁ Πausanias. Ὁ χρόνος κατέστρεψε τὰ πάντα.

Ἄλλὰ ζῆ, χωρὶς νὰ γηράσκη, μὲ ὄλον τὸ κάλλος τῆς νεότητος ἡ Φύσις. Καὶ σήμερον πλάτανοι ὑψίκορμοι\* καλύπτουν τὰ ρεῖθρα τοῦ ποταμοῦ. Καὶ θάμνοι φίλυδροι\* στεφανώνουν τὰς ὄχθας καὶ ἀγριάμπελοι\* καὶ κισσοὶ καὶ περιπλοκάδες ἐναγκαλίζονται τοὺς πλατάνους. Καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μὲ κόπον εἰσδύουν, διὰ νὰ τονίσουν τὰς ἐναλλαγὰς τοῦ πρασίνου. Καὶ παφλάζουν τὰ ἀργυρᾶ νερά της καὶ ἀναπηδοῦν εἰς τοὺς καταρράκτας εἰς κόνιν λευκὴν\* καὶ ἀναλύονται αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διὰ μέσου τῶν ψεκάδων\* εἰς τὰ ἀρμονικὰ τῆς Ἴριδος\* χρώματα.

### Ἔργατικὴ καὶ φιλόξενος.

Ἄλλὰ δὲν ἔχει μόνην τὴν ποιητικὴν της μορφήν ἡ Ἔρκυνα. Εἶναι κόρη ἐργατικὴ καὶ ρωμαλέα. Κινεῖ διὰ τῶν ὑδάτων της ἐργοστάσια ἐκκοκκιστικά\* τοῦ θάμβακος, νηματουργεῖα, ὑδροτριβάς\*, ἀλευρομύλους καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ κινητήριον δύναμιν ἀδάπανον. Οὔτε λεπτόν δὲν ἐξέρχεται τῆς πατρίδος μας, δι' ἀγορὰν ἄνθρακος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἐργοστασίων τῆς Λεβαθείας, χάρις εἰς τὴν Ἔρκυναν.

Ὅπου καὶ ἂν βαδίσετε, ὅπου καὶ ἂν στραφῆτε, θὰ βλέ-

πετε ἢ θὰ ἀκούετε τὴν Ἑρκυανὰ παρὰ τὸ πλευρόν σας ἢ κά-  
τωθεν ὑμῶν, στεγασμένην διὰ γεφυρῶν ἢ καὶ διὰ σανίδων, εἰς  
τὰ προαύλια τῶν οἰκιῶν ὡς καὶ τῶν καφενειῶν. Ἀλίμονον δὲ  
εἰς τὴν ράβδον σας, ἂν ἀφηρημένος τὴν ἀφήσετε νὰ διολισθή-  
σῃ \* διὰ μέσου τῶν σανίδων ἢ διὰ τῶν ὀπῶν αὐτῶν\* μετ' ὀλί-  
γας ὥρας θὰ τὴν δεχθῆ ἢ διῶρυξ \* τῆς Κωπαΐδος καὶ θραδύ-  
τερον ἢ θάλασσα τοῦ Εὐρίπου \*. Κάτι γνωρίζω περὶ τούτου.

Καὶ ἐνῶ ἡ Ἑρκυνα εἰς τὴν πόλιν εἶναι μηχανουργός, εἰς  
τοὺς πλουτοφόρους ἀγρούς τῆς Λεβαδείας γίνεται πολύτιμος  
θεράπαινα \* τῆς Δήμητρος. Ἐκεῖ διακλαδιζομένη, διανεμο-  
μένη, χύνει τὰ ἀργυρᾶ ἢ μᾶλλον χρυσᾶ νερά της εἰς τοὺς  
πλουσίους κόλπους τῶν ἀγρῶν τῆς Λεβαδείας.

Δὲν ἐγνώρισα παραγωγικωτέραν γῆν, ἀλλὰ καὶ φιλεργο-  
τέρους κατοίκους.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀνώμαλον καὶ ἐξαιρετικόν. Λόγω τού-  
του δὲ τὸ ἀναγράφω. Συνήθως ἡ γῆ ἢ ἀχάριστος καὶ ξηρὰ  
προκαλεῖ τὸν πόνον, τὴν στοργὴν, τὸν ἰδρῶτα τοῦ γεωργοῦ·  
φιλόστοργος καὶ πλουτοφόρος τρέφει τὴν νάρκην καὶ τὴν  
ὀκηρίαν. Ἐδῶ τὰ πράγματα συμβαίνουν ἀντιθέτως. Διότι  
πράγματι δὲν ὑπάρχει φιλεργότερος κόσμος. Χειροτέχνη καὶ  
γεωργοὶ θαίνουν εἰς τὸ ἔργον ἀπὸ τὴν νύκτα. Προσέτι δὲ ὁ  
κόσμος εἶναι ἡμερος, πολιτισμένος, πρὸς τὸν ξένον δὲ πολὺ  
συμπαθὴς καὶ φιλόξενος.

Ὁ πλοῦτος τῆς Λεβαδείας εἶναι ὁ θάμβωξ. Ὑπῆρξεν ἐπο-  
χὴ, ἡ τοῦ μεγάλου πολέμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Λεβάδεια ἠδύ-  
νατο νὰ ἀνοικοδομηθῆ μόνον ἐκ χρυσοῦ. Ἔτη μυθώδους πλού-  
του. Ἄλλ' ἐβεβαιώθη καὶ ἐδῶ ὅ,τι καὶ εἰς τὰς σταφιδοφόρους  
ἐπαρχίας κατὰ τοὺς χρόνους τῶν παχειῶν ἀγελάδων τοῦ Φα-  
ραῶ. Ἡ ἔλλειψις πνεύματος ἀποταμιεύσεως, γνώρισμα δυσ-  
τυχῶς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι ὄλος ἐκεῖνος ὁ πλοῦτος  
διεσκορπίσθη ἀκάρπως !

*Ἐμμανοὴλ Λυκούδης. [Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου.]*

« Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας »

## ΖΑΚΥΝΘΟΣ

## Ψήλωμα.

Ὁ πιὸ δροσερὸς καὶ ὁ πιὸ θεαματικὸς περίπατος τῆς Ζακύνθου εἶναι τὸ Ψήλωμα.

Ὁ δρόμος ξεκινáει ἀπὸ τὴν πλατεῖα τοῦ Σολῶμοῦ καὶ μὲ στροφὲς ἀνεβαίνει στὴ βορεινὴ πλαγιὰ τοῦ κατάφυτου λόφου. Στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου κρέμεται τὸ παλιὸ βενετσιάνικο \* κάστρο, μισοερειπωμένο. Μιὰ ταράτσα κρεμαστὴ πάνω στοὺς ἀνθισμένους κήπους καὶ στὰ γαλάζια τὰ κύματα.

Ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ κάστρου ἐκεῖ ψηλὰ ἀγναντεύει κανεὶς τὸ λουλουδένιο νησι ὀλόγυρα.

Ἀνεβαίνοντας τὸ δρόμο στὸ Ψήλωμα, θὰ ἀπαντήσωμε τὰ πιὸ γραφικὰ τοπία κοντὰ στὴν πόλη.

Νὰ τὸ ἱστορικὸ ἐρημοκλήσι τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνα, ὅπου ὀρκίστηκαν γιὰ τὸ μεγάλο Ἀγώνα τοῦ 21 οἱ ἥρωικοὶ σύντροφοι τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ χορταριασμένο τὸ καμπαναριό του ὑψώνεται ἕνας λιγνόκορμος φοίνικας. Καὶ ἀποκάτω ἀπὸ τὴν πέτρινη, τὴ χλοῖσμένη σκάλα του μιὰ γάργαρη βρυσούλα σιγοτραγουδάει.

Πρὶν φτάσωμε στὸν Ἅγιο Νικόλα, ὅπου ξανοίγεται ἀπὸ κάτω μ' ὄλα του τὰ χρώματα καὶ τὰ μάγια τὸ μοναδικὸ τὸ πανόραμα τοῦ κάμπου τοῦ νησιοῦ, πέρα ὡς τὸ Γερακαριό κι ἀντίπερα ὡς τὸ Καταστάρι — μιὰ εἰκόνα ποικιλόχρωμη καὶ πολυδαίδαλη σὰν τὴ λουλουδένια ποδιὰ τῆς βασιλοπούλας τοῦ παραμυθιοῦ — ὁ δρόμος μας σταυρώνεται μὲ δυὸ ἄλλους πλαγινούς.

Ὁ πρῶτος, ἀριστερά μας ὅπως ἀνεβαίνομε, περνáει μέσα ἀπὸ τοὺς σύσκιους, ἀνθισμένους κήπους τῆς Πόχαλης καὶ ἀνεβαίνει στὸ βενετσιάνικο τὸ κάστρο.

Τὸν ἀκολουθοῦμε καὶ ἀνεβαίνομε στοῦ κάστρου τὴν πιὸ ψηλὴ μεσημβρινοδυτικὴ κορυφὴ.

Ὁ ἥλιος γερμένος πάνω ἀπὸ τὶς βουνοκορυφές πλησιάζει νὰ κρυφτῆ πίσω ἀπὸ τοῦ θουνοῦ τὸ φρύδι. Σκορπάει παντοῦ πάνω στὶς στεριές καὶ στὶς θάλασσες τὰ ροδόχρυσα γέλια του καὶ κάμνει τὸ μαγικὸ νησί νὰ πλέη σὰ μυθικὸ καράβι σ' ἓνα φανταχτερὸ πανηγύρι χρωμάτων, « ὅπου δὲν ἔχουν ὄνομα κι ἔχουν περίσσια χάρη », ὅπως λέει ὑποβλητικὰ ὁ ἀθάνατος ζωγράφος τῶν ζακυνθινῶν δειλινῶν<sup>1</sup>.

Τὰ ἀκρογιαλῖα τῆς Κεφαλλονιάς μὲ τὸν κρεμαστό της Αἶνο ἀποπάνω, τὰ ἀκρογιαλῖα ἀπέναντι τὰ Μωραϊτικά, οἱ χιονισμένες κορυφές τῆς Κυλλήνης στὸ βάθος, ἡ Γλαρέντζα\* μὲ τὸ Χελμούτσι\*, τὸ ἵπποτικὸ Φραγκόκαστρο, ποῦ εἶδε λησμονημένες ἡμέρες δόξας ὄλα γύρω ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο, στεριές καὶ πέλαγα, φωτομεθοῦν βυθισμένα στὴ μενεξεδένια ἀγκαλιά ἐνὸς ἀποθεωτικοῦ ἡλιοβασιλέματος.

Ὁ ἄλλος δρόμος, ὁ δεύτερος δεξιὰ μας, ἀνεβαίνει ἀνηφορικὸς στοὺς ζωγραφιστοὺς καὶ κατάφυτους λόφους τοῦ φημισμένου Ἀκρωτηριοῦ.

Ἀριστερά, ὅπως ἀνεβαίνομε τὸν ἀνηφορικὸν ἀμαξιτὸ δρόμο γιὰ τοὺς λόφους τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ἓνα στενὸ μονοπάτι μᾶς ὀδηγεῖ στὸ λόφο τοῦ Στράνη.

Ἐδῶ ἐπάνω, στὴν ἀκύμαντη παράμερη γαλήνη του, ὅπου μόνο οἱ θατιοὶ κι ἀπόμακροι ἀντίλαλοι τῶν κανονιῶν τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγιοῦ ἔφταναν πότε πότε, ἀπομονωμένος ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν « Ὑμνο τῆς Ἐλευθερίας », κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τοῦ αἰωνόβιου αὐτοῦ πριναριοῦ.

Στοὺς καταπράσινους λόφους τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, ποῦ μοιάζουν μὲ τοὺς κρεμαστοὺς τῆς Γραφῆς κήπους, εἶναι τὰ ἀνθρώτερα περιθόλια καὶ οἱ πιὸ δροσερές ἐπαύλεις στὴ Ζάκυνθο.

Ἐκεῖ ἐπάνω μαυρισμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ, μισοχαλασμένη ἀπὸ τοὺς σεισμούς, κλεισμένη ἀπὸ τὸ Χάρο, ὑψώνεται ἀκόμη ἡ ἔπαυλη τοῦ Σολωμοῦ.

<sup>1</sup> Ἐννοεῖ τὸν ποιητὴν Δ. Σολωμόν.

## Ἄκρωτήρι.

Ὁ γύρος τοῦ Ἄκρωτηριοῦ, ἂν μάλιστα προχωρήσῃ κα-  
νεῖς ἀπὸ τὸ Κρουονέρι στὸ κυπαρισσόσκεπο ἔρημοκλήσι τῶν  
Τριῶν Μαρτύρων καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατεβῆ στὸ ἀμμουδερὸ ἄκρο-  
γιαλί τοῦ Τσιλιβῆ, εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη σειρὰ τοπίων γελαστῶν.

Ὁ δρόμος ἀπὸ τὴν πόλη ξετυλίγεται στὴν ἀκρογιαλιά  
βρεχόμενος ἀπὸ τὸ κύμα ὡς τὸ Κρουονέρι. Κι ἐπάνω του σκύ-  
φτει κάθετα κομμένος ὁ Κόκκινος Βράχος, σηκώνοντας στοὺς  
ὤμους του ψηλὰ τὶς καταπράσινες ἐπαύλεις του.

Στὴν ἄκρη τοῦ κάβου\*, στὸ Κρουονέρι κοντά, ὁ Κόκκινος  
Βράχος χαμηλώνει ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἄγρυπνο φάρο, τὸ Ἄκρω-  
τήρι χωνεύει ὀμαλὰ στὸ Ἴόνιο κύμα, πού τὸ χαϊδεύουν οἱ Ἴόν-  
ιοι ζέφυροι, καὶ ὁ δρόμος ἐκεῖ κλώθει χαριτωμένος πίσω  
ἀπὸ τὸ φάρο καὶ ἀνεβαίνει ἐπάνω ἀπὸ ἀτέλειωτους ἀνθόκη-  
πους καὶ φωτεινὰ ἀκρογιαλία.

Ἐδῶ μοσκοβολάει τὸ κύμα, μοσκοβολοῦν οἱ κῆποι καὶ  
πλουτίζει τὸ πέλαγο ἀπὸ τὴν εὐωδιά τῶν χρυσῶν κίτρων.

Τὴν ἡμέρα ὁ ἥλιος δένει σὲ γλυκοὺς καρπούς τοὺς ἀν-  
θοὺς τῶν κήπων καὶ τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι « πλέουσι γέ-  
μοντα φωνῶν μουσικῶν θαλάσσια ξύλα » <sup>1</sup>.

Ἕνας παραμυθένιος ἀνθόκηπος μέσα στὰ κύματα. Ἕνας  
καράβι λουλουδισμένο, πού ταξιδεῦει μαγεμένο μέσα στοῦ  
ὄνειρου τὰ πέλαγα.

Στὶς γαλανές αὐγές καὶ στὰ ρόδινα ἡλιοθασιλέματα οἱ  
κρεμαστοὶ ἀνθόκηποι ραίνουν τοὺς μοσκοβολημένους κλώνους  
ἐπάνω στὰ κύματα καὶ ὄλα τὰ γλαφυρὰ ἀκρογιαλία γύρω  
ἀχνοβάφονται λουλουδισμένα ἀπὸ τὰ τρυφερώτερα χρώματα.

Οἱ ἀκρογιαλιές τῆς Κεφαλλονιάς ξεχωρίζουν ὀλοκάθαρες  
ἀγνάντια, ροδοφωτισμένες στὸ γλυκὸ ἡλιοθασίλεμα καὶ ὁ  
Αἶνος τῆς χαράζει ἔντονα στὸν ξάστερο τριανταφυλλένιον  
ὀρίζοντα τὶς κοντυλένιες, ἀπαλές του γραμμές.

<sup>1</sup> Στίχος ἀπὸ τὸ ποίημα « Φιλόπατρις » τοῦ μεγάλου Ζακυνθίου ποιη-  
τοῦ Ἄνδρέου Κάλβου ( 1792 — 1867 ).

Ἐπέναντι στοῦ Ἀκρωτήρι οἱ κάβοι τῆς Κεφαλλονιάς, ὁ Κατελιός, ἡ Σκάλα, χωνεύουν μέσα στὰ κύματα σκεπασμένα ἀπὸ μιὰ γάζα ροδοθύσινη.

Βαθύτερα οἱ πελοποννησιακὲς ἄκρες, ἀπὸ τὴ Γλαρέντζα ὡς τὸ Κατάκωλο, ξεβγαίνουν μέσα στὴν τριανταφυλλένια θάλασσα γλαυκόγραμμες, σὰ νὰ πηγαίνουν νὰ σμίξουν τὰ ροδόχρυσα νησιώτικα ἄκρωτήρια.

Στεριῆς καὶ θάλασσες ἀρωματίζουν μεθυστικὰ τὸν ἀγνὸν αἰθέρα καὶ μέσα στὰ τρυφερά, φευγαλέα χρώματα τῶν ζακυνθινῶν δειλινῶν, ποῦ παντοῦ λουλουδίζουν, δὲν ξέρει κανεὶς νὰ εἰπῇ ποῦ τελειώνουν οἱ ἀνθόκηποι τοῦ Ἀκρωτηριοῦ καὶ ποῦ ἀρχίζουν τὰ σμαραγδοανθισμένα τὰ κύματα.

*Κώστας Πασαγιάννης.*

« Ἡμερολόγιον Ὀδοιπορικοῦ Συνδέσμου » 1925

## ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΜΑΣ

ὦ σεῖς, ποῦ αἰώνια χαίρεστε  
τὴν πελαγίσια τὴ δροσιά,  
νεράιδες φυκοστόλιστες,  
χαριτωμένα μας νησιά.

Γύρω τριγύρω στέκεστε,  
ἀνάμεσά σας θάλασσα γαλάζια,  
καὶ σὰν ἀδέρφια καμαρώνετε  
καὶ χαιρετιέστε πέρ' ἀπ' τὰ μπουγάζια\*.

Μελτέμια\* σὰς δροσίζουνε  
καὶ σὰς χαϊδεύουν μαϊστράλια\*,  
μ' ἄσῆμι τ' ἀγριοκαίρια στεφανώνουνε  
τὰ μυριοχάραχτά σας ἀκρογιάλια.

Κι αὐτά, σὰν πύργοι γιγαντόχτιστοι,  
 ἀσάλευτοι στῆς τρικυμίας τῆς μανίας  
 ὀλόγουρα φυλάγουν τὰ λαγκάδια σας,  
 πού χαίρονται μὴν ἄνοιξη αἰωνία.

Στολίζουε βαρκοῦλες λευκοφτέρουγες  
 τῆς θάλασσά σας καὶ βοσκοῦ φλογέρα  
 κάτω στὶς ρεματιές σας καὶ στοὺς λόγγους \* σας  
 ἠχολογᾶ μέσα στὸν ἤσυχον ἀγέρα...

Βασίλειό σας τὸ Αἰγαῖον ἔχετε.  
 Κι ἡ ζαφειρένια \* του κορόνα,  
 πού τὴν φυλάγουε νεράιδες ἀφρογέννητες,  
 δική σας εἶναι στὸν αἰώνα.

*\* Ἀριστομένης Προβελέγγιος.*

« Τὰ νησιά μας »

## Η ΜΑΡΟΥ

Ἡ Μαρού! Μιὰ ἀπὸ τὶς συμπαθητικώτερες σκυριανές ἀναμνήσεις μου τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ. Στὸ νοῦ μου τὶς ἔχω ἀκόμη τὶς μεγάλες σὰν κάστανα κόρες τῶν ματιῶν της, τὸ καμαρωτό, μὰ ἀκούραστο περπάτημα καὶ τὸ χαριτωμένο πείσμα της.

Τὸ γυναικεῖο αὐτὸ νησιώτικο ὄνομα εἶχε—δὲν ξέρω πῶς— τὸ μουλάρι, πού μὲ πῆγε μὲ τὸ σύντροφό μου μαζί τὸ βράδυ τῆς 5 Αὐγούστου ἀπὸ τὴ Λιναριά στὴ χώρα καὶ μὲ κατέβασε πάλι τὸ βράδυ τῆς ἄλλης ἡμέρας.

Πρὶν καθίσω στὴ ράχη τῆς Μαρούς τὴν κοκκινόστρωτη, τὸ συλλογιζόμουν λίγο. Ὑστερα ἀπὸ δεκαοχτῶ χρόνια, πού εἶχα νὰ καθίσω σὲ ξυλοσάμαρο, θὰ μπορέσω τάχα νὰ συλωθῶ καλά ; Οὔτε ἤξερα καὶ τὸ δρόμο καὶ τὶς πιθανές κακο-



τοπιές του και θάπρεπε νὰ εἶμαι πάντα καλοσφιγμένος κι ἔτοιμος γιὰ κάθε ἀπρόβλεπτο.

Ἄλλὰ τὰ ἥσυχα καὶ γεμάτα αὐτοπεποίθηση μάτια τῆς Μαροῦς καὶ ἡ καλοσύνη, ποὺ μὲ δέχτηκε στὴ ράχη της, μούδωσαν θάρρος ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα, ποὺ ἴσα ἴσα ἦταν καὶ τὸ μεγαλύτερο ἀνηφόρισμα τοῦ δρόμου κι οἱ περισσότερες λοξοδρομίες.

— Ἄφου ἔτσι καλὰ ἀρχίσαμε, Μαρού, καλὰ θὰ πᾶμε ὡς τὸ τέλος. Εἶπα μέσα μου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς ὁ δρόμος ἀπὸ τὴ Λιναριά\* ὡς τὸ Κάστρο τοῦ Λυκομήδη\*— ποὺ ἐξακολουθητικὰ τὸ περιστοιχίζουν τὰ σπίτια τῆς χώρας, σὰ νὰ φοβοῦνται ἀκόμη τὴν ξαφνικὴ ἐπιδρομὴ πειρατῶν— δρόμος δύο ὥρων μὲ ἥσυχο περπάτημα, δὲν ἔχει ἀπότομα ἀνηφορίσματα καὶ κατηφορίσματα· δὲν ἔχει δέντρα πυκνὰ μὲ κρεμαστὰ κλαδιά, ἔτοιμα νὰ παρασύρουν τὸν καθαλάρη, ἂν δὲν τὰ προσκυνήσῃ ταπεινὰ περνώντας ἀπὸ κάτω τους.

● Ὁ δρόμος αὐτὸς ὁ σκυριανὸς μοῦ θύμισε πολὺ τὸ δρόμο, ποὺ ἔκανα στὰ νεανικὰ μου χρόνια ἀπὸ τὸ Ξηροχώρι\* πηγαίνοντας κάθε καλοκαίρι στὸν εὐλογημένο Πύργο τῶν Γουβῶν\*, ποὺ μὲ πρόσμενε

κάτασπρος σὲ ψήλωμα ὀλοπρόσινο  
καὶ θαρὺς σὰν κάστρο ἢ σὰ μετόχι\*,  
μὲ δυὸ στρογγυλάδες ἀνεμόμυλο  
μὲ τὰ λίγα παραθύρια πόχει...

Παχύτερη βέβαια ἡ γῆ ἐκεῖ στοὺς σταχοφόρους ἀγρούς, ἀλλὰ μὲ τὴν ἴδια θλάστηση στολισμένη. Τὰ πεῦκα, τὰ πλατάνια, τὶς ἐλιές, τὰ καλαμπόκια στὰ χαμηλώματα· κι οἱ ροδοδάφνες πλούσια ἀνθισμένες στοὺς ὄχτους κι οἱ λυγαριές μὲ μιὰ ἀφάνταστη πολυχρωμία, ἀπὸ τὸ ἄσπρο τῆς μυγδαλιάς ὡς τὸ θαθυγάλαζο τοῦ μενεξέ, ἀπλώνοντας τὶς ἀνθοκορφές τους πρόθυμες ὡς τὰ χέρια μας, γιὰ νὰ κόψωμε καμιὰν ἄκρη τους.

Καημένη καλοπερπάτητη Μαρού, σὲ σένα χρεωστῶ τὴν ἀπόλαυση τοῦ δρόμου αὐτοῦ, πού τόσο τὸν εἶχα ποθήσει! Τὸ ξαναγύρισμα στὸ ἔρημο μονοπάτι, ὕστερα ἀπὸ τοὺς στενοὺς ἢ καὶ πλατεῖς δρόμους τῆς πολυκοσμίας. Ἡ ἐμπιστοσύνη, πού αἰσθάνθηκα σὲ σένα ἀμέσως, μ' ἔκαμε νὰ χαρῶ ἐλεύθερα τὶς ὁμορφιές τοῦ τόπου, χωρὶς νὰ ἔχω τὴν ἔννοια, μὴν κατρακυλήσω ἀπὸ κανένα σου ξάφνιασμα ἢ κανένα ξεγλίστρημα τοῦ ποδιοῦ σου.

Καὶ ὄχι μόνο αὐτό. Ἀλλὰ σὰ νὰ ἦσουν ὁ καλύτερος ὁδηγὸς τοῦ δρόμου ἐσύ, πού δὲν κάνεις ἄλλο, παρὰ νὰ τὸν πηγαινοέρχῃσαι, κοίταξες πῶς νὰ κοντοστέκεσαι στὰ ξέφωτα\* καὶ στὰ ψηλῶματα, σὰν νὰ ἤθελες νὰ μοῦ εἰπῆς:

— Κοίταξε τί ὠραία πού εἶναι ἡ θέα ἀπὸ δῶ!

Κι ὅταν εἶχα τὴν ἀχαριστία νὰ σὲ χτυπῶ κάποτε μὲ τὸ σκoinί, κουνουσες τ' αὐτιά, σὰ νὰ μ' ἐλεεινολογοῦσες:

— Καημένε, τί βιάζεσαι νὰ τελειώσῃ ὁ ὠραῖος αὐτὸς δρόμος ; δὲ λογαριάζεις, πὼς δὲ θὰ τὸν χαρῆς κι αὖριο ; Χόρταινε τώρα τὸ μοσχολίβανο τῶν πεύκων, πρὶν πᾶς ν' ἀνασάνης πάλι τὰ ξεθυμάσματα τῶν πόλεων. Γέμισε τὰ μάτια σου πρασινάδα, πρὶν πᾶς νὰ τὰ τυφλώσῃς μὲ τὴ σκόνη καὶ τὴν κάπνα.

Εἶχες δίκιο, Μαρού, κι ἐγὼ ὁ μωρὸς εἶχα ἄδικο νὰ βιάζωμαι, γιὰ νὰ φτάσω. Τώρα τὸ μετανιώνω καὶ σοῦ ζητῶ συγχώρεση γιὰ τὰ χτυπήματα, πού σοῦ ἔδωσα μὲ τὸ σκoinί.

Ναί! Σοῦ ὑπόσχομαι, καλή μου Μαρού, πὼς ἂν θελήσῃ ὁ Θεὸς νὰ ξανάρθω στὸ χαριτωμένο νησί σου, ἐσένα θὰ διαλέξω, γιὰ νὰ μὲ ξανανεβάσῃς στοῦ Λυκομήδη τὸ Κάστρο καὶ θὰ σ' ἀφήσω στὴν ὄρεξή σου νὰ μὲ πᾶς ὅσο θέλεις σιγά σιγά, τόσο πού ποτὲ νὰ μὴν τελειώσῃ ὁ δρόμος μας...

Γεώργιος Δροσίνης.

« Ἡμερολόγιον Ὀδοιπορικῶν Συνδέσμων » 1926

## ΒΟΥΝΟ

Βουνό! Ἄγαπῶ τὸ ψῆλος σου καὶ τὸ γραφτὸ κορμί,  
τὸν ἴσκιο τῶν συννέφων σου, τὸ γοργοπέρασμά των,  
τοῦ μακρινοῦ πελάγου σου τὴ γαλανὴ γραμμὴ,  
τοῦ γλάρου τὸ φτερούγισμα στὴν ἄκρη τῶν κυμάτων.

Καὶ τὴν κορφή σου τὴν ψηλὴ στὰ σύννεφα ἄγαπῶ,  
τὴ νύχτα στὴ ραχούλα σου, τὴ μυστικὴ φωτιά σου,  
καὶ τίς αὐγές, ὅταν ξυπνᾶς καὶ θλέπης χαρωπὸ  
στὴ θάλασσα τὸν ἴσκιο σου καὶ τὸ καθρέφτισμά σου.

*Ἄλέκος Φωτιάδης.*

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

## ΚΑΛΑΜΑΣ

Νὰ ὁ Καλαμάς, ὁ σκοτεινὸς Ἀχέροντας ἐκεῖνος,  
ποῦ ἦταν ποτάμι τῶν νεκρῶν. Πλούτωνα, αὐτὸ ποῦ βλέπω,  
ἂν εἶναι Ἄδης, κλείσει πιά τὰ Ἡλύσια\* ντροπιασμένα!  
Δὲ θὰ θελήσῃ ὁ ἴσκιος μου ποτὲ νὰ μπῆ σὲ κείνα.

*Λόρδος Βύρων. [Μετάφρ. Δ. Σάργου.]*

« Τσαίλδ Χάρολδ »

## ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ ΜΟΥ

Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα  
λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὦ μέρη ἀγαπημένα.  
Ἄπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφοῦλας τοῦ βουνοῦ.  
τοῦ ἀντικρυνοῦ  
κι ἀπὸ τὸν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπειριά ἔχω πάρει,  
καὶ τάκλεισα σὲ φυλαχτό, σάν τὸ μαργαριτάρι.

Ἄν κάποτε ξενιτευῶ, τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ  
στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,  
ποῦ δὲ θὰ βρῖσκω ἄλλοῦ·  
μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφοῦλα ἐκείνη  
καὶ μιὰ ἄλλη, τοῦ καθάριου μου γιαλοῦ.

Στέλιος Σπεράντσας.

« Ὅταν φεύγουν οἱ Ὁμοεῖς »

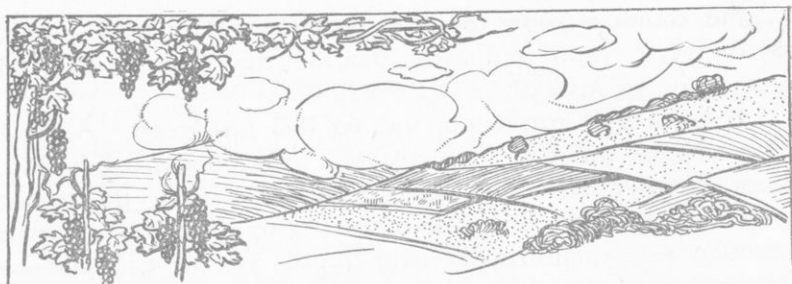


Ζ'.  
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ  
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗ, ΖΩΗΝ

*Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τή ζωή σας,  
τήν άπλοϊκή σας τή ζωή, πόχει περίσσιες χάρες-*

*Κ. Κρυστάλλης.*





## ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Ὁ οὐρανὸς σήμερα εἶναι ἀσυννέφιαστος, ὀλογάλανος καὶ ὁ ἥλιος λάμπει καὶ θερμαίνει σὰν καλοκαιριάτικος. Κοιτάζοντας ἔξω ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, θὰ μπορούσα νὰ γελαστῶ καὶ νὰ νομίσω, πὼς ὁ ἡμεροδείχτης τρελάθηκε. Μὰ οἱ φωνές, πού ἀκούω ἀπὸ τὸ δρόμο, μὲ πείθουν πάλι, πὼς εἶναι Ὀκτώβρης.

Ἐνας ἀπὸ δῶ φωνάζει:

— Κάστανα! Κάστανα ζεστά!

Κι ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ:

— Κούμαρα! Κούμαρα!

Ἐπειτα εἶναι ἡ μυρωδιὰ τοῦ σπιτιοῦ. Σήμερα μυρίζει ναφθαλίνη. Καταλαβαίνετε γιατί. Ἐχουν βγεῖ ἀπὸ τὰ μπαούλα τὰ χειμωνιάτικα ρούχα κι εἶναι ἀπλωμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ νὰ ξεζαρώσουν καὶ νὰ ξεμυρίσουν: Χοντρά κοστούμια, βαριά ἐπανωφόρια, φανέλες, χαλιά, μπερντέδες\*— ἡ πανοπλία, πού θὰ φορέσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ πολεμήσουν μὲ τὸν ἄγριο χειμῶνα, πού ἔφτασε.

Ὅχι, ὁ ἡμεροδείχτης μου ὁ καημένος δὲν τρελάθηκε. Μόνο ὁ οὐρανὸς ἔχει σήμερα τίς ἰδιοτροπίες του. Καὶ ἀντὶ νὰ φορῆ κι αὐτὸς ἢ νὰ ἐτοιμάζη τὰ χειμωνιάτικά του, τὰ φθινοπωρινά του τουλάχιστο, παρουσιάζεται φιλοντυμένος μὲ τὰ γαλάζια του.

Μὰ ἀλήθεια τόση τρέλα ἔχει σήμερα ὁ οὐρανός ; πῶς τὸν ἀφήνει ὁ γερο - χειμώνας, πῶς δὲν τοῦ θυμίζει, πῶς θὰ κρυώση μὲ τὰ λινά ;

Βγαίνω στὸ παράθυρο, γιὰ νὰ ἰδῶ καλύτερα. "Α, ὄχι! "Ὅ,τι γίνεται στὸ σπίτι, γίνεται καὶ στὸν οὐρανό: Σύννεφα, ἀτμοί, ὀμίχλες, νάτα ἀπλωμένα ἐκεῖ κάτω στοὺς μακρινούς ὀρίζοντες. Λές πῶς ὅ,τι βγήκαν κι αὐτὰ ἀπὸ τὰ οὐράνια μπαουλά καὶ κρεμάστηκαν στὶς ἄκρες, γιὰ νὰ ξεζαρώσουν καὶ νὰ ξεμυρίσουν ἀπὸ τὴ ναφθαλίνη. Κι αὔριο μεθαῦριο ὁ οὐρανός θέλοντας καὶ μὴ θὰ τὰ φορέση καὶ τὸ γαλάζιο του φόρεμα θὰ σκεπαστῆ κι ὁ λαμπρός του ἥλιος θὰ κρυφτῆ.

Ὡστόσο τὸ θέαμα εἶναι ὠραῖο. Κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ, πῶς ἡ φθινοπωριάτικη φύση παρουσιάζει ἕνα σωρὸ ὀμορφιές. Τὸ φῶς κάνει χίλια τρελοπαίχνιδα μ' ἐκεῖνα τὰ μακρινὰ σύννεφα, τοὺς ἀτμούς, τὶς ὀμίχλες. Τὰ χρωματίζει μὲ τρόπο, ποὺ θάφερνε σ' ἀπελπισία οἰοδηποτε ζωγράφο.

Καὶ τὰ θουνὰ ὀλόγυρα, τί ζωηρὰ χρώματα ποὺ παίρνουν! Καὶ τὰ δένδρα μὲ τὰ κίτρινα ἢ κοκκινωπὰ φύλλα πόσο ἀλλιώτικα φαίνονται! Κι ἡ χλόη ἀκόμα ἢ πράσινη, μὲ πόσα χρυσάφια ἔχει στολιστῆ! Καὶ τὸ χῶμα, τὸ σχεδὸν ἄσπρο χῶμα τοῦ καλοκαιριοῦ, πῶς ἔγινε βαθύτερο, ζωηρότερο! Κι ὄλο τὸ τοπίο, πόλη μαζί κι ἐξοχή, πῶς φαίνεται σὰν καθαρισμένο, σὰν ξανανιωμένο! Γιατὶ καὶ τὸ φθινόπωρο γιὰ μιὰ στιγμή παρουσιάζει τὸ ξανάνιωμα τῆς ἀνοιξεως. Μὲ τὴ διαφορά, πῶς αὐτὸ εἶναι σταθερό, ἀληθινό, ἐνῶ ἐκεῖνο, τοῦ φθινοπώρου, εἶναι ἀπατηλό, ψεύτικο.

Τὸ φθινόπωρο εἶναι λιγάκι ὑπουλο. Προσποιεῖται τὸ καλοκαίρι, ἀλλὰ στὸ θάθος εἶναι πάντα χειμώνας. Ἰδιοτροπίες σὰν τὶς σημερινές τ' οὐρανοῦ, ποὺ βγήκε μὲ τὰ λινά του, εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες.

*Γρηγόριος Ξενόπουλος.*

« Διάπλασις τῶν παιδων » 1920



## ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΔΕΝΤΡΟΥ

## Ἡ χαρούμενη ζωή του.

Μέσα στή μεγάλη αὐλή, ἐπάνω ἀπὸ τὸ πηγάδι, ὕψωνόταν τὸ δέντρο. Ἦταν ἕνας μέγας πλάτανος κατάχοντρος, μὲ παχύ, ἄσπρο καὶ γυαλιστερό κορμὸ καὶ μὲ χοντρά πλατιά κλαριά, ποὺ γέμιζαν τὸν τόπο. Στεκόταν ἐκεῖ μέρα νύχτα, χειμῶνα καλοκαίρι, σὰν πιστὸς δοῦλος, ποὺ νοιαζόταν τὸ σπίτι.

Τὸ καλοκαίρι ἄπλωνε τὴ φορεσιά του σ' ὅλη τὴν αὐλή μὲ τὰ μεστωμένα μπράτσα του κι ἐμπόδιζε τὸν ἥλιο νὰ ρίχνῃ τὶς φλόγες του στὸ σπίτι. Καὶ στὴ δροσερὴ σκιά του ἐπλενε ἡ νοικοκυρά, ἔπαιζαν τὰ παιδιά, ἔβοσκαν τὰ ζωντανά: ἡ κατσίκα, οἱ κότες, τὰ περιστέρια καὶ τὸ πυρωμένο ἀπομεινέρο, ποὺ ἔξω καιόταν ὁ κάμπος, ὁ νοικοκύρης ξάπλωνε ἐπάνω στ' ἄμαξι, ποὺ ἔμενε ἀργὸ μὲ τὰ τιμόνια καταγῆς, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ στάβλο, καὶ τὸν ἔπαιρνε γλυκὰ γλυκὰ τὸν ὕπνο.

Τὸ χειμῶνα, ποὺ ὁ ἥλιος εἶναι καλὸς καὶ τὰ πλάσματα ποθοῦν τὴ ζεστασιά του, τὸ ἀφοσιωμένο δέντρο ἔριχνε τὰ φύλλα του, ἔμενε γυμνὸ, γιὰ ν' ἀφήσῃ τὸν ἥλιο τὸ σωτήρα νὰ ζεστάνη τ' ἀφεντικά του ἀπὸ κάτω του.

Εἶχε φυτρώσει καὶ τὸ δέντρο μαζί μὲ τὸ παλιὸ σπίτι. Εἶχαν τὴν ἴδιαν ἡλικία, καμιὰ σαρανταριὰ χρόνων. Ὁ γέρος, ποὺ ἔβγαине τώρα τελευταῖα θράδου θράδου στὴν αὐλή καὶ καθόταν στὸ μεγάλο λιθάρι καὶ ἀκουμποῦσε τὴ ράχη του στὸν ἀντρεωμένο τὸν κορμὸ — ὁ πατέρας τοῦ σημερινοῦ του νοικοκύρη — ἅμα ἔχτισε τὸ χαμόσπιτο μὲ τὸ μακρὸν ἐξώστη, φύτεψε καὶ τὸ πλατάνι, ἕνα τρυφερὸ δεντράκι, δίπλα στὸ πηγάδι, γιὰ νὰ χαίρεται νερό. Ὑστερα μάντρωσε τὸ σπίτι, παντρεύτηκε, πῆρε τὴ μοναχοκόρη τοῦ γείτονά του τοῦ ἀμαξᾶ κι ἄρχισε νὰ κάνῃ τὴ φωλιά του.

Μεγάλωναν τὰ παιδιά του, μεγάλωνε κι ὁ πλάτανος. Δέντρο καὶ παιδιά εἶχαν γίνει ἕνα. Νιώθανε μὲ τὶς ἴδιες ψυχές, μιλούσανε τὴν ἴδια γλῶσσα: τὴ γλῶσσα τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι

μία. "Όταν ήταν καλοσύνη, τὸ δέντρο ἔλεγ' ἓνα χαρούμενο τραγούδι καὶ τὰ παιδιά ἔτρεχαν στὴν αὐλή, σὰ ν' ἄκουαν μιὰ πρόσκληση. Τότε ἀνέβαιναν στὰ κλαριά του κι ἐκεῖνο τὰ κουνοῦσε ἀπαλά, παιχνιδιάρικα, λυγίζοντας τοὺς κλώνους του, σὰ νὰ τὰ φοβέριζε, πὼς θὰ τὰ ρίξει κάτω, μὰ πάλι τὰ κρατοῦσε δυνατά, πιστά, καὶ τοὺς μιλοῦσε μὲ τὴν τραγουδιστὴ μουρμούρα του, τοὺς ἔλεγε τὴν ὁμορφιά τῆς πλάσης, τὴν χαρὰ τῆς ζωῆς. Οἱ κόττες κάθε ἀπόθραδο πηδοῦσαν καὶ κούρνιαζαν ἐπάνω του' σὰν προστάτης ὁ πλάτανος τὶς σκέπαζε μὲ τὴν παχιά του φυλλωσιά, τὶς φύλαγε ἀπὸ τὴ βροχὴ κι ἀπὸ τὸ κρύο.

Στὴν πλύση βαστοῦσε τὰ σκοινιά, ποὺ ἀπλώνονταν τὰ ροῦχα. Στὸ τζάκι ἔδινε τὸν ἀγκαθωτὸ καρπὸ του, γιὰ προσάναμμα, καὶ τὸ χειμῶνα ζέσταινε τὴν οἰκογένεια μὲ τὰ κλαδεμένα του ξερόκλαδα. Ἦταν κι αὐτὸς σὰν ἓνος σύντροφος τοῦ νοικοκύρη, σὰν ἓνας συγγενῆς, ποὺ δούλευε κι αὐτὸς ὅσο μποροῦσε, γιὰ τὸ σπίτι, τὸ σπίτι ποὺ μεγάλωσε κι ἔζησε' τίμιος σύντροφος καὶ ἀφοσιωμένος συγγενῆς.

Μὲ τὸν καιρὸ ὁ νοικοκύρης γερνοῦσε καὶ τὰ παιδιά μεγάλωναν. Οἱ δυὸ κόρες παντρεύτηκαν πρῶτες καὶ ἔκαναν δικό τους σπιτικό. "Υστερα ὁ δεύτερος πῆγε νὰ βρῆ δουλειὰ στὴν ξενιτιά. "Εμεινε ὁ μεγάλος, ποὺ πῆρε τὴ δουλειὰ τοῦ γέρου: μαραγκὸς σὲ ἀμαξάδικο.

"Ἐνα καλοκαίρι παντρεύτηκε κι αὐτὸς καὶ στὴ μεγάλη αὐλή, κάτω ἀπὸ τὸν πλάτανο, ποὺ εἶπ' ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τὸ πιὸ χαρούμενο τραγούδι του, ἔγινε τὸ γλέντι τῆς χαρᾶς.

### Ὁ θάνατός του.

Ἀρκετὰ χρόνια πέρασαν ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα. Κι ἡ ζωὴ ξαναγύρισε ἢ ἴδια κι ἀπαράλλαχτη. Ἡ νέα νοικοκυρὰ δούλευε ὅπως κι ἡ παλιά, δίπλα στὸ πηγάδι' ὁ νέος νοικοκύρης, ὅπως ὁ παλιός, ἔβγαине κάθε πρωὶ μὲ τὸ πουκάμισο καὶ πλενόταν ἀπὸ τὸν κουβά. Τὰ νέα παιδιά, ὅπως τὰ παλιά, σκαρφάλωναν ξυπόλυτα στὸ δέντρο, ποὺ εἶχε γίνει τώρα μεγάλο

καί πλατύ και θούιζε δυνατά, ὅπως κι ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν — ὁ παλιός του σύντροφος — ἦταν τώρα ἕνας ἄντρας μεγάλος και ψηλός και μιλοῦσε τώρα με φωνή ἀντρικία, δυνατή.

Ἔνα χειμωνιάτικο πρωί, κρύο με συννεφιά και με χιονόνερο, ὁ νοικοκύρης θγῆκε στήν αὐλή και στάθηκε ἀπό κάτω ἀπό τὸν ἐξώστη και στύλωσε τὰ μάτια του.

Ἐκεῖνος ὁ χειμῶνας μπῆκε ἄγρια. Ἐπιασε τοὺς ἀνθρώπους σὰ ληστής και τοὺς γύρευε κάρβουνα και ροῦχα. Καί τὸ μαγκάλι ἦταν σθηστό, τὸ ντουλάπι ἄδειο· τὰ ἀντιπροπέρσινα τὰ ροῦχα ἦταν λιωμένα.

Ὁ δουλευτής γύρισε μέσα στοῦ νοῦ του γρήγορα ὄλη τὴν τραγωδία τῆς βαρυχειμωνιάς και με τὴν ἀπλότητα, πού ἔχουν οἱ σκέψεις τῶν ἀπλῶν και με τὴ γρηγοράδα, πού παίρνουν μιὰν ἀπόφαση, κοίταξε τὸ δέντρο και θρῆκε τὴ βοήθεια.

Και δίχως νὰ μιλήση κανενός, πῆγε στοῦ στάβλο, πῆρε τὸ μεγάλο τὸ τσεκούρι, στάθηκε ἀπό κάτω ἀπό τὸ δέντρο τὸ ξερό, ἄνοιξε τὰ σκέλη του, στερεώθηκε καλά, σῆκωσε τὸ τσεκούρι κι ἄρχισε νὰ χτυπᾶ λοξά, σύρριζα με ὄλη του τὴ δύναμη.

Στὴν πρώτη τσεκουριά τὸ δέντρο θόγκησε και σείστηκε και τὰ λίγα τελευταῖα του ξερόφυλλα τινάχτηκαν με μιὰ τρεμούλα σὰν τὴν τρεμούλα τοῦ θανάτου. Τὸ πλάσμα, πού στεκόταν κι αὐτὸ ἀπελπισμένο και γυμνὸ ἐμπρὸς στὴ συμφορὰ τοῦ χειμῶνα, δέχτηκε ξαφνικά τὴ φοινικὴ ἐπιβουλή.

Τὸ πλάσμα τῆς γῆς, τὸ πιὸ ἄθωο, τὸ πιὸ εὐγενικό, τὸ ἀπροστάτευτο, πού ἡ ζωὴ τὸ κάνει και τ' ἀφήνει ἔρημο στὴν τύχη του, σκλαβωμένο ἐκεῖ πού θρέθηκε, με τὴν κατάρα νὰ μάχεται αἰώνια με τὸν ἄνεμο, με τὴν καταιγίδα, με τὸ λιόπυρι, με τ' ἀστροπελέκι, με ὄλα τὰ στοιχεῖα, πού τυραννοῦν τὴν πλάση, τὸ καλὸ τὸ δέντρο, δίχως νὰ μπορῆ νὰ σαλέψη, νὰ φύγη, νὰ γλιτώση, ἔτρωγε τίς τσεκουριές, πού θυθίζονταν στὴ σάρκα του και λίγο λίγο τούκοβαν τὴ ζωὴ.

Σὲ κάθε χτύπημα θογοῦσε πιὸ ἀδύνατα κι ἔτρεμε πιὸ δυνατά. Ἄλλο φύλλο δὲν τοῦ εἶχε μείνει. Εἶχαν πέσει σωριασμένα κάτω στὴν αὐλή. Καί τὸ δέντρο ἀπόμεινε τεντώνον-

τας τὰ κόκαλά του, πού ἔτρεμαν σὰ γέρος, πού τὸν σκοτώ-  
νει ἕνας ἄνανδρος.

Ὁ γέροντας πατέρας σέρνοντας τὰ πόδια του ἦρθε καὶ  
στάθηκε στὴν πόρτα. Σὰν εἶδε τὸ φονικό, πού ἔκανε ὁ γιός  
του στὸν καλὸ σύντροφο ὅλης τῆς ζωῆς του, ἔγινε πιὸ κίτρι-  
νος, τὰ μάτια του χώθηκαν πιὸ βαθιά, τὰ δασιά τὰ φρύδια  
του μαζεύτηκαν. Ἀπλῶσε τὰ ἀδύνατα τὰ χέρια του καὶ τὰ  
δύο, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἐμποδίσει τὸ κακό, νὰ ξορκίσει τὸ φονιά.

Μουρμούρισε μ' ὅλη τὴ γεροντική του δύναμη στὸ γιό του:

—Κωσταντή!... Βρέ, Κωσταντή!...

Ἄλλὰ ἡ ἀδύνατη φωνή του δὲν ἀκούστηκε. Τὸ τσεκούρι  
ἔπεφτε καὶ δάγκανε καὶ ξέσχιζε καὶ μούγκριζε.

Ὁ γέρος θγῆκε παραέξω καὶ ξαναφώναξε μὲ τὰ φρύ-  
δια ἀγριεμένα:

—Βρέ Κωσταντή!... Τί κάνεις ;...

Ὁ Κωσταντῆς σήκωσε τὸ κεφάλι του, εἶδε τὸ γέρο καὶ  
μὲ τὸ λαχάνιασμα τῆς ὀργῆς τοῦ φωνάζει:

—Θὰ τὸ κόψω!

Καὶ ξανάσκυψε:

Γκάπ! Ἄλλο χτύπημα.

—Θὰ τὸ κάμω κάρβουνα νὰ ζεσταθῆς.

Γκάπ! Γκάπ! Σὲ κάθε τσεκουριά ξβγαζε κι ἕνα ἄγριο  
λαχάνιασμα, πετοῦσε κι ἕνα ὀργισμένο λόγο.

Καὶ χτυποῦσε ὀλόγυρα στὴ θάση κι ἔχωνε τὸ τσεκούρι  
πιὸ βαθιά. Ὁ κορμός, χοντρός σὰν ἀνθρώπινο κορμί, εἶχε  
λιγνέψει ἐκεῖ κάτω\* κι ὁ τόπος εἶχε γεμίσει ἀπὸ ξεσκλῖδια\*,  
πού τινάζονταν τριγύρω.

Ἡ γυναίκα ἀνασκουμπωμένη εἶχε πεταχτῆ ἀπὸ τὴ δου-  
λειά της νὰ ἰδῆ τί γινόταν ἔξω στὴν αὐλή καὶ τί χτυποῦσε  
ἔτσι δυνατὰ καὶ τί ἔλεγε ἔτσι δυνατὰ ὁ ἄντρας της.

Σὰν τὸν εἶδε, πού ἔσφαζε τὸ δέντρο, τὸν φοβήθηκε. Ἐκεῖ-  
νες τὶς μέρες ἦταν ἀμίλητος.

Δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Μόνο ἔπιασε τὸ γέρο, πού μουρμού-  
ριζε καὶ τὸν τραβοῦσε μέσα.

Ἄλλὰ ὁ γέρος δὲν ἤθελε νὰ φύγη, σὰ νὰ εἶχε μαρμαρώσει ἄσπρος καὶ χλομός, κοίταζε τὸ φονικὸ τοῦ ἀγαπημένου του συντρόφου καὶ δίχως νὰ μιλή, δίχως νὰ μπορῆ νὰ κουνηθῆ, ἄπλωνε τὰ χέρια του καὶ μὲ τὰ κρεμάμενα τὰ χεῖλη του κάτι μουρμούριζε, σὰ νὰ ἤθελε νὰ δώσῃ βοήθεια στὸν πολῦτιμο φίλο του, ποῦ ἀβοήθητος ἔπεφτε ἄδικα νεκρός. . .

*Εὐστράτιος Εὐστρατιάδης. [Διασκευὴ Ν. Α. Κομποπούλου.]*

« Ἡ ζωὴ ποῦ περιᾶ »

## Ο ΘΕΡΟΣ

Πέρ' ἀπὸ τὴ βαθιὰ ρεματιά, ἐκεῖ ψηλὰ ποῦ καμπουριάζει ὁ κάμπος ὀλοκίτρινος, δουλεύει ἀπὸ τὰ χαράματα στὸ θέρο ἢ ἐργατιά τοῦ γερο - Θύμιου. Ἡ λαύρα τοῦ μεσημεριοῦ, λιωμένο μάλαμα πέφτει θαριὰ στὰ πλάσματα, στὶς ἐλιές, ποῦ στέκονται μουγκές, στὰ μουλάρια, ποῦ σκύβουν πλάι στὸ κάρο, στὶς πλάτες, ποῦ γέρνουν στὴ δουλειά, στὰ στάχυα, ποῦ ἀργολυγίζουσι ἕνα λαχάνιασμα ἀπέραντο θγαίνει θερμὸ ἀπὸ τὸ χῶμα.

Ἦ ὄλο τὸ σόι τοῦ γερο - Θύμιου εἶν' ἐκεῖ ἀραδιασμένο στὴ δουλειά: ἢ γριά του, ἢ καλύτερη δουλεύτρα, τὰ τρία παλικάρια του, οἱ νυφάδες του. Τὰ δυὸ ἐγγόνια πηγαίμενα κάτω στὸ αὐλάκι, παίζουν στὸ νερό.

Ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐλιά, ποῦ εἶναι κρεμασμένα τὰ ταγάρια, κάθεται κι ὁ γέρος, τυλιγμένος μ' ἕνα χράμι\*, κίτρινος σὰν τὸ χωράφι, ἀδύνατος σὰν ἄχερο. Κάπου κάπου ἀργοσηκώνει τὸ κεφάλι, κοιτάει ἂν πάῃ στρωτὰ ἢ δουλειά, μπηγαι μιὰ ἀδύνατη φωνὴ στὸ Γιάννη, τὸ γαμπρό του, ποῦ πηγαινε στραβὰ — « ἔκανε οὐρὰ » — καὶ οἱ ἄλλοι τὸν κορόιδευαν καὶ πάλι σκύβει στὴ δική του τὴ δουλειά, σ' ἕνα παλιὸ δρεπάνι σκουριασμένο, ποῦ σιγὰ σιγὰ τ' ἀκόνιζε μὲ λίμα.

Λίγο λίγο τὸ χωράφι σωνόταν, ἢ ἐργατιά πηγαινε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐλιά, ὁ γέρος δὲν ξεχώριζε τὸ ἕνα ἀπὸ τ' ἄλλο τὰ παιδιὰ του.

Δόξα σοι ὁ Θεός! Ἀνήμερα τῆς Ἁγία - Τριάδος ἔκλεισε

τὰ ὀγδόντα δυό. Κι ὅμως δὲν ἤθελε νὰ μείνη σπίτι μοναχὸς τέτοιες ἑορτάσιμες μέρες. Πρῶτη φορὰ ἀπὸ ἐξήντα δυὸ χρόνια ποὺ δούλευε, τὸ θέριζαν ἄλλοι τὸ χωράφι. Καὶ μ' ὅλα του τὰ γηρατειὰ θέλησε νὰ παρασταθῆ τουλάχιστο στὸ θέρισμα καὶ κείνης τῆς χρονιάς.

— Κάθισε, πατέρα, δῶ ποὺ κάθεσαι, τούλεγε ὁ μεγάλος γιὸς του, ὁ Βασίλης.

Ἄλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἠσύχαζε· ἄρχισε νὰ κλαίη σὰν τὸ μαρὸ. Καὶ τὸν κουβάλησαν μαζί τους.

Χέρι χέρι πήγαιν' ἡ δουλειά· οἱ θεριστάδες στὴν ἀράδα κόβανε καὶ μάζωναν, μάζωναν καὶ σώριαζαν. Τὰ χειρόβολα γίνονταν δεμάτια. Ἡ γριά, σιωπηλὴ, ἦταν ἡ πιὸ δουλεύτρα ἀπ' ὄλους. Εἶχε ἀνοίξει δρόμο κι εἶχε χωθῆ βαθιὰ μὲς στὸ σπαρτό. Ὁ Γιάννης ὁ ἀργοκίνητος ἤθελε νὰ τὴ φτάση, ἀλλὰ πήγαινε στραβὰ καὶ τὸν περιγελοῦσαν ἀπὸ πίσω.

— Γιάννη, μάζεψ' τὴν οὐρὰ σου, τοῦ φώναζαν οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνος γύριζε νὰ ἰδῆ κι ἔβλεπε, πὼς ἀπὸ τὴ βιασύνη του, γιὰ νὰ φτάση τὴ μάνα του, εἶχε ἀφήσει ἀθέριστη μιὰ μακριὰ λουρίδα. Ἡ Κατίγκω, ἡ μικρὴ, ποὺ κουβαλοῦσε στὸ Θανάση τὸ δεματικό, γιὰ νὰ τὰ κἀνῃ δεμάτια, φώναξε τοῦ ἀδέξιου θεριστῆ.

— Τώρα θαρθῶ, γιὰ νὰ σὲ περάσω.

Ἐριξε τὸ δεματικό μπροστὰ στὸν ἀδερφό της, ἔρπαξε τὸ δρεπάνι του κι ἄρχισε νὰ θερίζη ἀμάθητα, μὲ βία, ὅπου πάει τὸ λεπίδι κι ὅσα ἤθελε ἀδράξει τὸ χεράκι της.

Ὁ Γιάννης τὴν κοίταξε μὲ τὸ πλάι γυρεύοντας ἓνα λόγο τσουχτερὸ καὶ τῆς κάνει:

— Κοίτα, μὴν κόψης κατὰ λάθος αὐτά, ποὺ ἔχεις στὴν παλάμη σου!

Γελάσανε ὄλοι. Ἡ Κατίγκω πειράχτηκε. Πέταξε χάμω δρεπάνι καὶ χειρόβολο καὶ τόβαλε στὰ πόδια.

— Σπύρο, λέει τοῦ ἐγγονοῦ της ἡ γριά Θύμιανα, σύρε στὸν παπποῦ νὰ ἰδῆς μὴ θέλῃ τίποτε.

Ὁ μικρὸς ἔριξε μπροστά του τὴν ἀγκαλίδα μὲ τὰ δεματικά καὶ πῆρε τὸν ἀνήφορο.

Ὁ γέρος χάρηκε, σὰν εἶδε τὸ πιὸ ἀγαπημένο του ἐγγόνι. Εἶχε πέσει τὸ χράμι ἀπὸ πάνω του καὶ πάσχιζε νὰ τὸ πιάσῃ τὸ παιδί τὸν βοήθησε.

— Ἐχε τὴν εὐχή μου, μουρμούρησε μὲ θογητό. Ἔλα, κάθισε ἐδῶ, κοντὰ στὸν παππού, τοῦ ξαναλέει.

Ὁ Σπύρος ἤρθε καὶ μαζεύτηκε στὸ πλάι του. Ὁ γέρος τὸν χάιδεψε καὶ τοῦ εἶπε κοιτάζοντας πέρα πρὸς τὴν ἐργατιά.

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ χωράφι ;

Ὁ μικρὸς κούνησε τὸ κεφάλι του.

— Αὐτὸ τὸ χωράφι ἦταν μιὰ φορά μικρό, δυὸ πιθαμὲς γῆς, κι ἐγὼ ἤμουν παιδάκι σὰν κι ἐσένα, ὅταν μοῦ τὸ παράδωσ' ὁ πατέρας μου. Αὐτὸ ἦταν ὄλο του τὸ βιὸς καὶ μοῦ εἶπε σὰν πέθανε: Νὰ τὸ δουλεύης, παιδί μου, κι αὐτὸ μονάχο του θὰ μεγαλώσῃ. Κι ἀπὸ κείνη τὴ χρονιά ὡς τὰ πέρσι, ποῦ ἤμουνα γερὸς, τὸ δούλευα. Ὅργανο, διθόλισμα\*, σπάρσιμο, σθάρνισμα\*, θοτάνισμα, θέρισμα, ὅλα μονάχος μου τάκανα. Δούλευα. Καὶ νὰ πῶς τὸ χωράφι σιγὰ σιγὰ μεγάλωσε.

— Μονάχο του μεγάλωσε ;

— Χρόνο μὲ χρόνο δούλευα καὶ τὸ μεγάλωνα μὲ τὴ δουλειά μου!

Στὴν ἀρχή, σὲ μιὰ μέρα τελείωνα μονάχος μου καὶ τὸ θέρισμα καὶ τὸ δεμάτισμα. Τώρα τὸ δουλεύουν ἐννιά ζευγάρια χέρια καὶ εἶναι πέντε μέρες, ποῦ τὸ ἐργάζονται.

Τὸ θέρισμα τελείωνε· λίγο λίγο τὸ σπαρτὸ σωνόταν, ἔγινε ἕνα μεγάλο μισοφέγγαρο, ὕστερα μιὰ μακρουλή γραμμὴ, ἕνα μπαστούνη χρυσαφένιο καὶ κόνταινε καὶ μίκραινε. Ἕνας ἕνας, ποῦ σχόλαζε, ἔκανε τὸ σταυρό του, γυρίζοντας μ' εὐλάβεια πρὸς τὸν ἥλιο, ποῦ θασίλευε, φιλοῦσε τὸ δρεπάνι του, τὸ κρέμαγε στὸν ὄμο, ἔλεγε « καὶ τοῦ χρόνου μὲ ὑγεία » καὶ καθόταν καταγῆς περιμένοντας τοὺς ἄλλους.

Βράδιαζε· ἐν' ἀγεράκι ἔπαιρνε νὰ φυσᾷ κι ἀνάσαιναν τὰ πλάσματα, σὰν νὰ ἦταν ἡ ζωὴ, ποῦ ξαναρχόταν. Τὸ μα-

κρινό τραγούδι τῶν τελευταίων θεριστῶν ἀπόσθησε· κάτω στοῦ μεγάλο δρόμο, ἕνα ἕνα γύριζαν τὰ κάρρα, ἀργοκίνητα, βαριοφορτωμένα με χρυσάφι. Κι ὁ ἀγέρας μοσκοβόλαγε ἀπὸ τὸ κομμένο ἄχυρο. Σιγά σιγά ὁ ἥλιος χάθηκε καὶ σὰν ἐχθρός, ποὺ παραμόνευε, τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ κρυφοβγαίνει ἀπὸ τὶς κουφάλες τῶν ἐλιῶν, ἀπὸ τὴν πέρα ρεματιά, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι, ἀπὸ τὸ μακρινὸ ἐρημοκλήσι, ἀπὸ τὰ δεμάτια, ποὺ κείτονταν στὴν κουρεμένη καλαμιὰ, ποὺ ἀτόμεινε στὸν κάμπο.

Ἡ ἐργατιά, ὅλη μαζί, με κουρασμένα θήματα, με τὰ δρεπάνια στὸν ὄμο, σὰν πολεμιστές, ποὺ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴ νίκη, συμμαζεύτηκαν γύρω στὴν ἐλιά, φίλησ' ἕνας ἕνας τὸ χέρι τοῦ γέροντα, τὸν κουβάλησαν στοῦ κάρου καὶ γύρισαν στοῦ χωριό.

*Εὐστράτιος Εὐστρατιάδης.*

« Τὸ Ρημάδι »

## ΥΠΟΘΗΚΑΙ

[ Ἐγκύκλιος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως σταλεῖσα κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1939 πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ε. Ο. Ν. ]

« Ἀποτείνομαι πρὸς τὰ μέλη τῆς Ε. Ο. Ν. τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαίτερος πρὸς σᾶς, φαλαγγίτες καὶ φαλαγγίτισσες, ποὺ ζῆτε στὴν ὑπαιθρο χώρα μας καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀφοσίωσή σας πρὸς ἐμὲ καὶ τὸν ὄρκο σας γιὰ τὴν πιστὴν ἐκτέλεση τῶν ἐντολῶν μου, γιὰ νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν καθένα σας καὶ τὴν καθεμίᾳ σας νὰ δώσετε ὄλο τὸν ἐνθουσιασμό σας καὶ ὅλες σας τὶς νεανικὲς δυνάμεις γιὰ τὴν πλήρη ἐπιτυχίᾳ τῆς προσπαθείας μου νὰ δώσω στὴν πατρίδα μας τὴν πλήρη ἐπάρκεια τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς ζωῆς.

» Σεῖς, ποὺ ξέρετε, πῶς, ὅταν ζητῶ κάτι, πρέπει καὶ νὰ γίνῃ, γιατί ὅ,τι ζητῶ νὰ γίνῃ, εἶναι μιὰ ἐθνικὴ ἀνάγκη, εἶμαι θέβαιος, πῶς τὴν ἐντολή μου αὐτή, νὰ μεταβάλωμε γρήγορα τὴν Ἑλλάδα μας σὲ ἕνα ἀγροτικὸ στρατόπεδο, ποὺ δὲ θάχη



ούτε μιὰ γωνιά ἀκαλλιέργητη, θὰ τὴν ἀγκαλιάσετε ὅπως πάντα μὲ ὄλο σας τὸν ἐνθουσιασμό καὶ ὄλη σας τὴ δύναμη καὶ δὲν θὰ ἀφήσετε οὔτε μιὰ στιγμή νὰ σᾶς φύγη ἄσκοπα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

» Ζητῶ ἀπὸ ὅλους καὶ ὄλες σας νὰ γίνετε ἡ πρωτοπορία τοῦ στρατοῦ γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς οικονομικῆς ζωῆς τῆς πατρίδος μας. Ζητῶ νὰ ριχτήτε ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ μὲ χαρὰ, μὲ ὄρεξη καὶ ἐνθουσιασμό στὴ δουλειὰ γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ τῆς τελευταίας γωνιάς τῆς γῆς μας, ποῦ μόνο αὐτὴ θὰ φέρη τὴν ἐπάρκεια τῆς ζωῆς στὸν τόπο μας.

» Στὸ σπῆτι, στὴν ἐκκλησία, στὸ δρόμο, στὸ χωράφι, στὸ σχολεῖο, παντοῦ ὅπου θὰ εὐρίσκεσθε, ζητῶ νὰ μὴν ἀφήνετε οὔτε στιγμή, ποῦ νὰ μὴν ἐνθυμίζετε σ' ὅλους τὸ καθῆκον αὐτό. Σεῖς πρῶτοι θὰ δίδετε πάντα τὸ παράδειγμα γιὰ τὴν ἀπόλυτη ἐπιτυχία τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς προσπάθειας. Μὲ ἔργα καὶ λόγια πρέπει νὰ πεισθῆτε καὶ νὰ πείσετε, πῶς οὔτε ὁ περίβολος ταῦ σπιτιοῦ σας, οὔτε τῆς ἐκκλησίας ἢ αὐλῆς, ἢ τοῦ σχολεῖου ὁ κῆπος πρέπει νὰ μείνη ἀκαλλιέργητος. Ἡ κάθε σπιθαμὴ ἐλληνικῆς γῆς πρέπει νὰ δώσῃ γρήγορα κάτι. Μιὰ πατάτα, ἔστω, μιὰ ὀκὰ δημητριακῶν καρπῶν, ἓνα κιλό σιταριοῦ. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐξόρμησιν ἀπαιτῶ ἀπὸ σᾶς νὰ εἶστε οἱ πρῶτοι πάντα. Κανένας φαλαγγίτης καὶ καμιὰ φαλαγγίτισσα δὲν πρέπει ἀπὸ τώρα καὶ πέρα νὰ ξεχάσῃ οὔτε γιὰ λίγο τὸ σκοπὸ τοῦ αὐτοῦ. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἐλληνικῆς γῆς στὸν ἀνώτατο βαθμὸ ἀποτελεῖ γιὰ τὸν καθένα καὶ τὴν καθεμιὰ ἀπὸ σᾶς ἐθνικὸν καθῆκον, ὅμοιο μὲ τὸ καθῆκον τοῦ στρατιώτου. Καὶ ὁ κάθε Ἕλληνα φαλαγγίτης, ποῦ καθὼς πιστεύω ἀκραδάντως, γνωρίζει νὰ ἐκτελῆ τὸ καθῆκον τοῦ ἐθνικόν, εἶμαι ἀπολύτως πεπεισμένος, ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἐντολάς μου αὐτάς ἐπακριβῶς μὲ τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὸ σύστημα ἐκεῖνο, ποῦ τόσες φορές μοῦ ἔδειξε, ὅτι ἔχει.»

*Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Κυβερνήσεως  
καὶ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῆς Ε. Ο. Ν.*

#### I. ΜΕΤΑΞΑΣ

## ΓΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γῆ ἑλληνική, τὸ χῶμα σου νὰ ὀργῶνω  
 χαρά μου καὶ τιμῆ.  
 Σιμά σου πάντα ἐγλύκανα τὴν πίκρα καὶ τὸν πόνο  
 μὲ τοῦ ἰδρωτᾶ μου τὸ γλυκὸ ψωμί.  
 Καὶ δουλευτῆς μὲ χέρι ἄδρο, γεμάτο,  
 σπέρνω, θερίζω ἀδιάκοπα — τὰ φύτρα θησαυροί.  
 Κι ἡ εὐλογημένη κούραση σὰν ἔρθη καὶ μὲ βρῆ,  
 μαζί καθίζουμε στὸν ἔλατο ἀποκάτω,  
 νὰ ὄνειρευτοῦμε κλείνοντας τὰ μάτια  
 μιᾶς δόξας σου παλαικῆς τὰ σκαλοπάτια.

*Στέλιος Σπεράντσας.*

«Ὅταν φεύγουν οἱ Ὄρθες»

## ΑΓΡΙΟ ΤΡΙΦΥΛΛΙ

Τ' ἄγριο τριφύλλι χύθηκε στὸν κάμπο καταρράχτης.  
 Δὲν τὸ ἀντικόβει ἀνηφοριὰ κι οὐδὲ τ' ὀρίζει φράχτης.  
 Θεριεύει, ἀντριάει, ἀπλώνεται τρομαχτικὴ πλημμύρα,  
 στὸ πέρασμά του πνίγοντας ὅ,τι τοῦ φέρει ἡ μοῖρα:  
 κι ὄχτους καὶ λάκκους καὶ πλαγιᾶς καὶ χέρσα κι ὀργωμένα  
 καὶ κάθε ρίζας θλάστημα καὶ κάθε σπόρου γέννα.

Στενεύει τὰ πλατύστρατα καὶ κλεῖ τὰ μονοπάτια,  
 κάνει τῶν τάφων τοὺς σταυροὺς ἀθώρητους στὰ μάτια  
 κι ὅπου κατῶφλι καλυβιοῦ σκαλί σκαλί ἀνεβαίνει,  
 διαθαίνει ἀκάλεστο, ὅπου βρῆ πόρτα μισανοιγμένη  
 στῶν δέντρων τὰ ριζόκορμα πράσινη σφίγγει ζῶνη  
 καὶ τὸ μαρμαροχάλασμα τὸ χλωροστεφανώνει.

Στ' ἄνθη του — σάλπιγγες χρυσῆς — πετώντας τὸ μελίσι  
 τὸν ἐρχομὸ τῆς Ἄνοιξης ζητᾶ νὰ διαλαλήση.

..

Τὴ νύχτα κάθε φύλλο του σφαλώντας σὰ χεράκι,  
κρατᾷ μὲς στὴν παλάμη του σταλαματιὰ νεράκι  
καὶ τὴν αὐγή, ὅταν ξέκορφος ὁ ἥλιος τὸ φῶς του ρίχνη,  
κάθε χεράκι ἀνοίγεται κι ἓνα διαμάντι δείχνει.

*Γεώργιος Δροσίνης.*

« Κλειστά βλέφαρα »

## ΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα μὲ τὴν ἀστροφεγγιά κατεβήκαμε στὸ χωριό. Τ' ἀ-  
λυχήματα τῶν σκύλων ἀπὸ τὶς μάντρες, οἱ φωνές τῶν φρύ-  
νων \* ἀπὸ τοὺς θάλτους, τὸ λάλημα τοῦ γκιώνη ἀπὸ τὰ χα-  
λάσματα μᾶς χαιρέτησαν. Μπήκαμε μέσα στοὺς ἴσκιους τῶν  
περιβολιῶν, περάσαμε στενὰ δρομάκια λιθοστρωμένα, τριγυ-  
ρισμένα ἀπὸ τὸν ὕπνο τοῦ χωριοῦ.

Ὅλα τὰ παραθύρια κλειστά, οἱ πόρτες κλειδωμένες. Ποῦ  
καὶ ποῦ ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῶν παραθυριῶν μιὰ ἀχτίνα φευ-  
γάτη ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο εἰκονοστάσι, μιὰ χρυσὴ ἀχτίνα περνᾷ,  
τρυπᾷ τὸ βουδὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου καὶ μᾶς χαιρετᾷ.

Τ' ἀστέρια, ποῦ τρεμόσβηναν ἀνάμεσα στὰ μαῦρα φουν-  
τωτὰ κλαδιά, ἔχουν τόση γλύκα. Τὸ φῶς αὐτὸ ἔχει μαζί κάτι  
ἀνθρώπινο καὶ κάτι θεϊκό.

Βαστοῦμε τὴν ἀναπνοή μας καὶ διαβαίνομε.

Κοίταξε πῶς μοιάζουν σφιχτοδεμένα ἀπὸ μιὰν ἀσύγ-  
κριτη ἀγάπη σπίτια, δέντρα, ψυχές, ἴσκιιοι, φωνές, ταιριασμένα  
σὰν ἀπὸ χέρι δεξιῦ ζωγράφου σὲ μιὰν ἀφάνταστη ζωγραφιά.

Τὸ κλῆμα γυρεύει νὰ σφίξει τὸ μικρὸ καλύβι μέσα στὴν  
ἀγκαλιά του, ἢ μουριά ἀπλώνει μὲ φροντίδα τὰ κλαδιά της ἐμ-  
πρὸς τὸ χαμηλὸ παραθύρι· ἢ μιὰ στέγη ἀκουμπᾷ μὲ ἀγάπη  
στὴ γειτόνισσά της, μιὰ περικοκλάδα δένει δυὸ σπίτια μαζί μὲ  
τὰ παραθλάσταρά της καὶ τὰ κάνει ἓνα. Τὸ καθετὶ ἀγκαλια-  
σμένο, δεμένο, ταιριασμένο ἀρμονικὰ κι ἀγαπημένα.

Ὅλα ἔχουν ζωὴ, ὅλα ψυχὴ, ὅλα μιλοῦν κι ὅλα ἀγρι-

κιούνται. Ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ ἐπάνω δὲ χωρίστηκε ἀκόμη ἀπὸ τὴν περίγυρά του ζωῆ. Κοίταξε γύρω κι ἐπάνω σου. Ὁ οὐρανὸς σμίγει μὲ τὴ γῆ καὶ τ' ἀστέρια χορεύουν μέσα στὰ κλαδιά τῶν δέντρων.

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ ζήσης γιὰ νὰ χαρῆς τὴ ζωῆ!

*Παῦλος Νιφβάνας.*

« Ἐκλεκταὶ σελίδες »

### ΣΤΟ ΚΑΛΟΪΣΚΙΩΤΟ ΧΩΡΙΟ

Στὸ καλοῖσκιωτο \* χωριὸ βρεθήκαμε μιὰ μέρα  
τ' ἀγόρια, οἱ κοπελοῦδες,  
ἐγώ, ἡ μητέρα\* πλούμιζαν χιονάτες τὸν ἀέρα  
τοῦ Μάρτη οἱ πεταλοῦδες.

Στῆς ἐκκλησιᾶς ἐγείραμε τὸ πέτρινο πεζοῦλι,  
γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε  
καὶ χέρια, πὺ τὰ ρόζωσε \* σκληρὰ τὸ μεροδοῦλι,  
μᾶς φέρανε νὰ πιοῦμε.

Τὴ δίψα μας τὴν ἔσθησε στὸ ἴδιο τὸ ποτήρι  
τὸ κρύο νερὸ ἀπ' τὴ βρύση,  
καὶ μιᾶς αὐγῆς ἀπόλαψες, ψυχὴ μας, πανηγύρι,  
καὶ μιᾶς δροσιᾶς μεθύσι.

Χωριατοποῦλες θέρισαν γιὰ μᾶς ἀπ' τὸ κηπάρι  
μυρτιές καὶ βιόλες πλήθια  
κι εἶδαμε τὸ καμαρωτὸ καὶ τ' ἄσπρο πετεινάρι  
σὰ θάμα στ' ἄλλα ὀρνίθια.

Ἀπὸ τῆς χλόης νοτίζεται \* τοὺς δροσοσταλαχτίτες  
τὸ γοργοπέρασμά μας  
καὶ μὲς στὰ κρεβατάκια τους ξυπνάει τὶς μαργαρίτες  
διαβάτρα ἢ συντροφιά μας.

Ὀλανθιστὴ ἢ θερυκοκιά καὶ σὰν τριανταφυλλένια  
 κὶ ἀσάλευτα τὰ πεῦκα  
 καὶ νάτην ὀλοτρέμουλη καὶ νάτην ἀσημένια  
 κὶ ἀσύγκριτ' εἶναι ἢ λεύκα.

Οἱ παπαροῦνες πύρωναν τὸ πράσινο χωράφι  
 τ' ἀπάτητο, καὶ οἱ κρίνοι  
 τρέμουν στὸν ἥλιο καὶ κρατοῦν τὴν εὐωδιά· καὶ οἱ τάφροι  
 βλαστάρια εἶχαν κὶ ἐκεῖνοι.

Βαθιά, λιγνοζωγράφιστα γύρω θουνά γεράνια\*,  
 καὶ πέρα τοῦ ἐλαιώνα  
 τὰ πυκνερά τὰ ἰσκιώματα κὶ ἀπὸ τ' ἄδρὰ πλατάνια  
 μιὰν ἄλλη ἀγνάντια εἰκόνα.

Καὶ ἀπὸ κάτω στρώσαμε ξεφάντωσης τραπέζι  
 μὲ μιὰ ψυχὴ παιδούλα·  
 στὴν ἄρπα πάνω τῶν κλαδιῶν κομματί γλύκας παίζει  
 μιὰ μουσικὴ πνοούλα.

*Κωστῆς Παλαμάς.*

« Ἡ πολιτεία καὶ ἡ μοναξιά »

## ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σ' ἕναν εὐτυχισμένο λαό. Ὁ  
 λαὸς αὐτὸς ἦτανε χαριτωμένος. Ἡμέρος, ἀγαθός, εἰρηνικός.  
 Ἔπαιρνε τὴ ζωὴ, ὅπως τὴν παίρνουν οἱ ἀγνές ψυχές. Χαίρο-  
 ταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὀμορφιές τῆς Πλάσης, χωρὶς τί-  
 ποτε νὰ τοῦ λείπη, χωρὶς τίποτε νὰ γυρεύη. Ὁ κόσμος ἦτανε  
 πλασμένος γι' αὐτόν, ὅσο πιὸ τέλεια μποροῦσε. Καὶ δὲν εἶχε  
 κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεό, ποῦ τὸν ἐπλασε, καμιὰ βαρυκό-  
 μια γιὰ τοὺς νόμους, ποῦ τὸν κυβερνοῦνε. Ὅλα τριγύρω  
 του ἦτανε τέλεια, ωραία, ἀγαθὰ. Καὶ μέσα του βασίλευε ἢ  
 ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς καὶ ἢ λαμπρότερη ξαστεριά τοῦ  
 λογισμοῦ.

Ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ ἐπαναστάσεις, ἀπὸ πολέμους, ἀπὸ αἵματα. Ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη βασιλεύει στὴν πολιτεία του. Ἦξερε καλὰ ὥστόσο τὰ καθήκοντά του καὶ τὰ δικαιώματά του. Ποτὲ ὅμως καθήκοντα καὶ δικαιώματα δὲ βρέθηκαν σὲ ἀμάχη μέσα στὸ λαὸ αὐτό. Καὶ ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἕνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦτανε κοινὰ γιὰ ὅλους καὶ τὰ δίκια μοιρασμένα. Πλούσιοι καὶ φτωχοὶ δὲν εἶχανε σταθῆ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτόν. Ὅλοι μαζί ἦτανε πλούσιοι κι ὅλοι μαζί φτωχοί. Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἕνας, εἶχε κι ὁ ἄλλος. Ὅταν εἶχε τροφὴ ὁ ἕνας, εἶχε κι ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἔπεφτε ἐπάνω τους, κανένας δὲν ἦτανε πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμα, ἦτανε ὅλοι εὐτυχισμένοι.

Αὐτὸ τόβλεπε κανεὶς ζωγραφισμένο σὰ ἡμερα, τὰ φωτεινά μάτια τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, πού τὸ ἀνάβλεμμά τους καθρέφτιζε τὸν οὐρανὸ καὶ ἦτανε σὰ μιὰ προσευχὴ καὶ σὰν ἕνας ὕμνος πρὸς τὸ Δημιουργό.

Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιά του. Ἐνα βασιλιά ξένον ἀπ' τὴ γενιά του. Μὰ αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιάς τοῦ κόσμου, μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς Γῆς. Ὁ λαὸς τριγύριζε τὸ βασιλιά του μὲ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση. Τίποτε ἄλλο δὲν τοῦ ζητοῦσε ἀπ' τὴν ἀγάπη του. Κι αὐτὸς δὲ ζητοῦσε ἀπ' τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητάει ἕνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Ὁ βασιλιάς κρατοῦσε ἕνα ἀπλό σκῆπτρο ἀπὸ ἀγριλιά στὸ χέρι του καὶ μ' αὐτὸ κυβερνοῦσε. Μὰ τὸ σκῆπτρο του ἦτανε παντοδύναμο. « Μπροστά! » ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο ; Μπροστά! Πίσω ; Πίσω. Τραβοῦσε μπροστά ὁ βασιλιάς ; τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Στεκόταν νὰ ξεκουραστῆ ; ὁ λαὸς του τὸν τριγύριζε μὲ λαχτάρια. Ἦτανε ἕνας βασιλιάς, πού ποτὲ δὲ θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς ἦτανε θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη καὶ στὴν ὁμορφιά.

Βρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σ' ἕνα λαὸ κι ἕνα βασιλιά.

Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος. Ἦτανε κάποιο ἀπ' τ' ἀνοιξιάτικα αὐτὰ δειλινὰ καὶ ἤτανε ἄπάνω στὸν καταπράσινο κάμπο τῆς Ἀθήνας: Ἔνας γέρος βοσκὸς ἔβωσκε τὸ κοπάδι του!

*Παῦλος Νιρβάνας.*

«*Νουμάς*» 1927

## ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

Κατὰ τὴ δική μου αἰσθητική, ἡ συρτὴ εἶναι τὸ ποιητικώτερο ψάρεμα. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ψάρεμα μὲ τὴ συρτὴ εἶναι πολλῶν ειδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, πού ψαρεύονται μ' αὐτήν, καὶ οἱ ποιητικὲς ἐντυπώσεις, πού προκαλεῖ, εἶναι πολλῶν ειδῶν καὶ αὐτές.

Σᾶς ἀρέσει ἔξαφνα ἡ ἰστιοπλοῖα \* μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὄλα τὰ πανιὰ ἀνοιχτά ; σᾶς θέλγει νὰ σκίζη τὴ θάλασσα ἢ βάρκα καὶ νὰ γέρνη περιήφανα μὲ τὴν κουπαστή \* σχεδὸν ἔως τὰ νερὰ πλαγιασμένη, ἐνῶ ἐπάνω τῆς σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἀρμυρὴ ὑγρὴ σκόνη ; Ἄν ὄλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε θεθαίως ἡ προτίμησή σας θὰ εἶναι τὸ ψάρεμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτὴ. Καὶ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ ἰστιοπλοῖα ἀπὸ κάβο \* σὲ κάβο, μὲ βόλτες στὰ μεταξὺ τῶν γειτονικῶν νήσων στενά ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια τῶν κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πολὺ πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρεμα, ὅπου πολλὲς φορὲς εἶχα ἀπεριγράπτους συγκινήσεις, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ, πότε ξαγκιστρωμένη καὶ μεγαλοπρεπῆ συναγρίδα, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥρα μὲ τυράνησε σ' αὐτὴ τὴν πάλη, καὶ ἄλλοτε ἀνασύροντας πανευτυχῆς χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων καὶ πέντε ὀκάδων...

Ἄλλὰ ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρεμα. Ἴσως προτιμᾶτε γαλήνια θάλασσα μὲ τίς ἐντυπώσεις τίς γλυκιῆς καὶ ἤρεμες, πού παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ μελαγχολικὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτὴ, ἀλλὰ

πολύ διαφορετικά. Ἡ θάρκα σὲ ὥρα γαλήνης προχωρεῖ σιγά σιγά μὲ τὸ κουπί, γύρω ἀπὸ κάβους καὶ ἀπὸ νησάκια καὶ γενικὰ σὲ βραχῶδεις ἀκτές. Ἡ συρτή, πιὸ λεπτή καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, πού λέγεται συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ καὶ χωρὶς δόλωμα. Ἀντὶ γιὰ δόλωμα, δύο τρία φτερά γλάρου δένονται ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι μὲ μιὰ λευκὴ λωρίδα ἀπὸ δέρμα σὲ σχῆμα ψαριοῦ. Ψαρεύονται μ' αὐτὸ τὸ ψάρεμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολιοὶ καὶ γουφάρια\*.

Τὸ ἀπολαυστικώτερον ὅμως ψάρεμα μὲ συρτή εἶναι ἐκεῖνο, στὸ ὁποῖον καὶ κυρίες καὶ κορίτσια ἀκόμη τέρπονται σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν κατὰ πυκνότητα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαυρίδια.

Τὸ ψάρεμα αὐτὸ γίνεται μὲ μικρὴ συρτή, ἢ ὁποῖα ἐπίσης ὀνομάζεται συρταρόλι καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ λίγες ὀργιές λεπτῆς κλωστῆς ἀπὸ ἀλογότριχα στριμμένη. Στὴν ἄκρη τῆς εἶναι δεμένο τὸ ἀγκίστρι καὶ λευκὸ φτερὸ γλάρου. Γίνεται δὲ ἀπὸ ἡμέρα, ὁποιαδήποτε ὥρα καὶ ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, πού περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἠμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια θάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ εὐχαριστήθηκα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας στὸ λιμένα τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρεμα.

Στὰ ἄλλα ψαρέματα τῆς συρτῆς ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ χτυπήσῃ ψάρι, ἠμπορεῖ καὶ ὄχι. Πολλὰς φορές ὁ ψαράς τῆς συρτῆς γιὰ χοντρά ψάρια ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του, ἐνθυμούμενος ἓνα δίστιχο, ὄχι καὶ τόσον ἐνθαρρυντικόν:

Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρᾶ τὸ πιάτο  
δέκα φορές εἶν' ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.

\* Ἀλλὰ ψαρεύοντας μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαυρίδια, δὲν τρέ-



χει ποτέ αὐτὸν τὸν κίνδυνο, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Τότε ὁ ψαράς δὲν προφταίνει νὰ παίρῃ ἐπάνω τὴ συρτὴ ἀπὸ ἀπόσταση καὶ μέχρι τεσσάρων ὀργῶν, νὰ ξαγκιστρῶνῃ τὰ σαυρίδια καὶ νὰ τὴν ξαναρίχνῃ, γιὰ νὰ τὴν ἀνασύρῃ καὶ πάλι. Γίνεται τότε μεταξὺ τῶν σαυριδιῶν ἓνας τρελὸς διαγωνισμὸς, ποῖο νὰ ἔχῃ τὴν εὐτυχία νὰ ἀρπάξῃ τὸ φτερὸ τοῦ γλάρου. Καὶ συνωθοῦνται καὶ παλαίουν καὶ πηδοῦν καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει. Ἐντὸς ὀλίγης ὥρας τὸ πανέρι εἶναι γεμάτο ἀπὸ σαυρίδια, ποὺ ἀσημοκοποῦν.

Καὶ τώρα τέλος ἐνθυμοῦμαι ὡς ὄνειρον ἓνα ψάρεμα, στὸ ὁποῖον, πολὺ μικρὸ παιδί, ἤμουν ἀπλῶς θεατῆς.

Ὁ πατέρας μου ἀγαποῦσε τρελὰ τὸ νυχτερινὸ ψάρεμα πῶν λαυρακιῶν μὲ τὴ συρτὴ, μὲ ἑλαφρὸ κουπί, στὴ λιμνοθάλασσα, ποὺ ἀπλώνεται στὸ Ναύπλιο, κάτω ἀπὸ τὸ ὄπλοστάσιο πρὸς τὴν Τίρυνθα.

Γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρεμα μὲ συρτὴ καὶ χρησιμοποιοῦν ὡς δόλωμα μιὰ μεγάλη γαρίδα. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Δένεται ἔμπρὸς στὸ ἀγκίστρι μὲ λεπτὴ κλωστὴ ἀπὸ τὴν οὐρὰ καὶ ἄλλη μιὰ γαρίδα ζωντανή. Διατηροῦνται ζωντανές οἱ γαρίδες μέσα σ' ἓνα καλάθι κρεμασμένο ἔξω ἀπὸ τὴ θάρκα, στὴ θάλασσα. Αὐτὴ ἡ ζωντανὴ γαρίδα μὲ τίς κινήσεις τῆς ἐξαπατᾷ τὰ λαυράκια, τὰ ὁποῖα χτυποῦν ὡς τρελά.

Ἐνα θράδου μὲ εἶχε πάρει μαζί του ὁ πατέρας μου. Γυρίσαμε στὸ σπίτι κοντὰ τὰ ξημερώματα μὲ δεκαεξί λαυράκια (ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὸν ἀριθμὸν, ἂν καὶ ἤμουν τότε δέκα περίπου ἐτῶν). Καὶ ἦταν λαυράκια μισῆς καὶ μιᾶς ὁκάς τὸ καθένα. Σὰν νὰ ἤμουν ἐγὼ ὁ θριαμβευτῆς, τὰ σκόρπισα μὲ μιὰ περήφανη χειρονομία ἔξω ἀπὸ τὸ κἀνιστρο!

*Ἐμμανουὴλ Λυκούδης.*

«Ψαράδικες ἱστορίες»

## ΤΟ ΠΥΡΟΦΑΝΙ \*

Καίει τὸ πυροφάνι τοῦ ψαρᾶ  
 κι οἱ σταλαχτίτες λάμπουν σὰν ἀστέρια  
 καὶ στῆς σπηλιᾶς τὰ διάφανα νερὰ  
 φεγγοβολοῦν καντήλια κι ἀγιοκέρια.

Τῆς νυχτερίδας τρίζουν τὰ φτερά  
 καὶ στὶς φωλιές ξυπνοῦν τὰ περιστέρια.  
 Καὶ σπαρταροῦν τὰ ψάρια ἀστραφτερὰ  
 ἀπ' τὸ καμάκι στοῦ ψαρᾶ τὰ χέρια.

Ἀπάνω στῆς σπηλιᾶς τὴν κορυφή,  
 μὲς ἀπ' τὰ μούσκλια \* κι ἀπ' τὰ πολυτρίχια,  
 σταλάζει θρύση ἀνώφελη, κρυφή.

Καὶ πέρα, ἀπὸ μιὰ τρύπα σκοτεινὴ,  
 στοὺς θράχους ἀκονίζοντας τὰ νύχια  
 μιὰ φώκια ἀπαρηγόρητα θρηνεῖ.

*Γεώργιος Δροσίνης.*

« Γαλήνη »

## ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ \*

Γιὰ τὸν κόσμο, πού περνᾶ μὲ τὸ θαπόρι, ὁ κάθος δὲν εἶ-  
 ναι παρὰ ἓνα μέρος ἀκατοίκητο, ἔρημο, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον  
 ὠρύονται \* οἱ τρικυμίες καὶ κλαῖνε τὰ θαλασσοπούλια. Ὁ  
 ταξιδιώτης δὲ βλέπει ἐκεῖ παρὰ τὴν ἄγρια ἐρημιὰ καὶ τὸ γυ-  
 μνὸ θράχο, πού δίνει ἄσυλο σ' ἓνα ναυαγό.

Μὰ γιὰ τοὺς ψαράδες τὸ πρᾶμα διαφέρει. Γι' αὐτοὺς ὁ  
 κάθος εἶναι ἓνα δεύτερο σπίτι, ὅπου περνοῦν ὄρες μακρινές,  
 ἓνα λημέρι ἐνωμένο στενὰ μὲ τὴ ζωὴ τους, ἓνα ὀρμητήριο γιὰ  
 τὰ ψαρέματά τους κι ἓνα μόνιμο κατάλυμα γιὰ τὸ φαί τους  
 καὶ γιὰ τὸν ὕπνο τους.

Πρῶι, μεσημέρι, θράδυ οἱ ψαράδικες θάρκες πᾶνε κι ἔρ-  
 χονται στὸν κάθο. Ἐκεῖ εἶναι ὁ τόπος συναντήσεως τῶν ψα-  
 ράδων, τὸ μόνο τους ἐντευκτήριο \* μέσα στὴν ἀπέραντη ἐρη-

μιά. "Άλλοι γυρίζουν από τὸ ψάρεμα κι ἄλλοι φεύγουν, γιὰ νὰ πᾶνε ἐκεῖ, ἀναλόγως τοῦ ψαρέματος, ποὺ κάνει ὁ καθένας.

Στὸ χωριό, στὸ λιμάνι, στὸ σπίτι, στὰ μαγαζιά, δὲν πηγαίνουν παρὰ τὸ Σαββατοκύριακο, γιὰ νὰ ἀνανεώσουν τὶς προμήθειές τους καὶ γιὰ νὰ ἴδουν τοὺς ἰδικούς τους ἢ γιὰ νὰ τοὺς γράψουν, ὅταν τοὺς ἔχουν μακριά. "Ὀλη σχεδὸν τὴν ἄλλη ἐβδομάδα τὴν περνοῦν στὸν κάθο. Τοὺς κρατεῖ ἐκεῖ ἡ δουλειά τους καὶ καμιά φορὰ κι ἡ φουρτούνα.

Μέρες μπορεῖ νὰ μείνουν ἀποκλεισμένοι σ' ἓναν κάθο ἀπὸ τὴ φουρτούνα, μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀσχολία τῆς ψαρικῆς. Ἡ ὥρα τῆς γενικῆς συναντήσεως στὸν κάθο εἶναι τὸ θραδάκι. Ἐκείνη τὴν ὥρα γυρίζουν τὰ χταποδιάρικα \* ἀπὸ τὸ ὁλόήμερο κουρασμένο κυνήγι τοῦ χταποδιοῦ καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἀκριβῶς — ἐπάνω στὸ ἠλιοθασίλεμα — ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν κάθο τὰ διχτυάρικα \* καὶ τὰ παραγαδιάρικα \* γιὰ τὸ νυχτερινὸ ψάρεμά τους.

"Ὀλη μέρα οἱ διχτάδες \*, ἀραγμένοι στὸν κάθο, στεγνώνουν καὶ σιγυρίζουν τὰ δίχτυα τους κι οἱ παραγαδιάρηδες \* καθαρίζουν τὰ παραγάδια, ἐνῶ ἄκρη ἄκρη στὸ γιαλὸ οἱ χταποδιάρηδες \* ψάχνουν γιὰ χταπόδια μὲ τὸ γυαλί, σκυμμένοι ἐπάνω στὶς κουπαστές.

Στὸν κάθο ἐπάνω εἶναι ἀπλωμένα τὰ δίχτυα γιὰ τὸ στέγνωμα, εἴτε χάμω καταγῆς σ' ἓνα μέρος καθαρὸ εἴτε ψηλὰ σὲ ἀντένες \* στημένες ὀριζόντια. Παρακεῖ τὰ παραγάδια \* στέκουν καθαρὰ σὲ μαύρους σωροὺς κι οἱ ψαράδες ὅλοι πέρα πέρα, ξαπλωμένοι σὲ ἓνα μέρος ἀπάγγιο \* καὶ ἰσκιερό, τὰ λένε σιγὰ σιγὰ μεταξὺ τους ἢ ἐτοιμάζουν τὴν κακαθιά \*.

Εἶναι τὸ φαῖ τους, τὸ φαῖ τοῦ κάθου, μαγειρεμένο ἐπάνω σὲ δυὸ πέτρες τοῦ γιαλοῦ, μὲ τὴν πρωτόγονη μαγειρικὴ τέχνη, ποὺ τοὺς ἔμαθε ἡ ἐρημιὰ καὶ ἡ θάλασσα καὶ μὲ τὰ ἀπλά ὕλικά, ποὺ τοὺς παρέχει πάντα ἡ ψαρόθαρκά τους: Νερό, ἄλατι, λάδι καὶ ψάρια φρέσκα.

Ἐκεῖ στὸ θράχο θὰ γίνῃ τὸ φαῖ, χωρὶς πολλὲς φασαρίες, μ' ἓνα τσουκάλι μονάχα πλάι στὰ δίχτυα καὶ στ' ἄλλα σύνερ-

γά τους και πλάι στη θάλασσα, που τους δίνει την τροφή.. Είναι μιὰ σκηνή θιβλική \*, μιὰ σκηνή γεμάτη ὁμορφιά και γαλήνη. Ὁ ἥλιος τοῦ δειλινοῦ χρυσώνει τὴν ἀκρογιαλιά κι ἀνάθει μικρὲς φωτιὲς ἐπάνω στὰ νοτισμένα βότσαλα \*. Γλάροι πετοῦν στὸν ἀέρα κι ἀφήνουν ζωηρὲς κραυγές. Πέρα, δυὸ τρία μίλια ἀνοιχτά, περνοῦν οἱ ψαροποῦλες φορτωμένες ψάρια και τραβοῦν γιὰ τὰ λιμάνια. Ἡ κακαβιά σιγοβράζει και ἕνας γαλάζιος καπνὸς ἀνεβαίνει στὸν ἀέρα.

Ἕνας ψαράς τραγουδεῖ, δυὸ τρεῖς ἄλλοι καπνίζουν παραπέρα, ἕνας ἄλλος διορθώνει ἕνα κομμάτι δίχτυ κι ἕνας προσέχει τὴν κακαβιά. Ἔπειτα ὄλοι μαζεύονται κοντὰ στὸ τσουκάλι και κουβεντιάζουν, ὅσο νὰ ἔτοιμαστῆ τὸ φαῖ. Μιλοῦν γιὰ τὸ μέρος, που θὰ ψαρέψουν τὴν ἄλλη μέρα, ἢ διηγοῦνται μεταξὺ τους παλιὲς ἱστορίες, εὐθυμα ἢ δραματικὰ ἐπεισόδια τῆς θαλασσινῆς ζωῆς, μιὰ ἱστορία ναυαγίου, μιὰ ἐξιστόρηση τῆς ψαράδικης ζωῆς τους σ' ἕνα μέρος μακρινό, ἀνέκδοτα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ναυτικῶν.

Ὅταν ἡ κακαβιά ἔτοιμαστῆ, μαζεύονται πιὸ κοντὰ ἀκόμη και τρῶνε ἀπὸ τὸ ἴδιο βαθὺ πιάτο, ἕνα πιάτο μεγάλο πῆλινο, θουτώντας τὸ ψωμί τους μέσα στὸ ψαροζούμι. Τρῶνε ἀργὰ ἀργὰ, χωρὶς νὰ σταματοῦν τὴν κουβέντα και ρίχνουν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ καμιά ματιά στη θάρκα τους, που ἀναδύεται σιγὰ σιγὰ ἐπάνω στὸ νερὸ λίγες ὀργιές παρακάτω ἢ κοιτοῦν τὰ θαπόρια, που περνοῦν μακριὰ γεμίζοντας τὰ οὐρανοθέμελα μὲ ὀλόμαυρους καπνοὺς.

Ἔπειτα ἐπάνω στὸ ἡλιοθασίλεμα μπάζουν στη θάρκα τὰ σύνεργά τους και ξεκινοῦν γιὰ τὰ « καρτέρια » ἢ γιὰ ἄλλους ψαρότοπους. Θὰ ψαρέψουν ὅλη νύχτα, θὰ ρίξουν μιὰ δυὸ φορὲς τὰ παραγάδια ἢ τὰ δίχτυα, θὰ τὰ σηκώσουν, θὰ τὰ ξεψαρίσουν, θὰ πάρουν δυὸ τρεῖς ὄρες ὕπνο, ὅπου βρεθοῦν, και τὸ πρωὶ θὰ ξαναγυρίσουν στὸν κάθο, γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν, καθὼς θγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν καταχνιά τῆς νύχτας και νὰ τοῦ δώσουν καινούργια ζωὴ.

*Θέμος Ποταμιάνος.*

*« Γύρω στ' ἀκρογιαλία »*

## ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσούν βοριάδες  
καί τὸ κύμα εἶναι ψηλό,  
ἄχ! ὡς εἴμαστε ψαράδες  
μέρα νύχτα στὸ γιालό.

Τ' ἄσπρο κύμα νὰ μᾶς λούζη  
σκάζοντας στήν κουπαστή\*,  
τ' ἄγριοθόρι νὰ μᾶς τσούζη  
κι ὅμως νάμαστε ζεστοί.

Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλᾶροι  
μὲ ζηλιάρικη κραξιὰ,  
νὰ μὴ φεύγη οὔτ' ἓνα ψάρι  
ἀπ' τὴν κάθε μας ριξιὰ.

Κι ὅταν ἀποσταίν' ἡ τράτα  
μεσημέρι ἀποβραδῦ  
ἀπ' τὰ πλούσια μας τὰ πιάτα  
νὰ χορταίνωμε φαγί.

Ὅταν ράβωμε τὰ δίχτυα,  
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,  
νὰ περνοῦν τὰ μερονύχτια  
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες  
μὲς στὶς λιμανοφωλιές,  
νὰ περνοῦμε λίγες ὄρες  
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος \*Αθάνας.

« Ἡμερολόγιον Μεγάλης Ἑλλάδος » 1929

## Η ΜΠΕΚΑΤΣΑ

Προσοχή, διότι έχετε άπέναντί σας μίαν « άγγλοπρεπε-  
στάτην » \* κυρίαν του έλληνικού λόγγου \*. Πάντα τὰ κατ' αυ-  
τήν είναι μέθοδος, ρυθμός, τάξις, πρόγραμμα.

Θά πετάξη άπό τὰ χαμόκλαρα, άμα φανή τὸ πρῶτον  
άστρον. Τὸ δρομολόγιόν της είναι τόσο τυπικόν, ὥστε πα-  
λαιοὶ πρακτικοὶ κυνηγοὶ θεβαιοῦν, ὅτι τὸ γνωρίζουν μέχρι τε-  
λευταίας γραμμῆς καὶ τὸ παραθέτουν εἰς τὰ βιβλία των ὡς  
πρόγραμμα τελετῆς: Τὴν τάδε ὥραν θγαίνει άπό τὰ χαμόκλα-  
ρα, τὴν δεῖνα θά περάση άπό ἐκεῖ, τώρα εἶναι εἰς τὸν λόφον,  
ὑστερα θά εἶναι εἰς τὸ ρεῦμα. "Αν εἶναι ὕγρασία, ἰδέτε ἀνα-  
τολικά· ἂν εἶναι ξηρὸς καιρὸς, καταβῆτε τοὺς ὄχθους, κτυπή-  
σατε ἐκείνην τὴν τούφαν κτλ.

Ἐφοῦ λοιπὸν τὸ πουλὶ αὐτὸ ἔχει τόσην τάξιν εἰς τὴν  
ζωὴν του, άφοῦ τὸ πρόγραμμά του κατῶρθωσαν νὰ τὸ μάθουν  
οἱ κυνηγοί, άφοῦ ἐπὶ πλέον ἔχει τὸ νοστιμώτερον κρέας, ἀπὸ  
ὅσα τρέφει ὁ λόγγος, πῶς ζῆ ἄκόμη; πῶς, μολοντί αὐξάνον-  
ται καὶ πληθύνονται οἱ κυνηγοὶ του, αὐτὸ μ' ὄλα ταῦτα ἔρχε-  
ται κάθε χρόνον ἀφθονώτερον μὲ τὰ πρῶτα δροσόπαγα \*  
τοῦ Ὀκτωβρίου;

Εἶναι θεβαιωμένον, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε κανὲν πλάσμα  
μὲ τόσην στοργικὴν πρόνοιαν. Πρῶτα πρῶτα εἶναι διφυῆς \*  
ὑπαρξίς. Χωριστὴ ζωὴ ἢ μύτη της, χωριστὴ ἢ μπεκάτσα.

Ἡ μυτη της ἀναμοχλεύει τὴν γῆν διὰ σκουλήκια, καὶ τὰ  
μάτια της, ξένα άπ' αὐτὴν τὴν ἔνασχόλησιν, ἀνιχνεύουν σκιάς,  
θορύβους, ἀνέμους, φύλλα, κάθε πνοὴν τοῦ λόγγου. "Αν ἀντι-  
ληφθῆ τὸν κίνδυνον μακρινόν, σπεύδει νὰ πετάξη κατ' ἀρχὰς  
τρικλίζουσα εἰς τὸν ἄερα, ὡσάν νὰ εἶναι μεθυσμένη, καὶ κα-  
τόπιν εὐθυγραμμίζουσα τὸ πέταγμά της ὡς θέλος. Δι' αὐτὸ  
οἱ πολυτέριοι κυνηγοὶ συνιστοῦν ἀναμονὴν, μέχρις ὅτου  
«στρώση», τουτέστι μέχρις ὅτου πάρη τὸ γραμμικὸν πέταγμα.

"Αμα ὅμως ὁ κίνδυνος εἶναι πολὺ πλησίον, ὥστε νὰ μὴ

ἔχη καιρὸν νὰ πετάξῃ, τότε στρώνεται ἐπάνω εἰς τὸ χῶμα καὶ γίνεται «ἕνα» μ' ἐκεῖνο. Ἐὰν τυχὸν ὁ χρωματισμὸς τῆς εἶναι ἀταίριαστος, τὸ πιθανώτερον εἶναι νὰ τὴν πάρετε ὡς ἕνα λίθον ἢ διὰ μίαν τούφαν ξηρῶν φύλλων ἢ διὰ μίαν ρίζαν, παρὰ νὰ νομίσετε, ὅτι ἐκεῖνο, ποῦ βλέπετε, εἶναι ζωντανὸν πρᾶγμα.

Κανεῖς δὲν τῆς ἠρνήθη τὴν σοφίαν διὰ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκλέγει τὰ θεσκοτόπια τῆς. Δὲν πρέπει νὰ ἔχουν μόνον σκουλήκια καὶ ἔντομα, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ κάμνουν καμίαν παραφωνίαν μὲ τὸν χρωματισμὸν τῆς.

Ἐν μόνον λησμονεῖ κάποτε: «Ὅτι ἡ γῆ σφίγγει τὴν νύκτα ἀπὸ τὸν πάγον καὶ τὸ πρῶν τὴν εὐρίσκουν οἱ χωρικοὶ ὡσὰν σπαθὶ σφιγμένην μὲ τὴν μύτην τῆς εἰς τὸ χῶμα.

Τί τῆς εἶχεν ὁμως γράψει ἡ Μοῖρα τῆς! Νὰ τὴν ἐνδύσῃ ὁ Θεὸς μὲ τόσῃν πρόνοιαν, νὰ τῆς χαρίσῃ τόσῃν νοημοσύνην, ὥστε νὰ χρησιμοποιῇ τὰ εἰς χρώματα, εἰς μύτην καὶ εἰς μάτια δῶρα τῆς, καὶ νὰ τῆς παρουσιασθῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ τηλέγραφος.

Αὐτὸ τὸ πουλὶ στερεῖται τηλεγραφικοῦ αἰσθητηρίου. Ἐὰν εἶναι ἐμπρὸς τοῦ τηλεγραφικὸν σύρμα, θὰ πέσῃ ἐπάνω του καὶ θὰ σκοτωθῇ. Πρὶν ἀνακαλυφθῇ ὁ τηλέγραφος, ἐχθροὺς μεγάλους εἶχε μόνον τοὺς φάρους. Οἱ φυσιοδίφαι ἀπελπισθέντες ν' ἀνακαλύψουν ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει, ἐζήτησαν μὲ μελέτας ἐπὶ τῶν φάρων ν' ἀνακαλύψουν τὴν προέλευσίν του καὶ τὴν διεύθυνσίν του.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, ἀφοῦ ἐχύθη τόση μελάνη, ὅση διὰ τὴν ἐξέλιξιν ἑνὸς πλανήτου, κατέληξαν εἰς τὴν θεβαίωσιν, ὅτι ἔρχεται ἀπὸ παντοῦ καὶ πηγαίνει παντοῦ.

*Στέφανος Γρανίτσας.*

« Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμερᾶ  
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

## ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΟ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ

Εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμὸν τῆς Λαχαναγορᾶς Πειραιῶς ἐνεφανίσθη μίαν τῶν ἡμερῶν εἰς ἀνέλπιστος πληγωμένος πρόσφυξ. Δὲν ἦτο οὔτε Μικρασιάτης οὔτε Θρᾶξ. Ἦτο ἀπλούστατα εἰς ἀθῶος σπουργίτης. Καθὼς ἐπετοῦσεν εἰς τὸν οὐρανόν, τὸ λάστιχον ἐνὸς μικροῦ ἐντοπίου ληστοῦ τὸν ἐτόξευσεν εἰς τὰ ὕψη καὶ δὲν εἶχε τὴν εὐσπλαχνίαν νὰ τοῦ δώσῃ τουλάχιστον τὸν θάνατον. Τοῦ ἐτσάκισε τὸ ποδαράκι του.

Καὶ ὁ πληγωμένος σπουργίτης, λιπόθυμος ἀπὸ τὸν τρομερὸν πόνον, ἔπεσεν, ὡς νεκρὸν σῶμα, εἰς τὸ χῶμα. Ὁ μικρὸς ληστὴς ἔσπευσε νὰ τὸν αἰχμαλωτίσῃ καὶ νεκρὸν ἀκόμη. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμήν ὁ περωτὸς τραυματίας εὗρηκε τὴν δύναμιν τῶν περῶν του. Καὶ ἐσώθη πάλιν εἰς τὰ ὕψη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔπεσε.

Τὰ περὰ του ὅμως ἀπέκαμαν εἰς τὴν οὐρανίαν περιπλάνησιν. Ἐδοκίμασε ν' ἀκουμπήσῃ εἰς ἕνα κλάδον δένδρου νὰ ξεκουρασθῇ. Ἀλλὰ πῶς ; Μόλις ἐπροσπάθησε νὰ στηριχθῇ εἰς τὸ ποδαράκι του, τρομεροὶ πόνοι τὸν ἔκαμαν νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ κάθε ἰδέαν ἀναπαύσεως. Καὶ μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις, ποῦ ἀπέμεναν εἰς τὰ μουδιασμένα περὰ του, ἐδοκίμασε πάλιν νὰ πετάξῃ.

Ἐνωθε τῶρα, ὅτι ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα λεπτά, ὀλίγα δευτερόλεπτα, θὰ εὕρισκετο κάτω εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος πλέον νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους ληστὰς τῆς γειτονιάς. Εἰς ὁμοίαν περίστασιν ὁ ἀεροπόρος, τοῦ ὁποῖου ἔξαφνα ἐσταμάτησεν ἡ μηχανή, κατοπτεῖε βιαστικὰ τὸ ἔδαφος καὶ ζητεῖ τὸ κατάλληλον μέρος, διὰ νὰ προσγειωθῇ, ὅσον ἀσφαλέστερα ἢμπορεῖ.

Ἔτσι ἔκαμε καὶ ὁ μικρὸς περωτὸς ἀεροπόρος. Ἡ μηχανή του δὲν ἐδούλευε πλέον. Κατώπτευσεν τὸ ἔδαφος. Παντοῦ δρόμοι μὲ τρομερὰ παιδιὰ, ποῦ ἐπερίμεναν μὲ τὰ λάστιχα τεντωμένα. Παντοῦ ἄξενα κεραμίδια, ὅπου εἰς τραυματίας σπουργίτης, ἀνίκανος ν' ἀναζητήσῃ ἄλλου τὴν τροφήν του, θὰ ἐκινδύνευεν ἀσφαλῶς ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ ἀσιτία.



Ἐξαφνα ὄμως εἰς ἓν σημεῖον τοῦ ἐδάφους διέκρινε μίαν αὐλήν, ὅπου ἐνόμισεν ὅτι εἶδε καλοὺς ἀνθρώπους. Καὶ μὲ ἓν τέλειον ζύγισμα εὐρέθη μέσα εἰς αὐτήν, κατὰκοιτος εἰς τὸ χῶμα, ἀνίκανος νὰ κινηθῆ, ἕτοιμος ν' ἀποθάνῃ. Καὶ ἡ αὐλή αὐτὴ ἔτυχε νὰ εἶναι ἡ αὐλή τοῦ προσφυγικοῦ καταυλισμοῦ.

Ἄλλὰ δὲν ἤργησε νὰ βεβαιωθῆ, ὅτι εὐρίσκεται μεταξὺ πονετικῶν ψυχῶν. Μία ἀτμόσφαιρα συμπαθείας καὶ ἀγάπης ἐσχηματίσθη γύρω ἀπὸ τὴν δυστυχίαν του.

Τὰ παιδάκια ἐδῶ δὲν ἦσαν σκληρὰ καὶ ἄσπλαγχνα, ὅπως τὰ ἄλλα παιδιά, πού τὸ ἐπλήγωσαν καὶ τὸ ἐκυνηγοῦσαν. Οἱ μεγάλοι δὲν ἦσαν κακοὶ καὶ ἀδιάφοροι. Ἄγαθὰ χέρια τὸ ἐσῆκωσαν ἀπὸ τὸ χῶμα. Πνοὴ ἀγάπης τὸ ἐθέρμανε.

Καὶ διὰ νὰ συμπληρωθῆ ἡ εὐτυχία του, μία ἀκόμη πονετική ψυχὴ ἔσκυπεν ἀποπάνω του, ὡς Θεία Πρόνοια. Ἦτο ἡ ἀγαθὴ Πρόνοια τῶν ἀνθρώπων, ἡ δεσποινίς, ἡ ὁποία ὑπηρετοῦσε τὴν φιλανθρωπίαν εἰς τὸν προσφυγικὸν καταυλισμὸν.

— Τὸ καημένο τὸ πουλάκι ! Εἶπεν ἡ δεσποινίς. Ἔχει σπασμένο τὸ ποδαράκι του. Πρέπει νὰ τὸ κρατήσωμε κι αὐτὸ ἐδῶ, νὰ τὸ γιατρέψωμε, ὥσπου νὰ μπορέσῃ νὰ ξαναπετάξῃ.

Ὁ μικρὸς σπουργίτης, μολοντί δὲν ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνόησε πολὺ καλὰ τί ἔλεγεν ἡ δεσποινίς, διότι ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης εἶναι μία δι' ὄλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔσπευσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν δεσποινίδα μ' ἓνα γλυκύτατον τσίου τσίου.

— Εὐχαριστῶ, καλὴ μου κόρη, εὐχαριστῶ πολὺ. Ὅταν γίνω καλὰ, θάρθω νὰ σοῦ εἰπῶ ἓνα ὠραῖο τραγουδάκι στὸ παράθυρό σου. Δὲν τραγουδῶ σὰν τ' ἀηδόνι. Ἄλλὰ τὰ γλυκύτερα τραγούδια δὲν εἶναι τὰ τεχνικώτερα. Εὐχαριστῶ, καλὴ μου κόρη, εὐχαριστῶ. Τσίου τσίου!

Δύο τρυφερὰ χεράκια ἐπῆραν τὸν μικρὸν πτερωτὸν πρόσφυγα, τοῦ ἔδσαν τὸ ποδαράκι του, τὸν ἐτάγισαν, τὸν ἐπότισαν καὶ ὕστερα τὸν ἐτοποθέτησαν εἰς μίαν ζεστὴν καὶ μαλακὴν φωλίτσαν.

Ἦτο καὶ αὐτὸς ἓν προσφυγόπουλον τοῦ οὐρανοῦ...

*Παῦλος Νιρβάνας. [Διασκευὴ Ν. Α. Κορτοπούλου.]*

« Ἡ εὐθυμὴ ζωὴ »

## Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Ήταν Αύγουστος. Καθόμαστε, ἐγὼ κι ὁ συνάδελφός μου, στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου καὶ κοιτάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας. Ὁ Πηνειὸς κυλοῦσε τὰ ρεύματά του πολὺ κοντά μας. Εἶχαμε μπροστά μας ἕνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα πού εἶχαν κι ἀπὸ τὰ κεραμίδια πού κοκκίνιζαν.

Ἀπὸ μακριὰ μᾶς ἐρχόταν ὁ ἦχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, πού βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καὶ ἡ γῆ διψοῦσε γιὰ νερό, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιατί δὲν εἶχε θρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύγνεφο δὲ φαινόταν πουθενὰ κανένα καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὄλο τὸν κάμπο.

Σὲ λίγο ἕνα συγνεφάκι, ὡς μιὰ ψάθα, ἄσπρο, κάτασπρο, σὰ λάγαρο ἀσήμε, κάθισε στὴν κορφὴ τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Ἐκείνη τῆ στιγμή ἦρθεν ἕνας γέρος τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ ζητήση κάτι καὶ στάθηκε μπροστά μας. Εἶδε τὸ συγνεφάκι στὸ κεφάλι τοῦ ξακουσμένου Ὀλύμπου, πού στέκεται ἀνάμεσα σὲ τόσο ψηλὰ θουνά, σὰ θουνοβασιλιάς, μὲ τὶς σαράντα дуὸ του κορφές καὶ τὶς ἐξήντα дуὸ του θρυσούλες.

Τὸ σύγνεφο μεγάλωνε, ὅπως μεγαλώνει ὁ καπνός, ὅταν παίρνη δρόμο τὸν ἀνήφορο.

— Τοῦ βλέπτι αὐτὸ τοῦ σιγνιφάκι ; εἶπε.

Καὶ χωρὶς νὰ τοῦ ἀπαντήσωμε τίποτε ἐμεῖς, ξακολούθησε :

— Θὰ φέρ' νηρουπουντιά. Εἶνι βλουγημένου...

Μιὰ ὑπόκωφη θροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο κι ἄστραμμα φεγγοβόλησε μέσα στὸ σύγνεφο, πού γιγάντευε καὶ θέριευε κι ἔγινε γιὰ μιὰ στιγμή κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἐκεῖνο τὸ συγνεφάκι γίνηκε γίγαντας καὶ χύθηκε σ' ὄλο τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοβερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του ὡς τ' Ἄγραφα κι ὡς τὰ θουνά τ' Ἀσπροπόταμου. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀριές ἀριές οἱ πρῶτες σταλαματιές τῆς βροχῆς, χοντρές σὰν καρύδια καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ σὰ φλο-

γισμένα φίδια και σε λίγο ακόμα όλη η Θεσσαλία λουζόταν απ' άκρη σ' άκρη και φεγγοβολούσε και τρανταζόταν απ' τ' άστροπελέκια.

Απ' τις πρώτες σταλαματιές αφήσαμε τον έξωστη και μπήκαμε στην άπεράντη κρεβάτα του πύργου και κοιτάζαμε με χαρά τη χοντρή βροχή, που έπεφτε και χτυπούσε τὰ γυαλιά τῶν παραθυριῶν. Έκει που καθόμαστε και χαιρόμαστε τὸ περίλαμπρο θέαμα, ἀκοῦμε «τράγκ!» τὸ γυαλί του παραθυριουῦ και δυὸ μεγάλα πουλιά κατάβρεχα, τὸ ἕνα μπροστὰ και τ' ἄλλο ἀπὸ πίσω, μπήκαν μέσα. "Ολοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι και γλιτώσαμε τὸ θῦμα ἀπὸ τὰ νύχια του φονιά του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, που γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰ μολύβι και ἔσπασε τὸ γυαλί του παραθυριουῦ, ἦταν μιὰ ὠραία πετροπέρδικα και τὸ ἄλλο, μὲ μάτι ἄγριο, μ' αἰμοδιψιά, ἦταν ἕνα γεράκι! "Ερχονταν ἀπὸ τὰ Πετροβούνια, γιὰτὶ μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες, «πόχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά, τὰ κόκκινα ποδάρια», ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπίσιες οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τις θουνίσιες, κι οὔτε οἱ θουνίσιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσιες στὰ βουνά. Οἱ θουνίσιες εἶναι μεγαλύτερες, ἀγριότερες κι ὁμορφότερες ἀπὸ τις καμπίσιες και τις θουνίσιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, που ἔχουν μανία νὰ σκλαθῶνουν τὰ καημένα τὰ πουλιά και νὰ τὰ θάνουν στὰ κλουβιά, γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ σκλαθωμένο τους λάλημα και νὰ εὐχαριστοῦνται μὲ τὴ δυστυχία τους.

Πιάσαμε και τὴ δειλὴ πέρδικα, που μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο της, και τὸ ὀρμητικὸ γεράκι, που εἶχε τρυπῶσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα ἄγριο και φοβερό, και τὰ θάλαμε σὲ χωριστὰ κλουβιά.

Ἡ πέρδικα ἦταν προορισμένη ἀπὸ τὸ συνάδελφό μου γιὰ τὸ κλουβί και τὸ γεράκι γιὰ δῶρο σὲ κανέναν κυνηγό, που μπορούσε νὰ τὸ γυμνάσει νὰ κυνηγήσει στὸν ἀέρα πουλιά.

Τὴν νύχτα, ὅταν τραθηχτήκαμε ὁ καθέννας στὸ κρεβάτι του, δὲ μὲ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλα-

βιάς τῆς πετροπέρδικας. Συλλογιόμουν τὰ θάσσανά της. Συλλογιόμουν, ὅτι ἦρθε στοῦ κατοικιό μας ζητώντας σωτηρία καὶ βρίσκει σκλαβιά.

Γιὰ τὸ γεράκι δὲ μ' ἔνοιαζε. Ἡ ἰδέα, ὅτι ἔτρωγε πουλιάκι ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ καὶ νὰ τὸ μισῶ καὶ νὰ μὴν ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό.

Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ πού γύριζα ἄυπνος στοῦ κρεβάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἄναψα τὸ κερί καὶ πῆγα ἐκεῖ, ὅπου θρίσκονταν κρεμασμένα τὰ δυὸ κλουβιά. Ἡ πέρδικα πῆγαινε ἄνω κάτω μέσα στοῦ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κοιμόταν μὲ τὸ λαιμῶ του χωμένο στὶς πλάτες καὶ μονάχα ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε ἀνήσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα.

Ξεκρέμασα τὸ κλουβί τῆς πέρδικας καὶ τὸ πῆγα στοῦ παρὰθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ κι εἶπα στοῦ σκλαβωμένο πουλί:

— Ἀι, στοῦ καλό σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες κι ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου καὶ ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις μικρά, πού σὲ καρτεροῦν!

Ἡ πέρδικα, σὰ νὰ μὴν πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σὲ λίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι ἔνα δυνατό φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ τὰ πόδια μου φαινόταν, πῶς δὲν πατοῦσαν στοῦ πάτωμα.

Κρέμασα τὸ κλουβί στὴ θέση του καὶ γύρισα νὰ πάω στοῦ κρεβάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρίστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ζητοῦσε κι αὐτὸ τὴ λευτεριά του καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη φωνή:

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἔλεημοσύνη!

Ἔστριψε ἡ καρδιά μου. Θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φωνικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιουῦ: Πόσα πουλιά ἄφησε χωρίς μάννα καὶ πόσες μάνες χωρίς πουλιά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴ θουβὴ φωνῆ, πού μου φώναζε:

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Δῶσ' μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἔλεημοσύνη!

Θυμήθηκα, ὅτι εἶμαι κι ἐγὼ δοῦλος, ραγιαῖς τοῦ Σουλτάνου<sup>1</sup>, κι ἦρθα στὴ θέση του. Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιουῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράβηξα ἴσα στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο γυαλί...

— Ἀλλά... τί πάω νὰ κάμω; εἶπα μέσα μου. Ἄπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάση πουθενά...

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο κατὰ τὴ νοτιά, ὅπως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἀνοίγω τὸ παραθυρόφυλλο καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει, ἀπόχτησε κι αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά! Ὡρα του καλή!

Κρέμασα καὶ τοῦ γερακιουῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτὴ κοντὰ στ' ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας (γιὰ νὰ μὴ μὲ ὑποπτευτῆ ὁ συνάδελφός μου καὶ τοῦ κακοφανῆ) καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σὰ στὸν Παράδεισο. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ!

*Χρῖστος Χριστοβασίλης.*

*« Διηγήματα Θεσσαλίας »*

## ΣΚΛΑΒΙΑ

Βλέπω στ' ἀντικρινό μου παραθύρι,  
ὄσες φορές τὸ μάτι μου στραφῆ,  
μιὰ γλάστρα στὸ πλατύ του ἀκουμπιστήρι  
κι ἓνα κλουβὶ ψηλὰ στὴν κορυφή.

1. Ἡ Ἡπειρος, ἡ πατρίς τοῦ συγγραφέως, ἦτο ἀκόμη τότε ὑπόδουλος.

Στὴ γλάστρα ἀνθοβολοῦν χιονάτοι κρίνοι  
 κι ἀργοσαλεύουν φύλλα σπαθωτὰ  
 καὶ στὸ κλουβὶ κλεισμένο καναρίνι  
 γλυκολαλεῖ κι ἀνήσυχο πετᾶ.

Βλέπω τὸ καναρίνι καὶ τοὺς κρίνους  
 κι ἄθελα νιώθω λύπη στὴν καρδιά.  
 Παίρνω τὰ κελαδήματα γιὰ θρήνους,  
 παίρνω γιὰ στεναγμοὺς τὴν εὐωδιά.

Φαντάζομαι στοὺς κήπους τ' ἄνθη τ' ἄλλα  
 ἐλεύθερα ν' ἀνθίζουν, νὰ μαδοῦν  
 τ' ἄλλα πουλιά στὰ δέντρα τὰ μεγάλα  
 ἀσκλάβωτα, τρελὰ νὰ κελαδοῦν.

Φαντάζομαι καὶ θλίβομαι κι ἀκόμα  
 νιώθω, πὼς εἶν' ἀπάνθρωπη σκλαβιά  
 γιὰ τ' ἄνθη οἱ γλάστρες μὲ τὸ λίγο χῶμα  
 γιὰ τὰ πουλιά τὰ ὀλόκλειστα κλουβιά.

*Ἰωάννης Πολέμης.*

« Κεμήλια »

## ΕΝΑ ΓΑΤΑΚΙ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Μᾶς ἔδωσαν ἀπὸ τὴ γειτονιά ἓνα γατάκι. Ἕνα χαριτωμένο ἄσπρο γατάκι, θηλυκὸ — ἀλλὰ μὲ πολὺ μακριὰ μουστάκια — ἐξυπνότατο καὶ ζωηρότατο. Μᾶς τρέλανε ὄλους. Δὲν τ' ἀφήνομε ἀπὸ τὰ χέρια, τὸ διαμφισθητοῦμε, τὸ ταῖζομε, τὸ πλένομε, τὸ παίζομε, τὴ νύχτα τὸ παίρνομε καὶ στὰ κρεβάτια μας. Τρέμομε γιὰ τὴ ζωὴ του, τὴ μικροσκοπικὴ αὐτὴ ζωούλα.

Νὰ σᾶς περιγράψω τὰ καμώματά του, τὸ θεωρῶ ὅλως διόλου περιττό. Ἐχετε καὶ σεῖς γατάκια καὶ τὰ ξέρετε. Ἕνα μόνο θὰ σᾶς πῶ: Πὼς τὸ γατάκι μου εἶναι πιὸ ὕμορφο καὶ πιὸ ἔξυπνο ἀπὸ κάθε ἄλλο στὸν κόσμο. Εἶν' ἓνα γατάκι ἐξαιρετικό, « ὑπερφυσικό » μπορῶ νὰ πῶ.

Τὸ μαρτυροῦν τὰ μουστάκια του καὶ τὰ μάτια του, πού ὄσων χρόνων ἄνθρωπος εἶμαι, ποτέ μου δὲν εἶδα — σὲ γατάκι δυὸ μηνῶν — μακρύτερα, μεγαλύτερα, φωτεινότερα.

Ναί, ἀλλὰ τὸ ἔκτακτο αὐτὸ γατάκι εἶναι τάχα κι εὐτυχι-  
σμένο ; Σεῖς τώρα θὰ νομίζετε, πὼς εἶναι καὶ πολύ. Ἄφου  
τ' ἀγαποῦμε ὅλοι τόσο, ἄφου ἔχει ἕνα ὀλόκληρο σπίτι δικό  
του, ἄφου μπορεῖ νὰ τρώη καὶ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ παίζη ὅσο  
θέλει· τί τοῦ λείπει γιὰ μιὰ τέλεια γατίσια εὐτυχία ;

Ἄλήθεια κι ἐγὼ αὐτὴ τὴν ἰδέα εἶχα ὡς προχθές. Εἶδα  
ὄμως, πὼς ἤμουν γελασμένος. Τὸ γατάκι μας δὲν εἶναι τέ-  
λεια εὐτυχισμένο ! Κάτι τοῦ λείπει. Κι αὐτὸ εἶναι ἡ συντροφιά  
τῶν δικῶν του, τῶν ὁμοίων του, ἡ ἀγκαλιά, τὸ γάλα κι ἡ περι-  
ποίηση τῆς μητέρας του, τὰ χάρδια, τὰ παιγνίδια καὶ τὰ μα-  
λωματάκια τῶν ἀδελφῶν του.

Δὲν νομίζετε, πὼς εἶναι πολύ σπουδαῖο αὐτὸ πού τοῦ  
λείπει καὶ πὼς τίποτε, καμιὰ ἀνθρώπινη ἀγάπη καὶ φροντίδα,  
δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ ;

Στὸ σπίτι μας αὐτὸν τὸν καιρὸ δὲν ὑπάρχει ἄλλη γάτα  
ἀπὸ τὴν Πίσσα. Ἀλλὰ ἡ Πίσσα ζήλεψε τὸ γατάκι κι ὅταν τό-  
θλεπε μπροστά της, τοῦ ἔκανε γρρρ ! Τῆς εἶπαμε :

— Δὲν ντρέπεσαι ; γάτα ἐσὺ μεγάλη κι ἔνδοξη, νὰ ζη-  
λεύης ἕνα μικρό, ἄσπρο κι ἄδοξο γατάκι ; Τί πὼς τὸ περι-  
ποιούμαστε ; καὶ σένα σὲ περιποιούμαστε, ὅταν ἦσουν μικρή.

Τοῦ κάκου ! Ἡ ζηλιάρα ἐξακολουθοῦσε τοὺς ἀπειλητι-  
κούς της γρυλισμούς. Φοβηθήκαμε μὴν τοῦ θγάλη τὰ μάτια,  
μὴ μᾶς τ' ἀγριέψῃ — τόσο ἤμερο, πού δὲ λέγεται ! Καὶ δὲν  
ἀφήνομε πιά τὴν Πίσσα ν' ἀνεβαίνει ἐπάνω, ὅπου τὸ γατάκι  
ζῆ περιορισμένο θέλοντας καὶ μὴ, γιατί σκάλες δὲν κατε-  
βαίνει ἀκόμη.

Ἔτσι δὲ βλέπει κανένα δικό του, οὔτε φίλο, οὔτε ἐχθρό.  
Μόνο ἀνθρώπους.

Προχθές ὄμως εἶδε ἕνα : Εἶδε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του  
στὸν καθρέφτη. Κι εἶναι ἀδύνατο νὰ φαντασθῆτε τὴν ἔκπληξη

καί τῇ χαρά του! "Αρχισε ἀμέσως νά μυρίζη, νά φιλά, νά γλίφη καί νά ὀρμά γιά παιγνίδια. Μὲ μεγάλη ἀπορία, πού ἔτρωγε τὰ μούτρα του στοῦ γυαλί, κοίταξε ἀπὸ πίσω ν' ἀνακαλύψη τὸν ἀπρόοπτο καί παράξενο αὐτὸν σύντροφο. "Ἐπειτα ξαναγύριζε καί ξανάρχιζε τὶς δοκιμὲς.

Ἐπὶ τέλους εἶδε, κατάλαβε, πὼς τὸ γατάκι τοῦ καθρέφτη δὲν ἦταν σὰν τ' ἄλλα, πού θυμόταν ἀπὸ τὸ σπίτι του, — δὲν πιανόταν, δὲν ἀγγιζόταν, νά! — καί τ' ἄφησε γιά πάντα.

Κάθε λίγο ὅμως τὸ θυμόταν καί ξαναγύριζε νά τὸ βλέπη. Θάλεγες, πὼς τοῦ ἔφτανε κι αὐτό, γιὰ νά παρηγοριέται...

"Ἔτσι πρὸ ὀλίγου εἶδα μιὰν εἰκόνα, πού μὲ συγκίνησε πολὺ. Ζητοῦσα τὸ γατάκι, πού δὲ φαινόταν, πού δὲν ἀκουγόταν καθόλου. Καί τὸ βρήκα ξαπλωμένο στὴ ράχη μιᾶς πολυθρόνας, πού ἦταν πολὺ κοντὰ στὴν ντουλάπα, μὲ τὴ μουρίτσα του κολλημένη στοῦ γυαλί τοῦ καθρέφτη!

Πλησίασα σιγὰ σιγὰ καί εἶδα, πὼς δὲν κοιμόταν. Κάθε τόσο μισάνοιγε τὰ μάτια του καί κοίταξε τὸ ἄλλο γατάκι, πού ξαπλωμένο κι αὐτὸ στὴ ράχη μιᾶς πολυθρόνας, εἶχε τὴ μουρίτσα του τόσο κοντὰ στὴ μουρίτσα τοῦ ἄλλου, — ἕνα γυαλί, ἕνα κρῦο, σκληρὸ γυαλί τὶς χῶριζε, — μισάνοιγε τὰ μάτια του καί τὸ κοίταξε στὰ μάτια.

"ὦ, ναί, τοῦ ἔφτανε κι αὐτό, γιὰ νά παρηγοριέται τὸ δυστυχισμένο μου γατάκι.

Πῶς τὸ λυπήθηκα! Κι ὅταν εἶδα ὕστερα τὴ γυναίκα μου νά τὸ πλένη μὲ νερό, σαποῦνι καί πανάκι κι ἐκεῖνο ν' ἀντιστέκεται σ' ἕνα τόσο ἀφύσικο γιὰ γάτα πλύσιμο, τῆς εἶπα :

— Δὲν τὸ δίνουμε πίσω στὴ μητέρα του; ἐκεῖνη μὲ τὴ γλωσσίτσα της καί τὸ σάλιο της τὸ πλένει πολὺ καλύτερα καί χωρὶς νά τὸ θασανίζει...

*Γρηγόριος Ξενόπουλος.*

« Διάπλασις τῶν παιδῶν » 1 28



ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗΙ ΖΩΗΝ



*Βοσκόπουλον τοῦ Παργασσοῦ.*

*[Φωτογρ. Ν. Ζωγράφου.]*

## ΤΟ ΞΗΜΕΡΩΜΑ

Εύρισκόμεθα εἰς τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ χειμῶνος καὶ εἰς τὰς παραμονάς τῆς ἑορτῆς τοῦ φωτός, τοῦ χρυσοῦ ἔαρος. Ὁ παγωμένος ἄνεμος πνέει φορτωμένος μὲ τὰ πρῶτα μύρα, τὰ ὁποῖα ἔρχονται ἀπὸ τοὺς ἀναγεννωμένους κήπους. Τὸν πόνον, πού προξενεῖ τὸ ψῦχος, μετριάζει ἢ γλυκεῖα προσδοκία· τὸ πένθος, τὸ ὁποῖον ρίπτουν κάτω διερχόμενα νέφη, δὲν εἶναι τόσον βαρὺ καὶ τόσον καταθλιπτικόν. Κάποια ἀκτίς χρυσοῦ φωτός χαρακώνει τὸν μελανὸν ὀρίζοντα. Αἱ πρωαὶ δὲν εἶναι ἀκόμη τελείως γαλαναί. Εἰς τὴν θερμάστραν παλαῖουν αἱ τελευταῖαι φλόγες καὶ ἀφήνουν τὸν τελευταῖον τριγμὸν τὰ ξύλα. Τὸ παραμῦθι τελειώνει, τὸ βιβλίον κλείει καὶ ἀνοίγει τὸ παράθυρον εἰς τὸ φῶς.

Περνοῦμεν ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωὴν, ἀπὸ τὴν νύκτα εἰς τὴν ἡμέραν.

Ἀκόμη εἶναι χειμῶν, ἀλλὰ χειμῶν, τοῦ ὁποῖου ἡ δύναμις ἐξευτελίζεται εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς πρώτης εὐεργετικῆς ἀκτίνος. Πνέει ἀκόμη ἄνεμος, ἀλλ' ἄνεμος μυρωμένος. Καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη τεμάχια πάγου, ἀλλ' εὐωδιάζουν ὄλα, ὡς νὰ εἶναι θρύμματα ἀνθοδόχης κρυσταλλίνης.

Ξημερώνει.

Ἡ νύκτα ἢ ἀτελείωτη, ἢ νύκτα ἢ χειμερινὴ δὲν ἔχει τὴν ἕκτασιν αἰῶνος, ἢ ἡμέρα ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι τέταρτον ὥρας. Καὶ τὴν αὐγὴν, τὴν ὥραν πού ἐγεννήθη ἢ Καλωσύνη, θορυβοῦν εἰς τοὺς κλάδους τὰ μουδιασμένα πτερὰ τῶν ἐπανερχομένων τραγουδιστῶν.

Ἡ παλινόστησις \* γίνεται ἀθορύβως καὶ μὲ προφυλάξεις, διότι ἀκόμη ὁ ἐχθρὸς ἀγρυπνεῖ· διότι ἀκόμη τὰ μελανὰ σημεῖα του, τὰ πελώρια σύννεφα, κυματίζουν εἰς τὰ ὕψη. Ἀλλὰ γίνεται ἢ παλινόστησις· τὸ τραγοῦδι γυρίζει εἰς τὸ δένδρον καὶ τὸ πράσινον σύρεται ἐπάνω εἰς τὸν φλοιὸν καὶ ζητεῖ νὰ καλύψῃ τὴν κιτρίνην καὶ ἀρρωστημένην ὄψιν.

Δὲν ὑπάρχει ἀγὼν φοβερώτερος ἀπὸ αὐτόν, ποῦ συνάπτεται τώρα εἰς τὴν φύσιν μεταξύ γιγάντων καὶ νάνων· μεταξύ τοῦ βορρᾶ καὶ τοῦ ἄσματος, τοῦ παγετοῦ καὶ τῆς σταγόνος τῆς δρόσου, μεταξύ τῆς καταγιγίδος καὶ τοῦ φύλλου.

Παλαίουν τὰ ἀπαλώτερα πράγματα πρὸς τὰ τραχύτερα καὶ δυνατώτερα. Ὁ σπουργίτης θέλει νὰ ἐπιβληθῆ μετὰ τὸ ἀδύνατον κελάδημά του εἰς τὸν φρενιασμένον ἄνεμον καὶ ν' ἀντιτάξῃ μίαν ἀγγελικὴν στροφὴν εἰς τὸ διαβολικὸν σφύριγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνατριχιάζει ἡ φύσις. Καὶ καταπλήσσει τὸ θάρρος τοῦ ἀνθους τῆς ἀμυγδαλῆς, τὸ ὁποῖον φυτρώνει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου καὶ προκαλεῖ τὸν θάνατον. Καὶ καταπλήσσει ἀκόμη περισσότερον ἢ τὸλμη τοῦ μικροῦ φύλλου, ποῦ φυτρώνει εἰς τὸν ὀλόγυμνον κλάδον, ἐνῶ γύρω του ξεκλειδώνονται μετὰ ἀπαισίους τριγμοὺς οἱ σκελετοὶ τῶν δένδρων. Μπουμπούκια τοσοῦταικα καὶ φυλλάκια ἀδύνατα καὶ πούπουλα πουλιῶν, σταλίτσες ζωῆς, προχωροῦν κατὰ τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ μετὰ πεποιθήσιν, ὅτι θὰ νικήσουν. Καὶ θὰ νικήσουν οἱ μικροὶ μαχηταί. Οἱ πάγοι ἐπὶ τέλους θὰ ὑποκύψουν καὶ θὰ καταρρεύσουν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ θὰ συρθοῦν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ θὰ τοὺς ποτίσουν, οἱ χεῖμαρροι θὰ ταπεινωθοῦν, θὰ γίνουν ρύακες καὶ θὰ περνοῦν μετὰ σεβασμὸν ἐνώπιον τοῦ θάμνου. Θὰ πληρώσῃ λοιπὸν καὶ πολεμικὴν ἀποζημίωσιν ὁ ἐχθρός. Θὰ καταβάλλῃ ἑκατομμύρια ἀργυρῶν σταγόνων εἰς τὴν ἄνοιξιν καὶ θὰ δώσῃ τοὺς χυμοὺς καὶ ὅσα χρειάζονται διὰ τὴν καλοπέρασιν τοῦ νικητοῦ....

...Μὲ συγχωρεῖτε... Μοῦ φαίνεται, ὅτι ἐβιάσθηκα πολὺ. Ἀπὸ τὸ παράθυρον εἰσηλθεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μίαν κρύαν πνοήν, ποῦ μ' ἔκαμε νὰ μετανοήσω δι' ὅσα ἔγραψα παραπάνω. Τὸ φύσημα σὰν νὰ μοῦ ἐσφύριξεν, ὅτι περιέπεσα εἰς ἀνακριθείας καὶ ὅτι ὀφείλω νὰ ζητήσω συγγνώμην. Πιθανὸν νὰ ἔσφαλα. Ἀλλὰ πάλιν τὰ τερετίσματα \* τῶν πουλιῶν ; ὁ μυρωμένος ἄνεμος ; τὰ συντρίμματα τοῦ πάγου, ποῦ εὐωδιάζουν ὡς κρυστάλλινα θρύμματα ἀνθοδοχείου ; Τίποτε, τίποτε\*

ἔχω δίκαιον. Ὁ χειμῶν θνήσκει, ἡ καλὴ ἀνοιξις ἔρχεται. Ἄς σφυρίζῃ ὄ,τι θέλει εἰς τὸ παράθυρόν μου ὁ ἄνεμος. Δὲν ἀκούω τίποτε...

*Τίμος Μωραΐτινης.*

*« Πανακοθήκη » Τόμ. Θ'.*

## ΑΠΡΙΛΗΣ

Τώρα εἶν' Ἀπρίλης καὶ χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι,  
τὸ λέν τ' ἀηδόνια στὰ κλαριά κι οἱ πέρδικες στὰ πλάγια,  
τὸ λέν οἱ κοῦκοι στὰ ψηλά, ψηλά στὰ καταράχια.  
Πᾶν τὰ κοπάδια στὰ θουνά, νὰ ξεκαλοκαιριάσουν,  
πᾶν καὶ κοντὰ οἱ τσοπάνηδες, θαρῶντας τὴ φλογέρα,  
νὰ τὰ τυροκομήσουνε καὶ τὴ νομὴ νὰ θγάλουν  
καὶ νὰ γιορτάσουν τ' Ἄι - Γιωργιού, νὰ ρίξουν στοὺς σημάδι.  
νὰ πιοῦν νερὸ ἀπὸ τὰ θουνά, νὰ πάρουν τὸν ἄερα.

*Δημοτικόν.*

## Η ΑΝΟΙΞΗ

Νάτην, προβάλλει ἡ Ἄνοιξη χιλιοχαριτωμένη,  
μὲ χίλια μύρια χρώματα, μὲ μύριες ὁμορφάδες,  
μὲ κατακάθαρο οὐρανὸ καὶ χρυσαφένιες νύχτες.  
Ὁ ἥλιος καίει χαϊδευτά, ξαστράφτει τὸ φεγγάρι,  
λιώνουν τὰ χιόνια στὰ θουνά, οἱ κάμποι λουλουδίζουν,  
φουντώνουνε τὰ σύδεντρα\*, μαυρολογοῦν τὰ λόγγα\*,  
ἀνθίζουνε χαρούμενα μύριων λογιῶν λουλουδία,  
ἄλλα στοὺς κλώνους τῶν δεντριῶν κι ἄλλα στὶς χλόες μέσα,  
καὶ χύνουνε μοσχοβολές, ποὺ εὐφραίνουνε τὸν κόσμον.  
Καὶ μὲς ἀπὸ τίς εὐωδιές καὶ μέσ' ἀπ' τὰ λουλουδία  
σηκώνεται ἓνα ἀθάνατο τραγούδι στὸν αἰθέρα,  
σὰ νὰ ἦταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Νάτην, προβάλλει ἡ ᾿Ανοιξη, σὰ νύφη στολισμένη.  
 Τὰ χελιδόνια τὰ φαιδρά, τὰ κλαφερά τρυγόνια  
 κι οἱ πελαργοὶ οἱ περήφανοι μὲ τὰ κροκιά ποδάρια  
 ἀπὸ τῆ μαύρη ᾿Αραπιά ἐφτάσανε τρεχάτα,  
 γιὰ νὰ τῆς ποῦνε μ' ἄπειρη χαρὰ τὸ « καλῶς ἦρθες ».  
 Μυριάδες τραγουδιάρικα πουλιὰ γλυκολαλοῦνε·  
 ἄλλα κρυμμένα ντροπαλὰ στὸ φύλλωμα τῶν δέντρων,  
 ἄλλα πατώντας μαλακὰ στὰ χόρτα τ' ἀνθισμένα  
 κι ἄλλα πετώντας μὲ χαρὰ στὸ γαλανὸν αἰθέρα.  
 Κι ὁ βασιλιάς τοῦ τραγουδιοῦ, τ' ἀθάνατο τ' ἀηδόνι,  
 κι ὁ μαυροφόρος κόσσυφας κι ὁ παιγνιδιάρης σπίνος  
 κι ὁ κοῦκος ἀνθρωπόφωνος κι ἡ ὄμορφη γαλιάντρα  
 ἕνα γλυκὸ ταιριάζουνε κι ἀσύγκριτο τραγούδι,  
 ποὺ ὑψώνεται περήφανο στὸν ξάστερον αἰθέρα,  
 σὰ νὰ ἦταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Νάτην, προβάλλει ἡ ᾿Ανοιξη ροδοστεφανωμένη  
 κι ἡ Πασχαλιά μας ἡ Λαμπρὴ μὲ τὸ Χριστὸς ᾿Ανέστη  
 ὄλο τὴν ᾿Ανοιξη ἔρχεται καὶ θάρχεται γιὰ πάντα.  
 Ὅ καθε πόθος τῆς καρδιάς δρομάει \* καὶ φτερώνει  
 κι ἀνθρώποι, ζῶα καὶ φυτὰ προσπέφτουνε μπροστά της  
 καὶ σὰ θεὰ τὴν προσκυνοῦν καὶ τὴν ὕμνολογοῦνε  
 κι ἕνα τραγούδι θεϊκὸ πετάει στὸν αἰθέρα,  
 σὰ νὰ ἦταν σύννεφο χρυσόν, εὐχαριστήριος ὕμνος.

Γειά σου, χαρὰ σου, ᾿Ανοιξη χιλιοχαριτωμένη,  
 βασίλισσα τῶν ἐποχῶν καὶ καύχημα τοῦ Πλάστη,  
 ἃς ἦταν δώδεκα φορές ναρχόσουνα τὸ χρόνο!

*Χρῖστος Χριστοβασίλης.*

## ΛΕΛΕΚΙ ΚΑΙ ΠΟΥΛΑΚΙ

[Είναι γνωστόν, ὅτι τὰ λελέκια προτιμοῦν νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείναν, παρὰ ν' ἀφήσουν τοὺς γέρους γονεῖς των πεινασμένους.]

— Ὅχτῶ χρονῶν ἐπάτησες  
καὶ τόσο μοῦ ἀδυνάτισες ;  
Συχνὰ σκυμμένο στὰ νερά,  
μήπως δὲ θρίσκεις πιά νὰ φᾶς  
κι ὄλο λασπόνερο ρουφᾶς ;  
Ποῦ πᾶς μὲ βιαστικά φτερά  
δίχως τὴν πρώτη σου χαρά,  
μήπως σοῦ κλέψαν τὰ μωρά ;

— Τὰ χρόνια ἐκεῖνα πέρασαν,  
τώρα οἱ γονιοί μου γέρασαν,  
ἀπ' τὴ φωλιά τους δὲν πετοῦν...  
Κι οἱ πόνοι τους μ' ἀδυνατοῦν  
ὅ,τι ἐγὼ θρίσκω στὸ νερό,  
νὰ τρώω μονάχο δὲν μπορῶ !

— Δὲν τόλπιζα, ἄσχημο πουλί,  
νὰ εἶσαι καλὸ τόσο πολὺ.

*Γιάννης Περγαλιῆς.*

« Παιδαγωγικοὶ Μῦθοι »



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

### ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

#### Α

- ἀβάκιον* — μικρά τετράπλευρος σανίς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔστρωνον κηρὸν καὶ ἔγραφον χαράσσοντες.
- ἀβροδίατος* — λεπτομαθημένος, ἐκεῖνος ποῦ ζῆ με πολλὴν καλοπέρασιν.
- ἀγγλοπρεπεστάτη* — ἐκεῖνη ποῦ ἔχει τρόπους Ἰαγγλίδος, πολὺ τυπικὴ καὶ τακτικὴ εἰς τὴν ζωὴν τῆς.
- ἀγριάμπελος* — λέγεται καὶ ἀγριάμπελη ἢ ἀγριαμπελιά=φυτὸν ἀναρριχητικὸν με πολὺ εὔοσμα ἄνθη, λευκὰ ἢ λευκοκίτρινα.
- ἀλογολάτης* — ἐκεῖνος ποῦ τρέφει καὶ ὀδηγεῖ ἄλογα.
- ἀμόνι* — ὄγκος ἐπιχαλυβδωμένου σιδήρου με ξυλίνην βάσιν· ἐπάνω εἰς αὐτὸν σφυρηλατοῦνται τὰ μέταλλα κτυπώμενα με τὸ σφυρί. (Εἰς τὴν ἀρχαίαν = *ἄκμων*).
- ἀνανογιέμαι* — ἀνανοοῦμαι, συλλογίζομαι.
- ἀντένα, ἡ* — κεραία τοῦ πλοίου.
- ἀντράποδο* — (ἀνδράποδον) = αἰχμάλωτος πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐπωλήθη ὡς δοῦλος.
- ἀνώφλι* — τὸ ξύλον ἢ τὸ μάρμαρον, ποῦ συνδέει τὰς πλευρὰς τῆς θύρας ἢ τοῦ παραθύρου εἰς τὸ ἐπάνω μέρος αὐτῶν (ὕπερθυρον).
- ἄξεστος* — τραχύς, βάρβαρος εἰς τοὺς τρόπους, ἀμόρφωτος.
- ἀπάγγιο* — μέρος ὑπὴνεμον. ποῦ δὲν τὸ κτυπᾷ ὁ ἄνεμος.

- ἀπλοκαμίδι* — λέγεται καὶ *πλοκαμίδι* = μέρος τοῦ παραγαδιοῦ, ποῦ ἔχει ὡς δόλωμα πόδια λευκασμένα χταποδιοῦ (βλ. λέξιν *παραγάδι*).
- ἄραξος* — ἀκρωτήριον εἰς τὰ Δ. τῆς Ἀχαΐας (κοινῶς καβο - Πάπας).
- ἀσπίς Ἀχιλλέως* — Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ Ἴλιον, ἐθυσίασεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ἀφιέρωσε τὴν πανοπλίαν του, λαβὼν ἀντ' αὐτῆς ἐκ τοῦ ναοῦ ἄλλα ἱερὰ ὄπλα σωζόμενα ἐκ τοῦ τρωικοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀσπίδα τὴν θεωρουμένην τοῦ Ἀχιλλέως. Ταύτην ἐκράτει ὁ σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Πευκέστας, προπορευόμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τὰς μάχας.
- ἀστυφιλία* — ἡ συρροὴ τῶν κατοίκων ἀπὸ τὰ χωριά εἰς τὰς πόλεις.
- ἀτενίζω* — βλέπω κατάματα, προσηλώνω τὰ βλέμματά μου.
- αὔτανδρον* — μὲ ὄλους τοὺς ἄνδρας τοῦ πληρώματος.
- ἀφνειὸς* — (ἐπιθ.) = εὐπορος, πλούσιος.

## B

- βαργωμίζω* — λυποῦμαι, στενοχωροῦμαι (βαρυγνωμῶ).
- Βασιλάδι* — τὸ ἱστορικὸν νησιδίον εἰς τὴν εἴσοδον τῆς λιμνοθαλάσσης τοῦ Μεσολογγίου.
- βενετσάνικος* — ἐνετικός.
- Βενετσάνοι* — Ἐνετοί. Οὗτοι εἶχον ἐπεκτείνει τὴν κυριαρχίαν των κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἐπὶ τῆς Β. Ἰταλίας, Δαλματίας, Ἀλβανίας, τμήματος τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1687 εἶχον περιέλθει εἰς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ ἔφθασαν μέχρις Ἀθηνῶν, ὅπου ἐπολιόρκησαν τὴν Ἀκρόπολιν (τὸ Κάστρο).



- βιβλική σκηνή* — σκηνή (σύνολον πράξεων) ὁμοία με̄ ἐκείνας, πού ἀναφέρονται εἰς τὴν Βίβλον, δηλαδὴ εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν.
- βιός, τὸ βότσαλο βραγιά, ἦ* — ἡ περιουσία, ὁ πλοῦτος πού ἔχει κανεῖς.  
— πετραδάκι στρογγυλὸ τῆς παραλίας, χαλικάκι.  
— πρασινάδα λαχανοκήπου, ἀνθόφυτον χώρισμα κήπου.
- Βριλησσός* — ἡ Πεντέλη, ὄρος τῆς Ἀττικῆς.

## Γ

- γαβάθα* — βαθθὺ πῆλινον δοχεῖον.
- Γαλάτσι* — προάστιον τῶν Ἀθηνῶν μεταξὺ Πατησίων καὶ Ψυχικοῦ.
- Γενίτσαροι* — σῶμα ἐπιλέκτων πεζῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ἰδρυθὲν τὸ 1227 ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Οὐρχάν. Τοῦτο ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ χριστιανόπαιδα, τὰ ὁποῖα ἐξισλαμίσθησαν.
- γεράνια* — τὰ ἔχοντα χρῶμα ὅμοιον με̄ τὸ τοῦ πτηνοῦ γερανοῦ, δηλ. τεφρὸν (σταχτί).
- Γερηνιώτης* — ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν *Γερηνίαν*, ἀρχαίαν πόλιν τῆς Μεσσηνίας. Γερηνιώτης (Γερήνιος) ὀνομάζεται εἰς τὴν Ὀδύσσειαν ὁ Νέστωρ, βασιλεὺς τῆς Πύλου.
- γιατάκι* — μικρὰ κατοικία, τόπος διαμονῆς, φωλεά.
- Γλαρέντζα* — ὄνομα δοθὲν ἐπὶ φραγκοκρατίας εἰς τὴν παράλιον πόλιν τῆς Ἡλείας, τὴν καλουμένην Κυλλήνην.
- γλανκός* — ἀργυρόχρυσος, γυαλιστερός, γαλάζιος.
- Γοργόνα* — δαίμων θαλάσσιος τῆς νεοελληνικῆς μυθολογίας, με̄ κεφαλὴν, χεῖρας καὶ στήθος γυναικός, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ἰχθύς.
- Γοῦβες* — χωρίον τῆς ἐπαρχίας Ἰστιαίας (Ξηροχωρίου), εἰς τὸ Β. μέρος τῆς Εὐβοίας.
- γραφικός γουφάρι* — ὠραῖος, ἄξιος νὰ ζωγραφηθῆ (γιὰ ζωγραφιά).  
— εἶδος ψαριοῦ ὁμοιάζοντος με̄ σαυρίδι.

## Δ

- Δαφνί* — τοποθεσία εις τὴν Ἀττικὴν πρὸς Δ. τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ πρὸς τὴν Ἐλευσίνα. Εἰς τὸ Δαφνί εὐρίσκεται περίφημος ἀρχαία βυζαντινὴ μονή.
- Δίαιος* — Ἑλλην στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, νικηθεὶς ἀπὸ τὸν Λεύκιον Μόμμιον παρὰ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου τὸ 146 π. Χ.
- διακονία* — ὑπηρεσία, ἡ ἐργασία πού γίνεται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν κάποιου σκοποῦ.
- διβόλισμα* — τὸ δεύτερον ὄργανον τοῦ ἐδάφους.
- διολισθαίνω* — γλιστρῶ, ξεγλιστρῶ.
- διφνῆς* — (ἐπίθ.) ἐκεῖνος πού ἔχει διπλὴν ζωὴν, δύο εἰδῶν ὑπορξιν.
- διχτάδες* — οἱ ψαράδες πού ψαρεύουν μὲ δίχτυα· τὰ δὲ πλοίαρκα, πού χρησιμοποιοῦν οὗτοι, λέγονται *διχτνάρικα*.
- διῶρυξ Κωπαΐδος* — ἡ διῶρυξ πού συνδέει τὴν ἀποξηρανθεῖσαν ἐν Βοιωτίᾳ λίμνην τῆς Κωπαΐδος μὲ τὴν θάλασσαν.
- δοξάρι* — τὸ τόξον ἐν γένει, καθὼς καὶ τὸ εἰδικὸν ἐπιμηκες ὄργανον, μὲ τὸ ὅποιον ψαύονται αἱ χορδαὶ τοῦ βιολίου πρὸς ἀπόδοσιν ἤχου.
- δρομάω* — παίρνω δρόμον, τρέχω γρήγορα.
- δροσόπαγο* — παγερὴ δροσιά, ἰσχυρὸν ψύχος.

## Ε

- ἐκκοκκιστικὸς* — ἐκκοκκιστικὰ ἐργαστάσια = ἐκεῖνα, πού βγάζουν, καθαρίζουν τοὺς κόκκους.
- ἐλευθεροκοινωνῶ* — ἔχω τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπικοινωνῶ μὲ τοὺς ἄλλους.
- ἐμβριθῶς* — στοχαστικά, μὲ βαθεῖαν κατανόησιν.
- ἐντενκτήριον* — τόπος συναντήσεως.
- ἐξάνισταμαι* — ἐδῶ : ἐγείρομαι, σηκώνομαι.

- ἔπαλις* — ἐξώστης ὀδοντωτοῦ σχήματος ἐπάνω εἰς πύργους, φρούρια ἢ τείχη καὶ γενικῶς κάθε προφυλαγμένον ὕψωμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον οἱ πολεμισταὶ κτυποῦν τοὺς ἀντιπάλους.
- ἐπίστεγον* — τὸ διαμέρισμα τοῦ πρυμναίου καταστρώματος, τὸ ὁποῖον προορίζεται διὰ τὸν πλοῦ-αρχον καὶ τοὺς ἀξιωματικούς.
- Ἑστιάδες* — Ἑστιάδες ἐλέγοντο αἱ παρθένοι, ἰέρειαι τῆς θεᾶς Ἑστίας, ἡ ὁποία ἐπροστάτευε τὴν οἰκογένειαν. Αἱ Ἑστιάδες τῶν Ῥωμαίων ἐφύλαττον ἡμέραν καὶ νύκτα ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἑστίας.
- Εὐβοίος* — τὸ θαλάσσιον στενόν, πού χωρίζει τὴν νῆσον Εὐβοίαν ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν.
- ἐφόλκιον* — λέμβος.

## Z

- ζαφειρένιος* — ἐκεῖνος πού ἔχει χρῶμα βαθύ κυανοῦν (σαπφείρινος).
- ζωοτροφία* — τὰ τρόφιμα, πού εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς.

## H

- Ἡλύσια* — μυθικὴ χώρα, ὅπου κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων διέμενον ἀθάνατοι καὶ εὐδαίμονες οἱ διαπρέποντες εἰς ἀρετὴν καὶ ἀξίαν.

## Θ

- θεὰ τῆς εἰρήνης* — ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ, ἡ ὁποία ἐδώρησεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ἐλαίαν, ὡς σύμβολον εἰρήνης.
- θεράπαινα* — ὑπηρέτρια, ἐκεῖνη πού ὑπηρετεῖ.
- θηροδέριον* — κτυπῶ ξένας θύρας, ζητιανεύω.
- θωράκιον* — μικρὸς θώραξ, μετάλλινον ἢ ξύλινον προφύλαγμα τοῦ στήθους.

## I

Ἰμβραήμ

— (καὶ Ἰμπραήμ). Υἱὸς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Ἰμβραήμ τῷ 1824 κατ' αἴτησιν τοῦ Σουλτάνου ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου καὶ κατάρθωσε νὰ κυριεύσῃ μέγα μέρος τῆς Πελοποννήσου, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινε μέχρι τοῦ 1828.

Ἰρις

— τὸ οὐράνιον τόξον.

ἱστιοπλοῖα

— θαλασσία συγκοινωνία μὲ ἱστιοφόρα.

## K

κάβος

— ἀκρωτήριο.

καβο-Πάπας

— ὁ Ἄραξος, ἀκρωτήριο εἰς τὰ Δ. τῆς Ἀχαΐας.

κάθαρισ

— καθαρισμὸς τῶν ἐπιβατῶν τῶν προερχομένων ἀπὸ ἄλλην χώραν πρὸς ἀποφυγὴν μεταδόσεως λοιμωδῶν νόσων.

κακαβιά, ἡ

— ὅ,τι μαγειρεύεται εἰς τὸ κακάβι (χύτραν).

καλόγνεστος

— καλὰ γενεσμένος (ἀπὸ τὸ γνέθω = κλώθω).

καλοῖσκιωτος

— ἐκεῖνος ποῦ ἔχει καλὸν ἴσκιον, μεταφορικῶς = καλότυχος, εὐτυχισμένος.

κάματος

— κόπος, μόχθος, κούρασις.

καραούλι

— φρουρός, σκοπὸς (καὶ ἡ φρούρησις).

καραβανάρης

— ὁ ἀρχηγὸς караβανίου.

καρβάνι ἢ

καραβάνι

— συνοδεία ἀνθρώπων, ποῦ ταξιδεύουν μὲ ζῶα καὶ ἀποσκευὰς εἰς μακρινὰς ἀποστάσεις.

Κάστρο

— φρούριον. Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐχρησίμευεν ὡς φρούριον.

Κιονταχῆς

— Τοῦρκος στρατάρχης δράσας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Κίρκη

— μυθικὴ μάγισσα, ἡ ὁποία ἠθέλησε νὰ κρατήσῃ πλησίον τῆς τὸν Ὀδυσσεά· μεταφορικῶς = πλανεύτρα.

κοπέλι

— παιδί· ἔπειτα σημαίνει καὶ ὑπηρέτης, δοῦλος.

- κορβέτα* — πλοῖον ἰστιοφόρον μὲ τρεῖς ἰστούς, ἐμπορικὸν ἢ καὶ πολεμικόν.
- κονβέρτα* — τὸ κατὰστρωμα τοῦ πλοίου.
- κονπαστή* — τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν τοιχωμάτων τοῦ πλοίου.
- κονσέτα, ἡ* — ἡ καμπίνα, ὁ μικρὸς κοιτῶν τοῦ πλοίου.
- κράσπεδον* — τὸ τελευταῖον ἄκρον ἐνδύματος, δρόμου, πόλεως κ. τ. ὄ.
- κρικέλα* — μεγάλος κρίκος.

## Λ

- λαζουοῖ* — λαζουρίτης λίθος· λίθος ἡμιπολύτιμος, ποῦ ὁμοιάζει μὲ σάπφειρον.
- λάσιος* — πυκνός, δασώδης.
- λεγέτι* — λέγεται καὶ *λαγήτι* (λάγητος) = στάμνα.
- λεγεών, ὁ καὶ ἡ* — σῶμα στρατιωτικὸν τῶν Ῥωμαίων, ἀντίστοιχον πρὸς τὴν σημερινὴν μεραρχίαν.
- Λεονάτος* — σωματοφύλαξ καὶ φίλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.
- λακωτὸ ἁλώνι* — ἁλώνι ἀνοικτόν, ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἥλιον.
- λίβας* — ἄνεμος Ν.Δ. πολὺ θερμός.
- Λιναριά, ἡ* — χωρίον τῆς νήσου Σκύρου.
- λόγγος, ὁ* — λέγεται καὶ τὸ *λόγγο* καὶ ἡ *λογγιά* = δάσος, φάραγγι γεμάτο δένδρα.
- λοιμοκαθατήριον* — τόπος πρὸς καθαρισμόν ἀπὸ μολυσματικὰς νόσους.
- λυγαριά* — φυτὸν αὐτοφυές μὲ πολὺ εὖοσμα ἄνθη.
- Λυκομήδης* — μυθικὸς βασιλεὺς τῆς Σκύρου.

## Μ

- μαῖστράλι* — ἐλαφρὸς βορειοδυτικὸς ἄνεμος.
- μασιά, ἡ* — εἶδος τιμπίδας, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὰ κάρβουνα.
- μελέτμια, τὰ* — καλοκαιρινοὶ περιοδικοὶ βόρειοι ἄνεμοι.
- μετόχι* — κτήμα, παράρτημα ἢ ναὸς μονῆς.

- Μόμμιος, Λεύκιος* — Ὑπατος Ρωμαῖος καταστρέψας τὴν Κόρινθον τὸ 146 π.Χ.
- μούσκι* — βρυόφυτον, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται εἰς βαλτώδεις ἢ σκιεροὺς τόπους ἢ ἐπὶ βράχων, δένδρων, τοίχων κτλ.
- μουῦτσος* — ναυτόπαις, μαθητευόμενος ναύτης.
- μπάντα, ἢ*  
*μπερκέτια, τὰ*  
*μπερντὲς*  
*Μπιζάνι* — (λέξις Ἰταλική) = ὁμάς μουσικῶν, ὀρχήστρα.  
— ἀφθονία, πλοῦτος.  
— παραπέτασμα, κουρτίνα.  
— χωρίον Ν.Α. τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου βουνοῦ, περίφημον ὄχυρόν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν πόλεμον 1912—1913.
- μπονγάζια, τὰ*  
*Μπωζοῦρ Λου-*  
*δοβίκος* — (λέξις τουρκικὴ) = θαλάσσια στενά.  
— Γάλλος διπλωμάτης (1765 — 1836). Οὗτος διετέλεσε γενικὸς πρόξενος ἐν Σμύρῃ καὶ ἔγραψε βιβλίον μετὸν τίτλον «Ταξίδιον εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν», ὅπου ἐξέθετε τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς χώρας, τὰς ὑποδοῦλους τότε ὑπὸ τοῦς Τούρκους.
- μυχός* — τὸ ἐνδότερον μέρος, τὸ βάθος.

## N

- νεῦμα* — γνέψιμο.
- νεύω* — γνέφω, κάνω νεῦμα, κάνω νόημα.
- ντέρτι* — βάσανον, στενοχωρία, καημός.
- ροτίζω* — ὑγραίνομαι, ἔχω ὑγρασίαν.

## Ξ

- ξεσκλίδι* — σχισμένο κομματάκι, ἀπόκομμα.
- ξέφωτο* — ἀνοικτόν, ἀπλωτόν μέρος.
- Ξηροχώρι* — πόλις τῆς Εὐβοίας εἰς τὰ Β. τῆς νήσου. Λέγεται καὶ Ἰστιαία.

## Ο

- ὀκνιά, ἡ  
 ὀλισθαίνω  
 ὀλολύζω  
 ὀρμήγνεια  
 ὀρυμαγδός  
 ὄριος ἄνεμος
- ὀκνηρία, τεμπελιά.  
 — γλιστρῶ.  
 — φωνάζω δυνατά, ξεφωνίζω, θρηνῶ.  
 — (ἐκ τῆς λέξεως ἐρμηνεία) = συμβουλή, διδασχία, παραγγελία. Καί *ὀρμηγνέω* = συμβουλεύω.  
 — κρότος δυνατός, ποδοβολητό.  
 — ἄνεμος βοηθητικός, εὐνοϊκός, πνέων ὀπισθεν τῆς πρύμνης (στά πρύμα).

## Π

- πάλα, ἡ  
 παλινόστησις  
 πανερία  
 παραγάδι  
 παραστάτης  
 Πέροσης  
 πεσσοί  
 Πενκέστας  
 πλησίστιος  
 πλουμιστός
- σπάθη.  
 — ἐπιστροφή εἰς τὴν πατρίδα.  
 — ποσότης ἴση μὲ τὸ περιεχόμενον ἑνὸς πανεριοῦ.  
 — ἀλιευτικὴ συσκευὴ μὲ πολλὰ ἀγγίστρια. Οἱ ψαράδες, ποῦ ἀσχελοῦνται μὲ τὰ παραγάδια = *παραγαδιάρηδες*: τὰ καΐκια των = *παραγαδιάρικα*.  
 — τετραγωνικὸς τοῖχος, δοκὸς ἢ κίων (κολόνα) παρὰ τὸ ἄνοιγμα θύρας ἢ παραθύρου.  
 — ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου, εἰς τὸν ὅποιον ἀπευθύνει τὸ μεγάλο ποίημά του «Ἔργα καὶ Ἡμέραι».  
 — τὰ πiónια, τὰ κομμάτια, μὲ τὰ ὅποια παίζονται διάφορα παιγνίδια (ζατρίκιον, τάβλι, ντάμα κ.τ.δ.).  
 — Μακεδῶν σωματοφύλαξ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φέρων κατὰ τὰς μάχας τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀχιλλέως.  
 — μὲ ὄλα τὰ πανιά, μὲ φουσκωμένα πανιά.  
 — στολισμένος μὲ διάφορα χρωματιστὰ στολίδια.

- ποδίζω* — στρέφω καὶ εἰσέρχομαι εἰς τὸν λιμένα ἔνεκα κακοκαιρίας.
- πορθμεὺς* — ἐκεῖνος ποὺ περνᾷ τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος ποταμοῦ, λίμνης ἢ στενῆς θαλάσσης (περαματάρης).
- πορόνωμαι* — ἐξαχρειώνομαι, διαφθείρομαι.
- Πούλια, ἡ* — αἱ Πλειάδες (ἀστερισμός).
- πουρνὸ* — πολὺ πρωί.
- προσκλίνοντες*  
*λόφοι* — λόφοι ποὺ γέρνουν, κατηφορίζουν ὁμαλῶς.
- προσὀρμίζομαι* — ἀράζω.
- πρόστεγον* — ὁ ἐστεγασμένος χώρος τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου κατὰ τὴν πρῶραν.
- προφυλακαὶ* — τὸ τμήμα τοῦ στρατοῦ, ποὺ προηγεῖται ἀπὸ τὸ κύριον σῶμα ἢ ἐκεῖνο ποὺ φυλάσσει ἐμπρός.
- προροφάνι* — ἐσχάρα σιδηρᾶ, προεξέχουσα ἀπὸ τὴν πρῶραν ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου καὶ ἔχουσα ἀναμμένα φρύγανα, δαδί, ρητίνην ἢ φανὸν ἀσετυλίνης, διὰ νὰ προσελκύῃ τοὺς ἰχθύς κατὰ τὴν νυκτερινὴν ἀλιεῖαν.

## Ρ

- ρεῖθρα* — τὰ χεῖλη τῆς ὄχθης.
- ροζῶνω* — ἀποκτῶ ρόζους ἀπὸ τὴν χειρωνακτικὴν ἐργασίαν.

## Σ

- σβάροισμα* — τὸ τρίψιμον τῶν βῶλων τοῦ ἀγροῦ μετὰ τὴν *σβάραν*, δηλ. μετὰ εἰδικὸν ξύλινον ἐργαλεῖον.
- σκαπετάω* — ὑπερπηδῶ, περνῶ ὕψωμα.
- σκέπη* — σκέπασμα, κάλυμμα.
- σκιάδιον* — πῖλος πλατύγυρος ψάθινος.
- σκιζα, ἡ* — ἀπόσχισμα ξύλου, σχετικῶς λεπτὸν καὶ αἰχμηρόν.



- σκοθίζω*  
*σοφοί* — φωνάζω δυνατά, ξεφωνίζω.  
— οί έπτά σοφοί τής άρχαίας Έλλάδος ζήσαντες κατά τόν Ζ' π.Χ. αιώνα ήσαν: Σόλων ό σοφός νομοθέτης τών Άθηνών, Πιττακός ό τύραννος τής Μυτιλήνης, Κλεόβουλος ό τύραννος τής Λίνδου έν Ρόδω, Περίανδρος ό τύραννος Κορίνθου, Βίας ό δίκαιος δικαστής τής Ιωνικής έν Μ. Άσία πόλεως Πριήνης, Χίλων ό Λακεδαιμόνιος ό πρώτος έφορος έν Σπάρτη και Θάλης ό Μιλήσιος ό ιδρυτής τής θεωρητικής γεωμετρίας και άστρονόμος.
- στανροχέρης*  
*στόμφος* — άργός, χασομέρης, τεμπέλης.  
— ύφος προσποιητόν, πομπώδες, λόγια φουσκωμένα.
- στόνος*  
*στροφίγξ, ή* — στεναγμός.  
— ό σιδερένιος στροφεύς, με τόν όποϊον στρέφεται ή θύρα.
- στυλοβάτης*  
*σύ(ν)δειπνος*  
*σύ(ν)δεντρο*  
*σφύζω* — ή βάσις του στύλου, τó στήριγμα.  
— ό συνδαιτυμών, ό συμμετέχων εις τó δεϊπνον.  
— τόπος με πολλά δένδρα, δάσος.  
— τινάσσομαι, κτυπώ ζωηρά, όρμώ.

## Τ

- τερέτισμα*  
*Τουρκοβούνια* — κελάδημα, σιγοτραγούδισμα.  
— μακρά σειρά χαμηλών λόφων εις τά Β.Α. τών Άθηνών.
- Τουρκογραικία* — τίτλος βιβλίου γραφέντος άπό τόν έξοχον Γερμανόν έλληνιστήν Μαρτίνον Κρούσιον (1526 — 1607). Με τήν λέξιν αύτήν ό συγγραφεύς έννοεί τήν Έλλάδα (Γραικία), τήν υπόδουλον τότε εις τούς Τούρκους. Εις δε τó σύγγραμμα τουτο δίδει πολύ χρησίμους πληροφορίας περι τών πρώτων αίωνων τής Τουρκοκρατίας.

- πρεχαντήρι* — μικρὸν ἄκτοπλοϊκὸν ἱστιοφόρον καὶ ἀλιευτικὸν πλοιάριον.
- τριακόντορος* — ἀρχαῖον πολεμικὸν πλοῖον μὲ 30 κώπας.
- τριζόνι* — ὁ γρύλος, ἔντομον τῆς οἰκογενείας τῶν γρυλιδῶν.
- τρισκατάρατος* — ὁ διάβολος, ὁ σατανάς.
- τσαπράζια, τὰ* — ἀργυρᾶ κοσμήματα, φερόμενα σταυροειδῶς ἐπὶ τοῦ στήθους εἰς τὰς ἔθνικὰς ἐνδυμασίας κυρίως τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος.

## Υ

- ὑδροτριβή* — ἡ νεροτριβή, ὅπου μὲ τὸ νερὸν ποῦ πίπτει, κατεργάζονται τὰ ἐγχώρια μάλλινα σκεπάσματα καὶ φορέματα οἱ χωρικοί.
- ὑδροχαρῆς* — ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ τὰ νερά, ποῦ εὐχαριστεῖται ἀπὸ τὰ νερά.
- ὑπόσαθρος* — μισοσάπιος, μισοχαλασμένος.
- ὑφάδι* — τὸ κατὰ πλάτος νῆμα τοῦ ὑφάσματος.
- ὑψίκορμος* — ἐκεῖνος ποῦ ἔχει πολὺ ὑψηλὸν κορμόν. Λέγεται κυρίως διὰ τὰ δένδρα.

## Φ

- φάδι* — Βλ. ὑφάδι. Κατ' ἐπέκτασιν = ἡ ὑφαντικὴ τέχνη.
- φαντάζω* — προκαλῶ ζωηράν ἐντύπωσιν.
- Φιλοποίμην* — στρατηγὸς τῆς Ἀρχαϊκῆς Συμπολιτείας, καταγόμενος ἐκ Μεγαλοπόλεως (253—183 π.Χ.), καταβαλὼν μεγάλας προσπάθειας πρὸς ἀναβίωσιν τῆς ἰσχύος τῆς Ἑλλάδος. Ἐπωνομάσθη ἔνεκα τούτου «ὁ τελευταῖος Ἑλληνην».
- φίλυδρος* — ἐκεῖνος ποῦ ἀγαπᾷ τὰ νερά.
- φλέγμα* — ψυχραιμία, ἀταραξία.

- φλωρί — παλαιὸν χρυσοῦν νόμισμα (φλουρί).  
 φρεγάτα — Λέγεται καὶ *φρεγάδα* = πολεμικὸν πλοῖον μὲ  
 τρεῖς ἰστούς.  
 φρόνος — εἶδος βατράχου.

## X

- χε(ι)ρόβολο — ὅ,τι πιάνει ὁ θεριστής μὲ τὴν χούφταν του, δε-  
 ματάκι.  
 Χελμούτσι — Λέγεται καὶ Χλιμούτσι. Περιφημον κατὰ τοὺς  
 χρόνους τῆς Φραγκοκρατίας κάστρον τῆς  
 Ἡλίδος, ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρωτήριο καὶ τὸ  
 βουνὸν Χελωνάτα.  
 χλαμύδιον — μικρὰ *χλαμύς* = βραχὺς μανδύας κοσμητικός.  
 χράμι — μάλλινον κλινσοκέπασμα.  
 «Χρονικά» — ἐφημερίς ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ τοῦ  
 Ἑλβετοῦ φιλέλληνος Μάγερ ἀπὸ 1 Ἰανου-  
 αρίου 1824—20 Φεβρουαρίου 1826.  
 χταποδιάρικα — τὰ καΐκια, τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ  
 ψάρεμα τῶν ὀκταποδιῶν. Οἱ ψαράδες, πού  
 ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ψάρεμα τοῦτο, λέγονται  
*χταποδιάρηδες*.  
 χρυσοκάπουλον — τὸ ζῶον, πού ἔχει τὸ σαμάρι (σάγμα) καὶ τὰ  
 νῶτα στολισμένα μὲ χρυσοκεντημένα κα-  
 λύμματα.

## Ψ - Ω

- ψεκάς, ἡ — μικρὰ σταγῶν ὕδατος ἢ βροχῆς, ψιχάλα.  
 ῥοῖος — ῥοῖατος.  
 ῶρίων — λαμπρὸς ἀστερισμός, ὁ ὅποιος φαίνεται ζωη-  
 ρότατος ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος.  
 ὠρῶμαι — οὐρλιάζω.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄.

### ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

#### ΑΓΡΑΣ ΤΕΛΛΟΣ

Φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ Εὐαγ. Ἰωάννου. Ἐγεννήθη τὸ 1899 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἔσπούδασε νομικά, ἀλλ' ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίησιν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Μετέφρασε καὶ ἄρκετὰ ξένα ἔργα. Εἰς τὰ ποιήματά του ἐκδηλῶνει μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν.

#### ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ



Φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἔσπούδασε νομικά καὶ ἐχρημάτισε βουλευτὴς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ του συλλογαὶ εἶναι : «*Πρωῖνὸ ξεκίνημα*», «*Καιρὸς πολέμου*», «*Ἀγάπη στὸν Ἑπαιχτο*». Ἐκ τῶν διηγημάτων του ἡ συλλογὴ «*Ἀπλοῖκὲς ψυχῆς*» ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

#### ΑΝΝΙΝΟΣ ΜΠΑΜΠΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἦτο δημοσιογράφος. Ἔργα του : «*Λυκαωνέες*», «*Ἐδῶ κι ἐκεῖ*», «*Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα*», «*Νίκαι κατὰ βαρβάρων*», «*Ὁ Σύλλογος τῶν εἰσαγγελέων*» κ. ἄ.



## ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824 καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Κατὰ πρῶτον ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔπειτα δὲ ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Διετέλεσεν ἀντιπρόσωπος τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του εἰς τὴν Ἴόνιον Βουλὴν. Μετὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρῶτων βουλευτῶν, οἱ ὅποιοι ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρως Ἑπτανήσου εἰσῆλθον εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινοβούλιον. Διεκρίθη ὡς ποιητῆς διὰ τὴν μεγάλην φαντασίαν του καὶ τὸν ἀσυγκράτητον πατριωτισμὸν του. Ἔργα του: «*Στιχορρογήματα*», «*Μνημόσυνα*», «*Κυρὰ Φροσύνη*», «*Ἀθανάσιος Διάκος*», «*Φωτεινὸς*» κ. ἄ.

## ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν, διετέλεσε δὲ καθηγητῆς Γυμνασίου εἰς Ἀθήνας. Ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔργα του ποιητικά: «*Ἀθόιδες αὐραὶ*», «*Ποιήματα*». — Πεζὰ: «*Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου καὶ ἄλλα διηγήματα*», «*Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου*», «*Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον*».

## ΒΥΡΩΝ (ΛΟΡΔΟΣ)

Τὸ ἀγγλικὸν του ὄνομα Μπάυρον (Γεώργιος Γόρδων). Διάσημος Ἄγγλος ποιητῆς καὶ ἔνθερμος φιλέλλην. Ἐγεννήθη εἰς Λονδῖνον τὸ 1788. Εἶχε ψυχὴν φλεγομένην ἀπὸ τὰ ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Ἐνθουσιασθεὶς ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀφιέρωσεν ὅλας τὰς δυνάμεις του διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέθανεν ἀπὸ τὰς κακουχίας εἰς Μεσολόγγιον τὸ 1825. Ἡ ποίησις του περιέχει εὐγενεῖς καὶ ὑψηλὰς ἰδέας. Ἔργα του εἶναι: «*Τσαίλδ Χάρολδ*», «*Δὸν Ζουάν*», «*Ὁ Κουρσάρως*» κ. ἄ.

## ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ



Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν καὶ τὰς λαϊκὰς παραδόσεις. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον τοῦ ἔχει τὸν τίτλον «*Τὰ ἀγρία καὶ τὰ ἡμερὰ τοῦ βοννοῦ καὶ τοῦ λόγγου*».

## ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1937 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐνωρὶς ὅμως κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Εἶναι κατὰ κύριον λόγον δημοσιογράφος καὶ ποιητής. Τὰ ἔργα τοῦ εἶναι πλήρη πατριωτισμοῦ καὶ ἀγάπης διὰ τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις. Τὸ κυριώτερον τούτων εἶναι «*Οἱ Κοῆτες μου*», συλλογὴ διηγημάτων.



## ΔΕΛΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1905. Ἠσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἀκολουθοῦσα τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρὸς τῆς, διηγηματογράφου Πηνελόπης Δέλτα. Ἐγραψεν εἰς ἀπλὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τοὺς «*Μύθους καὶ Θρύλους*» κ. ἄ.

## ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΙΟΥΛΙΑ

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1858 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1937. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀγγλίαν καὶ ἔγραψε διάφορα ἔργα σχετικὰ μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀγγλιστί. Ἐγραψεν ἐπίσης διάφορα διηγήματα εἰς τὴν μητρικὴν τῆς γλῶσσαν, κυρίως

παιδαγωγικοῦ περιεχομένου ὑπὸ τοὺς τίτλους : «*Στὴν Κοζάνη*», «*Ὅλοι μαζί*», «*Στὸ νησί τους*», «*Ποριώτικες ἱστορίες*», «*Παραδόσεις καὶ παραμύθια*» κ. ἄ.

#### ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ γονεῖς Μεσολογγίτας. Μετὰ τὰς σπουδὰς του εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων καὶ ἀρκετὰ πεζά, διηύθυνε δὲ καὶ διάφορα περιοδικά. Ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὸ τελευταῖον του πεζὸν ἔργον φέρει τὸν τίτλον «*Σκόρπια φύλλα τῆς ζωῆς μου*».



#### ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1871. Λογοτέχνης καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε τὰς συλλογὰς διηγημάτων : «*Ἡ ζωὴ ποῦ περνᾷ*», «*Διηγήματα ἑλληνικῆς ζωῆς*» κ. ἄ., εἰς τὰ ὅποια περιγράφει τὴν ζωὴν τῶν πόλεων καὶ τῆς ὑπαίθρου.

#### ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κλεάνθου Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μόλυβον τῆς Μυτιλήνης τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924. Ἄν καὶ νέος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐν τούτοις ἠσχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Τὰ ἔργα του διακρίνει πρὸ παντὸς ἐξάιρετος ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας. Κυριώτερα τούτων εἶναι : «*Νησιώτικες ἱστορίες*», «*Φυλλάδες τοῦ γερο-Δήμου*», «*Ἱστορία τῆς Ρωμοσύνης*» κ. ἄ. Μετέφρασεν ἐπίσης ἐμμέτρως καὶ τὴν «*Ὀδύσειαν*» τοῦ Ὀμήρου.

#### ΗΣΙΟΔΟΣ

Ἕλλην διδασκτικὸς καὶ ἐπικός ποιητὴς γεννηθεὶς εἰς Ἄσκραν τῆς Βοιωτίας περὶ τὸ 750 π.Χ. Ἐγραψεν : «*Ἔργα καὶ Ἡμέρας*»,

ὅπου παρέχει συμβουλὰς περὶ τῶν γεωργικῶν κυρίως ἐργασιῶν καὶ τὴν «*Θεογονίαν*», εἰς τὴν ὁποίαν γράφει περὶ τῆς γενέσεως τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων.

#### ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ



Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀσχολεῖται μὲ τὴν ποίησιν, τὴν πεζογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν. Εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του εἶναι λαογραφικὰ καὶ κυρίως λογοτεχνικά. Τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: «*Ἡ ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν*», εἰς τρεῖς τόμους, «*Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες*», «*Ἀναδρομάρχης*», «*Θρύφαλα*» κ. ἄ.

#### ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Βιάννον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1920 εἰς τὸ Ἡράκλειον. Ἦτο διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην καὶ διεκρίθη ὡς δημοσιογράφος εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «*Ὁ Πατούχας*», «*Ὅταν ἤμουν*» δάσκαλος» κ. ἄ.



#### ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ



Ἐγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἦτο δικαστὴς καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικά ἔργα του εἶναι: «*Κίμων Ἀνδρεάδης*», «*Τὸ σπιτάκι τοῦ γιαιοῦ*», «*Διηγήματα*», «*Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας*», «*Ψαράδικες ἱστορίες*» κ.ἄ. Ἐγραψε καὶ νομικὰ συγγράμματα.



## ΜΑΡΤΙΝΕΛΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1836 εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔσπούδασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἦτο ποιητὴς καὶ διεκρίθη διὰ τὴν φιλοπατρίαν του. Ἔργα του : «*Οἱ ἥρωες τοῦ Μανροβονίου*», «*Τραγούδια*».

## ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κύπρον τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933. Ἔσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Ὁξφόρδην. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῆς κλασικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, τὸ δὲ 1926 ἐγένετο Ἀκαδημαϊκός. Ἐκτὸς ἄλλων ἔργων ἐδημοσίευσε συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐπιγράμματα*», μεταφράσιν τῆς «*Ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας*» τοῦ Μώρρυ καὶ τὸν «*Στέφανον*», συλλογὴν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ποιημάτων μεταφρασμένην εἰς δημοτικούς στίχους.

## ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Μυτιλήνην τὸ 1892. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνειργάσθη εἰς πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας, ὅπου ἐδημοσίευσεν διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ διαφόρους μελέτας. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς : «*Τὸ πράσινο βιβλίον*», «*Τὸ τραγούδι τῆς γῆς*», «*Ἡ δασκάλα μὲ τὰ χρυσὰ μάτια*», «*Τὸ γαλάζιο βιβλίον*» κ.ἄ.

## ΜΩΡΑΪΤΙΝΗΣ ΤΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1885 εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἶναι ἐκλεκτὸς θεατρικός συγγραφεὺς καὶ χρονογράφος. Συνειργάσθη καὶ συνεργάζεται εἰς διαφόρους ἔφημερίδας καὶ περιοδικὰ. Ἔγραψε : θεατρικὰ

ἔργα, μυθιστορήματα κ. ἄ. ἔργα, τὰ ὅποια διακρίνει κατὰ κανόνα εὐθυμος διάθεσις καὶ σάτυρα τῶν κακῶς ἐχόντων εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν μας.

#### ΝΙΡΒΑΝΑΣ ΠΑΥΛΟΣ



Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἀπέθανε τὸ 1938 εἰς Ἀθήνας. Ἦτο ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, δημοσιογράφος καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ τὴν «Γλωσσικὴν αὐτοβιογραφίαν του».

#### ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1867 εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀνετράφη εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικά καὶ φιλολογίαν καὶ εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν πολλοὺς τόμους διηγημάτων, μυθιστορημάτων κ. ἄ. καὶ τρεῖς τόμους «Θεάτρων». Ἐγραψε καὶ «Παιδικὸν Θεάτρον» διὰ μαθητάς. Ἀπὸ πολλῶν ἔτων δημοσιεύει ἐπιστολάς μὲ τὸ ψευδώνυμον «Φαίδων» εἰς τὸ περιοδικὸν «Διάπλασις τῶν Παιδων».



#### ΟΜΗΡΟΣ

Ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ποιήματά του εἶναι ἡ «Ἰλιάς» καὶ ἡ «Ὀδύσσεια». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων.

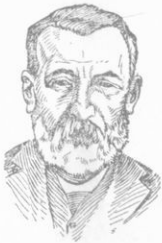
## ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1859 εἰς τὰς Πάτρας, κατάγεται δὲ ἐκ Μεσολογίου. Ἐπὶ ἔτη ὑπηρέτησεν ὡς γενικός γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῶρα δὲ εἶναι Ἀκαδημαϊκός. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος καὶ εἷς τῶν μεγαλυτέρων τοῦ κόσμου. Ἐκτὸς τῶν ποιημάτων του ἔχει γράψει καὶ πεζά. Ὅλα τὰ ἔργα του ἀποτελοῦν 35 περίπου τόμους. Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι: «*Ὁ Τάφος*», «*Δωδεκάλογος τοῦ γύφτου*», «*Ἡ Φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ*», «*Ἀσάλευτη ζωὴ*» κ. ἄ. Τὸ ἐκτενὲς διήγημά του «*Θάνατος παλικαριοῦ*» ἔχει μεταφρασθῆ καὶ εἰς ξένας γλώσσας.



## ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἷς ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ἑλληνας διηγηματογράφους. Τὰ ἔργα του ἀναφέρονται εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του, τὴν ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν του καὶ τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν παράδοσιν. Τὰ γνωστότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ «*Χριστογεννηάτικα*», «*Πρωτοχρονιάτικα*» καὶ «*Πασχαλινὰ*» διηγήματα, ἢ «*Γυφτοπούλα*», ἢ «*Φόνισσα*», οἱ «*Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν*».



## ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΡΣΙΝΟΗ

Ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ βραδύτερον εἰς Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν. Διετέλεσε καθηγήτρια παρθεναγωγείου ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ κατέγινεν ἰδιαίτερος εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα της εἶναι: «*Ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους Μέγας Ἀλέξανδρος*», «*Ἀπὸ παντοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς*», «*Παιδικὰ παραμύθια*» κ. ἄ.



## ΠΑΡΑΣΧΟΣ ΚΛΕΩΝ

Ἐγεννήθη τὸ 1896 εἰς Πύργον τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τῆς νεανικῆς τοῦ ἡλικίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν κριτικὴν. Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας, ὅπου ἐδημοσίευσε ποιήματα, πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις, κριτικὰς μελέτας κ. ἄ. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξεδόθησαν αἱ «*Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα νεοελληνικὰ ποιήματα*», «*Μορφές καὶ ἰδέες*», κριτικαὶ μελέται βραβευθεῖσαι κ. ἄ.

## ΠΑΨΑΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀνδρούτσαν τῆς Μεσσηνίας τὸ 1872, καταγόμενος ἐκ Μάνης. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησεν ὡς δικαστῆς καὶ ἀνώτερος διοικητικὸς ὑπάλληλος. Ἠσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἔγραψεν ἔμμετρα καὶ πεζὰ. Ἔργα τοῦ : «*Τὰ πρῶτα παραμύθια*», «*Μοσκιές*», διηγήματα, «*Σπάρτη—Μυστράς*», «*Μαυιάτικα μοιρολόγια*» κ. ἄ.

## ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἰ. Γιαννούκου. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Σπέτσας τὸ 1866 ὕπηρέτησεν ὡς δημοδιδάσκαλος. Ἐγραψε διάφορα διηγήματα καὶ ποιήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν τὰ : «*Τραγούδια τῆς ἀκρογιαλιᾶς*», «*Τρελὰ τραγούδια*», «*Παιδαγωγικοὶ μύθοι*» — εὐτράπελοι, παιδαγωγικοὶ καὶ λίαν σύντομοι — κ. ἄ. Μετέφρασεν ἑμμέτρως τοὺς μύθους τοῦ διασήμευ Ρώσου λογοτέχνου Κριλώφ.

## ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Ἱστορικὸς καὶ φιλόσοφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χαϊρώνειαν τῆς Βοιωτίας καὶ ἔζησε τὸν πρῶτον αἰῶνα μ. Χ. Τὰ σπουδαιότερα ἔργα τοῦ εἶναι : «*Παράλληλοι βίοι*» καὶ «*Ἠθικά*».

## ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ἄφηκε πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι εἶναι : «Χειμώνανθοι», «Τὸ παλιὸ βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα», «Ὁ τραγουδιστής», «Ὁ βασιλεὺς Ἀνήλιαγος», «Τὰ πρῶτα βήματα» διὰ παιδιὰ. Μετέφρασε καὶ τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.



## ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ ΘΕΜΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1888, τέως ἀξιωματικὸς τοῦ οἰκονομικοῦ τοῦ Β. Ναυτικοῦ. Ἐγραψε μὲ πολλὴν χάριν διὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ζωὴν καὶ ἐξέδωκεν εἰς τόμους τὰ ἑξῆς : «Θαλασσινὲς σελίδες», «Τὸ ἀκρογύαλι μας», «Σιλονέτες τῶν βυθῶν» κ. ἄ.

## ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ



Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1935. Ἐσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐγραψε ποιήματα καὶ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σπουδαιότερα εἶναι : «Νικηφόρος Φωκὰς», «Παλαιὰ καὶ νέα», «Διπλὴ ζωὴ», «Ἐμπρὸς εἰς τὸ ἄπειρον» κ. ἄ.

## ΡΑΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1932. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ φιλολογίαν ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς ἱστορικὰς μελέτας. Διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας. Ἐγραψε

πολλά ἐπιστημονικά ἔργα ἱστορικοῦ καὶ ναυτικοῦ περιεχομένου καθὼς καὶ τρεῖς τόμους διηγημάτων.

#### ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Δικελὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ 1874. Ἐνωρίς ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ὑπερέτησεν ὡς καθηγητῆς τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὴν Σμύρνην καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐγραψεν εἰς πολλὰ περιοδικὰ καὶ ἡμερηΐδας. Ἐξέδωσε πολλὰς συλλογὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Θανάσιμα», «Μαῦρα κρίνα», «Τραγούδια τοῦ λυτρωμοῦ» κ. ἄ.

#### ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1881, καταγόμενος ἀπὸ Σουλιωτικῆν οἰκογένειαν. Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσεν πλεῖστα ποιήματα καὶ πεζά, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι: Ποιητικαὶ συλλογαί: «Μεγάλη αἶθρα», «Ἁγία Βαρθάρα», «Ἀπέθαντος» κ. ἄ. — Μεταφράσεις τοῦ Ἡσιόδου, ὡς καὶ ξένων ποιητῶν. — Δρᾶμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστὸς Ἀνέστη» κ. ἄ.

#### ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ



Ἐγεννήθη τὸ 1796 εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἀπέθανεν τὸ 1857 εἰς τὴν Κέρκυραν. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἶχεν ὅμως μεγάλην κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν. Εἶναι ὁ ἔθνικός μας ποιητῆς καὶ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὰ ἔργα του συνέλεξε καὶ ἐξέδωσε μετὰ τὸν θάνατόν του πρῶτος ὁ φίλος του ποιητῆς καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς. Σπουδαιότερα ἐκ τῶν ποιημάτων του εἶναι: «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» (ὁ Ἐθνικός μας Ὑμνος), ἢ «Ὡδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος», οἱ «Ἐλευθεροὶ πολιορκημένοι», ὁ «Κρητικός», ὁ «Λάμπρος». Ἐγραψε καὶ ποιήματα εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν

## ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1885. Ἐσπούδασεν ἰατρικὴν καὶ ἤδη ὑπηρετεῖ ὡς καθηγητῆς τοῦ Ὀδοντοϊατρικοῦ σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν του ἔργων ἐδημοσίευσεν πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς τυχῶν πολλῶν φιλολογικῶν βραβείων καὶ διεκρίθη εἰς τὴν παιδικὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του : «*Ἰάδες ἀῤραι*», «*Συμφωνίες*», «*Ψηφιδωτά*», «*Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες*» — βραβευθὲν —, «*Παιδικῆς ψυχῆς*», «*Τραγουδιστῆς τῶν παιδιῶν*» κ. ἄ.

## ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὰς Σπέτσας καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μετὰ ταῦτα διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη δημόσιος ὑπάλληλος. Ἐγραψε διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα, ἀλλὰ κυρίως διεκρίθη ὡς ποιητῆς. Αἱ γνωστότεραι ποιητικαὶ συλλογαὶ του εἶναι : «*Τὰ τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ*», «*Τὸ λέν τὰ κόματα*» κ. ἄ. Ἐπίσης κατέγινε καὶ εἰς μεταφράσεις ἔργων τῆς ξένης λογοτεχνίας.



## ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ



Ἐγεννήθη τὸ 1863 εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἠπείρου, κατήγετο ἀπὸ γονεῖς Σουλιώτας, ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε κυρίως διηγηματογράφος, εἰς τὰ ἔργα του δὲ περιέγραψε τὴν ζωὴν τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου.

## ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

---

### ΓΥΖΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Τήνον τὸ 1842. Ἐνωρίτατα ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὰς ὠραίας τέχνας. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Καλλιτεχνικὴν Σχολὴν τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ μετέβη καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὸ Μόναχον. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη ὀριστικῶς πλέον, ἐσταδιοδρόμησε καὶ διεκρίθη ὡς ἔξοχος ζωγράφος. Ἐτιμήθη μάλιστα διὰ τῆς θέσεως καθηγητοῦ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Μονάχου. Δὲν ἐλησμόνησεν ὁμως τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγαπᾷ. Ἀπέθανεν εἰς Μόναχον τὸ 1901. Γνωστότεροι ζωγραφικοὶ πίνακες τοῦ Γύζη εἶναι: τὸ «Κρυφὸ σχολεῖο», ἢ «Δόξα τῶν Ψαρῶν», τὸ «Παραμῦθι τῆς γιαγιάς», ἢ «Ἱστορία», ἢ «Ἀρμονία», ὁ «Ὀλυμπιονίκης», ὁ «Μικρὸς σοφός», τὸ «Πνεῦμα τοῦ πόνου» κ. ἄ.

### ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Λέσβον τὸ 1858 καὶ ἀπέθανε τὸ 1930 εἰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Μόναχον. Διετέλεσεν ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης καὶ καθηγητῆς τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν. Διεκρίθη ἰδίως ὡς ζωγράφος παιδιῶν. Τὰ ἔργα του κοσμοῦν διαφόρους πινακοθήκας τῆς Εὐρώπης. Τὰ κυριώτερα τούτων εἶναι: ἢ «Παιδικὴ συνανλία», ἢ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἐθνικὴν μας Πινακοθήκην, «Τὰ πρῶτα βήματα», «Ὁ κακὸς ἔγγονος», «Τὸ κτένισμα τῆς ἔγγονῆς», «Ὁ παιδικὸς κανγὰς» κ. ἄ.



## ΛΥΤΡΑΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Τήνον τὸ 1832 καὶ ἀπέθανε τὸ 1904. Ἔσπουδασε ζωγραφικὴν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον Ἀθηνῶν καὶ εἰς τὸ Μόναχον ὡς ὑπότροφος τοῦ Βασιλέως ᾽Οθωνος. Διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐμόρφωσε πολλοὺς διακεκριμένους ζωγράφους. Τὰ θέματά του ἐλάμβανε κυρίως ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν μας λαϊκὴν ζωὴν. Ἦτο καὶ προσωπογράφος. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι: «*Τὰ κάλαντα*», «*Ἐπιστροφή ἀπὸ τὸ πανηγύρι τῆς Πεντέλης*», «*Ψαριανὸ μοιρολόι*», «*Ἡ πυρπόλησις τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος ἐπὶ τοῦ Κανάρη*», «*Τὸ λιβάρισμα*» κ. ἄ.

## ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

### Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας, <i>Ἰω. Δαμβέργη</i> . . . . .	7
2. Τὸ εἰκονοστάσι μας, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i> . . . . .	11
3. Στὰ εἰκονίσματα(ποίημα), <i>Γ. Στρατήγη</i> . . . . .	14
4. Χριστούγεννα (ποίημα), <i>Τέλλου Ἄγρα</i> . . . . .	16
5. Τ' Ἅγιου τὸ καντήλι, <i>Δ. Γρ. Καμπούρογλου</i> . . . . .	16
6. Οἱ δύο καβαλάρηδες (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i> . . . . .	17

### Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Ὁ Ἄριων, <i>Ἀλεξάνδρας Δέλιτα</i> . . . . .	21
2. Πῶς ἰδρύθηκε τὸ Βυζάντιο, παράδοσις. Γλωσσικὴ δια- σκευὴ <i>Μιχ. Οἰκονόμου</i> . . . . .	25
3. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, <i>Ἀρσινόης Παπαδοπούλου</i>	27
4. Φιλοποίμενος ἀσχολίαι, κατὰ <i>Πλούταρχον</i> . Ἀπόδοσις <i>Ν.</i> <i>Α. Κοντοπούλου</i> . . . . .	32
5. Τὸ γενναῖο Ἑλληνόπουλο, <i>Θ. Μακροπούλου</i> . . . . .	34
6. Ὀμήρου Ὀδύσσεια: Πῶς θυσίαζαν οἱ ἀρχαῖοι, μετάφρ. <i>Ἀργ. Ἐφταλιώτη</i> . . . . .	37
7. — — — Τὰ παλάτια τοῦ Ἀλκίνου, μετάφρ. <i>Ἀργ. Ἐφταλιώτη</i> . . . . .	39
8. — — — Ὁ Ὀδυσσεὺς γνωρίζεται μετὸν πατέρα του, ἀπόδ. <i>Κλ. Παράσχου</i>	41
9. Ὀλυμπιακὸς ὕμνος (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i> . . . . .	43

## Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Σελίς

1. Πατριωτικά Χριστούγεννα, **Κ. Ράδου**. Διασκευή **Ν. Α. Κοντοπούλου**. . . . . 47
2. Κλέφτικα τραγούδια: 'Η ζωή τῶν κλεφτῶν . . . . . 52
3. — — Τὸ κλεφτόπουλο. . . . . 53
4. — — Τῶν Κολοκοτρωναίων . . . . . 53
5. 'Ο Δῆμος καὶ τὸ καριοφίλι (ποίημα), **Ἀρ. Βαλαωρίτου** 54
6. Πῶς ἐσώθη ὁ Παρθενῶν, **Ἀρ. Βαλαωρίτου**. . . . . 56
7. 'Η 25ῃ Μαρτίου (ποίημα), **Γ. Μαρτινέλλη** . . . . . 57
8. 'Απὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, **Χαρ. Ἀννίνου** . . 58
9. Στὸ Μπιζάνι (ποίημα), **Ἀγγέλου Σημηριώτου**. . . . . 64
10. 'Υποθήκαι (λόγος πρὸς τὰ παιδιὰ τῆς Θεσσαλονίκης)  
**Ἰω. Μεταξᾶ** . . . . . 65
11. "Υμνος εἰς τὴν Σημαίαν (ποίημα), **Στεφ. Δάφνη**. . . . 66
12. 'Εθνικὴ λιτανεία, **Θ. Μακροπούλου** . . . . . 67
13. Προσοχή! 'Η 'Εθνικὴ Νεολαία περνᾷ, **Θ. Μακροπούλου** 70
14. "Υμνος εἰς τὴν 'Ελευθερίαν (ποίημα), **Δ. Σολωμοῦ**. . . 72

## Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρηρίου, **Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη**. . 77
2. 'Η ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), **Ἀρ. Προβελεγγίου** . 86
3. Τὰ τρία ἀδέρφια, **Δημ. Καμπούρογλου**. . . . . 88
4. Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ (ποίημα), **Γ. Ἀθάνα** . . . 91
5. Τὸ ὁμορφότερο παιδί, λαϊκὸς μῦθος. Γλωσσ. διασκευή  
**Μιχ. Οἰκονόμου**. . . . . 92
6. Νανάρισμα (ποίημα), **Ἀριστ. Βαλαωρίτου**. . . . . 93
7. «'Η σάλπιγγα», **Μιχ. Οἰκονόμου** . . . . . 94
8. Νοσταλγία (ποίημα), **Γ. Βιζυνηοῦ** . . . . . 98
9. 'Ο γάτος, **Στρατῆ Μυριβήλη**. . . . . 99

## Ε'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. 'Ο Γιαννιός, **Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη** . . . . . 105
2. 'Ο μικρὸς κριτής, **Χρ. Χριστοβασίλη** . . . . . 110

	Σελίς
3. «Τὰ Κάλανδα», <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i> . . . . .	116
4. Ἐμπρὸς γιὰ μιὰ Ἑλλάδα νέα. . . . .	118
5. Τὸ τραγοῦδι τῆς δουλειᾶς (ποίημα), <i>Στρ. Μυριβήλη</i> . . . . .	121
6. Ἔργα καὶ Ἡμέραι, <i>Ἡσιόδου</i> , (ποιήματα), μετάφρ. <i>Σίμου Μενάρδου</i> καὶ <i>Σωτήρη Σπίρη</i> . . . . .	122
7. Νὰ ἤμουν πλούσιος, <i>Ἰω. Κονδυλάκη</i> . . . . .	123
8. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα), <i>Ἀρ. Προβελεγγίου</i> . . . . .	125
9. Ὁ κύρ Τζιτζικας, <i>Ἰουλίης Δραγούμη</i> . . . . .	127
10. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα), <i>Ἀλ. Φωτιάδου</i> . . . . .	130
11. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i> . . . . .	131

#### ΣΤ΄. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

1. Ὁ ἐλαιὼν τῶν Ἀθηνῶν, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i> . . . . .	135
2. Γλαυκόφυλλη ἐλιά (ποίημα), <i>Ἰω. Πολέμη</i> . . . . .	137
3. Λεβάδεια, <i>Ἐμμ. Λυκούδη</i> . . . . .	137
4. Ζάκυνθος, <i>Κ. Πασαγιάννη</i> . . . . .	140
5. Τὰ νησιά μας (ποίημα), <i>Ἀριστ. Προβελεγγίου</i> . . . . .	143
6. Ἡ Μαρού, <i>Γ. Δροσίνη</i> . . . . .	144
7. Βουνὸ (ποίημα), <i>Ἀλ. Φωτιάδου</i> . . . . .	147
8. Καλαμάς (ποίημα), <i>Δόρδου Βύρωνος</i> , μετάφρασις <i>Δ. Σάρρου</i> . . . . .	147
9. Τὸ φυλαχτὸ μου (ποίημα), <i>Στ. Σπεράντσα</i> . . . . .	147

#### Ζ΄. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤῃ ΖΩΗΝ

1. Φθινόπωρο, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i> . . . . .	151
2. Τὸ δράμα τοῦ δέντρου, <i>Εὔστρ. Εὔστρατιάδου</i> . . . . .	153
3. Ὁ θέρος, <i>Εὔστρ. Εὔστρατιάδου</i> . . . . .	157
4. Ὑποθηκαὶ (ἐγκύκλιος τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως)	160
5. Γῆ ἑλληνικὴ (ποίημα), <i>Στ. Σπεράντσα</i> . . . . .	162
6. Ἄγριο τριφύλλι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i> . . . . .	162
7. Νύχτα στὸ χωριό, <i>Π. Νιεβάνα</i> . . . . .	163
8. Στὸ καλοῖσκιωτο χωριό (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i> . . . . .	164

9.	“Ένας λαός, ένας βασιλιάς, <i>Π. Νιρβάνα</i> . . . . .	165
10.	Μέ τή συρτή, <i>Έμμ Δυκούδη</i> . . . . .	167
11.	Τό πυροφάνι ( <i>ποίημα</i> ), <i>Γ. Δροσίνη</i> . . . . .	170
12.	Στόν κάβο, <i>Θ. Ποταμιάνου</i> . . . . .	170
13.	Ψαράδες ( <i>ποίημα</i> ), <i>Γ. Άθάνα</i> . . . . .	173
14.	‘Η μπεκάτσα <i>Στεφ. Γρανίσα</i> . . . . .	174
15.	Τό προσφυγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ, <i>Π. Νιρβάνα</i> . . . . .	176
16.	‘Η κύνηγημένη πέρδικα, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i> . . . . .	178
17.	Σκλαβιά ( <i>ποίημα</i> ), <i>Ίω. Πολέμη</i> . . . . .	181
18.	“Ένα γατάκι στόν καθρέφτη, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i> . . . . .	182
19.	Τό ξημέρωμα, <i>Τ. Μωραΐτινη</i> . . . . .	186
20.	‘Απρίλης ( <i>δημοτικόν</i> ) . . . . .	188
21.	‘Η “Ανοιξη ( <i>ποίημα</i> ), <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i> . . . . .	188
22.	Λελέκι καί πουλάκι ( <i>ποίημα</i> ), <i>Γ. Περγιαλίτη</i> . . . . .	190
	Παράρτημα Α΄. Λεξιλόγιον . . . . .	191
	Παράρτημα Β΄. Βιογραφία συγγραφέων . . . . .	204
	— Βιογραφία καλλιτεχνῶν . . . . .	216

# ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

## ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΕΙΣ

### I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Νικ. Κοντοπούλου.

	Σελίς
1. Ἦ Ἁγίου τὸ καντήλι, Δημ. Καμπούρογλου . . . . .	16
2. Οἱ δύο καβαλάρηδες (ποίημα), Γ. Δροσίνη . . . . .	17
3. Τὸ πορδέιγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, Ἀρσινόης Παπαδοπούλου. . . . .	27
4. Φιλοποίμενος ἀσχολία, κατὰ Πλούταρχον (Διασκευή) . . . . .	32
5. Πατριωτικὰ Χριστιοῦγεννα, Κ. Ράδου (Διασκευή) . . . . .	47
6. Πῶς ἐσώθη ὁ Παρθειῶν, Ἀρ. Βαλαωρίτου . . . . .	56
7. Ἡ 25ῃ Μαρτίου (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη. . . . .	57
8. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, Χαρ. Ἀννίνου . . . . .	58
9. Ὑποθήκαι, Ἰ. Μεταξᾶ . . . . .	65
10. Ὕμνος εἰς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη . . . . .	66
11. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρηθρίου, Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη. . . . .	77
12. Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν οὐλή (ποίημα), Γ. Ἀθᾶνα . . . . .	91
13. Νανάρισμα, Ἀρ. Βαλαωρίτου . . . . .	93
14. Ὁ Γιαννίδς, Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη . . . . .	105
15. «Τὰ Κάλανδα», . . . . .	116
16. Ὁ κύρ Τζιτζίκας, Ἰουλίας Δραγοῦμη. . . . .	127
17. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου . . . . .	130
18. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ . . . . .	131
19. Ὁ ἐλαίων τῶν Ἀθηνῶν, Δ. Καμπούρογλου . . . . .	135
20. Γλαυκόφυλλη ἐλιά (ποίημα), Ἰω. Πολέμη . . . . .	137
21. Λεβάδεια, Ἐμμ. Λυκούδη . . . . .	137
22. Τὰ νησιὰ μας (ποίημα), Ἀριστ. Προβελεγγίου . . . . .	143
23. Ἡ Μαρού, Γ. Δροσίνη . . . . .	144
24. Βουνὸ (ποίημα), Ἀλ. Φωτιάδου. . . . .	147
25. Τὸ φυλαχτό μου (ποίημα), Στ. Σπεράντσα. . . . .	147
26. Φθινόπωρο, Γρηγ. Ξενοπούλου . . . . .	151
27. Τὸ δράμα τοῦ δέντρο, Εὐστρ. Εὐστρατιάδου . . . . .	153
28. Ὁ θέρος, Εὐστρ. Εὐστρατιάδου. . . . .	157

29. Γῆ ἑλληνική (ποίημα), Στ. Σπεράντζα . . . . .	162
30. Νύχτα στο χωριό, Π. Νιρβάνα . . . . .	163
31. Στο καλοσκιωτο χωριό (ποίημα), Κ. Παλαμά . . . . .	164
32. Στόν κόβο Θ. Ποταμιάνου. . . . .	170
33. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθήνα . . . . .	173
34. Ἡ μπεκάτσα, Στ. Γρανίτσα . . . . .	174
35. Τό προσφυγόπουλο τοῦ οὐρανοῦ, Π. Νιρβάνα . . . . .	176
36. Σκλαβιά (ποίημα), Ἰω. Πολέμη. . . . .	181
37. Ἕνα γατάκι στόν κοθρέφτη, Γρ. Ξενοπούλου . . . . .	182
38. Λελέκι καί πουλάκι (ποίημα), Γ. Περγιαλίτη . . . . .	190

## II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Μιχαήλ Οἰκονόμου.

1. Τό εἰκόνισμα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη . . . . .	7
2. Τό εἰκονοστάσι μας, Γρ. Ξενοπούλου. . . . .	11
3. Στά εἰκονίσματα (ποίημα), Γ. Στρατήγη. . . . .	14
4. Ὁ Ἀρίων, Ἀλεξάνδρος Δέλτα . . . . .	21
5. Πῶς ἰδρύθηκε τό Βυζάντιο (ἀρχαία παράδοσις διασκευῆ) . . . . .	25
6. Ὀλυμπιακός ἕμνος (ποίημα), Κ. Παλαμά . . . . .	43
7. Κλέφτικα τραγούδια : «Ἡ Ζωὴ τῶν κλεφτῶν» . . . . .	52
8. — — «Τό κλεφτόπουλο» . . . . .	53
9. — — «Τῶν Κολοκοτρωναίων» . . . . .	53
10. Ὁ Δῆμος καί τό καριοφίλι του (ποίημα), Ἀρ. Βαλαωρίτου . . . . .	54
11. Τό Μπιζάνι (ποίημα), Ἀγγέλου Σημηριώτου . . . . .	64
12. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ. . . . .	72
13. Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου . . . . .	86
14. Τὰ τρία ἀδέρφια, Δ. Καμπούρογλου . . . . .	88
15. Τό ὁμορφότερο παιδί (λαϊκὸς μῦθος). . . . .	92
16. Ἡ «Σάλπιγγα», . . . . .	94
17. Νοσταλγία (ποίημα), Γ. Βυζινοῦ . . . . .	98
18. Τό τραγούδι τῆς δουλειᾶς (ποίημα), Στρατὴ Μυριβήλη. . . . .	121
19. Νὰ ἤμουν πλούσιος, Ἰω. Κονδυλάκη. . . . .	123
20. Ἡ ἐλεημοσύνη (ποίημα), Ἀριστ. Προβελεγγίου . . . . .	125
21. Ζάκυνθος, Κ. Πασαγιάννη. . . . .	140
22. Ἄγριο τριφύλλι (ποίημα), Γ. Δροσίνη . . . . .	162
23. Ἕνας λαός, ἕνας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα . . . . .	165
24. Μὲ τὴ συρτή, Ἐμμ. Λυκούδη. . . . .	167
25. Ἀπρίλης, (δημοτικὸν) . . . . .	188
26. Ἡ Ἀνοιξη (ποίημα), Χρ. Χριστοβασίλη. . . . .	188

## III. Ἐκ τῆς συλλογῆς Θεοδώρου Μακροπούλου.

	Σελίς
1. Χριστούγεννα (ποίημα), Τέλλου Ἄγρα . . . . .	16
2. Τὸ γενναῖο Ἑλληνόπουλο . . . . .	34
3. Ἐθνική λιτανεία . . . . .	67
4. Προσοχή! Ἡ ἔθνική νεολαία περνᾷ . . . . .	70
5. Ὁ μικρὸς κριτής, Χρ. Χριστοβασίλη. . . . .	110
6. Ἐμπρὸς γιὰ μιὰ Ἑλλάδα νέα . . . . .	118
7. Ἔργα καὶ ἡμέραι Ἡσιόδου. Μετάφρ. Σίμου Μενάρδου. . . . .	122
8. Τὸ πυροφάνι (ποίημα), Γ. Ἀροσίνη . . . . .	170
9. Ἡ κυνηγημένη περδικά, Χρ. Χριστοβασίλη . . . . .	178
10. Τὸ ξημέρωμα, Τ. Μωραϊτίνη . . . . .	186

## IV. Ἐκ τῆς συλλογῆς Ἀγγέλου Παπακώστα.

1. Ὁ γάτος, Στρατή Μυριβήλη . . . . .	99
2. Καλαμὸς (ποίημα), Λόρδου Βύρωνος. Μετάφρ. Δημ. Σάρρου. . . . .	147

## V. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κλέωνος Παράσχου.

1. Ἀποσπάσματα ἐκ τῆς Ὀμήρου Ὀδυσσεΐας :	
α') Πῶς θυσίαζαν οἱ ἀρχαῖοι, μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη	37
β') Παλιτὰ τοῦ Ἀλκίνου, μετάφρ. Ἀργύρη Ἐφταλιώτη . . . . .	39
γ') Ὁ Ὀδυσσεύς γνωρίζεται μὲ τὸν πατέρα του. Ἀπόδοσις Κλέωνος Παράσχου . . . . .	41
2. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τῶν Ἔργων καὶ ἡμερῶν τοῦ Ἡσιόδου. Μετάφρ. Σωτ. Σκίπη . . . . .	122

Ἡ καλλιτεχνικὴ διακόσμηση τοῦ βιβλίου ἐσχεδιάσθη ἀπὸ τὸν ζωγράφον κ. Βάσον Γεωμετρίνην αἱ προσωπογραφίαι τῶν συγγραφέων ἀπὸ τὸν κ. Γεώργιον Λυδάκη.



024000027996

Ἀνάδοχος ἐκτυπώσεως : Ἀρχαῖος Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητρίου Δημητράκου Α. Ε.  
Ἐργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν — Ὁδὸς Ἀλθαίας 4, Ἀθήνα.





ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦ. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΡΧ. 36.—

ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΡΧ. 39.60